
Inches
Centimetres
Colour Chart #13
DANES-PICTA.COM
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black
Grey Scale #13
R G B WH GR BL C M Y K
A
B

PISMA ZBIOROWE

Dział. 118. 131/10.

JÓZEF PIŁSUDSKI

PISMA ZBIOROWE

WYDANIE PRAC DOTYCHCZAS DRUKIEM OGŁOSZONYCH

TOM X

SKOROWIDZE I UZUPEŁNIENIA

WARSZAWA 1938

INSTYTUT JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO
POŚWIĘCONY BADANIU NAJNOWSZEJ HISTORII POLSKI

TOM NINIEJSZY OPRACOWAŁ

HENRYK WERESZYCKI

Biblioteka Wojsk. Akad. Poli
35219/
im. T. Dzierżyńskiego
BIBLIOTEKA + AKADEMIA

WYDANO Z DUBLETÓW
Biblioteki Narodowej

OKŁADKĘ PROJEKTOWAŁ TADEUSZ GRONOWSKI

DRUK W. L. ANCZYCA I SPÓŁKI W KRAKOWIE

1956 J 765 i

WSTĘP

Przygotowując niniejszy tom pragnęliśmy dać czytelnikowi pewnego rodzaju przewodnik do «Pism Zbiorowych» Józefa Piłsudskiego. Potrzeba takiego przewodnika nie wymaga specjalnego uzasadnienia. Czytelnicy bowiem niejednokrotnie zechcą przypomnieć sobie, co w takiej czy innej sprawie powiedział czy napisał Piłsudski. Ci zaś, którzy nie mogli przeczytać całości Jego dzieł, a interesują się pewnymi bardziej szczegółowymi zagadnieniami, musieliby przerzucać wszystkie tomy, aby w przebogatej i różnorakiej ich treści szukać tego, co ich specjalnie ciekawi. Dzięki skorowidzom będzie mógł każdy bez większego trudu znaleźć to, czego w nich szuka dla siebie.

Aby ułatwić posiadaczowi «Pism Zbiorowych» znalezienie tych utworów, które sobie przypomina, a które chciałby jeszcze raz przeczytać, na pierwszym miejscu umieściliśmy spis tytułów wszystkich prac Józefa Piłsudskiego, znajdujących się w «Pismach Zbiorowych». Tytuły te w brzmieniu, jaki im nadali redaktorzy poszczególnych tomów, ułożone są w porządku alfabetycznym wedle ich pierwszych liter.

Największą część tomu zajmuje skorowidz rzeczowy. Celem jego było danie odpowiedzi na pytanie: «o czym mówi Józef Piłsudski». Daje on wykaz wszystkich tematów poruszonych w «Pismach Zbiorowych» przez ich Autora. Odnosi się więc tylko do samych tekstów, które wyszły spod pióra Piłsudskiego; część redaktorska, to znaczy przedmowy, wyjaśnienia i wszelakiego rodzaju przypisy, nie zostały w tym skoro-

widzu uwzględnione. Wszelkie zagadnienia, które Piłsudski w swych pismach omawia, ujęte zostały przez nas w t. zw. hasła. A więc np.: wszystkie sprawy odnoszące się do Rosji, znajdzie czytelnik pod hasłem «Rosja». Ale Piłsudski wiele i często pisał o Rosji i zagadnieniach tak czy inaczej z Rosją związanych. Podając wyłącznie hasło «Rosja» postawilibyśmy czytelnika w położeniu dość kłopotliwym. Musiałby bowiem przejrzeć ogromną ilość stron we wszystkich prawie dziewięciu tomach, zanim by znalazł tę bardziej szczegółową kwestię, której szuka. Wobec tego hasło «Rosja» rozbite zostało na kilkadziesiąt podhaseł. Te podhasła oznaczają bardziej dokładnie, o jakich to zagadnieniach rosyjskich Piłsudski w swych pismach powiada. Tych podhaseł nie ułożyliśmy w porządku alfabetycznym. Każdą bowiem myśl można ująć rozmaitym słowem, a czytelnik nie wiedziałby, pod jakim słowem — a więc w którym miejscu — ma szukać tego czy innego zagadnienia. Dlatego ułożyliśmy te podhasła w pewnym rzeczowym porządku, w którym każdy czytelnik łatwo się zorientuje. Układaliśmy je bowiem tak, jakby układał ktoś plan książki o Rosji; a więc najpierw rzeczy ogólne, charakterystykę ogólną Rosji, jej stosunki społeczne, polityczne, organizacja państwowa, biurokracja, armia, sądownictwo, życie kulturalne i t. p. W dalszym ciągu umieściliśmy te kwestie, które odnosiły się tylko do pewnych momentów, pewnych chwil historycznych; to, co dałoby w całości pewnego rodzaju historię Rosji, gdyby Piłsudski o wszystkich wypadkach z dziejów Rosji w swych pismach wspominał. Oczywiście te historyczne — jeśliby je tak nazwać — podhasła, ułożone zostały w kolejności chronologicznej, to znaczy wedle dat, w których się działy sprawy poruszone przez Piłsudskiego. Na końcu wreszcie zgrupowaliśmy to wszystko, co Piłsudski mówił o stosunku Rosji do innych narodów, państw, czy zagadnień, a więc np.: stosunek do Polski, przy czym i hasło «Rosja a Polska» trzeba było rozbić na kilka pomniejszych.

Jednym z najobszerniejszych haseł jest «Piłsudski Józef». Pod tym hasłem znajdzie czytelnik to wszystko, co Piłsudski sam o sobie powiedział. Ale tylko o tyle, o ile najwyraźniej i bezpośrednio o sobie mówi. A więc pod tym hasłem znajdzie się treść tych zdań z «Pism Zbiorowych», w których Piłsudski powiada: «Ja postąpiłem...» czy «Ja myślę...» lub podobnych. W myśl naszej ogólnej zasady hasło to rozbite jest na kilkaset podhaseł, ułożonych w ten sposób, że najpierw idzie to wszystko, co tworzy ogólną charakterystykę osobowości Piłsudskiego, daną przez niego samego, potem to, co Piłsudski mówi o zdarzeniach ze swego życia, a więc pewnego rodzaju życiorys, a wreszcie na końcu te podhasła, które nam pozwolą znaleźć to, co Piłsudski mówi o swoim stosunku do pewnych zagadnień ogólnych czy do poszczególnych osób. Oczywiście układając podhasła mówiące o stosunku Piłsudskiego do poszczególnych ludzi wymieniliśmy nazwiska tych ludzi w porządku alfabetycznym, nie chcąc tworzyć jakiejś specjalnej hierarchii.

Jak z tych przykładów czytelnik się łatwo zorientuje, trzymaliśmy się zasady, by podawać przy podhasłach najpierw rzeczy bardziej ogólne, a potem bardziej szczegółowe, najpierw rzeczy będące pewnego rodzaju charakterystyką, potem rzeczy, które trzeba było ułożyć chronologicznie, a na trzecim miejscu to, co odnosiło się do wzajemnego stosunku między poszczególnymi zagadnieniami, organizacjami czy ludźmi. Tam, gdzie podhasła były zupełnie różnorodne i nie dawały się ułożyć w żadnym porządku rzeczowym, trzymaliśmy się układu alfabetycznego. Miało to miejsce jednak przy hasłach, które są rozbite tylko na nieliczne podhasła, i które w ten sposób można jednym rzutem oka ogarnąć. Zawsze bowiem mieliśmy na względzie nasz podstawowy cel, aby dać czytelnikowi układ możliwie przejrzysty i nie nastręczający zbytnich trudności przy korzystaniu z niego. Dlatego też nie trzymaliśmy się ściśle reguły układania podhaseł w jakiś

system rzeczowy, jeśli w danym wypadku korzystniej było je ułożyć alfabetycznie. Tak np.: pod hasłem «bitwa» wymienione są w porządku alfabetycznym wszystkie nazwy bitew, o których pisał Piłsudski. Dla wygody jednak czytelnika umieszczono także te same bitwy jako główne hasła pod ich nazwami. A więc pod hasłem «bitwa» znajduje się podhasło «pod Kostiuchnówką», ale można znaleźć także pod literą «k» hasło «Kostiuchnówka».

Problem, jak układać hasła, składające się z dwu albo więcej słów, był rzeczą dość trudną. Trzymaliśmy się zasady, aby jako pierwsze kłaść słowo dla danej rzeczy najbardziej charakterystyczne. Jeśli takich słów było np. dwa, w takim razie albo podawaliśmy jest dwukrotnie,—jeśli hasło posiadało tylko niewielką ilość miejsc w całości «Pism Zbiorowych» — albo też cyfry oznaczające te miejsca były podane przy jednym ujęciu, a przy drugim tylko odnośnik, gdzie należy tego hasła szukać. Np.: hasło «agitacja rewolucyjna» można było zarówno dać pod «agitacja» jak i «rewolucja», oba słowa są bowiem dla danego tematu charakterystyczne. W tym wypadku przy haśle «rewolucyjna agitacja» podane jest tylko wyjaśnienie «*patrz* Agitacja rewolucyjna», gdzie już czytelnik znajdzie wymienienie miejsca, w którym Piłsudski o rewolucyjnej agitacji się wypowiada. Nieraz trzeba było sprawę nieco upraszczać. Tak więc np.: hasło «bolszewicy» czy «sowiety» ma odnośnik «*patrz* Rosja sowiecka», gdzie już wszystko, co Piłsudski pisał o bolszewikach, pod odpowiednimi podhasłami się znajdzie.

Układając brzmienie haseł dawaliśmy pierwszeństwo rzeczownikom nad przymiotnikami; o ile więc hasło dało się ująć rzeczownikowo, należy je tak szukać. Tak więc nie ma haseł tego typu, jak «niemiecki», «francuski», «wileński», ale znajdują się te tematy pod hasłami «Niemcy», «Francja», «Wilno». Jeśli jednak mowa była o pewnych organizacjach, które mają swoje ustalone tytuły, w takim razie używaliśmy zawsze ofi-

cjalnego tytułu, choćby nawet dla tych tytułów były utarte pewne skróty, a więc «Tymczasowa Rada Stanu», a nie «Rada Stanu», chociaż w tekście używa Piłsudski z reguły określenia «Rada Stanu». Przy kwestiach, których nazwy zaczynają się od cyfr, cyfra stoi wprawdzie na początku, ale układ alfabetyczny odnosi się do pierwszego słowa, które po cyfrze następuje, a więc np.: «1 maja» czy «6 sierpnia» pod «maja» i «sierpnia», podobnie «5 pułk piechoty» pod «pułk piechoty», przy czym naturalnie pułki te ułożone są obok siebie w kolejności ich numerów.

Przy dobieraniu określeń dla myśli, poruszanych przez Piłsudskiego, staraliśmy się w pierwszym rzędzie używać słów rdzennie polskich i najczęściej używanych, a jeśli to było niemożliwe, to dawaliśmy pierwszeństwo słowom, używanym chętnie przez Autora, które się wraziły w pamięci czytelnika, jak np.: «funkcja siły», «morale» czy «luzy budżetowe«. Zresztą staraliśmy się z reguły dawać dla jednego problemu, poruszanego w «Pismach Zbiorowych», raczej więcej haseł niż mniej. To znaczy jedną i tę samą myśl Piłsudskiego znajdzie czytelnik pod rozmaitymi hasłami. Ułatwi to bowiem znacznie korzystanie ze skorowidza rzeczowego.

Skorowidz osób obejmuje wyliczenie wszystkich osób, których nazwiska znalazły się w «Pismach Zbiorowych» i to zarówno w części autorskiej, jak i redaktorskiej. Nie podano jednak imion czy nazwisk osób legendarnych oraz takich imion czy nazwisk, które w danym miejscu nie oznaczają osób, a pewne przedmioty, jak np.: Manlicher, czy instytucje, jak np.: Stefana Batorego Uniwersytet. Brzmienie nazwisk podane jest dokładnie tak jak znajdują się one w tekście, a imiona tylko wtedy, jeśli się w tekście znajdują. Skorowidz miejscowości również obejmuje całość wydawnictwa, to jest zarówno teksty Piłsudskiego, jak i objaśnienia redaktorskie.

Przy końcu tomu znajdują się uzupełnienia. Trzeba wyjaśnić na tym miejscu, że wydawnictwo «Pism Zbiorowych»

obejmuje tylko te utwory Piłsudskiego, które już były kiedyś publicznie drukiem ogłoszone. Zdarzało się jednak, że takie utwory ogłaszane były w prowincjonalnej, trudno dostępnej prasie, albo okolicznościowych wydawnictwach, które dziś są już rzadkością na rynku księgarskim. Stąd to pomimo znacznego wysiłku powstały w czasie redagowania poszczególnych tomów pewne luki, które teraz udało się wypełnić przez zamieszczenie w tym tomie uzupełnień. Zostały one do niniejszego tomu dostarczone albo przez czytelników «Pism Zbiorowych», którzy na wezwanie redaktorów podali znane sobie drukowane wypowiedzi Piłsudskiego, nie zauważone w dziewięciu tomach «Pism Zbiorowych», albo też przez redaktorów poszczególnych tomów, którzy już po oddaniu swych tomów do druku dotarli do nieznanych sobie poprzednio utworów Piłsudskiego. Skorowidze nie odnoszą się już do tych uzupełnień.

Henryk Wereszycki

SPIS TYTUŁÓW

A

Aforyzm w jednodniówce «Lwów Legionom» — VIII, 7 *)
Artykuł o motywach uchylenia się od misji tworzenia rządu — IX, 208
Artykuł z «Robotnika» z czerwca 1895 r. — I, 91
Artykuł z «Walki» z października 1902 r. — II, 17
Artykuł z «Walki» z marca 1903 r. — II, 33
Artykuł z «Walki» z listopada 1903 r. — II, 214

B

Bankructwo ugody — I, 229
(«Bibuła») — walka rewolucyjna w zaborze rosyjskim — II, 55
Budowanie armii polskiej — IV, 106
Budżet państwa — I, 122
Bunt więzienny w Irkucku — III, 65

C

Carska oświata — I, 279
Czeremoszno — VIII, 16
Czwarty zjazd naszej partii — I, 199
Czym jest Polska Partia Socjalistyczna — I, 106

D

Dedykacja na egzemplarzu książki «Rok 1920» ofiarowanym Tadeuszowi Piskorowi — VIII, 172
Dedykacja na egzemplarzu książki «Rok 1920» ofiarowanym Aleksandrowi Prystorowi — VIII, 137
Dedykacja na egzemplarzu książki «Rok 1920» ofiarowanym Waleremu Sławkowi — VIII, 129
Dedykacja na egzemplarzu książki «Rok 1920» ofiarowanym Julianowi Stachiewiczowi — VIII, 211
Dedykacja na egzemplarzu książki «Rok 1920» ofiarowanym Bolesławowi Wieniawie Długoszowskiemu — VIII, 138
Deklaracja delegatów ustępujących z dziewiątego Zjazdu Polskiej Partii Socjalistycznej — II, 271

*) Cyfry rzymskie podane tłustym drukiem oznaczają numer tomu; cyfry po nich następujące numer strony.

Deklaracja o złożeniu urzędu tymczasowego Naczelnika Państwa — V, 60
Deklaracja złożona Prezydentowi Rzeczypospolitej Stanisławowi Wojciechowskiemu — VIII, 247
Demokracja a wojsko — VIII, 7
Depesza do biskupa Bandurskiego — IX, 323
Depesza do kapitana Jerzego Bajana — IX, 331
Depesza do Marszałka Ferdynanda Foch'a — V, 21
Depesza do generała Józefa Hallera — V, 74
Depesza do Marii Konarzewskiej — IX, 332
Depesza do Prezydenta Millerand'a — V, 191
Depesza do Marii Stachiewiczowej — IX, 332
Depesza do Prezydenta Woodrowa Wilsona za pośrednictwem Marszałka Foch'a — V, 21
Depesza do Aleksandra Zelwerowicza — IX, 322
Depesza do generała Lucjana Żeligowskiego — V, 92
Depesza iskrowa notyfikująca powstanie Państwa Polskiego — V, 20
Depesza na uroczystość otwarcia Uniwersytetu Lubelskiego — V, 35
Dno oka — IX, 143
Do katorżan w więzieniu w Aleksandrowsku pod Irkuckiem — III, 191
Do Komendy Naczelnej Polskich Drużyn Strzeleckich — III, 254
Dowodzenie podczas wojny — VI, 101
Dzieje pomnika Mickiewicza w Warszawie — I, 244

E

Enuncjacja prasowa o Profesorze Ignacym Mościckim — IX, 34

F

Fabryczna pomoc lekarska — I, 283

G

Gasnącemu światu — IX, 185
Geografia militarna Królestwa Polskiego — III, 37
Gorliwość żandarmska — I, 96
Gwałty w Krożach — I, 51

H

Historia Organizacji Bojowej P. P. S. — III, 23

J

Jak się mamy gotować do walki zbrojnej — II, 292
Jak stałem się socjalistą — II, 45
Jeszcze o delegatach amerykańskich — III, 294

K

Kilka słów o X pawilonie — I, 175
Komunikat prasowy o przyjęciu misji tworzenia gabinetu — IX, 216
Komunikat prasowy o zajściach w dniu 31 października 1929 r. — IX, 194
Komunikat prasowy w sprawie zmiany na stanowisku dowódcy Korpusu Ochrony Pogranicza — IX, 156
Konferencja warszawska — II, 227
Korespondencja z «Przedświtu» z marca 1893 r. — I, 17
Korespondencja z «Przedświtu» z marca 1893 r. — I, 22
Korespondencja z «Przedświtu» z kwietnia 1893 r. — I, 25
Korespondencja z «Przedświtu» z maja 1893 r. — I, 33
Korespondencja z «Przedświtu» z lipca 1893 r. — I, 39
Korespondencja z «Przedświtu» z lipca 1893 r. — I, 42
Korespondencja z «Przedświtu» z października 1893 r. — I, 45
Korespondencja z «Przedświtu» z grudnia 1893 r. — I, 49
Korespondencja z «Przedświtu» z maja 1894 r. — I, 56
Korespondencja z «Przedświtu» z lipca 1894 r. — I, 58
Korespondencja z «Przedświtu» z września 1894 r. — I, 61
Korespondencja z «Przedświtu» z kwietnia 1895 r. — I, 78
Korespondencja z «Przedświtu» z maja 1899 r. — I, 256
Kryzysy bojów — III, 77
Ks. Imeretyński o sprawie robotniczej — I, 218
Kuratoria trzeźwości — I, 268
Kwestia żydowska na Litwie — II, 223

L

Listy do Ignacego Boernera — II, 274
List do Jadwigi Daniłowskiej — IX, 92
List do Ignacego Daszyńskiego — V, 24
List do Romana Dmowskiego — V, 45
List do Heleny Dybowskiej — IX, 208
List do Marszałka Ferdynanda Foch'a — V, 39
List do Głównego Komitetu Daru Narodowego dla Józefa Piłsudskiego — V, 164
List do generała Józefa Hallera — V, 70
List do generała Józefa Hallera — V, 100
List do generała Henrys'a — V, 104
List do Hołówkowej — IX, 323
List od Marszałka Joffre'a — V, 190
List do Komitetu bezpieczeństwa i ochrony dobra publicznego we Lwowie — V, 29
List do Komitetu Obrony Narodowej — IV, 51

List do Komitetu Obrony Narodowej — V, 120
List do Komitetu Obrony Narodowej w Ameryce — IV, 38
List do Komitetu Zagranicznego P. P. S. — II, 239
List do księcia Zdzisława Lubomirskiego — IV, 208
List do Marszałka Sejmu z dn. 17. VI. 1922 r. — V, 252
List do Marszałka Sejmu z dn. 19. VI. 1922 r. — V, 254
List do Marszałka Sejmu z dn. 25. VI. 1922 r. — V, 255
List do Marszałka Sejmu z dn. 7. VII. 1922 r. — V, 256
List do Marszałka Sejmu z dn. 13. VII. 1922 r. — V, 257
List do Marszałka Sejmu z dn. 14. VII. 1922 r. — V, 258
List do Marszałka Sejmu z dn. 29. VII. 1922 r. — V, 258
List do mera miasta Verdun — IX, 176
List do ministra spraw wojskowych — V, 163
List do prof. N. w Krakowie — IV, 107
List do Witolda Jodki-Narkiewicza — II, 282
List do Witolda Jodki-Narkiewicza — II, 297
List do księdza Czesława Oraczewskiego — V, 38
List do Ignacego Paderewskiego — V, 80
List do Feliksa Perla — II, 298
List do Feliksa Popławskiego — VI, 140
List do Prezesa N. K. N. Władysława Leopolda Jaworskiego — IV, 82
List do Prezesa Wydziału Narodowego w Lublinie — IV, 42
List do redakcji w sprawie Bronisława Piłsudskiego — I, 37
List do redaktora «Kuriera Porannego» z dn. 12. VIII. 1925 r. — VIII, 209
List do redaktora «Kuriera Porannego» z dn. 1. IX. 1925 r. — VIII, 212
List do redaktora «Kuriera Porannego» z dn. 12. I. 1926 r. — VIII, 251
List do redaktora «Polski Zbrojnej» — VIII, 43
List do rektora Uniwersytetu Warszawskiego Józefa Brudzińskiego — IV, 88
List do rektora Uniwersytetu wileńskiego Alfonsa Parczewskiego — VI, 211
List do generała Bolesława Roji — V, 22
List do pułkownika Rydza-Śmigłego — IV, 86
List do generała Sikorskiego — VI, 209
List do generała Szeptyckiego — V, 153
Listy do Hipolita Śliwińskiego — III, 155
List do Hipolita Śliwińskiego — III, 160
List do Hipolita Śliwińskiego — III, 170

List do Hipolita Śliwińskiego — III, 174
List do Hipolita Śliwińskiego — III, 179
List do Hipolita Śliwińskiego — III, 253
List do Leona Wasilewskiego — IV, 53
List do Leona Wasilewskiego — V, 72
List do Leona Wasilewskiego — V, 85
List do Stanisława Witkiewicza — III, 74
List do Stanisława Witkiewicza — III, 147
List do premiera Wincentego Witosa — V, 214
List do generała Lucjana Żeligowskiego, dowódcy 4. Dywizji wojsk polskich w Odesie — V, 48
List do generała Żeligowskiego — VIII, 297
List na Zjazd Legionistów w Gdyni — IX, 329
List na Zjazd Legionistów w Nowym Sączu — IX, 183
List na Zjazd Legionistów w Tarnowie — IX, 322
List na Zjazd Legionistów w Warszawie — IX, 330
Lojalność szlachecka — I, 74

M

Mazur kajdaniarski — I, 262
Memoriał o organizacji werbunku do polskiej siły zbrojnej — IV, 89
Memoriał złożony ministerstwu spraw zagranicznych w Tokio — II, 249
Mobilizacja powstania — III, 161
Moje pierwsze boje — IV, 248
Mowa na bankiecie w Krakowie 29 marca 1916 r. — IV, 48
Mowa na Zjeździe legionistów w Kielcach — IX, 39
Mowa przy nadaniu insygniów Uniwersytetowi Warszawskiemu — V, 208
Mowa wygłoszona na otwarcie Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie — V, 111

N

Na posterunku — I, 92
Naczelni wodzowie — VI, 168
Naczelny Wódz w teorii i praktyce — VIII, 300
Nasze hasło — I, 101
Nasze pismo — I, 133
Nasze stanowisko na Litwie — I, 218
Nieco o Biurze Historycznym — VIII, 217
Niewola — I, 154
Nowa książka polska z dziedziny wojskowości — III, 50
Nowy okres — I, 275

O

O armii narodowej — IV, 110
O Finlandii — I, 265
O inwalidach — VIII, 173
O patriotyźmie — II, 22

BIBLIOTEKA NARODOWA

O polskim ruchu strzeleckim — III, 250
O powodach spiesznego powołania Sejmu Ustawodawczego — V, 181
O 6-tym Pułku Piechoty Legionów — VIII, 188
O rewolucji 1905 r. — III, 148
O roli podoficera — IX, 215
O wartości żołnierza Legionów — VI, 60
O Wodzu Naczelnym i Państwie — VIII, 311
O zadaniu Czerwonego Krzyża — V, 160
Obchód mickiewiczowski w Krakowie — I, 232
Obrona Lwowa — VI, 83
Od redakcji — I, 75
Od redakcji — I, 167
Od redakcji — I, 235
Odczyty o dowodzeniu — VIII, 140
Odezwa do mieszkańców byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego — V, 75
Odezwa do mieszkańców Ukrainy — V, 155
Odezwa do ogółu społeczeństwa w sprawie pomnika Mickiewicza w Warszawie — I, 241
Odezwa do robotników w sprawie pomnika Mickiewicza w Warszawie — I, 240
Odezwa do towarzyszy socjalistów Żydów w polskich zabranych prowincjach — I, 28
Odezwa na 1 maja 1895 r. — I, 76
Odezwa na odsłonięcie pomnika Murawiewa w Wilnie — I, 234
Odezwa na przyjazd cara Aleksandra III do Warszawy — I, 59
Odezwa na przyjazd cara Mikołaja II do Warszawy — I, 177
Odezwa na śmierć cara Aleksandra III — I, 73
Odezwa na wkroczenie wojsk polskich do Królestwa Kongresowego — IV, 8
Odezwa o zachowaniu się ludności wobec żołnierzy niemieckich — V, 17
Odpowiedzi na podania generała Szeptyckiego o dymisję ze stanowiska Szefa Sztabu — V, 40
Odpowiedzi na życzenia noworoczne — V, 126
Odpowiedź dana delegacji Litwinów zamieszkałych w Polsce — V, 41
Odpowiedź dana delegacji Niemców, mieszkających w Polsce — V, 154
Odpowiedź dana delegacji Podlasia — V, 36
Odpowiedź dana delegacji Polskiej Partii Socjalistycznej i Stronnictwa Ludowego — V, 35
Odpowiedź dana delegacji pow. biłgorajskiego — V, 37
Odpowiedź dana delegacji To-

warzystwa Przemysłowców— V, 36
Odpowiedź dana delegacji wiecu «Socjalnej Demokracji Królestwa Polskiego i Litwy» — V, 38
Odpowiedź dana delegacji z Poznańskiego — V, 51
Odpowiedź dana deputacji ludu krakowskiego — V, 44
Odpowiedź dana misji amerykańskiej — V, 49
Odpowiedź dana przedstawicielom niemieckim na Górnym Śląsku — V, 274
Odpowiedź dana przedstawicielowi «Kuriera Porannego» — V, 49
Odpowiedź dana włościanom z pow. koneckiego i radomskiego — V, 37
Odpowiedź na demarche w sprawie Wilna przedstawicieli Francji i Anglii — V, 173
Odpowiedź na depeszę Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu — V, 63
Odpowiedź na przemówienie delegacji oficerów koalicyjnych uwolnionych z obozu jeńców — V, 34
Odpowiedź na przemówienie rektora Uniwersytetu Lubelskiego — V, 133
Odpowiedź na życzenie francuskiego Prezydenta Rady Ministrów Clemenceau, przesłane z okazji powierzenia Piłsudskiemu władzy Naczelnika Państwa — V, 64
Orientacja pana Balickiego — III, 182
Orzeczenie — III, 282
Oświadczenie dane przedstawicielowi agencji «Havas» — V, 69
Oświadczenie na rozprawie Trybunału Stanu — IX, 176
Oświadczenie o konferencji w Belwederze odbytej w dn. 9 maja 1926 r. — VIII, 332
Oświadczenie o przebiegu konferencji w Belwederze w dn. 21 kwietnia 1926 r. — VIII, 325
Oświadczenie przytoczone w artykule dziennika «Le Journal» — V, 192
Oświadczenie publiczne w dniu mianowania Ignacego Daszyńskiego Prezydentem Gabinetu Ministrów — V, 18
Oświadczenie w sprawie przekroczeń budżetowych w budżecie 1927/28 r. — IX, 157
Oświadczenie w sprawie przyjęcia misji tworzenia Rządu Narodowego — V, 14
Oświadczenie w sprawie wstępowania uczniów szkół średnich do wojska — V, 26
Oświadczenie w sprawie wyborów do sejmu wileńskiego — V, 226
Oświadczenie zawarte w artykule Medarda Downarowicza — V, 244
Oświadczenie złożone na konwencie seniorów Sejmu — V, 241

Biblioteka Wojsk. Akad. Polit.

Oświadczenie złożone przed przekazaniem władzy Naczelnika Państwa Prezydentowi Narutowiczowi — V, 296
Ożarów — VIII, 130

P

Pamiątka majowa 1896 r. — I, 146
Pierwsze dni Rzeczypospolitej Polskiej — VIII, 90
Pierwszy rozkaz do wojska polskiego — V, 15
Pięciolecie «Robotnika» — I, 264
Pismo do harcerzy — V, 219
Pismo do Marszałka Sejmu o nieprzyjęciu wyboru na Prezydenta Rzeczypospolitej — IX, 33
Pismo do posła Seweryna Czetwertyńskiego — IX, 206
Pismo do Premiera Bartla w sprawie warunków przyjęcia teki ministra spraw wojskowych — IX, 37
Po manifestacjach majowych— I, 257
Po pierwszym maja — I, 164
Po wyborach — I, 163
Podania w związku z przeniesieniem z uniwersytetu w Charkowie do uniwersytetu w Dorpacie — I, 10
Podanie o przyjęcie na uniwersytet w Charkowie — I, 9
Podróż cara — I, 150
Podziękowanie za nadanie obywatelstwa honorowego miasta Kielc — V, 223
Podziękowanie za obywatelstwo honorowe miasta Wilna — V, 194
Policja fabryczna — I, 282
Polityka walki czynnej — II, 263
Pomnik kata — I, 227
Pomnik Murawiewa — I, 237
Pomoc dla wygnańców — II, 287
Poprawki historyczne — IX, 271
Pożegnanie wojska Ukraińskiej Republiki Ludowej — V, 177
Pożegnanie generała Żeligowskiego — IX, 93
Prawo a urzędnicy — I, 168
Prośba o przeniesienie z Kireńska na Sachalin — I, 16
Przedmowa do drugiego wydania «Roku 1920» — IX, 94
Przedmowa do jednodniówki «Przełom» — VIII, 244
Przedmowa do «Materiałów do historii P. P. S. i ruchu rewolucyjnego w zaborze rosyjskim od r. 1893—1904» — II, 279
Przedmowa do «Moich pierwszych bojów» — VIII, 165
Przemówienia na pierwszym posiedzeniu Rady Naukowej Wychowania Fizycznego — IX, 66
Przemówienia na czwartym posiedzeniu Rady Naukowej Wychowania Fizycznego — IX, 324

Przemówienia na trzecim posiedzeniu Rady Naukowej Wychowania Fizycznego — IX, 162

Przemówienia na posiedzeniach Tymczasowej Rady Stanu — IV, 116

Przemówienia utrwalone na płytach gramofonowych — VIII, 46

Przemówienie do delegacji weteranów 1863 r. — V, 50

Przemówienie do delegatów ludności Małopolskiej Wschodniej we Lwowie — V, 94

Przemówienie do dziennikarzy państw bałtyckich — V, 218

Przemówienie do grupy posłów i senatorów z Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem — IX, 104

Przemówienie do legionistów w dniu święta zjednoczenia armii — V, 116

Przemówienie do oficerów składających Piłsudskiemu hołd w siódmą rocznicę jego powrotu z Magdeburga — VIII, 248

Przemówienie do przedstawicieli ludności w Lidzie — V, 228

Przemówienie do przedstawicieli prasy rumuńskiej — V, 279

Przemówienie do przedstawicieli stronnictw sejmowych — IX, 30

Przemówienie do złączonych w kompanię kadrową oddziałów Związków i Drużyn Strzeleckich 3 sierpnia 1914 r. w «Oleandrach» w Krakowie — IV, 7

Przemówienie na bankiecie w Katowicach — V, 275

Przemówienie na bankiecie w Krakowie z racji otrzymania dyplomu doktora praw honoris causa — V, 201

Przemówienie na bankiecie we Lwowie — V, 177

Przemówienie na bankiecie w Wiedniu 21 grudnia 1914 r. — IV, 21

Przemówienie na bankiecie wydanym z okazji zjazdu wojskowych byłych korpusów wschodnich — V, 195

Przemówienie na cześć papieża Piusa XI — IX, 76

Przemówienie na komisji badającej stan aktów operacyjnych z 1920 r. — VIII, 215

Przemówienie na komisji budżetowej Senatu — IX, 132

Przemówienie na obiedzie w Lublinie — V, 134

Przemówienie na obiedzie w Poznaniu — V, 117

Przemówienie na obiedzie w Sinaja — V, 280

Przemówienie na obiedzie wydanym dla oficerów francuskich udekorowanych orderem «Virtuti Militari» — V, 172

Przemówienie na obiedzie wydanym przez rumuńskiego ministra spraw zagranicznych Argetoiano — IX, 129
Przemówienie na obiedzie żołnierskim w ogrodzie Saskim w Warszawie — V, 214
Przemówienie na otwarcie Sejmu — V, 282
Przemówienie na otwarcie Sejmu Ustawodawczego — V, 55
Przemówienie na otwarcie Senatu — V, 285
Przemówienie na posiedzeniu sejmowej komisji budżetowej — IX, 53
Przemówienie na posiedzeniu konwentu seniorów — V, 245
Przemówienie na przyjęciu profesorów i młodzieży Uniwersytetu Warszawskiego — V, 210
Przemówienie na przyjęciu w ratuszu paryskim — V, 187
Przemówienie na przyjęciu wydanym dla Kazimierza Bartla — IX, 155
Przemówienie na przyjęciu wydanym przez Jerzego Osmołowskiego — V, 76
Przemówienie na święcie zjednoczenia armii polskiej — V, 113
Przemówienie na tajnym posiedzeniu Rady Ligi Narodów— IX, 101
Przemówienie na Uniwersytecie Jagiellońskim po odebraniu dyplomu doktora honoris causa — V, 198
Przemówienie na zebraniu niemieckiej Rady żołnierskiej— V, 13
Przemówienie na zebraniu «Rodziny Wojskowej» — VIII, 163
Przemówienie na zebraniu w Prezydium Rady Ministrów — V, 286
Przemówienie na zjeździe Dowborczyków — V, 193
Przemówienie na zjeździe legionistów w Kaliszu — IX, 78
Przemówienie na zjeździe legionistów w Krakowie — V, 261
Przemówienie na zjeździe legionistów we Lwowie — VI, 79
Przemówienie na czwartym zjeździe legionistów w Warszawie — VIII, 195
Przemówienie na zjeździe legionistów w Wilnie — IX, 119
Przemówienie na zjeździe niemieckiej socjaldemokracji Austrii w Wiedniu — III, 159
Przemówienie na zjeździe Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych — VI, 141
Przemówienie nad grobem Józefa Kajetana Strzemieńczyk-Janowskiego — III, 255
Przemówienie po uchwale sejmowej, powierzającej Piłsudskiemu władzę Naczelnika Państwa — V, 62

Przemówienie po wyjściu z Rady Żołnierskiej — V, 14
Przemówienie podczas dekorowania Marszałka Foch'a orderem «Virtuti Militari» — V, 187
Przemówienie podczas dekorowania Marszałka Pétain'a orderem «Virtuti Militari» — V, 190
Przemówienie podczas dekorowania miasta Verdun orderem «Virtuti Militari» — V, 189
Przemówienie podczas obiadu w Grodnie — V, 221
Przemówienie podczas rautu na zamku w Poznaniu — V, 118
Przemówienie podczas wieczerzy wigilijnej w Nawsiu — IV, 22
Przemówienie przez radio do uczestników Zjazdu oficerów rezerwy — IX, 71
Przemówienie przez radio w ósmą rocznicę odzyskania niepodległości — IX, 48
Przemówienie przy dekorowaniu króla rumuńskiego Ferdynanda I orderem «Virtuti Militari» I klasy — VI, 20
Przemówienie przy dekorowaniu Marszałka Foch'a orderem «Virtuti Militari» I klasy — VI, 17
Przemówienie przy dekorowaniu oficerów francuskich orderem «Virtuti Militari» — V, 171
Przemówienie przy odsłonięciu tablicy pamiątkowej na cześć poległych wychowanków Szkoły Podchorążych — V, 194
Przemówienie przy otwarciu drugiego Sejmu — IX, 107
Przemówienie przy składaniu prochów Słowackiego do grobów wawelskich — IX, 72
Przemówienie w ambasadzie francuskiej — IX, 96
Przemówienie w dniu pierwszego posiedzenia kapituły «Virtuti Militari» — V, 139
Przemówienie w Dyneburgu — V, 141
Przemówienie w Łucku — V, 132
Przemówienie w Mińsku Litewskim — V, 106
Przemówienie w Nieświeżu — IX, 47
Przemówienie w rocznicę oswobodzenia Poznańskiego — V, 121
Przemówienie w Równem — V, 131
Przemówienie w Suwałkach — V, 102
Przemówienie w Szkole Podchorążych — V, 162
Przemówienie w Toruniu — V, 216
Przemówienie w trzecią rocznicę powstania poznańskiego — V, 229
Przemówienie w Wilnie o wspólnych dziejach Polski i Litwy — V, 236

Przemówienie w Winnicy — V, 158
Przemówienie wygłoszone do II batalionu 36 p. p. — V, 93
Przemówienie wygłoszone na bankiecie w hotelu «Bristol» — VI, 24
Przemówienie wygłoszone na obiedzie wydanym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Francuskiej Millerand'a — V, 184
Przemówienie wygłoszone podczas obiadu w Kielcach — V, 223
Przemówienie wygłoszone podczas przyjęcia dla członków misji wojskowej państw sprzymierzonych — V, 68
Przemówienie wygłoszone podczas święta dywizji syberyjskiej — V, 260
Przemówienie wygłoszone podczas uroczystości poświęcenia kamienia węgielnego pod krakowską klinikę ginekologiczną — V, 200
Przemówienie wygłoszone przy opuszczaniu stanowiska szefa Sztabu Generalnego — VI, 19
Przemówienie wygłoszone przy przekazywaniu władzy nad Wileńszczyzną Rzeczypospolitej Polskiej — V, 235
Przemówienie wygłoszone z okazji dekorowania orderem «Virtuti Militari» sztandarów pułków 19 dywizji — V, 232
Przemówienie wygłoszone z okazji poświęcenia sztandaru 22 p. p. — V, 282
Przemówienie wygłoszone z okazji powołania P. O. W. do wojska polskiego — V, 30
Przemówienie wygłoszone z okazji zjazdu «Naczelnego Polskiego Komitetu Wojskowego» — V, 220
Przemówienie z okazji otrzymania obywatelstwa honorowego miasta Łodzi — V, 174
Przemówienie z okazji Święta Żołnierza — V, 98
Psychologia więźnia — VIII, 173
5-ty Pułk Piechoty Legionów — VIII, 121

R

Raport bojowy spod Konar — IV, 30
Raport do komendanta Legionów generała Baczyńskiego— IV, 10
Raport z boju pod Rdziostowem i Marcinkowicami — IV, 18
Raport z marszu na Ulinę Małą — IV, 14
Reformy armii rosyjskiej — III, 55
Rok 1863 — VI, 148
Rok 1920 — VII, 9
Rosja — I, 79
Rozkaz do 5 Dywizji Strzelców Syberyjskich — V, 119
Rozkaz do P. O. W. — IV, 38
Rozkaz do wojska z okazji Nowego Roku 1921 — V, 180

Rozkaz do zdemobilizowanych żołnierzy z Ameryki—V, 152
Rozkaz do żołnierzy — IX, 10
Rozkaz mianujący członków kapituły tymczasowej orderu «Virtuti Militari» — V, 125
Rozkaz na drugą rocznicę wojny — IV, 80
Rozkaz na pierwszą rocznicę wojny — IV, 39
Rozkaz na zakończenie wojny— V, 175
Rozkaz noworoczny — V, 47
Rozkaz noworoczny — V, 123
Rozkaz o jednolitości armii — V, 33
Rozkaz o odznakach wojska polskiego — V, 91
Rozkaz o otwarciu Liceum w Krzemieńcu — V, 159
Rozkaz o powstaniu Naczelnego Komitetu Narodowego i Legionów — IV, 9
Rozkaz o wnioskach na odznaczenie orderem «Virtuti Militari» — V, 210
Rozkaz o por. Żulińskim — IV, 45
Rozkaz oficerski — IV, 47
Rozkaz okólny do organizacyj ludowych — III, 190
Rozkaz okólny do organizacyj Związku Strzeleckiego — III, 188
Rozkaz okólny do organizacyj Związku Walki Czynnej — III, 158
Rozkaz okólny w sprawie ćwiczeń wiosennych — III, 286
Rozkaz po bitwie pod Laskami— IV, 13
Rozkaz po ukończeniu walk w Małopolsce Wschodniej — V, 96
Rozkaz po wyjściu I Brygady ze składu XI korpusu armii austr.-węg. — IV, 26
Rozkaz po zdobyciu Wilna — V, 77
Rozkaz powitalny po złączeniu Brygady — IV, 44
Rozkaz pożegnalny dla 4-go pułku — IV, 43
Rozkaz rozwiązujący szwadron w Błoniu — V, 46
Rozkaz w rocznicę powstania styczniowego — V, 52
Rozkaz w rocznicę wymarszu kompanii kadrowej — V, 97
Rozkaz wydany w związku z działaniami na Polesiu wołyńskim — IV, 41
Rozkaz wydany z powodu wcielenia oddziałów generała Hallera do armii polskiej — V, 95
Rozkaz z okazji zmiany na stanowisku Szefa Sztabu Generalnego — V, 68
Rozkaz z powodu bitwy pod Kostiuchnówką — IV, 54
Rozkaz z powodu boju pod Konarami — IV, 27
Rozkaz z powodu boju pod Łowczówkiem — IV, 24
Rozkaz z powodu setnej rocznicy śmierci Napoleona — V, 207

Rozkaz z powodu walk na Wołyniu — IV, 42
Rozmowa z Marszałkiem Daszyńskim — IX, 192
Rozmowa z Marszałkiem Senatu Szymańskim — IX, 214
Rusyfikacja — I, 97
Rusyfikacja — II, 28

S

Samowładczy gospodarze Polski — II, 7
Sprawa o zamach na pałac Kunitzera w Łodzi — I, 126
Sprawa obrony państwa — VI, 14
Sprawa wileńska — VI, 120
Sprawozdanie Komendy I Brygady z boju pod Kostiuchnówką — IV, 56
Sprawozdanie Komendy I Brygady z odwrotu I Brygady Legionów Polskich nad Stochód w dniach 6—7. VII. 1916 r. — IV, 67
Sprawozdanie o zajściach w Sejmie w dniu 31 października 1929 r. — IX, 196
Sprawozdanie wygłoszone wobec oficerów strzeleckich — III, 175
Sprawozdanie z przemówienia na bankiecie w Lublinie — IV, 52
Sprawozdanie z przemówienia na wieczerzy w hotelu Pollera w Krakowie — IV, 85
Stosunek do rewolucjonistów rosyjskich — I, 42
Stosunek wzajemny wojska i społeczeństwa w 1863 r. — VIII, 264
Strajki pod caratem — II, 231
22 stycznia 1863 r. — III, 192

Ś

Święto majowe w Warszawie— I, 142

T

Telegram do atamana Semena Petlury — V, 157
Telegram do Prezydenta miasta Lwowa Józefa Neumanna — IV, 25
Toast na cześć miasta Paryża— V, 189
Toast na cześć Prezydenta Rzeczypospolitej Gabriela Narutowicza — V, 297
Toast na obiedzie wydanym na cześć państw sprzymierzonych — V, 57

U

U nas i gdzie indziej — I, 68
Ustanowienie odznaki «Za wierną służbę» — IV, 81
Uwagi o sytuacji w Małopolsce Wschodniej i o organizowaniu wojska — V, 42
Uzupełnienie oświadczenia złożonego na konwencie seniorów — V, 243

W

W dziesiątą rocznicę powstania Legionów — VIII, 27
W jednodniówce wileńskiej «Dzień Akademika» — V, 273
W księdze pamiątkowej Szkoły Podchorążych — VIII, 120
W przeddzień rewolucji 1905 r. — III, 142
W rocznicę — I, 119
W rocznicę — I, 161
W rocznicę — I, 286
W sprawie rzemieślniczej — II, 40
W złotej księdze Druskienik — VIII, 194
Walka rewolucyjna w zaborze rosyjskim («Bibuła») — II, 55
Walka z rządem — I, 116
Wizyta korespondenta «Le Matin» u Piłsudskiego w Sulejówku — IX, 11
Wobec mordu w Dąbrowie — I, 191
Wpływ Wschodu i Zachodu na Polskę w epoce 1863 r. — VIII, 50
Wspomnienia o Gabrielu Narutowiczu — VI, 36
Wspomnienie o Grzybowie — IX, 200
Wspomnienie o kpt. Milce — IV, 23
Wstęp do memoriału ks. Imeretyńskiego — I, 203
Wstęp do tomu II «Wspomnień legionowych» — VIII, 127
Wyjątek ze sprawozdania Centralnego Komitetu Robotniczego na IV Zjazd P. P. S.— I, 179
Wywiad Józefa Hłaski — III, 170
Wywiad korespondenta «Daily Express» — V, 161
Wywiad korespondenta dziennika «Le Journal des Débats» — V, 78
Wywiad korespondenta dziennika «Le Matin» — V, 58
Wywiad korespondenta dziennika «Le Petit Journal» — V, 53
Wywiad korespondenta «Echo de Paris» — V, 145
Wywiad korespondenta «Journal de Génève» — V, 87
Wywiad korespondenta «Kuriera Porannego» — V, 165
Wywiad korespondenta «Le Matin» — V, 148
Wywiad korespondenta «Le Petit Parisien» — V, 149
Wywiad korespondenta «Le Temps» — V, 168
Wywiad korespondenta «Times'a» — V, 109
Wywiad korespondenta «Times'a» — V, 142
Wywiad Stanisława Laudańskiego — VI, 197
I wywiad Miedzińskiego — IX, 217
II wywiad Miedzińskiego — IX, 224
III wywiad Miedzińskiego — IX, 230

IV wywiad Miedzińskiego — IX, 235
V wywiad Miedzińskiego — IX, 242
VI wywiad Miedzińskiego — IX, 247
VII wywiad Miedzińskiego — IX, 251
VIII wywiad Miedzińskiego — IX, 257
Wywiad o naczelnych władzach wojskowych — VIII, 191
Wywiad ogłoszony w «Kurierze Porannym» dn. 25 maja 1926 r. — IX, 13
Wywiad ogłoszony w «Kurierze Porannym» dn. 27 maja 1926 r. — IX, 23
Wywiad ogłoszony w «Kurierze Porannym» dn. 29 maja 1926 r. — IX, 27
Wywiad przedstawiciela agencji «Havasa» — V, 108
Wywiad redaktora «Le Journal de Pologne» — V, 128
Wywiad Święcickiego — IX, 263
Wywiad udzielony Polskiej Agencji Telegraficznej w sprawie Litwy — IX, 97
Wywiad udzielony prasie po pierwszym dniu walk majowych — IX, 9
Wywiad udzielony przedstawicielom prasy w sprawie obrony Lwowa — V, 26
Wywiad w «Expressie Porannym» z dn. 23. II. 1926 r. — VIII, 294
Wywiad w «Głosie Prawdy» o przewrocie na Litwie — IX, 63
Wywiad w «Kurierze Porannym» z dn. 14. I. 1926 r. — VIII, 253
Wywiad w «Kurierze Porannym» z dn. 20. I. 1926 r. — VIII, 259
Wywiad w «Kurierze Porannym» z dn. 10. II. 1926 r. — VIII, 276
Wywiad w «Kurierze Porannym» z dn. 12. II. 1926 r. — VIII, 280
Wywiad w «Kurierze Porannym» z dn. 17. II. 1926 r. — VIII, 284
Wywiad w «Kurierze Porannym» z dn. 19. II. 1926 r. — VIII, 289
Wywiad w «Kurierze Porannym» z dn. 24. IV. 1926 r. — VIII, 326
Wywiad w «Kurierze Porannym» z dn. 11. V. 1926 r. — VIII, 333
Wywiad w «Le Petit Parisien» — V, 65
Wywiad w «Nowym Kurierze Polskim» z dn. 29. IV. 1926 r. — VIII, 329
Wywiad w sprawie projektu organizacji naczelnych władz wojskowych — VIII, 122
Wywiad w «Tygodniku Ilustrowanym» — IV, 102
Wywiad z korespondentem «Daily News» — V, 157

Wywiad z korespondentem «Le Matin» — IX, 20
Wywiad z korespondentem «Le Matin» — IX, 103
Wywiad z przedstawicielem dziennika «Le Matin» — V, 183
Wywiad z przedstawicielem «Kuriera Porannego» — VI, 145
Wywiad z przedstawicielem pisma «Adverul» — VI, 22
Wywiad z redaktorem «Głosu Prawdy» — IX, 109
Wywiad z redaktorem «Słowa» — VI, 99
Wywiady z redaktorem «Kuriera Polskiego» — VI, 5

Z

Z kongresu — I, 147
Z listu do Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego — IV, 36
Z pola walki — I, 222
Z powodu jubileuszu Puszkina — I, 259
Z powodu strajków tegorocznych — I, 272
Z przemyśleń Naczelnika Państwa — IX, 129
Z Rosji — I, 109
Z tajemnic rządowych — I, 195
Z wojny bałkańskiej — III, 256
Zabiegi żandarmskie — I, 159
Zabiegi żandarmskie — I, 173
Zadania praktyczne rewolucji w zaborze rosyjskim — III, 5
Zarys historii militarnej powstania styczniowego — III, 82
Ze wspomnień — II, 258
Ze wspomnień o Aleksandrze Malinowskim — VI, 142
Zeznania przed sądem w sprawie niedoszłego zamachu na Aleksandra III — I, 11
Zeznania w procesie por. Błońskiego — VI, 212
Zjazd międzynarodowy robotników — I, 153
Zużywanie amunicji — III, 288

Ż

Życzenia przesłane biskupowi Władysławowi Bandurskiemu z okazji czterdziestolecia jego kapłaństwa — IX, 77

SKOROWIDZ RZECZOWY

A

Aberacja myślowa — IX, 228, 229, 233, 234
Absolutyzm — I, 138, 169—172, 203, 207; II, 19, 66; IX, 243
Administracja amerykańska — *patrz* Stany Zjednoczone A. P.
Agentury obce — IX, 79—92, 130, 184, 185
Agitacja
— konspiracyjna w Królestwie — I, 276, 277; *patrz także* Rewolucyjny ruch Polski
— PPS-owa wśród żołnierzy — *patrz* Polska Partia Socjalistyczna
— rewolucyjna — I, 232, 283
— rewolucyjna na Litwie — I, 49—51
— rewolucyjna wśród chłopów na Litwie — I, 41
— rewolucyjna w wojsku — III, 21, 22
— socjalistyczna w Królestwie — I, 272—275; *patrz także* Rewolucyjny ruch robotniczy
— socjalistyczna — III, 24, 25
— wojną — III, 175
Agitacyjna szkoła PPS. — *patrz* Polska Partia Socjalistyczna
Agitacyjne wydawnictwa — *patrz* Bibuła
Agitatorzy: Koła Agitatorów — I, 180
Akademicka młodzież — I, 186—188; IX, 165
Akcja bojowa — III, 152—154
— Bezdany — III, 34, 36; IX, 281
— Rogów — III, 32, 34
— 1907 r. — ulica Wspólna — III, 36
Akt 5 listopada 1916 r. — *patrz* 5 listopad 1916 r.
Aktywiści — IV, 163, 168; V, 271, 272; VI, 206, 207
Alarmy — IV, 318
Albin Stanisław, szeregowiec Legionów — IV, 30
Aleksander II, car — reformy w Rosji — II, 29; VIII, 54—56, 66—68
Aleksander III, car
— panowanie — I, 73, 74; II, 32
— niedoszły zamach na niego — I, 11—16, 19
— przyjazd do Warszawy — I, 59, 60
— śmierć — I, 73, 74
Ameryka — *patrz* Stany Zjednoczone A. P.

Amunicja — III, 298, 299
— zużywanie — III, 288—294
Analfabetyzm w wojsku — IX, 60
Anarchiści — IX, 24
Angielscy katorżnicy — IX, 118
Anglia
— a Polska — IX, 242, 243
— a Rosja — II, 243
Antwerpia — oblężenie w 1914 r. — VI, 178—180
Antysemityzm — I, 28; II, 217, 218, 225, 226, 230
— rosyjski — *patrz* Rosja
Aplikacyjne zadanie — III, 282—285
«Arbeiterraty» — VIII, 95—97
Archinard, gen. — V, 104, 105
Armia — *patrz także* Wojsko
— amerykańska — V, 49
— austriacka — III, 185, 186; V, 98, 99; IX, 316
— austriacka a Legiony — IV, 252, 253; VI, 197—200; VIII, 35, 188, 189
— Budiennego w 1920 r. — V, 212, 213; VII, 41, 42, 46, 47
— czerwona — *patrz* Rosja sowiecka
— francuska — VIII, 12, 13; IX, 97
— francuska a Polska — V, 39, 40
— von der Goltza — V, 110
— Hallera — V, 70—72, 74, 80, 95, 100, 101, 104, 105; VI, 13, 96, 97
— gen. Klucka — pochód na Paryż 1914 r. — VIII, 156—159, 161, 162
— koalicji — V, 68
— koalicyjna a Polska — V, 34, 35, 39
— Kołczaka — V, 146
— łotewska — V, 146
— niemiecka — V, 98, 99
— niemiecka w Polsce w 1914 r. — VIII, 38, 39
— niemiecka na Litwie w 1919 r. — V, 110
— niemiecka w Kurlandii — V, 146, 147
— polska — *patrz* Wojsko polskie
— rosyjska — III, 56—65; V, 98, 99
— rosyjska — organizacja — III, 37—39, 42
— rumuńska — VI, 23
— szwajcarska — VIII, 13; IX, 62
— ukraińska — V, 177
Asymilacja Żydów — I, 28—33; II, 224
Atmosfera swobody — V, 107
«Attaché militaire» — VIII, 321; IX, 141
Auerstädt — bitwa — IV, 344; VI, 170, 172
Austria — I, 148; III, 180—182, 296; V, 268
— armia — III, 185, 186; V, 98, 99; IX, 316
— rozkazodawstwo — IV, 376, 377
— sztab generalny — VIII, 257, 258, 283, 298, 299
— socjaldemokracja niemiecka — III, 160

— groźba wojny z Rosją w 1912 r. — IX, 284—286
— armia austriacka a Legiony — IV, 252, 253; VI, 197—200; VIII, 35, 188, 189
— a Legiony — IV, 219, 221; IX, 304
— austriackie władze a I Brygada — IX, 302
— a Polska — IV, 107, 108, 197, 373; VI, 201
— a zabór polski — V, 268
— polityka w kwestii polskiej w 1915 r. — IV, 36, 37
Austriaccy oficerowie rezerwy— Polacy — IV, 350, 351
— austriaccy b. sztabowcy w armii polskiej — VIII, 217
Austriacki zabór — V, 197, 200
Austrofilstwo — III, 180—182, 252
Awangarda historyczna — VIII, 128

B

Baczyński, gen., komendant Legionów Polskich — IX, 295, 296
Bajan Jerzy, lotnik — IX, 331
Bajka — VIII, 196, 197; IX, 48—50
— o Kopciuszku — VIII, 197—208
— o żabce — IX, 49
Bałkańska wojna — *patrz* Wojna bałkańska
Bałtyckie państwa — V, 218
Bałtyckie kraje w 1919 r. — V, 109—111
Bandurski Władysław, biskup— IX, 77, 324
Bartel Kazimierz, premier — maj 1926 r. — IX, 17
— rząd w maju 1926 r. — IX, 33
— wicepremier 1926—28 r. — IX, 114, 160
— rząd w 1928/29 r. — IX, 119
— premier w 1928/29 r. — IX, 146, 147, 150, 151, 155, 161
— rząd — dymisja 15. III. 1930 r. — IX, 209
Belina Prażmowski, płk. — IV, 374, 375; V, 77, 88; VI, 71
Belina Prażmowski — pierwszy patrol wysłany za kordon 2 sierpnia 1914 r. — IX, 288
Beliny ułani — IV, 358; VI, 71, 72
«Bellona» miesięcznik wojskowy — VIII, 219
Beniaminów — obóz internowanych oficerów legionowych — IX, 85
Berbecki Leon, major Legionów — IV, 43
Beresteczko — bitwa w 1920 r. — VII, 102, 103, 116, 117
Bernhardt Bronisław, podoficer Legionów — IV, 29
Bezdany — akcja bojowa w 1908 r. — III, 34, 36; IX, 281
Bezpartyjne czynniki — V, 39
Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem — IX, 153, 154, 213, 224, 233, 252—254, 258—260
Bezrobocie — IX, 239, 240
Biała — napad 22. I. 1863 r. — III, 113; VIII, 70 71
Białorusini — II, 221, 222, 243, 251—253, 255; V, 106, 107
— w 1919 r. — V, 81—86
Białorusini-żołnierze — IX, 60
Białoruś a Polska — V, 106, 107
Białystok
— ruch robotniczy — I, 186
— strajk powszechny — II, 232

Bibuła — I, 200, 283; II, 57—69, 79—107, 117—213, 228—230, 236, 254, 291; III, 25
Bielohlawek Artur, sanitariusz— IV, 30
Bieniakonie — grupa — V, 332
Biliński Leon, polityk, minister skarbu — IX, 316, 318, 320
— pamiętniki — IX, 277, 278, 315—321
Bitwa — VIII, 153
— czas trwania — III, 77, 78
— kryzys — III, 77—81
— straty — III, 78, 79
— zwycięstwo — III, 77
— pod Auerstädt — IV, 344; VI, 170, 172
— pod Beresteczkiem w 1920 r. — VII, 102, 103, 116, 117
— pod Brodami w 1920 r. — VII, 105, 106, 116, 117
— pod Chyżówkami — IV, 309, 310, 312
— pod Grodnem w 1920 r. — VII, 98, 99
— pod Hei-kau-tai, 1905 r. — VII, 23
— pod Jabłonką — IV, 45
— pod Jeną — VI, 170
— pod Kaniowem — V, 101
— pod Kielcami 12 sierpnia 1914 r. — VI, 65
— pod Konarami — VI, 27, 36
— pod Kostiuchnówką — IV, 54—67, 79, 80; VI, 205; VIII, 169; IX, 123
— pod Koszyszczami — IV, 42, 43
— pod Kuklami — IV, 45
— pod Ladysmith — III, 78, 79
— pod Laojanem — III, 79, 81; VI, 191, 193—195
— pod Laskami w 1914 r. — IV, 23, 252, 256; VIII, 35
— pod Limanową — IV, 305—354
— pod Łowczówkiem — IV, 24, 25
— pod Marasesti — VI, 23
— pod Marcinkowicami — IV, 18—20, 332—348; VIII, 169
— nad Marną w 1914 r. — V, 191; VII, 112, 113; VIII, 161, 162
— pod Mukdenem — VI, 118, 119
— nad Niemnem we wrześniu 1920 r. — V, 212, 213; VII, 164, 165
— pod Nowym Korczynem — IV, 357, 378—402; VIII, 169
— pod Opatowcem, wrzesień 1914 r. — IV, 357, 393—395; V, 66, 67; VIII, 169
— w Prusach Wschodnich — VIII, 159—161
— pod Radzyminem w 1920 r.— V, 212, 213
— pod Rdziostowem — IV, 332—348
— pod Sandepu 1905 r. — VII, 23
— pod Spicheren 1870 r. — VI, 172—176; VII, 78
— pod Spionskopp — III, 78, 79
— pod Stowygorożem — IV, 43
— nad Sza-he — III, 80, 81; VI, 195
— pod Tannenbergiem w 1914 r. — VII, 111, 112

Bitwa *(ciąg dalszy)*
— nad Wieprzem w 1920 r. — V, 212, 213; VII, 126—128
— pod Wilnem — VII, 86—89, 91, 92, 95, 96, 156
— nad Wisłą — V, 165—167, 262; VI, 10, 11; *patrz także* Wojna polsko - rosyjska 1919/20 r.
«Bitwa 5 armii nad Wkrą» artykuł gen. Zająca w «Bellonie» — VIII, 239, 240
«Bitwa Warszawska 1920 r.» numer «Bellony» z 1923 r. — VIII, 219—244
Biuro Historyczne Sztabu Generalnego — VIII, 218—244
— sprawa fałszerstwa dokumentów z czasów wojny 1920 r. — VIII, 213—215
Biurokracja rosyjska — *patrz* Rosja
Blizny — VIII, 173
Błonie — rozwiązanie szwadronu wojewódzkiego — V, 46
Boerner — sprawa posady w 1907 r. — II, 274—278
— oficer I Brygady — IX, 301, 310
«Bohaterowie tyłów» — IV, 109, 356; VIII, 200, 261
Bojowa akcja — *patrz* akcja bojowa
Bojowe szkoły — *patrz* Polska Partia Socjalistyczna
Bolszewizm — V, 89—91, 110, 111, 143, 144, 149, 151, 169
— a socjalizm — V, 90, 91
Bończa Uzdowski Władysław, oficer Legionów — IV, 43
Bortnowski, podoficer Legionów — IV, 25
Brandner, generał austriacki — IV, 257, 261
Brimont, fort — atak w 1916 r. — VI, 185
Brody, bitwa w 1920 r. — VII, 105, 106, 116, 117
Broń — III, 178—181, 288—290, 298, 299; V, 47
— przywiązanie do rodzaju broni — V, 162
I Brygada — IV, 44, 45; VI, 79, 200, 201, 204, 205; VIII, 27, 35, 137, 188—190; IX, 299, 301, 302
— baon I — IV, 28
— baon II — IV, 28
— biuro wywiadowcze — IV, 358
— sztab — VIII, 24, 25
— marsz na Czeremoszno — VIII, 17—26
II Brygada — VI, 79, 204
III Brygada — VI, 204
I a II i III Brygada — VI, 73
Brzescy więźniowie — IX, 231—233, 240—242
Brzeski pokój w 1918 r. — V, 101
Brześć n. Bugiem
— zdobycie 1919 r. — VI, 104
— upadek 1 sierpnia 1920 r. — VII, 103, 104, 116
— więzienie wojskowe — IX, 233
Brzozowski-Haluch Jan, major Legionów — V, 78
Brzozowski Zygmunt, sierżant Legionów — IV, 29

Budienny, armia w 1920 r. — V, 212, 213; VII, 41, 42, 46, 47
Budżet — I, 122—126; IX, 107, 242, 243
— referowanie w sejmie — IX, 132, 133
— luzy budżetowe — IX, 188, 245
— nadwyżki budżetowe w 1927/28 r. — IX, 158, 159
— przekroczenia budżetowe w 1927/28 r. — IX, 158—162
— przekroczenia budżetowe, sprawa w Sejmie w 1929 r.— IX, 146—154, 162
— na rok 1929/30, uchwalenie — IX, 153, 154
— na rok 1929/30, wykonanie — IX, 238, 239
— na rok 1930/31 — IX, 187—189
— na rok 1931/32 — IX, 238—240, 243—249
— wojskowy — IX, 54—56, 62, 246
— wojskowy na Sejmie w 1928/29 r. — IX, 133—143
Budżety Ministerstwa Spraw Wojskowych «wesołe budżety» — IX, 135, 139
Budżetowanie — IX, 54, 55, 187—189, 236, 237, 240, 242—249
Bułgarzy — III, 256—259, 274, 275
Bund — II, 62, 67, 126, 217, 226, 227, 242, 243, 246
Burhardt, oficer Legionów — IV, 25
Burżuazja — *patrz* Klasy posiadające *i* Mieszczaństwo
— rosyjska — *patrz* Rosja

C

Car Stanisław, prawnik — V, 203
Car — *patrz* Rosja
Carat — *patrz* Rosja
«Carski demokratyzm» na Litwie — II, 34—38
Centralizacja w Polsce — IX, 115
Centralne państwa wobec Polski — IV, 107, 108, 167, 168, 172, 181, 197, 199; *patrz także* Okupanci
Centralny Instytut Wychowania Fizycznego — IX, 168, 169
Centralny Komitet Narodowy we Lwowie — IX, 292, 293
Centralny Komitet Robotniczy— *patrz* Polska Partia Socjalistyczna
«Centrolew», porozumienie stronnictw opozycyjnych w 1930 r. — IX, 223
Cenzura — II, 61, 62, 65
— rosyjska — *patrz* Rosja
— rosyjska w Polsce — II, 211
Cezaryzm — VIII, 322; IX, 254—256
Charków, PPS-owa organizacja młodzieży — I, 188
Chełmszczyzna — oddzielenie — I, 36
Chłopi — *patrz także* Lud
— polscy — II, 191; V, 131
— udział w powstaniu styczniowym — VI, 151
— w Rosji — *patrz* Rosja
Chłopski ruch polski — I, 224—226
Chyżówki, bitwa — IV, 309, 310, 312
Cnota — V, 32, 140, 141; IX, 212
Cnoty żołnierskie — III, 270, 275, 280
Cromwell — rewolucja — IX, 106
Cuneo, szkoła wojskowa polska — III, 91; VI, 156; VIII, 83
Cywilna ludność w czasie wojny — V, 94
Cywilny stan — IX, 71
Cywilny Zarząd Ziem Wschodnich — *patrz* Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich
Czas — VIII, 154—156, 159, 161, 162, 182
«Czas», dziennik — VIII, 93, 94
Czechosłowacja — V, 170
— a Polska — V, 53, 54

Czechowicz Gabriel, Minister Skarbu — IX, 146—154, 158, 160—162, 178, 180, 181, 183
— akt oskarżenia przeciwko niemu — IX, 179—181, 183
Czeremoszno — marsz I Brygady 15. IX. 1915 r. — VIII, 17—26
«Czerwony Krzyż» — I, 284, 285; IV, 130; V, 160
Czesi — I, 148; IV, 252
Częstochowa — ruch robotniczy — I, 183
— zajścia 16. IX. 1930 r. — IX, 250

Ć

Ćwiczenia taktyczne — III, 286, 287

D

Daltonizm — IX, 229
Daniłowski Gustaw, pisarz — IX, 93
Dańko Jerzy, sierżant Legionów — IV, 29
Dar Narodowy dla J. Piłsudskiego — V, 164, 165
Daszyński Ignacy, polityk — IX, 282, 283, 285, 287, 288, 293, 298
— w roku 1914 — VI, 199, 200
— premier Rządu Lubelskiego — IX, 311, 312
— misja tworzenia rządu, listopad 1918 r. — V, 19, 25; IX, 312—314
— wicepremier w 1920 r. — V, 294
— marszałek Sejmu — wizyta u Piłsudskiego, czerwiec 1929 r. — IX, 186
— niedoszłe otwarcie sesji 1929 r. — IX, 193—200, 207
— sprawa diet po rozwiązaniu Sejmu w 1930 r. — IX, 226—228
— pamiętniki — IX, 277—315
Dąbrowa Górnicza — ruch robotniczy — I, 184, 185
— manifestacje w 1899 r. na grobie poległych w 1897 r. — I, 275, 276
Decyzja — VII, 114, 115; VIII, 151, 304
Defensywa — III, 289; V, 166, 167; VII, 26; VIII, 260
Definicja — VIII, 152
Dekabryści — II, 167
Dekret z dn. 22 listopada 1918 r. — VIII, 104, 105
Dekrety — IX, 106
Demokraci
— galicyjscy — *patrz* Galicja
— polscy — II, 15, 16, 211
— polscy a naród rosyjski — II, 16
Demokracja — I, 101—106, 123, 172; V, 295; VIII, 10, 11, 15, 124; IX, 28, 29, 31, 118, 218
— w Anglii — VIII, 267
— we Francji — VIII, 12, 13
— w Polsce — I, 289—291; VIII, 267, 270
— w Rzymie — VIII, 307
— w Szwajcarii — VIII, 13
— a wojsko — VIII, 8—16
— polska a wojsko — VIII, 270, 273, 274
— armia demokratyczna — V, 99
Demokratyczna Polska — I, 80
Demokratyczne rozstrzygnięcie walk społecznych — V, 60
Demolacyjne roboty — III, 20

Denikin, dowódca «białej» armii — VI, 123, 124
Departament Wojskowy N. K. N. — *patrz* Naczelny Komitet Narodowy
Depresja psychiczna — IX, 120, 121
Dęblin — odwrót Legionów Polskich spod Dęblina — VI, 68
Dębski, b. poseł — aresztowanie 10 września 1930 r. — IX, 233
«Dobra Nowina» czasopismo — I, 182
Dojrzewanie płciowe — IX, 170, 171, 173
Doktrynerstwo wojenne — III, 281, 282
Doktrynerstwo wojskowe — III, 278, 282
Dorobczyński, oficer Legionów — IV, 29
Dowcip w historii — IX, 206
Dowodzenie — III, 283—285; VI, 101—119; VIII, 141—162, 301—311; IX, 37, 38
— niższe a wyższe — VIII, 152—155, 162
Dowódcy i sztaby — III, 21
Dowództwo — IV, 86
— *patrz także* Wódz i Wódz naczelny
Dreszer Orlicz Gustaw, oficer Legionów — IV, 292
— karne przeniesienie w 1925 r. — VIII, 262, 263
Drogi w Polsce — II, 14
Drukarnie tajne — II, 123—147
Druki tajne
— Narodowej Demokracji — II, 64, 67
— socjalistyczne — II, 59—64, 67
— żydowskie — II, 65, 67
— *patrz także* Bibuła
Druskieniki — uzdrowisko — VIII, 195
Drużyny
— Sokole — V, 100
— Strzeleckie — III, 174, 176—179, 251, 252, 254, 295—297; IV, 7, 47, 48, 357; IX, 287, 291
Dubiecki Marian, uczestnik i historyk powstania styczniowego — VIII, 60, 61
Duch walki — *patrz* Morale
Duma — IX, 75
Duma — parlament rosyjski — III, 183
Dusza narodu — II, 211, 212
Dusza polska — odrodzenie — VIII, 249, 250
Dybowski Benedykt, prof. — IX, 208
Dygnitarze państwowi — ich korespondencja — IX, 156, 157
Dyktator — VI, 26—28, 117, 188, 189; VIII, 322, 323
— rzymski — VIII, 307, 308, 322, 323
Dyktatura — III, 102, 125, 137; VI, 27, 28; VIII, 331
— w Polsce — IX, 22
Dyktatury powstania styczniowego — VI, 160

Dymisje legionowe 1916 r. — IV, 87
Dyplomata — VIII, 305
Dyscyplina wojskowa — III, 16; VIII, 141
Dyskutowanie — IX, 324
Dyspozycyjne fundusze — IX, 140, 141
Dywizja
— litewsko-białoruska — V, 232—235
— syberyjska (30 dyw. p.) — V, 260, 261
— 5 Strzelców Polskich — V, 119
Dzieci — VIII, 49, 119, 164, 197; IX, 69, 120, 121, 167—172, 174, 175
Dzieje — VIII, 47
— ludzkości — IX, 74; *patrz także* Historia
Dzielnicowe niechęci — IX, 11, 13, 21
Dzień — VIII, 90
Dźwińsk — zdobycie w 1920 r. — V, 212, 213

E

«Echo życia robotniczego na Litwie», czasopismo — II, 218—221, 223
Efemerydy — IX, 130, 131
Ekspedycja karna — IV, 385
Emigracja polityczna — IX, 101
Emigranci polityczni litewscy — IX, 100, 101
Ententa — *patrz* Koalicja
Estonia — sprawa estońska w 1919 r. — V, 74
Europa
— w epoce 1863 r. — VIII, 51—56
— powojenna — V, 277, 284; VI, 20, 21; VIII, 292, 293; IX, 23
Ewidencja sił przeciwnika — VII, 14, 15, 17, 19
Ewolucja — VIII, 29
Ewolucyjne pojmowanie dziejów — III, 143

F

Fabryczna pomoc lekarska — I, 283—285
Fanto, major armii austriackiej — IV, 67
Faszyzm — IX, 21, 27
Federacyjna idea — II, 223, 253; V, 147, 228; VI, 122
Felietony dziennikarskie — II, 57
Ferdynand I, król rumuński — V, 280, 281; VI, 22, 23
Finanse w Rosji — *patrz* Rosja
Finlandia — I, 266—268; II, 243, 250—252
Fiskalizm w Rosji — *patrz* Rosja
Fizyczna siła — III, 23—28
Foch Ferdynand — V, 187; VI, 18
Franchet d'Esperey, marszałek Francji — IX, 97
Franciszek Józef, cesarz austriacki — IX, 285, 286
Francja
— demokracja — VIII, 12, 13
— armia francuska — VIII, 12, 13; IX, 97
— ustawa o naczelnych władzach wojskowych — VI, 210; VIII, 192
— armia francuska a Polska — V, 39, 40
— Wielka Rewolucja — I, 93
— klęska 1870/71 r. — VIII, 274
— wojna światowa — VIII, 321
— Misja Francuska w Kownie — V, 80
— Misja Francuska w Polsce — V, 80
— a Polska — V, 21, 64, 65, 104—106, 109, 129, 170—173, 184—192; VIII, 81, 82; IX, 97, 103
— a Rosja — I, 152
French, wódz — VI, 177—181
«Front wewnętrzny» — VII, 97, 98, 101, 146
Frontu rozciągłość — III, 286
Fundusze dyspozycyjne — IX, 140, 141
Funkcja siły — III, 251, 252
Furgalski Wyrwa — *patrz* Wyrwa Furgalski

G

Gadulstwo polskie — VI, 44
Galicja — III, 47; IV, 21
— Koło Polskie — *patrz* Koło Polskie Galicyjskie
— demokraci — IV, 188, 189
— konserwatyści — IV, 188, 189
— ludowcy — I, 163, 164
— prasa — IX, 287
— socjalistyczni posłowie — I, 163, 164; IX, 282
— socjaliści polscy — I, 233, 234
— życie polityczne — IX, 287
— wybory w 1897 r. — I, 163, 164
— w 1912 r. — III, 175, 176
— w czasie wojny światowej — IV, 187—190
— w 1915 r. — IV, 36, 37
Galicja Wschodnia
— sprawa — VI, 50
— wojna z Ukraińcami — V, 96
— w roku 1919 — V, 94
Galicjanie — IX, 297, 315, 316
Garibaldi, wódz — VIII, 82
Gasnące światy — IX, 191, 192
«Gazeta Codzienna» — napaści na J. Piłsudskiego i reakcja legionistów we Lwowie — VIII, 296
«Gazeta Poranna (2 grosze)», dziennik — III, 188
Generalny Inspektor Wojsk — VIII, 122—127
Generalny Inspektor Sił Zbrojnych — IX, 38
Genua
— szkoła wojskowa polska — III, 90
— konferencja w roku 1922 — VI, 40—42
Geografia militarna — III, 37—50; VII, 21, 23, 24, 36
Geometria militarna — VII, 23, 24, 36
«Ghetto» — VIII, 111—119
Ginekologia — V, 200, 201
«Głos» (lwowski), czasopismo — II, 298
«Głos Lubelski» — IV, 42
Godność ludzka — IX, 75
von der Goltz — armia — V, 110
Gospodarczy stan Polski w roku 1922 — V, 283, 284
«Górnik», czasopismo — I, 185, 194, 223, 265, 278, 283; II, 183, 189, 190

Grabski Stanisław
— delegat Komitetu Narodowego Polskiego w 1918 r. — VI, 138
— minister w gabinecie Skrzyńskiego — VIII, 281, 287
Grabski Władysław
— rząd w 1920 r. — V, 250
— rząd w 1923/25 r. — VIII, 332, 334, 335
Gramofon — VIII, 48
Granica — V, 275
Granice państwowe — II, 70
Granice Rzeczypospolitej Polskiej — VI, 15
Granice wschodnie Polski — uznanie — VI, 41, 49, 50
Grodno, miasto — V, 222
— bitwa w roku 1920 — VII, 98, 99
Grodzieńskie — V, 221, 222
Grossek Michał, szef biura budżetowego M. S. Wojsk. — IX, 246
Gruzini — III, 251, 252
Grzybowski Plac — demonstracja 13 listopada 1904 r. — III, 26; IX, 200—206

H

Habicht, sekretarz Naczelnego Komitetu Narodowego — IX, 318, 319

Haller Józef

— rola w Legionach — VIII, 241, 242

— generał — V, 100—102, 104, 105

— przyjazd do Polski — V, 74, 80, 95, 100, 101

— armia — V, 70—72, 74, 80, 95, 100, 101, 104, 105; VI, 13, 96, 97

Haller Stanisław, szef Sztabu Generalnego — polemika z J. Piłsudskim w sprawie Biura Historycznego — VIII, 212—215

Haluch Brzozowski Jan — V, 78

Harcerze — V, 219, 220

Hei-kau-tai — bitwa 1905 r. — VII, 23

Henrys, gen. — V, 80, 104—106

Herb polski — VII, 148

Herzen Aleksander, wydawca «Kołokoła» — VIII, 68, 69

Hetman — VIII, 269

Hindenburg, wódz — VIII, 159—161

Historia — VI, 83, 84; VIII, 51, 56, 57, 206, 311; IX, 184

— wojen — VI, 169, 170, 176, 177; VII, 12, 14, 38, 112

— najnowsza — VI, 83, 84

— Legionów Polskich — IX, 184, 185

— Polski odrodzonej — fałszowanie — VIII, 207, 208

Historiografia polska

— dotycząca wojny światowej — IX, 271—276

— wojny 1919/20 r. — IX, 95, 96

Historiografia rosyjska wojny 1919/20 r. — IX, 95

Historiografia Polski nowoczesnej — VIII, 128

Historyczna awangarda — IX, 128

Historyczna krytyka — III, 83

Historyczne kierunki polskie — VIII, 85

Historyczne legendy — VIII, 206

Historyczne źródła — VIII, 219, 220

Historyk — VIII, 56, 57, 106, 128
Hiszpańska kampania Napoleona — VI, 170, 171
Hołówko Tadeusz, polityk — IX, 323
Honor — V, 141, 260, 261; VI, 19, 23, 34, 35, 81; VIII, 15, 250; IX, 150, 212
— munduru — III, 189; IV, 81, 97
— narodowy polski — VIII, 36, 37, 40, 41
— osobisty — IX, 93
— służby — IX, 93
— wojskowy — IV, 14; V, 46, 47; VIII, 247; IX, 133, 134

I

Idea wojskowego przygotowania walki o niepodległość — III, 251
Idee — VI, 63
Imeretyński, ks.
— a ruch robotniczy w Polsce — I, 214, 218—222
— memoriał — I, 203—222, 225, 229—232, 247; II, 57, 62
— polityka ugodowa — I, 169—172, 194, 209—218, 240, 241, 244—251, 279—282; III, 40
Imperializm kolonialny — II, 23
Imperializm rosyjski — V, 67
Improwizowana organizacja wojska — IV, 375, 376
Inicjatywa — V, 31, 32
Inspektorzy fabryczni — II, 233, 234
Inspektorzy pracy — I, 272, 273
Inspektorzy werbunkowi — IV, 144, 147
Insygnia królewskie — rzekoma kradzież — VI, 31
Inteligencja rosyjska — *patrz* Rosja
Intendentura — III, 178
Interwencja zbożowa — IX, 239
Inwalidzi — VIII, 173
Inwestycje państwowe w latach 1927/28 — IX, 146, 158, 160
Izba kontroli — I, 122, 123

J

Jabłonka — bitwa — IV, 45
Jagiellońska dynastia — VIII, 266, 267
Jagiellońska idea — II, 221, 222
Jagoszewski Marian, legionista — IV, 29
Janowicz Ludwik, więzień, rewolucjonista — VIII, 181
Japonia a Polska — II, 257, 258
Japończycy — III, 289—294
Jazda — VII, 41
— użycie — IV, 41
«Jednodniówka» — I, 76, 135
Jena — bitwa — VI, 170
Jeńcy — V, 71
Joffre, marszałek — V, 191
Junicki, dyrektor gimnazjum w Wilnie — I, 42

K

Kachanow, generał gubernator wileński — I, 18, 26
«Kadrówka» — *patrz* I Kompania kadrowa
Kadry wojskowe — IV, 142
Kalenkowicze — zdobycie w 1920 r. — V, 212, 213
«Kampania w roku 1920 w świetle prawdy», książka o wojnie 1920 r. — VII, 111
Kanczer, uczestnik spisku na Aleksandra III — I, 11—16
Kandydatury na Prezydenta R. P. w roku 1922 — VI, 51—53
Kaniów — bitwa — V, 101
Kapitalizm — I, 94
— klasa kapitalistyczna — I, 148
— ustrój kapitalistyczny — I, 101
— wyzysk kapitalistyczny — I, 77, 83, 131, 144, 195, 269, 270
— na Litwie — *patrz* Litwa
— w Rosji — *patrz* Rosja
Kasprzycki Tadeusz, komendant P. O. W. — IV, 186
Kasta oficerska — V, 99
Kasy oporu — I, 140, 141
Kasztanka, klacz J. Piłsudskiego — VIII, 18, 19, 22; IX, 50, 51
Katajama, socjalista japoński — VIII, 306
Katastrofa — VIII, 29
Kawaleria — VII, 41
— użycie — IV, 315
von Kessler Harry — V, 66
Kielce — IX, 40, 41
— w roku 1914 — IV, 357—359, 362; V, 223—225; VI, 64, 65
— marsz I Kadrowej — IV, 356, 357; IX, 43
— zajęcie w sierpniu 1914 r. — VI, 200
— bitwa 12 sierpnia 1914 r. — VI, 65
— sierpień—wrzesień 1914 r. — IV, 11—13
— werbunek w 1914 r. — IV, 98
Kierownictwo rewolucyjne — *patrz* Rewolucja — kierownictwo
Kijów
— PPS-owa organizacja młodzieży — I, 188

Kijów (*ciąg dalszy*)
— zdobycie w 1920 r. — V, 212, 213; *patrz także* Wojna polsko-rosyjska 1919/20 r.
Klasa kapitalistyczna — *patrz* Kapitalizm
Klasa robotnicza — *patrz* Robotnicza klasa
Klasowa świadomość robotników — I, 70, 72, 73, 76, 77, 123, 257, 264; II, 236
— polskich — I, 92, 121, 164—167, 271—275
Klasowy egoizm burżuazji — I, 103
Klasowa walka — I, 101, 119—122, 143, 144, 149
Klasy posiadające
— w Europie — I, 153
— wobec Rosji — I, 95
— na Litwie — II, 25—27
— polskie — I, 94, 95, 101, 143, 144; II, 265, 266; V, 89, 90
— a carat — I, 177—179
— a wyzysk rosyjski — I, 156
— w Rosji — I, 87—89
Klasy uprzywilejowane polskie — I, 244
Kler katolicki na Litwie — *patrz* Litwa
Kler polski — I, 211, 212, 223
Kluby — VIII, 8
— poselskie — IX, 225, 226
Kluck, gen. — armia, pochód na Paryż w 1914 r. — VIII, 156—159, 161, 162
Kłajpeda
— sprawa — VI, 49
— sprawa używania portu dla eksportu polskiego — IX, 100
Kłamstwo — VIII, 305
— w Polsce — VIII, 210
Kłótliwość polska — IX, 110, 111
Koalicja a Polska — V, 51, 53, 56—58, 145, 148; VII, 152; VIII, 216
Koalicji armie — V, 68
— a Polska — V, 34, 35, 39
Kobieta — VI, 69; VIII, 164, 165, 177, 294
— jako pedagog — IX, 168
— równouprawnienie — VIII, 165
— wywiadowczynie — IV, 358
— a Legiony — VI, 69, 70
Kolejarze polscy — V, 78
Koleje — VIII, 315, 316
— w Polsce — II, 13, 14; VI, 17
«Kolędy Robotnicze», czasopismo — I, 140
Kolonizacja rosyjska na Litwie — *patrz* Litwa
Koła Agitatorów — I, 180
Kołczak — armia — V, 146
Koło Międzypartyjne — IV, 227
Koło Polskie Galicyjskie
— w 1914 r. — VIII, 317; IX, 289, 290, 292, 293, 297
— rezolucja 16 sierpnia 1914 r. — IV, 187
— rezolucja 28 maja 1917 r. — IV, 187, 190, 191, 193
Kołodziejski, oficer Legionów — IV, 29
«Kołokoł», czasopismo rewolucyjne rosyjskie — VIII, 68, 69

Komenda Legionów — IV, 220, 356, 360; VI, 62, 205; VII, 18, 20
Komisariat Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu — V, 63
Komisarze Tymczasowej Rady Stanu — IV, 137—139
«Komisja Historyczna» dla badania zarzutów J. Piłsudskiego o fałszowaniu dokumentów — VIII, 218, 219
Komisja Kontroli Długów — IX, 227
Komisja Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych — III, 295—298; VI, 199; IX, 284, 285, 288, 290—292
— Wydział Wojskowy — III, 178, 179, 254
Komisja Wojskowa Tymczasowej Rady Stanu — *patrz* Tymczasowa Rada Stanu, Komisja Wojskowa
Komisje — IX, 70
Komitet Narodowy Polski w Paryżu — *patrz* Polski Komitet Narodowy
Komitet Obrony Narodowej w Ameryce — IV, 38, 51; V, 120
Komitet Obywatelski w Poznaniu w 1918 r. — VIII, 95, 96, 114, 115
Komitet im. J. Piłsudskiego w Nowym Jorku — VI, 141
Komitet Popierania Wojskowości — IV, 137—139
Komitet Robotniczy PPS. — *patrz* Polska Partia Socjalistyczna
Komitety trzeźwości — I, 226
Komitety Wojewódzkie Wychowania Fizycznego — IX, 163, 164
Komitety Wojskowe — IV, 106, 107, 138—140
I Kompania kadrowa — IV, 8
Kompromis — V, 138, 295
Komunikacja w Rosji — *patrz* Rosja
Komunizm w Polsce — V, 67, 143, 149, 151
Konary — bitwa — IV, 27—36
Konarzewski Daniel, generał — IX, 332
Koncepcja strategiczna — VI, 102, 103, 106, 108, 116, 118, 119
Konferencja bojowa Organizacji Bojowej PPS. — III, 31
Konferencja warszawska PPS. w 1903 r. — II, 227—231
Konfiskaty — III, 13
Konna jazda — IX, 328
Konserwatyści galicyjscy — *patrz* Galicja
Konserwatyzm żydowski — *patrz* Żydzi
Konspiracja — IV, 39, 46
Konspiracyjna praca — VI, 143, 144
Konspiracyjne życie — IX, 203
Konspiracyjne pseudonimy — VI, 143
Konstanty, wielki książe, namiestnik w Królestwie Polskim w 1863 r. — VIII, 67

Konstytucja — I, 123; VIII, 253; IX, 218, 259, 267, 268
— dawnej Polski — II, 7, 8
— polska — V, 56
— zmiana — IX, 105, 258—263, 265, 269
— t. zw. mała — V, 246, 248, 250, 253—256, 288, 293, 294
— marcowa — V, 288—292; VIII, 288, 327—329; IX, 22, 26, 34, 37, 38, 105, 112—114, 178—181, 218—222, 225—228, 255, 256, 259, 264, 265
— zmiana marcowej — IX, 218—220
«Konstytucja fabryczna» — III, 32
Konstytucjonalizm — I, 71, 101, 102
— rosyjski — *patrz* Rosja
Kontrola — *patrz* Izba Kontroli
Kontrola społeczna — I, 203
Konwent Seniorów — V, 246—254
Koń — VIII, 314, 315
Kopciuszek, bajka—VIII, 197—208
Korda, generał — IV, 391—393, 396
Korespondencje dygnitarzy państwowych — IX, 156, 157
Korfanty Wojciech, desygnowany premier — V, 258, 259
III Korpus Kaukaski rosyjskiej armii — IV, 303
Korupcja biurokracji rosyjskiej — *patrz* Rosja
Korupcja w Polsce — IX, 145
Korupcja przedmajowa — IX, 158
Korytowski Witold, polityk galicyjski — IX, 318, 319
Kostiuchnówka — bitwa — IV, 54—67, 79, 80; VI, 205; VIII, 169; IX, 123
Kościelna polityka rosyjska na Litwie — *patrz* Litwa
Kościuszko Tadeusz, Naczelnik — VI, 29; IX, 42, 43
— legenda — VIII, 206
Koszyszcze — bitwa — IV, 42, 43
Kowel po ustąpieniu Moskali — VIII, 20
Koźmian Stanisław, powstaniec 1863 r. i polityk galicyjski — IX, 318, 319
«Kraj», czasopismo — I, 149, 237, 249; II, 244
Kraków — V, 45, 115, 116; IX, 51
— w roku 1914 — IV, 222
— w listopadzie 1914 r. — IV, 307
— zrzucenie panowania austriackiego — VIII, 92, 93
— Polska Komisja Likwidacyjna — VIII, 92—95, 97, 106, 115, 116; IX, 311
Kresy — V, 103, 112, 113, 131, 132, 221, 222
Krew jako ofiara — V, 194, 195
Krew — szafarstwo krwi — VIII, 163, 164
Krew żołnierska — IX, 10
Kroaci — I, 148
Kroże — krwawe zajścia — I, 51—56, 58, 59, 118

Królestwo Polskie
— dyslokacja sił rewolucyjnych — III, 45, 46, 49
— dyslokacja wojsk rosyjskich — III, 42—44, 49
— koleje żelazne — III, 40, 42, 49
— rozmieszczenie ludności — III, 45, 46
— stosunki graniczne — III, 46, 47, 49
— pod względem militarnym — III, 39—50
— życie przemysłowe — I, 272—275
— w roku 1863 — III, 86, 87
— reforma włościańska po 1863 r. — I, 206—208
— kurs ugodowy — II, 247
— w roku 1904 — II, 239—242, 246, 247, 257; IX, 204, 205
— w roku 1905/6 — II, 263—271, 279—282, 293, 294
— po rewolucji 1905/6 r. — III, 7, 8
— w roku 1907 — II, 282, 283
— w roku 1912 — III, 175
— w czasie wojny światowej — IV, 223, 224, 227—229, 303, 319
— w roku 1915 — IV, 36, 37
— okupacja niemiecka i austriacka — VIII, 98
Królewskie insygnia — rzekoma kradzież — VI, 31
«Krwawa środa» — napady Organizacji Bojowej PPS. w 1906 r. — II, 263; III, 19, 32
Krwawe zajścia — I, 191—195, 274
Krynicki Stanisław, oficer Legionów — śmierć — IV, 379, 380
Krytyka historyczna — III, 83
Kryzys boju — III, 77—81
Kryzysy państwa — IX, 269
«Kto z czego żyje», broszura — II, 172
Kucharski Władysław, Minister Skarbu — IX, 145
Kukiel Marian
— memoriał z 1912 r. — III, 156—158
— autor rozprawy «Pierwsza wytyczna operacji warszawskiej» — VIII, 200—241, 243, 244
Kukle — bitwa — IV, 45
Kula — śpiew kuli — VIII, 133
Kuliński, gen. — list w sprawie opinii Piłsudskiego o austriackim sztabie generalnym — VIII, 298—300
Kultura — VIII, 47
— polityczna polska — IV, 103—105
Kunitzer — zamach na jego pałac — I, 126—133
Kuratorowie trzeźwości — I, 259, 260, 268—271, 281
«Kurier Poranny», dziennik — III, 188; V, 50
«Kurier Poznański», dziennik— VIII, 95—97, 115
«Kurier Robotniczy», czasopismo — I, 137

«Kurierek Zakordonowy i Zagraniczny», czasopismo — II, 230
Kurlandia — wojska niemieckie w Kurlandii — V, 146, 147
Kuropatkin, wódz — VI, 102, 118, 119, 191—195; VII, 23; VIII, 319, 320
Kurs ugodowy na Litwie — *patrz* Litwa
Kurs ugodowy w Królestwie — II, 247
Kwalifikacje służby wojskowej — VIII, 299
Kwiatek Józef, działacz PPS. — IX, 204, 205

L

Lachor Jan, legionista — IV, 30
Ladysmith — bitwa — III, 78, 79
Langiewicz Marian — dyktatura — IV, 249, 361, 362
Laojan — bitwa — III, 79, 81; VI, 191, 193—195
Las— przeszkoda strategiczna— VI, 105
Laski — bitwa — IV, 23, 252, 256; VIII, 35
Legalizm — IX, 13
Legay, gen. — IV, 397, 398
Legenda o Kościuszce — VIII, 206
Legendy — VI, 69
— historyczne — VIII, 206
— powstania styczniowego — VI, 148—151, 153
Legion Wschodni — IX, 296
Legion Zachodni — IX, 296
Legiony Polskie — IV, 10—13, 21, 35, 40, 47, 91, 93—97, 99, 109, 114, 117—119, 123, 124, 128, 132—135, 141—143, 154, 155, 162, 174, 195, 202, 203, 207, 209, 216—226, 229—232, 234, 235, 238—240, 304, 355, 356, 360, 361, 373, 375; V, 30—32, 65, 66, 92, 100, 101, 116, 135, 225, 262, 263, 265, 269; VI, 60—78, 197—201, 204, 205; VIII, 7, 30, 33—36, 39—43, 113, 121, 128, 129, 188, 196—208; IX, 40—47, 50, 51, 79—85, 89—92, 122—125, 128, 184, 185, 304, 330, 331
— historia — IX, 184, 185
— fałszowanie historii — VIII, 207, 208
— Komenda — *patrz* Komenda Legionów
— przysięga w roku 1914 — IV, 216; IX, 296, 298, 299
— dymisje w 1916 r. — IV, 87
— kryzys przysięgowy w roku 1917 — VIII, 36, 40; IX, 305, 306
— a Piłsudski — IV, 87
«Legiony zrobiły swoje», ulotka — IV, 42
Legionistów zjazdy 6 sierpnia— IX, 78, 121, 122
Lekarska pomoc fabryczna — I, 78, 121, 122
Lekarze a dzieci — IX, 174, 175
Lenin — V, 90
Leo Juliusz, prezes Koła Polskiego — IV, 189; IX, 289, 293, 295, 296
«Lewica» (w znaczeniu ugrupowania stronnictw politycznych) — IX, 23, 24

Liberali rosyjscy — *patrz* Rosja
Liberalizm — I, 102—104
— rosyjski — *patrz* Rosja
— rosyjski a Polska — *patrz* Rosja a Polska
Liberum veto — IX, 106
Liceum Krzemienieckie — V, 159, 160
Lieberman Herman
— poseł do parlamentu austriackiego — prace w Komisji wojskowej — IX, 283, 284
— poseł do Sejmu — IX, 151, 220
Liga Narodów — IX, 103, 104
Limanowa — bitwa — IV, 305—354
5 listopad 1916 r. — akt — IV, 86, 87, 162, 190—193, 196, 197, 200, 201, 205, 228, 240; V, 272; VI, 206, 207
11 listopada — IX, 51, 52
Literatura — I, 158; II, 210, 211, 291; VIII, 174
— wojskowa — VIII, 142, 143, 150
Litewska Socjalno Demokratyczna Partia — I, 202, 239; II, 218—222, 243, 244
Litewsko-Białoruska Dywizja — V, 232—235
Litwa (historyczna) — II, 221, 222, 250, 252, 253, 255
— dzieje — V, 227, 237—239
— powstanie 1863 r. — I, 62; II, 18; V, 239
— po roku 1863 — I, 29, 37—39; II, 33—40, 225
— biurokracja rosyjska — I, 35; II, 19, 22, 23
— korupcja biurokracji rosyjskiej — I, 45—51, 54—56
— policja rosyjska — I, 35
— ucisk rosyjski — I, 18—21, 22—25; II, 34, 36—37; V, 106, 107
— gwałty rosyjskie — I, 46
— rabunek rządu rosyjskiego — II, 18, 19
— wyzysk podatkowy — I, 155, 156
— rusyfikacja — I, 46—49; II, 18, 35
— kolonizacja rosyjska — I, 24
— szkolnictwo rosyjskie — I, 36, 42, 48—50
— kościelna polityka rosyjska — I, 36
— prawosławie — I, 41, 45—49; II, 36
— prześladowania Kościoła katolickiego — I, 45—49, 51—54; II, 36
— samorząd ziemski — II, 214
— kurs ugodowy — II, 214, 215, 217, 218
— ugodowcy — I, 27, 40, 56, 57, 74, 75; II, 26, 27, 39, 40, 215, 218
— narodowościowe stosunki — II, 20, 22, 23
— kler katolicki — I, 59
— klasy posiadające — II, 25—27
— szlachta polska — II, 20, 26, 27, 39

— szowinizm polski — II, 24, 25
— kapitalizm — II, 17—19
— przemysł — II, 40, 41
— pozytywiści — I, 40
— burłacy — I, 24
— prześladowanie chłopów — II, 37
— prześladowanie języka litewskiego — II, 36
— wydawnictwa w języku litewskim — II, 214—216
— świadomość klas pracujących — II, 19, 20
— ruch rewolucyjny — I, 49; II, 37—39
— agitacja rewolucyjna — I, 41, 49—51
— agitacja rewolucyjna wśród chłopów — I, 41
— rzemieślnicy — II, 41—45
— robotniczy ruch socjalistyczny — II, 19—22, 215—217
— ruch socjalistyczny — II, 218—221, 225
— socjalistyczne prądy — II, 45, 48, 49
— socjalistyczna agitacja — I, 61—63, 66—68
— socjalistyczny ruch żydowski — II, 217, 224, 225
— socjaliści polscy a żydowscy — I, 66—68
— Żydzi — II, 35, 38, 39
— żydowska sprawa — I, 25, 26, 28—33, 61—68; II, 223—227
— ustępstwa dla Żydów — II, 215
— żydowski ruch socjalistyczny — II, 217, 224, 225
— niemiecka armia na Litwie w 1919 r. — V, 110
— sprawa litewska w 1919 r. — V, 73, 75—85, 88, 227—229
— litewsko-polskie pertraktacje w roku 1919 — V, 83—85
— a Polska — II, 21, 22
Litwa (kowieńska) — V, 42, 169, 173, 239, 240
— emigranci polityczni — IX, 100, 101
— przewrót grudniowy 1926 r.— IX, 63—65
— a Polska — IX, 64, 98—100, 102
Lloyd George — antypolskie wystąpienia w r. 1919/20 — VIII, 210; IX, 242, 243
Locarno — umowy — VIII, 291, 293
Los — III 269
Lubelski Rząd — V, 15, 136, 137; VIII, 100—103, 106, 108, 114; IX, 311, 312
Lublin — ruch robotniczy — I, 186
— wkroczenie Legionów w 1915 r. — VIII, 201
— a Legiony — V, 135
— werbunek w 1915 r. — IV, 98
— jako stolica — V, 136, 137
Lud polski — II, 191; IV, 8, 9; V, 58, 59, 131; *patrz także* Chłopi *i* Robotnicy

Ludendorff — V, 110
— wódz — VIII, 160, 161
Ludowcy w Galicji — *patrz* Galicja
Ludzkości dzieje — IX, 74
Luzy budżetowe — IX, 188, 245
Lwów — miasto — V, 178
— kolebka polskiego ruchu wojskowego — IV, 25
— obrona — V, 23, 24, 27—30, 43, 122, 179, 211, 213, 225; VI, 13, 84—98, 103, 104
— odsiecz — V, 23, 24, 27—30; VIII, 121

Ł

Łączność — III, 177, 178
Łempicki Michał, polityk — IV, 194, 195
Łomżyńskie — IV, 96
Łotwa — II, 250, 252, 255
— armia łotewska — V, 146
— ruch socjalistyczny — I, 201
— sprawa łotewska w 1919 r.—
Łotysze — II, 243
Łowczówek — bitwa — IV, 24, 25
Łódź — V, 174
— ruch robotniczy — I, 181, 182
— w roku 1905 — III, 12
Łukaszewicz Józef, przyrodnik, więzień — VIII, 182

M

«Magdeburger Zeitung» — VIII, 110
1 Maj — święto robotnicze — I, 76, 77, 142—146, 164—167; II, 204, 205
— 1897 r. — I, 164—167
— 1898 r. — I, 222, 223
— 1899 r. — I, 256
— 1906 r. — II, 263
Majowy przewrót — IX, 10—19, 31, 256
Malarstwo a Legiony — VI, 69
Malczewski, gen., Minister Spraw Wojskowych — IX, 18
Malinowski Aleksander, członek C. K. R. PPS. — V, 142—145
Małżeństwo — V, 278; VIII, 177
Manewr strategiczny — VII, 29, 68, 69, 165
Manifestacja zbrojna — III, 17, 18
Manifestacje — III, 14, 15
— jako środek walki rewolucyjnej — I, 276—279
— publiczne — I, 257—259
— 1904 r. — III, 26
Marasesti — bitwa — VI, 23
Marcinkowice — bitwa — IV, 18—20, 332—348; VIII, 169
Markgrafski — program wobec Polski — I, 218
Marna — bitwa w 1914 r. — V, 191; VII, 112, 113; VIII, 161, 162
Marsz — III, 287
— ubezpieczony — IV, 363—365
Marszałek Sejmu — IX, 190, 199
Marx Karol, myśliciel — VII, 151
Maszyny — III, 288, 289
Matka — IX, 120
Matuszewski Ignacy, kierownik Ministerstwa Skarbu — IX, 247, 248
— exposé 20 września 1929 r. — IX, 187
Mąż stanu — VIII, 305
Michalski Jerzy, Minister Skarbu w 1921/22 r. — VI, 39, 40, 128; IX, 55, 60
Mickiewicz Adam — V, 238, 239
— pomnik w Krakowie — I, 232—234
— pomnik w Warszawie — I, 230, 235, 236, 240—255
Miejski element w wojsku — IX, 326, 327
Mierosławski, wódz 1863 r — VI, 157, 158, 160
Mieszczaństwo polskie — I, 289, 290; *patrz także* Klasy posiadające

Mieszczerski — ideologia — I, 19
Międzynarodowa solidarność — I, 144, 146, 147
Międzynarodowe położenie Polski — VIII, 290, 291, 293, 294
Międzynarodowy Kongres Robotników w Londynie w 1896 r. — I, 147—150, 153, 154
Międzynarodowy socjalizm — I, 80
II Międzynarodówka — I, 147
Mikołaj I — VIII, 54
Mikołaj II — I, 150—153
— podróż do Polski w 1896 r.— I, 151
— podróż za granicę — I, 151—153
— podróż do Warszawy w 1897 r. — I, 177—179
— pobyt w Warszawie — II, 245, 247
— a sprawa polska — I, 215, 216
Milicja — III, 33
Militaryzm — VIII, 292
— pokojowy — III, 23
— zarzut stawiany Polsce — VIII, 290, 291, 293, 294
Milko Władysław, kapitan Legionów — IV, 23
Miłkowski-Jeż Teodor Tomasz, pisarz, działacz 1863 r. — VIII, 60
Miłość ojczyzny — II, 27; V, 153; *patrz także* Patriotyzm
«Miły» (słowo) — IX, 120, 121
Minister Spraw Wojskowych — VIII, 193, 328, 329; IX, 38
Ministerstwo Skarbu — IX, 246—249
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych — IX, 68
Ministerstwo Spraw Wojskowych — IX, 68
— budżet na 1927 r. — IX, 54—56
Ministerstwo Spraw Zagranicznych — VI, 45, 47
— w roku 1919 — V, 87
Ministrowie — V, 288, 289, 294; IX, 28, 29, 114, 115
Minkiewicz Henryk, gen. — zwolnienie ze stanowiska dowódcy K. O. P. — IX, 156, 157
Mińsk
— zdobycie w 1919 r. — V, 212, 213
— rokowania pokojowe w 1920 r. — VII, 113, 152, 153
Mińska ziemia — V, 106, 107
Młodoturcy — III, 280
Młodzież — IX, 165
— akademicka — I, 186—188; IX, 165
— akademicka rosyjska — *patrz* Rosja
Młynarski Feliks, «Brzoza», propagator idei tajnego Państwa Polskiego — IV, 243
Mobilizacja — III, 18, 97, 162—165; VI, 10, 63, 64; VIII, 317, 318
— ochotnicza w r. 1918/19 — VI, 90, 91
Mobilizacyjne przygotowania — III, 6, 7,

Mobilizacyjny plan Z. W. C. z 1912 r. — III, 175—179
«Moje Pierwsze Boje», książka J. Piłsudskiego — VIII, 151, 152, 170, 171; IX, 128
Moltke Helmuth, wódz — VIII, 256, 267
Monarcha — VIII, 124, 126, 256, 322, 323
Monarchia—VI, 187—189; VIII, 9, 10, 14
Monarchiści niemieccy — V, 110
Moraczewski Jędrzej
— poseł do parlamentu austriackiego — IX, 298
— oficer Legionów — IX, 301
— tworzenie rządu — listopad 1918 r. — IX, 314, 315
— rząd — V, 61, 205
— minister w gabinecie Skrzyńskiego — VIII, 279, 280
«Morale» — I, 259; III, 7—9, 22, 270—277, 280, 292—294
— rewolucyjne — II, 267—270; III, 149—154
— społeczeństwa — VI, 16, 17
— społeczeństwa a zwycięstwo w wojnie — VIII, 318—320
— wojsk — III, 21
— a technika rewolucyjna — III, 95, 96, 112, 113
Moralna a fizyczna siła — II, 293—296
Moralność publicznego życia — IX, 22, 25, 26, 29—31, 33
Moralny interes wojska — VIII, 335
— polskiego — VIII, 247
Moskalofilstwo — II, 298; III, 183—185, 187; IV, 169
Moskwa
— pożar w 1812 r. — VIII, 131
— PPS-owa organizacja młodzieży — I, 187, 188
Mosty n. Niemnem — zdobycie — VI, 105
Mościcki Ignacy, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej — IX, 35, 36
Mozyrz — zdobycie w r. 1920 — V, 212, 213
Muchanow, kurator okręgu szkolnego w Królestwie Polskim — dymisja — VIII, 73, 74
Mukden — bitwa — V, 118, 119
Murawiew, gen. gub. wileński w 1863 r. — VIII, 68
— kariera — I, 228, 229
— okrucieństwa — I, 228, 229, 234, 235
— pomnik w Wilnie — I, 18, 227—229, 230, 234, 235, 237—239, 247
Muszyński Kazimierz, sanitariusz — IV, 30
Myślowa aberacja — IX, 228, 229, 233, 234

N

Nacjonalizm rosyjski — *patrz* Rosja
Naczelne Dowództwo — VIII, 216, 255—257, 279
— Polskie w r. 1919/20 — VIII, 216, 217
Naczelne władze wojskowe — IX, 37—39
— ustawa francuska — VI, 210; VIII, 192
— projekt ustawy — VI, 209—211; VIII, 45, 46, 122—127, 191, 192, 209, 252, 254, 257, 260, 261, 264, 277, 279—281, 286, 288, 294—297, 323, 325, 329; *patrz także* Najwyższe Władze Wojskowe
Naczelny Komitet Narodowy — IV, 10, 21, 36, 51, 187, 188, 216, 219, 220, 228, 252, 356, 360, 361, 373; VI, 199—202, 204, 205; IX, 292—303, 305, 316
— Departament Wojskowy — IV, 53, 54, 146
Naczelny Polski Komitet Wojskowy — V, 220, 221
Naczelny wódz — *patrz* Wódz naczelny
«Naczpol» — *patrz* Naczelny Polski Komitet Wojskowy
Nagy, gen. — IV, 311
Najemna praca — I, 155
Najwyższe Władze Wojskowe— dekret z 7 stycznia 1921 r. — IX, 39
Napady demonstracyjne — III, 19, 20
Napoleon — IV, 104; V, 99, 144, 163, 207—208; VIII, 52; IX, 127
— myśliciel — IX, 45
— wódz — VI, 106, 116, 118, 171, 190; VII, 69; VIII, 153
— strategia — III, 132
— sztab — VIII, 256
— kampania hiszpańska — VI, 170, 171
Napoleon III — VIII, 52, 54, 81
Napoleońscy żołnierze — VI, 76
«Naprzód», czasopismo — II, 135, 244, 269
Narodna Wola — I, 90, 98, 134, 206—208; II, 124, 125
«Narodniczestwo» — VIII, 80
Narodowa Demokracja — I, 248, 249, 255; II, 127, 231, 242, 254; III, 27, 182, 186, 251; V, 82, 83; VI, 95—98; IX, 313
— tajne druki — II, 64, 67
— w czasie wojny — IV, 166, 188, 189
Narodowa samodzielność — IV, 52

Narodowa wojna — *patrz* Wojna narodowa
Narodowe przedstawicielstwo — V, 204; *patrz także* Parlamentaryzm
Narodowości w Rosji — *patrz* Rosja
Narodowościowa sprawa — I, 147—150; III, 160; V, 147, 155
Narodowościowe stosunki na Litwie — *patrz* Litwa
Naród — II, 211
— a państwo — VIII, 87, 88
— rosyjski wobec Polski — *patrz* Rosja
Narutowicz Gabriel, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej — VI, 6—8, 33, 34, 36—59, 134; IX, 113
— zabójstwo — IX, 14, 15, 24
Natanson, publicysta rosyjski— VIII, 74
Nauczyciele — IX, 166, 173
— szkół powszechnych — VI, 142
Nazwisko — V, 256
«Nerwy» — IV, 307, 308, 318, 338
— na wojnie — IV, 365, 370—372
Niemcy — III, 278
— rząd cesarski — V, 13
— monarchiści — V, 110
— socjalizm — III, 143
— socjaldemokracja — II, 285, 286
— wpływ na umysłowość europejską — III, 143
— armia — V, 98, 99
— żołnierz — VI, 77
— więzienia — VIII, 185, 186
— armia niemiecka w Polsce w 1914 r. — VIII, 38, 39
— przyczyna klęski w 1918 r. — VIII, 319
— Rada Żołnierska Niemiecka w Warszawie — V, 13, 14, 18; IX, 309, 310
— żołnierze niemieccy w Warszawie — listopad 1918 r. — V, 13, 14, 17, 18
— armia niemiecka w Kurlandii — V, 146, 147
— armia niemiecka na Litwie w 1919 r. — V, 110
— po wojnie światowej — V, 108, 170
w roku 1918/19 — V, 85, 86, 88, 123
— w roku 1920 — VII, 112
— a Bolszewicy — V, 59, 110
— a Litwa Kowieńska — V, 169
— a Polska — IV, 107, 108, 169, 172, 191, 192, 197, 373; V, 59, 146, 170, 268; VI, 201, 202, 204, 205; IX, 106
— a Legiony — IX, 304
Niemcy mieszkający w Polsce— V, 155, 274
Niemen, rzeka — V, 222; VIII, 194, 195
— bitwa w 1920 r. — *patrz* Wojna polsko - rosyjska w 1919/20 r.
Niemeńska równina — VIII, 194, 195
Nienawiść — VI, 134
Niepodległość Polski — I, 80, 115, 121, 135, 148—150, 172, 195, 201, 209, 242, 243, 289—

Niepodległość Polski *(ciąg dalszy)*
291; II, 21, 52, 53, 220, 223, 272; III, 28, 250, 251; IV, 86
— argumenty ekonomiczne — I, 67
— idea wojskowego przygotowania walki o niepodległość — III, 251
— data odzyskania — VIII, 91, 92, 104, 105
— notyfikacja — V, 20
— a ruch robotniczy Polski — I, 102
— a interesy robotników polskich — I, 74, 105, 106
— a Żydzi — I, 67
— a ludy rosyjskie — I, 100
Niepodległościowe ruchy polskie — ich znaczenie dla Europy — I, 93
Nierealne plany — IX, 130
Niespodzianka — element strategiczny — VI, 106
Niewiadomski Eligiusz, zabójca Prezydenta Narutowicza — VI, 6
Niewola — I, 154—158; IV, 21
— narodowa — I, 155
— polska — V, 217, 230, 231; VI, 16, 43, 50, 52, 136; VII, 97, 146, 147; VIII, 117, 119, 270, 271, 314; IX, 42, 43, 45—47, 75, 329
Niewolniczość w Rosji — *patrz* Rosja
Nivelle, wódz — VI, 117, 118
Notyfikacja niepodległości polskiej — V, 20
«Nowa Reforma», dziennik — IV, 189
Nowatorstwo — VI, 61, 62
Nowy Korczyn — bitwa — IV, 357, 378—402; VIII, 169
Nowy Rok 1919 — V, 47

O

Obchody patriotyczne — III, 189, 190
Oblężenie miasta — V, 179
Obliczalność walki fizycznej — III, 14, 15
Obrona granic państwa — VI, 14
Ochotnicy do Wojska Polskiego — listopad 1918 r. — V, 26
Ochotnicza mobilizacja w roku 1918/19 — VI, 90, 91
Ochotnicze oddziały — V, 164
Ochotnicze wojsko — IV, 217, 218, 220, 228
Ochotniczy żołnierz — IV, 13, 14, 355, 356
Ochrana — I, 79
Ochrona godności robotniczej — I, 43—45
Ochrona pracy — II, 42—44
Ochrona tyłów — III, 20—22, 39
Odczyt — VI, 148
Odpowiedzialność — IV, 168; VI, 14
Odpowiedzialności poczucie — IX, 253
Odrodzenie — epoka — VIII, 266
— okres dziejów Polski — VIII, 266, 267
Odrodzenie duszy polskiej — VIII, 249, 250
Odwaga metod pracy — IX, 44—47
Odwaga myśli — IX, 44—47
Odwrót — *patrz także* Defensywa
— Legionów Polskich spod Dęblina — VI, 68
— rosyjskich wojsk z Polski — lato 1915 r. — VIII, 130—137
— nad Stochód — IV, 67—80
Ofensywa — III, 281, 282, 289—293; V, 191; VIII, 22, 260
— rosyjska w 1917 r. — VIII, 320
Oficerowie — III, 16, 280, 281, 287; VIII, 143, 165; IX, 61
— obowiązki — IV, 318
— rezerwy — IX, 71, 164, 165
— a żołnierze — V, 162, 163
Oficerska kasta — V, 99
Ogień (w znaczeniu wojskowym) — III, 288—294
«Ojciec Szymon», broszura — I, 41, 182; II, 96, 99, 192
Okopowa wojna — VII, 26, 29, 67—69, 74—76, 160, 161, 163

Oktrojowanie — IX, 105
Okupanci w Polsce w czasie wojny — IV, 92—94, 100—102, 153—155, 163; VI, 201, 202, 204; IX, 79, 80, 305
Opatowiec — bitwa — IV, 357, 393—395; VI, 66, 67; VIII, 169
Operacje wojenne — VI, 102
Opinia publiczna — II, 263, 264
— a wojsko — V, 27—29
— w Polsce — VI, 132—135
Optymiści i pesymiści — III, 75
Ordynacja wyborcza — IX, 225, 226
— 1922 r. — VI, 99, 100
Orężna tradycja Polski — IV, 83—85, 91, 93, 106
Organiczna praca — IV, 367
«Organiczne wcielenie» (Polski do Rosji) — VIII, 72
Organizacja — V, 117; IX, 173
— armii — III, 270—273, 277—282
— Bojowa PPS. — *patrz* Polska Partia Socjalistyczna
— społeczna — I, 106
Organizacje robotnicze w Rosji — *patrz* Rosja
«Orientacje» z czasów wojny światowej — V, 120, 121; VIII, 117, 118
Ormianie — II, 151, 252
Orzeł Polski — VII, 148
Orżewski, gen. gub. wileński — I, 18, 19, 24, 25, 46
Osadnicy — V, 176
«Ostrowiecka Republika» — III, 11, 28, 152
Oszczerstwa — VI, 79—82
«Oświata» —akcja żandarmerii rosyjskiej i ugodowców polskich — I, 141, 165, 231, 232, 271, 279—282
— czasopismo — II, 65
Oświata ludowa w Polsce — I, 211—214, 259, 260
Oyama, wódz — VI, 118, 119
Ożarów — spalenie przez wojska rosyjskie w 1915 r. — VIII, 134

P

Pabianice — ruch robotniczy — I, 182, 183
Pacyfizm — VIII, 312, 313
Paderewski Ignacy — V, 74
— rząd — V, 61
«Pamiątka majowa 1896 r.» — I, 146, 147
Panika — VI, 16
Państwa Centralne wobec Polski — IV, 107, 108, 167, 168, 172, 181, 197, 199; *patrz także* Okupanci
Państwo — VIII, 333; IX, 9
— tworzenie — IV, 161
— rozdział władz naczelnych — IX, 259, 262—269
— kryzysy — IX, 269
— potęga techniki — III, 142, 143
— w czasie wojny — VIII, 138, 139
— a naród — VIII, 87, 88
Państwowa komisja wyborcza — IX, 225, 226
Państwowa korespondencja dygnitarzy — IX, 156, 157
Państwowa praca polska — VI, 44
— technika — IX, 36, 155, 164, 244
— po roku 1926 — IX, 214
«Państwowotwórcze gadanie»— IV, 161
Państwowotwórcze zdolności polskie — IV, 103—105
Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego — IX, 163, 164
Pańszczyzna — I, 155
«Parasol», odznaka — IV, 47, 48
Parlamentarna odpowiedzialność rządu — VIII, 328; IX, 219
Parlamentaryzm — I, 122, 123, 172; VI, 100; VIII, 330, 331; IX, 24, 27, 28, 32, 117, 118, 132, 133, 218, 235, 243, 244, 249—252, 254, 263; *patrz także* Przedstawicielstwo narodowe
— a prawo budżetowania — I, 112, 123
— polski — VIII, 330, 331; IX, 106, 237
Partie — I, 257—259; IX, 223, 225, 252
— socjalistyczne — I, 107; II, 187
Partyjna samowola — V, 182
Partyjne interesy — V, 46
Partyjnictwo — VIII, 335, 336; IX, 11, 22, 24, 25, 31, 88, 89, 252—257
Partyzancka wojna — *patrz* Wojna partyzancka

Paryż a Polacy — V, 188
Pasywiści — IV, 163, 168; V, 271, 272; VI, 206, 207
Paskiewicz, gen. — pochód za Wisłę w 1831 r. — VII, 112
Patek Stanisław — nominacja na posła w Paryżu — V, 86
Patriotyczne obchody — III, 189, 190
Patriotyzm — I, 38, 148; II, 23—26
— polski — I, 242, 243, 244
— a socjalizm — I, 38
Patrole wywiadowcze — III, 286
X Pawilon — I, 175—177
Pedagogia — IX, 169
Pedagogiczne zdolności — IX, 61
Pełnomocnictwa dla rządu — IX, 106, 107
Perl Feliks, redaktor tajnego «Robotnika» — IX, 203
Personalne stosunki — wpływ na dzieje — VI, 169—172, 176
Pesymizm i optymizm — III, 75
Petain, marszałek — V, 190
Petersburg — PPS-owa organizacja młodzieży — I, 187
Piechota — IX, 60
«Piechur», stowarzyszenie sportowo gimnastyczne — IV, 242, 243
Pieniądz na wojnie — VIII, 317
«Pierdołka», zabawka — IX, 182
«Pierwsza wytyczna operacji warszawskiej», rozprawa gen. Kukiela — VIII, 220—239
Pierwotny człowiek — I, 154
Piestrzyński, dr, lekarz legionowy — IV, 384, 387
«Pietersburgskija Wiedomosti» — I, 165
«Piękna Helena», operetka — IX, 191, 182
Piłka nożna — IX, 328, 329
Piłsudska Jadwiga — IX, 13, 174
Piłsudska Wanda — IX, 13, 174
Piłsudski Bronisław — I, 17, 37—39; III, 76
Piłsudski Jan, referent projektu rewizji Konstytucji w 1929 r. — IX, 259
Piłsudski Józef
— cel życiowej walki — IX, 9
— rola w Polsce — IX, 183, 254
— Litwin — IV, 315, 316
— polityk — V, 62
— metody walki — IV, 192
— demokrata — V, 247; VIII, 14, 16; IX, 31, 32
— socjalistyczne przekonania — II, 45
— rewolucyjność — II, 48
— obserwator zjawisk rewolucyjnych — II, 56
— mówca — IX, 71, 116, 117
— psycholog — VIII, 183
— wychowawca — V, 224, 225
— pedagog — IX, 61
— wiara w odrodzenie duszy polskiej — VIII, 249, 250
— romantyzm — II, 48; IV, 21
— cynizm — IV, 192
— popularność — IV, 221
— oznaki czci mu oddawane — IV, 49
— wódz — II, 299, 300; IX, 216
— a szafarstwo krwi wodza — VIII, 163, 164, 169

— a wojna — V, 76, 103, 134, 135
— nowator wychowania żołnierza — V, 98
— żołnierz — IV, 88, 89; V, 206; VIII, 14, 16
— symbol żołnierza polskiego— IV, 50
— honor — IX, 212
— nieumiejętność popełniania brudnych uczynków — IX, 225
— wola — V, 222
— nerwy — V, 94
— charakter — VIII, 14; IX, 276, 277
— siła charakteru — IX, 269
— szczęście — V, 222; VI, 6; VIII, 176
— pokora — VII, 113
— sposób myślenia — IX, 264
— metoda pracy — III, 147, 148; IV, 104, 108, 109; VI, 8; VIII, 175; IX, 26, 118, 119, 218
— lektura — II, 49—53
— czytanie prac historycznych — VIII, 220, 221
— styl w działaniu — VIII, 109, 112, 113, 118
— podejmowanie decyzji — VIII, 118; IX, 269
— samotność — IX, 291, 292
— pamięć — IX, 307
— pamięć o swym życiu — IX, 275, 276
— wspomnienia wojenne — VIII, 289, 290
— wspomnienia o Grzybowie — IX, 200
— szachista — VIII, 180 181
— piórowstręt — III, 147
— podróżowanie — IX, 104
— opanowanie języka niemieckiego — III, 159
— czytanie map — IV, 380, 381
— pasjanse — VI, 119
— sprawy pieniężne — VI, 141, 211
— historii sąd o nim — VI, 121, 135, 139; IX, 275
— legenda — VIII, 206—208
— legendy o jego życiu — IX, 275—277
— a biografie o nim pisane — IX, 276—278
— biografia — IX, 275
— oszczerstwa nań rzucane — VI, 30—33, 56, 80—82, 127, 129—135; VIII, 309
— oskarżenie o germanofilizm — VIII, 100
— zarzuty wojowniczości — VIII, 289—292, 301
— zarzut egotyzmu — VIII, 109, 110
— w Zułowie — IX, 234, 235
— dzieciństwo — II, 46, 47, 58; V, 134, 198, 199; VI, 37; VII, 148; VIII, 23; IX, 213
— czasy szkolne — VIII, 51
— w gimnazjum — IX, 120, 169, 170, 173, 174
— korepetytor w gimnazjum — IX, 152
— młodość — II, 299; V, 290; IX, 119, 120, 191
— studia uniwersyteckie — I, 9, 10; II, 50, 51

Piłsudski Józef *(ciąg dalszy)*
— pobyt w więzieniach — VIII, 176—187
— w Petropawłowskiej twierdzy w 1887 r. — VIII, 181
— studium języka angielskiego — VIII, 180
— w drodze na Sybir — VIII, 71
— w Irkucku w 1887 r. — III, 65—74
— w Kireńsku — III, 74
— zesłanie na Sybir — I, 16, 17
— pobyt na Syberii — II, 52, 53, 258, 291, 292; IX, 41, 42, 46
— powrót z wygnania — II, 72—75
— po powrocie z Syberii — V, 202
— pobyt na Litwie po powrocie z Syberii — II, 261, 262
— członek Polskiej Partii Socjalistycznej — II, 57; V, 66
— przekraczanie nielegalne granicy — II, 75, 76
— przekradanie się przez granicę z Sulkiewiczem — IV, 300
— przewożenie bibuły — II, 120
— w drukarni «Robotnika» — II, 129—140, 143
— redaktor «Robotnika» — II, 192, 193
— w Anglii — VIII, 305
— pobyt w Łodzi — II, 192, 204
— pobyt w Warszawie — styczeń 1900 r. — II, 167—169
— aresztowanie w 1900 r. — II, 66, 128, 131, 134, 147
— w X Pawilonie — II, 212, 213, 258—262; VIII, 179, 180
— w Szpitalu Mikołaja Cudotwórcy w Petersburgu — IX, 234
— w roku 1901 — IX, 278
— studia nad powstaniem styczniowym — III, 147; VIII, 84, 127, 128; IX, 204
— wiadomość o wybuchu wojny rosyjsko-japońskiej — IX, 201—203
— w chwili wybuchu wojny rosyjsko-japońskiej — VIII, 305, 306
— w Petersbugu w 1904 r. — II, 240, 241; IX, 203, 204
— w Warszawie w 1904 r. — II, 240; IX, 204
— wobec nastrojów w Królestwie w 1904 r. —II, 239
— reorganizuje PPS. w 1904 r. — II, 240, 242, 243
— wyjazd do Japonii w 1904 r. — IX, 279
— pobyt w Japonii — IX, 279, 280
— rola w czasie rewolucji 1905 r. — IX, 280
— w Krakowie w 1904 r. — IX, 204, 205
— rola w demonstracji Grzybowskiej w 1904 r. — IX, 200, 201, 204—206
— w Siedlcach w czasie wojny rosyjsko-japońskiej — VI, 165, 166
— w Organizacji Bojowej PPS. — IX, 282

— studia wojskowe — III, 76, 77, 171; IV, 217; VI, 22; VIII, 141—143, 150, 156, 168, 265, 311, 312
— studia nad wojną rosyjsko-japońską — IX, 283
— wyjazdy do Warszawy w 1907 r. — II, 286
— pobyt w kraju w 1907 r. — II, 282—287
— propaganda myśli militarnej w 1907 r. — II, 286
— akcja bezdańska w 1907/8 r. — II, 286, 298—300
— likwidacja pieniędzy bezdańskich — IX, 281
— w Wilnie jako konspirator, czerwiec 1908 r. — IX, 131
— a Związek Walki Czynnej — IX, 281
— pobyt w Abbazji w 1909 r.— III, 74—77
— «Zadania praktyczne rewolucji w Zaborze Rosyjskim» — III, 76
— układy ze sztabem austriackim — IV, 215, 251, 360, 361; VI, 198—200, 205; IX, 281, 282, 284—286, 288, 289, 294, 296, 297
— plany w razie wybuchu wojny europejskiej — III, 172—174
— rola w okresie bezpośrednio wojnę poprzedzającym — IX, 281
— odczyty o wojskowości w Galicji przed wojną — VIII, 140, 141
— wykłady w Strzelcu — IV, 271
— pomoc dla posła Liebermana w Galicji — IX, 284
— w roku 1912/13 — IX, 284—286
— w roku 1912 — III, 147, 148, 155—158
— w roku 1913 — III, 179—181
— w Paryżu w roku 1913 — V, 184
— w roku 1914 — III, 295, 296; VIII, 33—35
— w Genewie w 1914 r. — VIII, 13
— w przede dniu wojny 1914 r. — V, 265—269
— rola w czasie wojny światowej — IV, 36, 209, 213, 216, 218, 220—222, 236; IX, 184, 275, 276, 305, 306
— a wojna światowa — VI, 202, 203
— gra o Polskę w wojnie światowej — V, 221
— a stronnictwa po 1914 r. — IV, 227
— początek wojny 1914 r. — VIII, 316, 317
— w sierpniu 1914 r. — VIII, 168, 188; IX, 287—299
— 6 sierpnia 1914 r. — IV, 354—356
— a 6 sierpnia — V, 261
— a państwa centralne — V, 66
— stosunek do Austriaków w r. 1914 — IV, 12, 13
— a Naczelna Komenda Austriacka — IV, 220, 221, 225

Piłsudski Józef *(ciąg dalszy)*
— stosunek do Niemców w 1914 r. — IV, 12
— a Polacy w armii austriackiej — VI, 197—199
— pierwszy marsz do Kielc — VI, 64, 65
— w Jędrzejowie — IX, 40
— w Książu Wielkim — VI, 167; IX, 41
— w Kielcach — V, 223—225
— pod Chęcinami — IV, 371, 372
— w Chęcinach — IX, 40
— w Miechowie — VI, 63 64
— na posiedzeniu Koła Polskiego — VI, 199
— konferencja u dr Leo — IX, 288—291
— w Krakowie u gen. Baczyńskiego — IX, 295
— a Naczelny Komitet Narodowy — IV, 220, 221; IX, 293, 294, 296—301
— a Komenda Legionów — VI, 205
— a Legiony — IV, 87—89, 109, 208, 209, 213, 218, 235, 236, 251, 257, 305, 317, 356; V, 30—32, 80
— Komendant I Brygady — VI, 27—29; IX, 80—82
— a Beliniacy — IV, 333, 334, 337, 339
— a jeńcy rosyjscy — IV, 310, 312, 313, 315—317
— w Kielcach po raz drugi — sierpień—wrzesień — 1914 r. — IV, 251, 252, 357, 362; VI, 65, 66; IX, 296
— odwrót z Kielc do Szczucina — IV, 363—370, 372; VI, 66
— w Opatowcu — IV, 398—400; VIII, 38, 39
— w Szczucinie — IV, 373—377
— w Gręboszowie — IV, 400—402
— marsz do Kozłowa — IV, 377, 378
— w Kozłowie — IV, 378—393
— w Krakowie — od 27 września do 7 października 1914 r. — IX, 300
— w Kielcach — w październiku 1914 r. — VI, 66; VIII, 38
— odwrót spod Dęblina — IV, 248—253, 256—258
— w Wolbromiu — 7 listopada 1914 r. — IV, 253—257
— w Krzywopłotach — IV, 259—261
— w Strzegowej — IX, 263—265
— w Wolbromiu — 9 listopada 1914 r. — IV, 266, 267
— w Ulinie Małej — IV, 15—17, 274—286
— marsz z Uliny do Krakowa— IX, 50, 51
— w Krakowie — 11 listopada 1914 r. — IV, 300, 301; IX, 299, 300
— w Krakowie — listopad 1914 r. — IV, 307
— we Frysztacie — 15 listopada 1914 r. — IX, 300
— a Podhale — IV, 320
— z Krakowa na Podhale — listopad 1914 r. — IV, 307, 308

— na Podhalu — grudzień 1914 r. — VIII, 135, 136
— pod Limanową w 1914 r. — IV, 305
— współpraca z oficerami austriackimi (na Podhalu) — IV, 317—319
— Marcinkowice — IV, 18—20
— w Nowym Sączu — 1914 r.— IV, 353, 354
— przy końcu 1914 r. — IV, 222, 223
— w roku 1915 — IV, 224
— w Lipnicy — styczeń 1915 r. — IX, 316
— w Kętach — luty 1915 r. — IX, 316
— 19 marca 1915 r. — IX, 301, 302
— w maju 1915 r. — marsz od Nidy — VIII, 136
— Konary — IV, 30—36
— w Bidzinach — czerwiec 1915 r. — VIII, 130—132
— w Cieszynie w Naczelnej Komendzie Austriackiej — 23 czerwca 1915 r. — VIII, 38; IX, 316, 317
— lato 1915 r. — V, 269—271
— w Ożarowie — 25 czerwca 1915 r. — VIII, 133, 134
— w marszu ku Lublinowi — czerwiec 1915 r. — VIII, 135
— w Warszawie i Otwocku — sierpień—wrzesień 1915 r. — IX, 302
— w Warszawie w 1915 r. — IV, 222, 238; V, 270
— w Otwocku 1915 r. — VI, 203
— 15 wrzesień 1915 r. (Kowel do Czeremoszna) — VIII, 17—26
— w roku 1915/16 — V, 270, 271
— sprawa dymisji z Legionów 1915/16 r. — IX, 303
— pobyt na Wołyniu 1915/16 r. — VII, 161, 162
— we Lwowie — marzec 1916 r. — VI, 74; IX, 317
— 19 marca 1916 r. we Lwowie — IX, 124, 125
— w Cieszynie — marzec 1916 r. — IX, 317, 318
— we Wiedniu — marzec 1916 r. — IX, 318
— na pozycji pod Kostiuchnówką — w maju 1916 r. — IX, 123, 124
— dymisja z Legionów — wrzesień 1916 r. — IV, 225, 226; VI, 206
— list do Śmigłego Rydza z 5 listopada 1916 r. — IV, 226
— a okupanci — VI, 136
— w Warszawie w 1916 r. — IV, 226, 227, 229; VI, 206, 207
— a Polska Organizacja Wojskowa — IV, 210, 238—240, 242—245; V, 30—32; VIII, 245, 246
— w roku 1917 — V, 272; VIII, 36, 40, 206
— a Tymczasowa Rada Stanu— IV, 208, 213, 227—229, 231—233, 236, 246; V, 272
— w Tymczasowej Radzie Stanu — IV, 164, 165, 201—205; IX, 304, 305

Piłsudski Józef *(ciąg dalszy)*
— w Krakowie w 1917 r. — IV, 199
— a wojsko w 1917 r. — IV, 159, 164, 165
— zgłoszenie do wojska w 1917 r. — IV, 233, 234
— przewodniczący honorowy Zjazdu Związków Wojskowych Polaków w Petersburgu w 1917 r. — V, 220, 221; VI, 137
— plan przejazdu do Rosji w 1917 r. — IX, 305, 306
— aresztowanie 22 lipca 1917 r. — IV, 209—211, 214, 236, 245—247; VI, 207
— w Szpandawie — VIII, 186
— w więzieniu w Wesel — VIII, 170
— pobyt w Magdeburgu — IV, 210—214, 244, 306; V, 181, 225, 231; VI, 84, 85, 208; VIII, 151, 166—171, 185, 186; IX, 85, 127, 128, 306, 307
— a Rada Regencyjna — IV, 208
— Minister Wojny w gabinecie Świeżyńskiego — VIII, 99, 100
— powrót z Magdeburga do Warszawy — listopad 1918 r. — VI, 57, 208; VIII, 103—106, 109—111, 113, 114, 204, 205, 249, 250; IX, 86, 254, 255, 310
— rola po wyjściu z Magdeburga — V, 17, 19, 25
— w Warszawie — listopad 1918 r. — IX, 88, 89, 312, 313
— przybycie do Warszawy 10 listopada 1918 r. — VI, 25—27, 85—87
— dzień 10 listopada 1918 r. — IX, 308—310
— 11 listopada 1918 r. — IX, 310, 311
— 12 listopada 1918 r. — V, 15
— a tworzenie pierwszego rządu — listopad 1918 r. — IX, 312—315
— przeniesienie się do Belwederu — 29 listopad 1918 r. — VIII, 105, 120
— w roku 1918/19 — V, 102, 122, 203—205
— dyktator w 1918/19 r. — VI, 26—29
— a Polska w 1918/19 r. — V, 60
— obejmuje naczelne dowództwo Wojsk Polskich — V, 16, 17
— Naczelny Wódz — V, 30; VI, 9—12, 32—34, 56, 80, 110, 113, 115, 119, 130, 169; VII, 70, 100, 101, 109, 117, 118, 146, 147, 152—154, 162—165; VIII, 138, 139, 172, 211, 213, 216, 217, 250, 255, 258—261, 274, 275, 289, 290, 309, 310, 324; IX, 10, 11, 31, 39, 40, 51, 52, 89—91, 142, 209, 269
— jako Tymczasowy Naczelnik Państwa — V, 60, 61
— we Lwowie w 1918 r. — VI, 92, 93
— w czasie wyborów 1919 r. — IX, 307

— złożenie władzy w 1919 r. — V, 182
— a Sejm Ustawodawczy — V, 35, 37, 44, 45; IX, 113, 118
— Naczelnik Państwa — V, 55, 62, 63, 134, 243, 246—259, 287, 292—296; VI, 9, 12, 24—35, 56, 130; VII, 146, 147, 152; VIII, 104, 105, 213, 216, 250, 255, 258, 259, 277, 278, 313, 333; IX, 9, 22—24, 31, 32, 40, 51, 52, 86—91, 113, 125, 126, 128, 142, 209, 210, 212, 213, 242, 243, 254—256, 269
— jako Naczelnik Państwa a Ministerstwo Robót Publicznych — VI, 38
— jako Naczelnik Państwa a Ministerstwo Spraw Zagranicznych — VI, 44, 45
— federalista — V, 73, 147
— sprawa wileńska — VI, 125—129, 138, 139
— wyprawa wileńska — VI, 103—116
— w Wilnie — kwiecień 1919 r. — V, 81, 82; VIII, 119
— w Poznaniu w 1919 r. — V, 121, 229, 230
— ocena sytuacji w maju i czerwcu 1920 r. — VII, 40—42, 46—49, 92, 93
— wobec odwrotu na froncie północnym — lipiec 1920 r. — VII, 93, 94, 100—104
— powrót z Chełma do Warszawy, 2 lipca 1920 r. — VII, 104, 109
— a gen. Weygand — VII, 152, 153
— decyzja 6 sierpnia 1920 r. — VII, 109, 110, 113—118, 153
— odprawa przed wyjazdem z Warszawy — 12 sierpnia 1920 r. — VII, 121—123
— wyjazd z Warszawy do Puław — sierpień 1920 r. — VI, 11
— w Puławach — 13—16 sierpnia 1920 r. — VII, 123—125
— w Dęblinie — sierpień 1920 r. — IX, 276
— dowódca natarcia od Wieprza — 16—18 sierpnia 1920 r. — IX, 126—129
— przyjazd do Warszawy — 18 sierpnia 1920 r. — VII, 129
— w Siedlcach — 19 sierpnia 1920 r. — VII, 131, 137, 150
— w Łomży — 22 sierpnia 1920 r. — VII, 140
— w Siedlcach — 23 sierpnia 1920 r. — VII, 145
— na święcie 5 p. p. Legionów — 18 grudnia 1920 r. — IX, 126, 127
— podróż do Paryża w 1921 r. — V, 184, 185, 188, 189, 192; VIII, 282
— pobyt we Francji w 1921 r.— VII, 160
— dr praw honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego — V, 201
— obywatel honorowy m. Kielc, 1921 r. — V, 223, 224

Piłsudski Józef *(ciąg dalszy)*
— a sprawa wileńska 1921 r. — V, 227—229
— w Poznaniu w 1921 r. — V, 229
— podróż do Rumunii w 1922 r. — V, 279—281; VI, 20, 49; VIII, 282
— a Sejm 1922 r. — IX, 114, 117, 159, 160
— kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 1922 r. — VI, 51—53
— oddanie władzy Prezydentowi, Rzeczypospolitej Polskiej — V, 296, 297; VI, 55, 57, 58
— korespondencja i papiery Naczelnika Państwa — IX, 156, 157
— śledzenie przez endecję — VI, 58
— Szef Sztabu Generalnego — VI, 5, 19, 20, 33, 34; IX, 56
— Przewodniczący Ścisłej Rady Wojennej — VI, 20
— ustąpienie z wojska w 1923 r. — VI, 217
— w Sulejówku — VI, 22, 24, 25, 35; IX, 14
— emerytura — VI, 82; VIII, 278
— inwigilacja w 1923 r. — VI, 213—216; VIII, 296, 334; IX, 141, 142
— w Wilnie w sierpniu 1923 r. — VI, 100
— kandydat na Ministra Spraw Wojskowych w 1923 r. — VI, 145, 146
— kandydat na Przewodniczącego Ścisłej Rady Wojennej i Szefa Sztabu Generalnego w 1923 r. — VI, 147
— sprawa powrotu do wojska w 1923/24 r. — VIII, 45, 46
— praca nad książką «Rok 1920» — VIII, 208
— zebranie u posła Miedzińskiego w 1924 r. — VIII, 330
— na zjeździe legionistów w 1925 r. — VIII, 196
— przemówienie na zjeździe legionistów w 1925 r. — VIII, 213
— kandydatura na Generalnego Inspektora — VIII, 126
— a projekt ustawy o naczelnych władzach wojskowych — VIII, 45, 46, 209, 210, 252—254, 260, 261, 264, 277—279, 281, 294, 297, 310, 323, 324, 329, 332
— wobec przesilenia rządowego — listopad 1925 r. — VIII, 247, 248, 250—253, 257—259, 282, 283, 298, 299
— sprawa powrotu do wojska w 1925 r. — VIII, 252, 253, 264, 277—279, 281, 283, 296, 297, 310, 325, 326
— a nominacja gen. Żeligowskiego na Ministra Spraw Wojskowych — VIII, 258, 259
— zarzut «notorycznego oszczerstwa» w 1926 r. — VIII, 298—300

— konferencja w Belwederze — 21 kwietnia 1926 r. — VIII, 325—329
— kryzys rządowy — maj 1926 r. — VIII, 332, 336
— wypadki majowe 1926 r. — IX, 9, 12, 14—19, 31, 33
— Minister Spraw Wojskowych — IX, 28, 30, 142
— Minister Spraw Wojskowych — układanie budżetu — IX, 188
— w Sulejówku — 23 maja 1926 r. — IX, 12
— kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej — maj 1926 r. — IX, 19, 21, 25, 26, 32
— wybór na Prezydenta w 1926 r. — IX, 33
— motywy nieprzyjęcia prezydentury w 1926 r. — IX, 33, 34
— Minister Spraw Wojskowych w drugim gabinecie Bartla— IX, 37
— na zjeździe legionistów w Kielcach w 1926 r. — IX, 40, 41
— Prezes Rady Ministrów w 1926/28 r. — IX, 71, 112, 114—116, 118, 159, 160, 162, 178, 181
— w Nieświeżu — 25 października 1926 r. — IX, 48
— w Radio — 11 listopada 1926 r. — IX, 48
— wobec przewrotu na Litwie— grudzień 1926 r. — IX, 63, 64
— na zjeździe legionistów w Kaliszu w 1927 r. — IX, 78
— dekoracja Medalem Wojskowym — 18 listopada 1927 r. — IX, 96, 97
— wiadomość o mobilizacji litewskiej — listopad 1927 r.— IX, 99
— na posiedzeniu Rady Ligi Narodów — 10 grudnia 1927 r. — IX, 102, 103
— a Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego — IX, 163, 164
— a przekroczenia budżetowe 1927/28 r. — IX, 146, 147, 158, 160
— pobranie sum na wybory w 1928 r. — IX, 161, 162, 181
— otwarcie Sejmu — 1928 r. — IX, 222
— po wyborach 1928 r. — IX, 105
— a Sejm 1928 r. — IX, 105, 116, 117, 133, 134, 160, 162, 214, 215
— a prace nad zmianą Konstytucji 1928—30 r. — IX, 258—260, 269, 270
— a Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem — IX, 252
— wywiad do «Głosu Prawdy», 30 czerwca 1928 r. — IX, 110
— rezygnacja z urzędu premiera — czerwiec 1928 r. — IX, 111, 112, 116, 119
— na zjeździe legionistów w Wilnie — sierpień 1928 r. — IX, 119, 120, 123

Piłsudski Józef *(ciąg dalszy)*
— w Rumunii w 1928 r. — IX, 129
— choroba w 1928 r. — IX, 116, 144—146, 150, 154, 161
— na Komisji budżetowej w Senacie — 28 lutego 1929 r. — IX, 132, 134, 142, 143
— a sprawa przekroczeń budżetowych 1927/28 r. — IX, 146, 147, 150, 161
— wizyta Daszyńskiego — czerwiec 1929 r. — IX, 186
— próba porozumienia z Sejmem — lato 1929 r. — IX, 187, 188
— przed Trybunałem Stanu — 23 czerwca 1929 r. — IX, 177, 181
— sierpień 1929 r. — IX, 184
— niedoszłe otwarcie sesji sejmowej 1929 r. — IX, 193—200, 207
— propozycja objęcia funkcji szefa rządu — marzec 1930 r. — IX, 209, 210, 213, 214
— objęcie funkcji szefa gabinetu — 25 sierpnia 1930 r. — IX, 217, 218, 223
— premier 1930 r. — IX, 264
— premier — okres wyborczy w 1930 r. — IX, 225, 226, 230, 234, 235, 240—242, 249—251
— kandydat na posła w 1930 r. — IX, 251—254
— układanie budżetu na rok 1931 — IX, 236—240, 242, 245—248
— Minister Spraw Wojskowych — układanie budżetu na 1931 r. — IX, 246
— usiłowany zamach w 1930 r. — IX, 250
— wyjazd na Maderę — IX, 276, 277
— a Zjazd Legionistów 1931 r. — IX, 322, 323
— a Zjazd Legionistów 1932 r. — IX, 329, 330
— a Zjazd Legionistów 1933 r. — IX, 330, 331
— a honor — VI, 136, 137
— a prawo — V, 199—206, 247
— a poezja — VIII, 119
— a werbalizm — VIII, 112
— a języki — IX, 120
— a oszczerstwa (na innych rzucane) — IX, 210
— a plotki — VI, 87
— a przysięgi — IV, 244
— a pieniądze — VIII, 255
— a swoje życie — IX, 331
— a historia — V, 98; VI, 25
— a przeszłość — V, 237
— a materializm dziejowy — VII, 151
— a świat starożytny — IX, 191, 192
— a powstanie styczniowe — V, 50, 140; VIII, 50, 51, 88, 89
— a Polska — VI, 80, 81
— a społeczeństwo — VI, 52, 53
— a żołnierz polski — V, 16, 17, 76, 162, 175, 176
— a legioniści — VIII, 26
— a zjazdy legionistów — IX, 78, 322
— a I Brygada — VIII, 168, 169
— wobec swoich żołnierzy — IV, 22

— a zwyciężeni — V, 94, 95
— a reprezentacja — IX, 140, 141
— a polityka zewnętrzna — IX, 119
— a polska propaganda zagraniczna — IX, 321
— a dyktatura — IX, 17, 22, 32, 33
— a terror personalny — IX, 280
— a Konstytucja marcowa — IX, 13
— a partie polityczne — IX, 24, 25, 244, 252
— a parlamentaryzm — IX, 235
— a sejmy — IX, 179—181, 183, 211, 241, 243—245, 252, 255, 256
— a posłowie — V, 296
— a równouprawnienie kobiet — VIII, 165
— a dzieci — IX, 69, 121, 150, 166—169, 173
— a Galicja — IV, 198
— a Kresy — V, 222
— a Lublin — V, 134
— a Lwów — V, 178
— a Łódź — V, 174
— a Podlasie — V, 36
— a Wilno — V, 147, 194, 236, 237, 239, 240; VI, 103, 115; IX, 119, 123, 127
— a uniwersytety — V, 36, 133, 134
— a Uniwersytet Wileński — V, 273; VI, 211, 212
— a Litwa (Kowieńska) — V, 42
— a Rosja — V, 65
— a Roman Dmowski — V, 46
— a Ignacy Mościcki i jego rodzina — IX, 35, 36
— a Walery Sławek — VIII, 129, 130
— a Lucjan Żeligowski — IX, 93
Piskor Tadeusz, gen., sztabowiec Naczelnego Wodza w 1920 r. — VIII, 172
Pius XI, papież — VI, 83; IX, 76, 77
Plan mobilizacyjny Z. W. C. z r. 1912 — III, 175—179
Plan rewolucji — III, 6, 7, 9—11, 13, 19, 21, 22
Plan wojny — III, 6, 7, 10, 97
Plany nierealne — IX, 130
Plebiscyty — V, 228, 229
Plotkarstwo polskie — VI, 46, 47; VIII, 210
Płciowe dojrzewanie — IX, 170, 171, 173
Poborowi — VI, 91
«Pochodnia», czasopismo — II, 126
Poczucie odpowiedzialności — IX, 253
Podatki — I, 122—126
— pośrednie — I, 124
— postępowe — I, 124, 125
Podatkowy wyzysk rosyjski w Polsce — II, 11, 12
Podchorążowie — V, 162, 163; VIII, 120
Podhale w czasie wojny — IV, 319, 320
Podhale a Legiony — VIII, 135
Podoficer — IX, 215, 216

Podsłuch telefoniczny — VI, 215, 216
Poezja — VI, 69
— żołnierska — VI, 69
Pograniczny pas w Rosji — *patrz* Rosja
Pokojowe propozycje rosyjskie 1919/20 r. — V, 144, 145, 148, 149, 150, 152, 161
Pokojowe pertraktacje polsko-rosyjskie 1919/20 r. — V, 168, 169; VII, 113, 152, 153
Pokojowe pertraktacje polsko-rosyjskie 1921 r. — V, 184
Pokojowość Polski — VIII, 259, 289, 290
Pokolenie 1863 r. — VIII, 51—54, 61—65, 71, 79—81, 117
— 1914 r. — VIII, 27—30, 49, 71, 72, 117; IX, 45, 46
Pokój brzeski w 1918 r. — V, 101
Polacy — charakter — VIII, 24, 36
— zaboru rosyjskiego — IV, 52
— amerykańscy — IV, 51
— w walkach rewolucyjnych Europy — I, 93
— w armii austriackiej — IX, 316
— austriaccy oficerowie rezerwy — IV, 350, 351
— w 1922 r. — VI, 42
— a biurokracja — IV, 92
— a konspiracja — II, 55, 56
— a wojna — IV, 358
«Pole absolutnej śmierci» — III, 288, 289
Polesie Wołyńskie — VI, 71
Policja fabryczna — I, 282, 283
Policja rosyjska — *patrz* Rosja
— w Polsce — *patrz* Rosja a Polska
— na Litwie — *patrz* Litwa
Polityczna kultura polska — IV, 103—105
Polityczna psychika polska — IX, 242, 243
Polityczna walka — V, 285, 286
Polityczna współpraca w Polsce — IV, 83, 102; V, 284, 285, 295
Polityczne myślenie polskie — VI, 80
Polityczne zwyczaje — VIII, 253, 331
— polskie — VIII, 19, 258, 288, 306, 307; IX, 28, 30, 88, 89, 109
Polityczne życie polskie — VI, 7—11, 13, 14, 52
Polityka — V, 152, 267; IX, 178
— realna — IV, 192
— zagraniczna — VIII, 333
— zagraniczna w czasie wojny — VIII, 320, 321
— zagraniczna Polski w roku 1922 — V, 244, 245; VI, 8, 9, 40, 41, 45, 51
— zagraniczna Polski w roku 1926 — IX, 21
— a działanie wojenne — VI, 183—190
— a wojna — VI, 108, 117
«Polnische Nachrichten», czasopismo — VIII, 94
Polska — *patrz także* Królestwo Polskie
— w okresie rozbiorów — IX, 91

— walki o wolność — II, 8, 15
— sprawa polska na terenie międzynarodowym — III, 252
— po powstaniu styczniowym— I, 161, 162, 204, 218, 287, 288; III, 143, 144, 250; V, 52, 97, 140, 178, 230, 231; VI, 149, 153, 197, 198; VIII, 274
— sprawa polska a rewolucja międzynarodowa — I, 148—150
— sprawa polska w międzynarodowym ruchu socjalistycznym — I, 32
— społeczeństwo polskie w okresie przed 1905 r. — III, 23—25
— a wojna rosyjsko-japońska— III, 144, 145
— w roku 1908 — III, 251, 252
— w roku 1912 — III, 175
— w czasie wojny 1914—1920— VIII, 303
— w czasie wojny światowej — IV, 85, 86, 92, 93, 108, 155, 182, 190—193; V, 221; VI, 202, 203; VIII, 19, 20, 37—39, 41; IX, 82, 271—275
— sprawa polska w czasie wojny światowej — VIII, 30, 320, 321
— społeczeństwo polskie w czasie wojny światowej — VIII, 135—137
— społeczeństwo polskie a Legiony — IX, 81, 82
— w roku 1914 — IV, 9, 40, 112, 355; V, 264—267; VI, 61—63; VIII, 29—37, 41; IX, 271—274
— sprawa polska w r. 1914 — IX, 79
— w roku 1915 — VIII, 200, 201
— pod okupacją — V, 136
— sprawa polska w r. 1916—1918 — IV, 163, 200, 201; IX, 83—86, 92
— niepodległa — V, 137
— odbudowanie — V, 225
— w listopadzie 1918 r. — IV, 85, 86, 88, 89, 91; V, 17—19, 25; VIII, 90—119, 249
— w latach 1918—1920 — V, 53, 54, 56—61, 69, 70, 89, 109, 114, 115, 122, 128, 129, 175, 178, 179, 182, 196, 231, 276, 277, 283; VI, 28, 136, 137, 152; VII, 146, 147; IX, 22, 88—92, 254
— w roku 1918/19 — masy polskie — V, 58, 59
— po wojnie 1919/20 r. — V, 180; VI, 50
— w roku 1922 — stan gospodarczy — V, 283, 284
— w roku 1922 — polityka zagraniczna — V, 244, 245; VI, 8, 9, 40, 41, 45, 51
— w latach 1923—26 — IX, 11, 14, 25, 31, 32
— w roku 1923 — VI, 21
— w roku 1926 — polityka zagraniczna — IX, 21
— państwowa praca polska po 1926 r. — IX, 214; *patrz także* Technika prac państwowych

Polska *(ciąg dalszy)*
— w roku 1928 — IX, 108
— współczesna — VIII, 311
— współczesna — zagadnienia społeczne — IX, 22—24
— jako mocarstwo — V, 137, 138
— położenie międzynarodowe— IX, 56, 57
— odbudowana jako obszar strategiczny — VI, 15
— odrodzona przyszłości — VIII, 119
— dusza polska — odrodzenie — VIII, 249, 250
— psychika polska — IV, 92, 102, 104, 105, 108, 156, 157; V, 28, 29, 136
— psychika polityczna polska— IX, 242, 243
— w wyścigu pracy — V, 117, 180
— w wyścigu kultury — V, 103
— a Europa Wschodnia — V, 145, 148
— a Europa Zachodnia — V, 38
— a Białoruś — V, 106, 107
— a Francja — V, 55
— a Litwa (historyczna) — II, 21, 22
— a Litwa (Kowieńska) — V, 42
— a narody nierosyjskie caratu — I, 268
— a Rosja Sowiecka — V, 67
— a Rumunia — VI, 20
— a Wilson — V, 49
«Polska Federacja Strzelecka»— III, 157
«Polska Komisja Likwidacyjna» w Krakowie — VIII, 92—95, 97, 106, 115, 116; IX, 311
«Polska Organizacja Narodowa» — IX, 300
«Polska Organizacja Wojskowa» (P. O. W.) — IV, 38, 39, 106, 109, 119, 120, 139, 140, 144, 145, 156, 157, 180, 186, 237—247; V, 30—32, 225; VI, 203, 205—207; VIII, 93, 245, 246; IX, 302—305
— mobilizacja w listopadzie 1918 r. — VI, 90, 91
— POWiacy w niepodległej Polsce — VIII, 245
«Polska Partia Socjalistyczna»— I, 106—109, 135—142, 179—190, 199—202, 239, 278; II, 15, 16, 60—62, 125—128, 146, 147, 175—177, 187, 190—192, 194, 195, 218—220, 223, 226—231, 253—256, 266, 267, 271—273, 279—283, 295, 296; III, 5, 23—37, 50, 144—146, 149—154, 160, 251; IX, 201, 202, 204, 205, 250, 251, 278, 285
— finanse — I, 188—190, 200; II, 229, 239, 244
— Centralny Komitet Robotniczy — I, 136, 180—190, 199—202; II, 227, 229, 230, 239, 283—285, 287; III, 31
— «Komitet Robotniczy» — I, 179, 180
— «Warszawski Komitet Robotniczy» — I, 180, 185; II, 227, 228; III, 25
— Organizacja Warszawska — II, 227—231

— Sekcja Litewska — I, 28—33, 180
— organizacja młodzieży w Charkowie — I, 188
— organizacja młodzieży w Kijowie — I, 188
— organizacja młodzieży w Moskwie — I, 187, 188
— organizacja młodzieży w Petersburgu — I, 187
— organizacja młodzieży w Rydze — I, 188
— ryski komitet robotniczy — I, 201
— organizacja młodzieży w Warszawie — I, 188
— Organizacja Bojowa — II, 240, 241, 269, 271—273, 287, 296; III, 23—37, 47, 48, 294; IX, 282
— Organizacja Bojowa — Wydział — III, 30, 31
— Organizacja Bojowa — Regulamin — III, 52
— Organizacja Bojowa — szkoły bojowe — II, 283, 284; III, 29, 30
— szkoła agitacyjna — II, 283, 284, 287
— wydawnictwa nielegalne — I, 133—142, 247; *patrz także* Bibuła i Druki tajne
— agitacja wśród żołnierzy — I, 187; II, 64
— historia — II, 280—282
— zjazd w roku 1893 — I, 135
— zjazd w roku 1894 — I, 135, 136
— zjazd w roku 1895 — I, 180
— zjazd w roku 1898 — I, 199—202
— Konferencja Warszawska w 1903 r. — II, 227—231
— wobec wojny rosyjsko-japońskiej — II, 240, 242, 243, 246
— podczas rewolucji 1905 r. — VI, 144
— Rada Partyjna — czerwiec 1905 r. — III, 27, 30, 31, 34
— konferencja z czerwca 1905 r. — III, 145
— Organizacja Bojowa — konferencja bojowa 1905 r. — III, 31
— IX Zjazd — II, 271—273
— rozłam — II, 271—273; III, 33
— Lewica — II, 285, 286; III, 9, 10, 17, 27, 29, 146
— stosunek do innych partyj socjalistycznych — I, 200—202
— stosunek do rewolucjonistów rosyjskich — I, 42—45
— a narodowości nierosyjskie Rosji — I, 201
— a naród rosyjski — II, 16
— a socjaliści rosyjscy — I, 201
— a Litwa — I, 201, 202
— a Żydzi — I, 66—68
Polska Partia Socjal-Demokratyczna Galicji i Śląska — I, 153, 163, 164; IX, 285
«Polski Komitet Narodowy» w Paryżu — V, 45, 46, 47; VIII, 102, 103; IX, 307
«Polski Korpus Posiłkowy» — VI, 205

«Polski Skarb Wojskowy» — III, 295—298; IV, 144; IX, 286
Pomorze — V, 217
Poniatowski Józef, wódz — VI, 34; IX, 43
Ponikowski — rząd — VI, 39, 40
— upadek rządu — V, 242—244; VI, 9, 10, 44
«Poprawki Historyczne», książka J. Piłsudskiego — IX, 271
Poselskie Kluby — IX, 225, 226
Posłowie sejmowi (rozumie się i senatorowie — *patrz także* Sejm) — VI, 10, 26, 28; VIII, 335; IX, 26—30, 105, 106, 116—118, 134, 137, 148—154, 182, 190, 191, 200, 210—213, 218—224, 231, 232, 239—241, 244, 246, 253, 254, 260, 262
— byli (po rozwiązaniu Sejmu) — IX, 225, 226, 228—232, 240—242
— byli — aresztowanie 10 września 1930 r. i przewiezienie do Brześcia — IX, 231—233, 240—242
Posłowie socjalistyczni w Galicji — I, 163, 164; IX, 282
Posłuszeństwo — VIII, 308
Postulaty robotnicze — *patrz* Robotnicza klasa — postulaty
Pośrednictwo handlowe — IX, 62
Powstanie listopadowe — VIII, 86, 87, 93; IX, 43
— wybuch — III, 165—167
Powstanie styczniowe—I, 227—229, 287; II, 8, 31, 163, 225; III, 18—20, 31, 45, 47, 83—141, 192—249; IV, 367; V, 52, 126, 139, 140, 230; VI, 148—167, 197; VIII, 51—89, 264—276; IX, 43, 74, 75
— historiografia — III, 83—85; VIII, 85, 86, 264, 265
— źródła historyczne—III, 84—86
— legendy — VI, 148—151, 153
— siła moralna — III, 245, 246
— napięcie moralne — III, 109, 112, 113
— wiara w zwycięstwo — III, 126, 127, 129, 130, 139
— rosyjski wpływ w Polsce — VIII, 74, 75
— wrzenie przedrewolucyjne — III, 87, 95, 96
— siła spisku — VIII, 86—88
— manifestacja w Horodle w 1861 r. — VIII, 61, 62
— Biali — III, 133
— stronnictwo ruchu — VIII, 86
— organizacja — III, 88—92, 107, 139, 140
— przygotowania — II, 267—272, 295, 296; III, 88—97, 99—109, 128, 130, 131, 194, 195, 202, 206, 207, 211, 225; VIII, 75—78
— plan wojny — III, 7, 196, 207, 208, 224, 244
— kierownictwo wojną — III, 114—120, 122, 124, 125, 134, 136, 138, 192—200, 207, 208, 210, 222, 223, 248, 249
— wodzowie — III, 90, 95, 114, 125, 126, 134—136, 193, 194, 196, 207, 240

— Rząd Narodowy — III, 12, 114, 133, 139, 222—225, 249, 255; VI, 150, 151, 157, 161—167
— dyktatury — VI, 160
— nastrój szeregów — III, 198—204, 237, 239
— organizacja wojska — III, 118, 119, 124, 125, 127, 128; VIII, 75
— liczebność sił polskich i rosyjskich — III, 137
— siły polskie — III, 127, 137, 209, 222, 232, 234, 243, 258
— materiał ludzki — III, 91, 92
— żołnierz a naród — VIII, 273
— wojska rosyjskie — III, 109—113, 123, 128, 137, 205, 209, 232, 243
— wojska rosyjskie — dyslokacja — III, 105, 106
— rezerwy rosyjskie — III, 120, 121
— uzbrojenie — III, 17, 89, 90, 93, 107, 127, 136, 193, 194, 197, 202, 209, 212, 213; VIII, 84
— zaopatrzenie w amunicję — III, 136, 137
— komunikacja — III, 120—123
— ludność cywilna — III, 133
— udział chłopów — VI, 151
— udział Żydów — VI, 165
— współudział oficerów rosyjskich — VIII, 75—78
— branka — III, 103—105
— plan wybuchu — VIII, 78, 79
— wybuch — III, 104—113, 119, 120, 164, 167, 168, 225—245; VI, 156
— boje przygotowane — III, 135, 136
— walki manewrowe — III, 136
— pierwszy okres — III, 128—131
— działania rosyjskie — III, 125, 126, 131—135, 200—205, 224, 225
— Biała — napad 22 stycznia — III, 113; VIII, 70, 71
— koncentracja wojsk rosyjskich — III, 110—113, 247, 248
— drugi okres wojny — III, 131, 133—137
— manifestacja zbrojna — III, 131, 139
— dyktatura Traugutta — III, 137—139
— przyczyny klęski — III, 130, 139—141
— na Litwie — I, 62; II, 18; V, 239
— dywersja nad Wołgą — VIII, 80
Poznańskie — III, 47; V, 63, 64, 117, 118, 121, 230—232; IX, 13, 21
— w roku 1912 — III, 175
— w roku 1914 — V, 267
— w czasie wojny światowej — VI, 203, 204
— w roku 1918/19 — V, 51, 54
— Komitet Obywatelski w Poznaniu w 1918 r. — VIII, 95, 96, 114, 115

Poznańskie *(ciąg dalszy)*
— Naczelna Rada Ludowa w Poznaniu — VIII, 95—97, 106, 107
— Komisariat Naczelnej Rady Ludowej — V, 63
— Rada Robotniczo-Żołnierska w Poznaniu — IX, 311
— koniec panowania pruskiego — VIII, 95—97
— powstanie 28 grudnia 1918 r. — V, 121—123, 211, 213, 230—232
Pozycyjna wojna — VII, 67
Pozytywiści — I, 40
Pozytywizm polski — I, 208
Pożyczka Stabilizacyjna w 1927 r. — IX, 158
— zużycie — IX, 238
Praca — VIII, 47, 48
— organiczna — IV, 367
— najemna — I, 155
Prasa polska — III, 185
Prasa rosyjska — I, 99, 100
Prasa socjalistyczna tajna w Polsce — I, 133—142
Prasa warszawska w r. 1918—1919 — V, 50
Prasa — wolność — I, 71; V, 50
Praw źródło — V, 61
«Prawa człowieka» — IX, 260
Prawa obywatelskie — I, 71, 72, 74, 101—106; II, 7
Prawa polityczne — I, 80, 154, 166, 172
Prawa wojny — III, 211
Prawa wyjątkowe — I, 170, 171, 193
Prawda — VIII, 305
«Prawica» (w znaczeniu ugrupowania stronnictw politycznych) — IX, 23, 24
Prawica polska — VI, 54, 56
Prawo — V, 202, 204, 205; VIII, 15
Praworządność — I, 168—172; V, 182
— w Rosji — *patrz* Rosja
Prawosławie
— na Litwie — *patrz* Litwa
— w Polsce — I, 59, 60; II, 10
— w Rosji — *patrz* Rosja
Prądy umysłowe końca XIX wieku — III, 143
Prądzyński, wódz — VI, 102, 116, 117
Prezes Rady Ministrów — V, 256; IX, 112, 114—116, 218, 265
— a naczelny wódz — VIII, 306—308
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej — V, 287—293, 295—297; VI, 7, 53; VIII, 192, 193; IX, 19, 22, 26, 27, 32, 38, 105, 106, 112—114, 116, 264—270
— uprawnienia w stosunku do wojska — VIII, 327
— wybór — IX, 20, 21
— kandydatury na Prezydenta R. P. w r. 1922 — VI, 51—53
— wybory i zaprzysiężenie w 1922 r. — VI, 52—57
— wybór w roku 1926 — IX, 17, 19, 20, 32, 33
Procentowa stopa w Polsce — IX, 159

«Proletariat» — I, 119—122, 134, 135, 161, 162, 180, 262, 263. 286, 287, 291; II, 124
— Kulczyckiego — II, 227, 243
— czasopismo — I, 133, 134, 137; II, 124
Proletariat żydowski — I, 28—33
«Promieniści» — II, 244
Protekcjonizm w Polsce — IX, 115, 116
Prowizorium — IX, 65
Prowokatorstwo — I, 159, 160, 173—175, 272
Prowokatorzy — I, 96, 97
Prusy Wschodnie — bitwa w 1914 r. — VIII, 159—161
Prystor Aleksander, sztabowiec Naczelnego Wodza w 1920 r. — VIII, 138
Przanowski Stefan, desygnowany premier — V, 254
Przedstawicielstwo narodowe — V, 204; *patrz także* Parlamentaryzm
Przedstawicielstwo Polski wobec koalicji — V, 45, 46
«Przedświt», czasopismo PPS — I, 95, 153, 281; II, 90, 99, 154, 161, 198, 230, 242, 284, 285, 297, 298; III, 24
«Przegląd Narodowy», czasopismo — III, 182
«Przegląd Wszechpolski», czasopismo — I, 248, 249; II, 198
«Przegląd Wojskowy», czasopismo P. O. W. — IV, 242
Przekupstwo — VIII, 269
Przekupstwo urzędników w Rosji — *patrz* Rosja
Przełom — okresy przełomów — VI, 83
Przemysł na Litwie — *patrz* Litwa
Przemysłowe życie Królestwa — *patrz* Królestwo
Przemyt w Rosji — *patrz* Rosja
Przesilenie rządowe — *patrz* Rządowe przesilenie
Przesilenie wojenne 1912/13 r. — III, 158—160; IX, 284—286
Przestrzeń — VI, 105, 106
— problem strategiczny — VII, 163
Przeszkód przełamywanie — IX, 45
Prześladowania na Litwie — *patrz* Litwa
Prześladowania polskości przez Rosję — *patrz* Rosja a Polska
Przewrót majowy — *patrz* Majowy przewrót
Przyborowski Walery, historyk 1863 r. — VIII, 57—60
Przygotowania rewolucyjne — III, 28—30, 35, 49, 50
Przyjaźń — IX, 35
Przyroda — VIII, 23
Przystosowanie się do terenu — III, 286, 287
Pseudonimy konspiracyjne — VI, 143
Psychiczna depresja — IX, 120, 121
Psychiczny czynnik boju — IV, 346, 347
Psychika polska — IV, 92, 102, 104, 105, 108, 156, 157; V, 28, 29, 136

Psychika polityczna polska — IX, 242, 243
Psychika żołnierza — IV, 388
Psychologia walki — III, 34
Publicystyka
— rosyjska o Polsce — I, 62, 63
— żydowska socjalistyczna — I, 63, 66—67
4 Pułk piechoty Legionów Polskich — IV, 43, 44
5 Pułk piechoty Legionów Polskich — VI, 90, 98; VIII, 121
6 Pułk piechoty Legionów Polskich — VIII, 188—190
22 Pułk piechoty — V, 282
33 Pułk 8 Dywizji — VII, 53
36 Pułk piechoty — VI, 90, 91
— II baon — V, 93, 94
Puszkin
— stanowisko wobec Polski — I, 260, 261
— rocznica — I, 259—261
Putna Witold, autor «K'Wiśle i obratno» — IX, 95, 96

R

Rabunki rosyjskie w Polsce — *patrz* Rosja a Polska
Rabunki rządu rosyjskiego na Litwie — *patrz* Litwa
Rada Gabinetowa na Zamku, czerwiec 1928 r. — IX, 114
«Rada Ludowa» w Poznaniu — *patrz* Poznańskie, Naczelna Rada Ludowa
Rada Ministrów — IX, 261, 262
Rada Narodowa (1916/17 r.) — IV, 181, 184
Rada Naukowa Wychowania Fizycznego — IX, 66—69, 170, 172, 175
Rada Obrony Państwa — projekt ustawy — VIII, 124, 125, 192
Rada Regencyjna — V, 15; VIII, 101—103, 106; IX, 311, 312
Rada Robotniczo-Żołnierska w Poznaniu — IX, 311
Rada Wojenna — VIII, 125
Rada Żołnierska niemiecka w Warszawie — V, 13, 14, 18; IX, 309, 310
Radiotelegraf — VIII, 161
Radziwiłł Stanisław, adiutant Naczelnego Wodza — IX, 47, 48
Radziwiłłowie — rodzina — IX, 47, 48
Radzymin — bitwa w 1920 r. — V, 212, 213
«Raj Ziemski», broszura — I, 201
Rany — VIII, 173
Rasa polska — VI, 6
Rasizm — II, 25
Rataj, marszałek Sejmu, mediacja 12 maja 1926 r. — IX, 16
Ratti, ks., nuncjusz apostolski — IX, 77; *patrz także* Pius XI
Rdziostów — bitwa — IV, 332—348
Realna polityka — IV, 192
Redl — afera — III, 183—187
Reforma ustroju — IX, 257—262, 265, 269
Reforma włościańska w Polsce— I, 206—208
Reformy społeczne w Polsce — V, 89, 90
«Regulamin musztry» K. Burzyńskiego — III, 50—55
Regulamin Wydziału Bojowego PPS — III, 52
Regulamin obrad sejmowych — *patrz* Sejm
Regulaminy — IX, 70
Regulaminy wojskowe — III, 54, 55
«Reichspost», dziennik wiedeński — III, 257

Reinkarnacja — VIII, 245
Reklamiarstwo w Polsce — VIII, 210
Rekruci — III, 287; IX, 215
Rekrutacja rosyjska w Polsce — I, 156
Rekwizycje wojskowe — IV, 171
Reprezentacja — IX, 140
Reprezentacja państwa — V, 290, 291, 293
«Republika Ostrowiecka»—*patrz* Ostrowiecka Republika
«Republika Sosnowiecka»—*patrz* Sosnowiecka Republika
Rewolucja — III, 7, 9, 11—13, 86, 95—98, 100, 102, 104, 105, 118, 129, 131, 132, 142, 148, 149; IV, 161
— awangarda — III, 168, 169
— wrzenie przedrewolucyjne — III, 9
— plan rewolucji — III, 6, 7, 9—11, 13, 19, 21, 22
— przygotowania — III, 28—30, 35, 49, 50
— siła fizyczna — III, 206
— siła moralna — III, 206, 226, 227
— morale rewolucyjne — II, 267—270; III, 7—9, 22, 149—154
— mobilizacja — III, 161—169
— kierownictwo — III, 13
— rząd rewolucyjny — III, 11—15
— taktyka rewolucyjna — II, 217, 218
— technika rewolucyjna — III, 149—154, 162, 163
— armia rewolucyjna — III, 14—16
— żywioły rewolucyjne — III, 14, 15
— zbrojna — III, 17, 18
— Cromwella — IX, 106
— Wielka — I 93
— Wielka — wojsko — VIII, 10, 11
— 1848 r. — VIII, 51—54, 83
— 1848 r. — epoka — VIII, 271
— 1905 r. — II, 292, 293; III, 142, 145, 146, 148—154, 251, 294; IX, 280
— 1905 r. w Polsce — III, 45
— 1905 r. w Polsce — dyslokacja wojsk — III, 47—49
Rewolucjoniści rosyjscy a polscy — I, 74
Rewolucjonizm rosyjski — I, 66—68
Rewolucyjna agitacja — *patrz* Agitacja rewolucyjna
Rewolucyjna myśl polska — I, 242, 243
Rewolucyjne nastroje wśród ludu polskiego — I, 279—282
Rewolucyjne partie rosyjskie — I, 42—45
Rewolucyjne wojny — VI, 187
Rewolucyjność polskich klas posiadających — I, 101
Rewolucyjny ruch na Litwie — *patrz* Litwa
Rewolucyjny ruch polski — I, 244, 246, 247, 249—255, 275—279; II, 56, 253
Rewolucyjny ruch polski a społeczeństwo — II, 209

Rewolucyjny ruch w Rosji — *patrz* Rosja
Rewolucyjny ruch robotniczy polski — I, 161, 162, 180—190; *patrz także* Robotniczy ruch polski
Robotnicy polscy — V, 89, 90, 131
— odwaga — II, 174
Robotnicza klasa — I, 106—109
Robotnicza klasa polska — I, 107—109
— a carat — I, 97
— świadomość klasowa — I, 70, 72, 73, 76, 77, 91, 92, 121, 123, 164—167, 257, 264, 271—275; II, 236
— potrzeby — I, 269
— postulaty — I, 77; II, 42—45
— postulaty — 8-godzinny dzień pracy — I, 77; II, 42, 43
— ochrona godności robotniczej — II, 43—45
— postulaty — ochrona pracy — II, 42—44
— postulaty — większe płace — I, 77
Robotnicza klasa w Europie — I, 152, 153
Robotniczy ruch — I, 69—74
Robotniczy ruch polski — I, 59, 60, 67, 68, 73, 74, 116—122, 133—142, 165—168, 196, 224, 257—259, 272—275, 286—291
— Białystok — I, 186
— Częstochowa — I, 183
— Dąbrowa — I, 184, 185
— Lublin — I, 186
— Łódź — I, 181, 182
— Pabianice — I, 182, 183
— Zawiercie — I, 183, 184
— Wilno — I, 186
— a carat — I, 80
Robotniczy ruch w Rosji — *patrz* Rosja
Robotniczy ruch socjalistyczny na Litwie — *patrz* Litwa
Robotniczy ruch socjalistyczny polski — II, 228; *patrz także* Rewolucyjny ruch polski *i* Robotniczy ruch polski
Robotniczy ruch socjalistyczny — w Zagłębiu Dąbrowskim — II, 183, 184
— żydowski w Polsce — I, 145, 146, 186; II, 228
«Robotnik», czasopismo — I, 75, 76, 91, 92, 96, 133—142, 160, 167, 168, 173—175, 180—186, 189, 190, 200, 222, 223, 247, 264, 265, 278, 283, 285; II, 60, 66, 68, 102, 126—141, 146, 147, 151, 155, 159—161, 172, 183, 185, 187, 188, 192—198, 200, 203, 228—230, 242; III, 31; IX, 203
Roboty publiczne — VI, 38, 40
Rodzina — VIII, 164, 165
«Rodzina Wojskowa» — VIII, 163—165
Rogiński Roman, powstaniec 1863 r. — VIII, 70
Rogów — akcja bojowa — III, 32, 34
Roja Bolesław, ppłk. Legionów — IV, 43, 44; V, 23, 24
«Rok 1920», książka J. Piłsudskiego — VIII, 137, 139 213, 214, 216; IX, 94

Rokowania pokojowe — *patrz* Pokojowe pertraktacje
Romantyzm — V, 264, 265; VIII, 41, 42
— w polityce — II, 265, 266
Romer, gen. — misja — V, 72
Rosja (carska) — I, 73, 74
— barbarzyństwa — I, 191—195
— okrucieństwa — I, 109—112
— przekupstwo — I, 85, 88
— przekupstwo urzędników — I, 45—49, 54—56; II, 78
— praworządność — II, 109
— ciemnota — I, 112—115
— niewolniczość — I, 83, 84
— zacofanie społeczeństwa — I, 109—115
— car — I, 82
— samowładztwo — II, 28—30
— carski demokratyzm rosyjski — II, 34—38
— imperializm rosyjski — V. 67
— niebezpieczeństwo zewnętrzne — III, 38
— stosunki społeczne — I, 80—91
— szlachta — I, 88; II, 29, 30
— klasy posiadające — I, 87—89
— burżuazja — I, 64, 65, 88, 89, 98, 99
— inteligencja — II, 30—33
— młodzież akademicka — I, 99, 100
— klasa robotnicza — I, 84—87
— chłopi — I, 80—84
— stosunki gospodarcze — I, 20
— kapitalizm — I, 85, 88, 89; II, 30
— finanse — I, 20, 80, 81
— budżet — I, 124—126
— fiskalizm — I, 80, 81
— polityka fiskalna — I, 123—126
— samowola cara w dziedzinie podatkowej — I, 123—126
— podatki pośrednie — I, 124, 125
— przemyt II, 70, 74—85, 86—105, 121—123
— monopol spirytusowy — I, 268, 269
— komunikacja — I, 89
— żołnierz — IV, 310; VI, 77
— wojsko — III, 56—65; V, 98, 99
— wojsko — organizacja — III, 37—39, 42
— wojsko — transport — III, 245, 246
— wojsko — zaopatrzenie — II, 245
— dyslokacja wojsk — III, 57, 58, 62—64
— plan wojny — III, 38, 39
— reformy armii po roku 1905— III, 57—65
— biurokracja — I, 35, 89, 99; II, 28, 29, 32, 233—235; III, 55
— korupcja biurokracji — I, 45, 49, 54, 56; II, 78
— okrucieństwa biurokracji — I, 109—112
— biurokracja rosyjska na Litwie — I, 35; II, 19, 22, 23
— korupcja biurokracji rosyjskiej na Litwie — I, 47—49, 54—56
— policja — II, 234—236
— żandarmeria — I, 142, 143, 198, 199; II, 233—235

— żandarmeria — sposób prowadzenia śledztwa — I, 127, 128
— żandarmeria — okrucieństwa — I, 127
— straż graniczna — II, 71—85, 105, 108—123
— pas pograniczny — II, 71—123
— inspektorzy fabryczni — II, 233, 234
— ziemscy naczelnicy — I, 81, 82
— oświata — I, 125, 126
— szkolnictwo — I, 170; II, 47
— rząd a oświata ludowa — I, 225, 226
— pedagogiczne metody — I, 111, 112
— prawosławie — II, 249
— samorząd miejski — I, 33—36
— ustawodawstwo — I, 168—172
— prawa fabryczne — I, 196—199
— sądownictwo — I, 198, 199
— sądy — I, 41
— sąd wojenny — I, 128—131
— więzienia — VIII, 184, 185
— prasa I, 99, 100
— cenzura — I, 158
— partie polityczne — I, 89, 90
— nacjonalizm — I, 10, 43, 44, 98—100, 207; II, 24, 32, 33
— antysemityzm — I, 63—65
— konstytucjonalizm — I, 64, 65, 102—104
— liberalizm — I, 78, 79, 89
— liberali — I, 64, 65, 98, 99
— ruch rewolucyjny — I, 66—68, 79, 90, 91, 121; II, 31, 255—257, 270, 271
— rewolucyjne partie — I, 42—45
— rewolucjoniści — I, 98
— ruch socjalistyczny — I, 63, 66; II, 48
— socjaliści — I, 42—45
— partie socjalistyczne — II, 219, 220
— socjal demokraci — I, 66
— ruch robotniczy — I, 85—87, 115
— organizacje robotnicze — II, 231, 232
— strajki — I, 115, 197—199; II, 231—238
— rząd wobec ruchu robotniczego — I, 195—199, 225, 226; II, 233, 238
— narodowości — I, 90, 91, 97—100; II, 249—253
— rząd a narody nierosyjskie — I, 265—268
— rusyfikacja narodowości obcych — I, 97—100
— rząd wobec żydów — I, 64, 65
— za Aleksandra II — VIII, 54—56, 66—68, 71, 75, 83
— walka europejskiego ruchu socjalistycznego z caratem — I, 274, 275
— strajk w Jarosławiu — I, 115
— wojna 1904 r. — II, 243, 246, 256, 257
— klęska w wojnie japońskiej — III, 56
— w roku 1905/6 — II, 263—271, VIII, 72

Rosja (carska) *(ciąg dalszy)*
— rewolucja 1905/6 r. — II, 292, 293
— reformy po roku 1905 — III, 57
— groźba wojny z Austrią w 1912 r. — IX, 284—286
— odwrót rosyjskich wojsk z Polski 1915 r. — VIII, 130—137
— ofensywa w 1917 r. — VIII, 320
— przyczyny klęski w 1918 r.— VIII, 319
Rosja a Polska — V, 66, 169, 268
— wpływ rosyjski w Polsce — VIII, 80, 83
— wpływ rosyjski w okresie powstania styczniowego — VIII, 74, 75
— rosyjski naród wobec Polski — II, 16, 17
— społeczeństwo rosyjskie a sprawa polska — I, 204—207
— liberalizm rosyjski a Polska — I, 103, 104
— rewolucjoniści rosyjscy a polscy — I, 34
— publicystyka rosyjska o Polsce — I, 62, 63
— rząd rosyjski w Polsce — I, 78, 79
— ucisk rządu rosyjskiego w Polsce — I, 97—100, 119—122, 259—261
— rabunki rosyjskie w Polsce — II, 9—11
— okrucieństwa rosyjskie w Polsce — I, 116—119
— gwałty rosyjskie w Polsce — I, 71, 72
— prześladowania polskości przez Rosję — II, 9
— cenzura rosyjska w Polsce — II, 211
— więzienia rosyjskie w Polsce — VIII, 184, 185
— rekrutacja rosyjska w Polsce — I, 156
— biurokracja rosyjska w Polsce — I, 99, 171, 172, 196; II, 10, 11
— policja rosyjska w Polsce — II, 201—204, 207, 210
— żandarmeria rosyjska w Polsce — I, 27; II, 65—67, 127, 147, 150, 173, 174, 201, 203
— szkolnictwo rosyjskie w Polsce — I, 21, 25, 231, 232; II, 12, 13; V, 112
— rosyjski wyzysk podatkowy w Polsce — II, 11, 12
— rząd rosyjski a kapitaliści w Polsce — I, 272—275
— rząd rosyjski a wyzysk kapitalistyczny w Polsce — I, 119—122
— rząd rosyjski a chłopi polscy — I, 224—226
— rząd rosyjski a klasa robotnicza polska — I, 77, 79, 80, 193, 194, 272—275
— rząd rosyjski a ruch robotniczy polski — I, 276—279
— carat a sprawa robotnicza w Polsce — I, 72
— polityka rosyjska na Litwie — II, 33—40

— rusyfikacja — I, 259—261, 265—268, 271, 279—282; II, 9, 18, 28—33, 225, 250, 251
Rosja (sowiecka) — V, 67, 168, 169; VI, 21; IX, 22—24
— armia — V, 108, 109, 158
— żołnierz — V, 143—145, 158
— w 1919 r. — V, 67
— wojska rosyjskie w 1919 r.— VI, 104
— a Polska — V, 59; IX, 106
— a Ukraińcy — V, 59
Rotniczanka, rzeka — VIII, 195
Rozbrojenie — problem europejski — VIII, 290, 292, 293
Rozciągłość frontu — III, 286
Rozkaz — V, 114, 115; VIII, 9, 10, 147—151
Rozkazodawstwo austriackie — IV, 376, 377
Rozkazodawstwo w wojsku — IX, 199
Rozporządzenia w sprawach technicznych — IX, 260—263
Rozproszenie wojska po kraju — III, 49
Rozwadowski, gen., szef Sztabu Generalnego w 1920 r. — VII, 111, 118; VIII, 217
Rożen Władysław, działacz PPSowy — IX, 202, 203
Rumunia
— armia — VI, 23
— a Polska — V, 280, 281; VI, 20; IX, 129
Ruś a Polska — V, 23
Ryga — PPSowa organizacja młodzieży — I, 188
— Komitet Robotniczy — I, 201
Ryzyko wojenne — IV, 305, 344
Rząd — V, 216; VIII, 91, 93, 330, 331; IX, 13, 27—29, 32, 66, 67, 105, 244, 246, 263, 266, 268
— autorytet — V, 243, 249, 251
— odpowiedzialność parlamentarna — VIII, 328; IX, 219
— pełnomocnictwa — IX, 106, 107
— a partie — III, 11
— a społeczeństwo — IX, 67
— a wódz — VI, 180—183, 185—189
— a wyborczy okres — V, 242, 251
— a żołnierz — IV, 89
— cesarski niemiecki — V, 13
— polski — IV, 86; V, 19, 20, 25, 127, 133
— Bartla — maj 1926 r. — IX, 33
— Bartla — w roku 1928 — IX, 119
— Bartla — dymisja 15 marca 1930 r. — IX, 209
— Władysława Grabskiego w 1920 r. — V, 250
— Władysława Grabskiego w 1923/5 r. — VIII, 332, 334, 335
— Lubelski — *patrz* Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej w Lublinie
— Moraczewskiego — V, 61, 205
— Narodowy — *patrz* Powstanie styczniowe
— Narodowy w 1914 r. — IX, 291, 294
— Paderewskiego — V, 61
— Ponikowskiego — VI, 39, 40

Rząd *(ciąg dalszy)*
— Ponikowskiego — upadek — V, 242—244; VI, 9, 10, 44
— rewolucyjny — *patrz* Rewolucja
— Skulskiego — V, 249, 250
— Skrzyńskiego — VIII, 294
— Sławka — dymisja, sierpień 1930 r. — IX, 217
— Świeżyńskiego — VIII, 98—100, 107, 115
— Świtalskiego — IX, 189
— Witosa w 1920/21 r. — V, 215, 216, 250, 293, 294
— Witosa w 1923 r. — VIII, 296, 334, 335; IX, 14
— Witosa w 1926 r. — VIII, 333, 334, 336; IX, 14, 15
«Rząd i Wojsko», czasopismo — IV, 242
Rządowe przesilenie
— czerwiec—lipiec 1922 r. — V, 242—259; VI, 9, 10
— listopad 1925 r. — VIII, 247, 250, 251
— marzec 1930 r. — IX, 209, 210, 213—215
— sierpień 1930 r. — IX, 217
Rządowej pracy technika — IX, 244
Rządy
— bezpośrednie jednego człowieka — IX, 265, 266
— przedmajowe a wojsko — VIII, 284—286
— pomajowe — IX, 243, 244, 248
Rządzący ludzie — III, 13
Rządzenie — VIII, 92, 93; IX, 265, 266
Rzeka — przeszkoda strategiczna — VI, 105
Rzemieślnicy na Litwie — *patrz* Litwa
Rzym
— rzeczpospolita — VI, 188
— demokracja — VIII, 307
— dyktator — VIII, 307, 308, 322, 323

S

Samodzielność narodowa — IV, 52
«Samoobrona Litwy i Białorusi» w 1919 r. — VI, 100
Samorząd miejski — I, 33—36, 39—41, 57
Samorząd ziemski na Litwie — *patrz* Litwa
Samostanowienie narodów — I, 147, 148; II, 219, 220
Samouctwo — VIII, 141
Samowładztwo w Rosji — *patrz* Rosja
Samsonow, gen. — klęska w 1914 r. — VII, 111, 112
Sanacja państwa — maj 1926 r. — IX, 25
Sandepu — bitwa w 1905 r. — VII, 23
Sapieha E., Minister Spraw Zagranicznych — VIII, 216
Sawicki «Struś», powstaniec 1863 r. — VIII, 66, 67
Sądownictwo — IX, 147, 148
— polskie — IX, 240
— rosyjskie — *patrz* Rosja
Schlieffen, gen., wódz — VII, 158
Sejm — V, 127; VI, 10; VIII, 330, 331; IX, 38, 105, 106, 219—221, 232, 243, 244, 246, 252, 253, 263, 266, 268
— marszałek — IX, 190, 199
— regulamin obrad — IX, 105, 106, 218
— metody pracy — IX, 209
— obyczaje — IX, 132, 134, 147, 148, 187—189
— technika pracy sejmowej — IX, 244, 246
— prace budżetowe — IX, 236, 237, 239
— a polityka zagraniczna — V, 283
— Ustawodawczy — V, 19, 33, 35, 37, 44, 45, 55, 56, 58, 60—63, 182, 246—259, 283, 292—294; VI, 11, 12, 28, 30, 31, 99, 100, 109; VIII, 105, 205; IX, 31, 108, 113, 114, 148, 179, 180, 191, 255, 256
— z 1922 r. — V, 283—285; VI, 99, 100; IX, 26—28, 30, 32, 33, 108, 117, 148, 159, 160
— z 1922 r. — a wojsko — VIII, 284—288
— z 1928 r. — IX, 108, 109, 116—119, 146, 147—150, 153—154, 160, 182, 183, 187—190, 214, 223, 231, 239, 258
— z 1928 r. — otwarcie — IX, 108, 109, 222

Sejm *(ciąg dalszy)*
— z 1928 r. — niedoszłe otwarcie sesji 1929 r. — IX, 193—200, 207
— 1930 r. — IX, 257, 258
Sejmy szlacheckie — VI, 30
Senat — IX, 38
— w r. 1922 — V, 285, 286
Senatorowie — VIII, 335
Sergiejew, autor «Od Dźwiny do Wisły» — VIII, 14, 15, 86, 87, 150
Siedlce — pogrom — III, 32, 33
Siemiginiewski, sanitariusz — IV, 30
Sierakowski Z., powstaniec 1863 r. — VIII, 65, 66, 75, 88, 271, 272
Sikorski Władysław
— rola w Legionach — IV, 356; VIII, 241—243
— Szef Departamentu Wojskowego N. K. N. — IX, 301, 303
— dowódca 5 armii w 1920 r.— VIII, 240, 241
— Minister Wojny — VI, 209, 210
6 sierpnia 1914 r. — IV, 49, 50, 80, 83, 84, 86, 107; V, 30, 31, 97, 221, 224, 261, 262, 269, 272, 273; IX, 43
Siła — VIII, 331; IX, 28
— fizyczna — III, 23—28
— fizyczna rewolucji — III, 206
— moralna rewolucji — III, 206, 226, 227
— funkcja siły — III, 251, 252
Skrzynecki, wódz — VI, 116, 117, 177
Skulski Leopold
— rząd — V, 249, 250
— premier — VIII, 216
Skrzyński Aleksander
— premier — VIII, 258, 259
— rząd — VIII, 294
Słabość — VIII, 106, 107, 116
Sław Zwierzyński, kapitan Legionów — IV, 43
Sławek Walery — VIII, 129, 130
— premier w r. 1930 — IX, 240
— rząd — dymisja w sierpniu 1930 r. — IX, 217
Słowacki Juliusz — IX, 72—76
«Słowo Polskie», dziennik lwowski — III, 188, 295
Służba łączności — III, 177, 178
Służba żołnierska — V, 114, 115, 141
«Smoleńskie Wrota» — VII, 21—23, 36—39, 45
Smolicz, delegat Białorusi w Warszawie w 1919 r. — V, 85
Sobieski Jan, wódz — VIII, 268
Socjal-demokraci rosyjscy — *patrz* Rosja
Socjal-demokracja Królestwa Polskiego — I, 180, 184
Socjal-demokracja niemiecka — II, 285, 286
— w Austrii — III, 160
Socjal-rewolucjoniści — II, 243
Socjalistyczna agitacja — *patrz* Agitacja socjalistyczna
— na Litwie — *patrz* Litwa
Socjalistyczna publicystyka polska — I, 63, 66, 67
Socjalistyczna publicystyka żydowska — I, 63, 66, 67

Socjalistyczne partie — I, 107; II, 187
— rosyjskie — *patrz* Rosja
— żydowskie w Polsce — I, 28—33
Socjalistyczne prądy na Litwie — *patrz* Litwa
Socjalistyczne tajne druki — II, 59—64, 67; *patrz także* Bibuła
Socjalistyczni posłowie w b. Galicji — *patrz* Galicja
Socjalistyczny ruch na Litwie — *patrz* Litwa
Socjalistyczny ruch rosyjski — *patrz* Rosja
Socjalistyczny ruch polski — I, 94, 95, 105, 119—122, 133—142, 145, 161, 162, 178, 179, 208, 209, 247, 257—259, 262, 263, 276—279, 281, 286—291; *patrz także* Robotniczy ruch polski *i* Rewolucyjny ruch polski
Socjalistyczny ruch żydowski na Litwie — *patrz* Litwa
Socjalistyczny ustrój — I, 101
Socjalizm — I, 69—72, 94, 95, 103, 104, 286, 287; V, 110
— niemiecki — III, 143
— państwowy — II, 32
— polski — jego znaczenie dla ruchu międzynarodowego — I, 92—95
— polski a narody Rosji — I, 95
— polski a Żydzi — I, 66—68
— w Rosji — II, 48
— a bolszewizm — V, 90, 91
— a patriotyzm — I, 38
— a wolność polityczna — I, 58
— a kwestia żydowska — I, 61—68
Socjaliści — II, 211; VIII, 306
— polscy w Galicji — I, 233, 234
— polscy a wojna — VIII, 306
— polscy a żydowscy na Litwie — I, 66—68
— polscy a konstytucjonalizm rosyjski — I, 105
— rosyjscy — I, 42—45
— wobec podróży cara Mikołaja II w 1896 r. — I, 153
— polscy — ponadzaborowa solidarność — I, 146
«Sokół» — III, 50, 51, 179, 180; V, 100
«Soldatenraty» — VIII, 95—97
Solidarność
— klas wyzyskiwanych — II, 226, 227
— narodowa — II, 26, 27
— robotnicza — I, 70—72
Sosnkowski Kazimierz Szef Sztabu I Brygady — IV, 24, 245
«Sosnowiecka Republika» — III, 11
Spaa — układ 10 lipca 1920 r.— VI, 124
Spicheren — bitwa — VI, 172—176; VII, 78
Spionskopp — bitwa — III, 78, 79
Spisek — IV, 46; VIII, 86, 87
Społeczeństwo — IX, 220
— a wojna — VIII, 260, 261
— a wojsko — VIII, 265, 271, 273, 275

Społeczeństwo polskie — IV, 157, 161, 192
— pod zaborem rosyjskim — IV, 52
— w okresie przez 1905 r. — III, 23—25
— w czasie wojny światowej — VIII, 135—137
— a Legiony — IX, 81, 82
— a zagadnienie wojny — VIII, 313, 314, 318
— a zagadnienia strategiczne — VI, 14, 16, 17
— a wojsko — V, 44; VIII, 274, 275, 284—286
— a żołnierz — VI, 81
Społeczne reformy w Polsce — V, 89, 90
Społeczne stosunki w Rosji — I, 80—91
Społeczne walki — V, 60
Społeczne zagadnienia w Polsce współczesnej — IX, 22—24
Sport — IX, 325, 327—329
Sportowo-militarne stowarzyszenia — IV, 99, 100
«Sprawa Górnicza», broszura — II, 184
«Sprawa Robotnicza», czasopismo — I, 184, 215
Sprawiedliwości wymiar a państwo — VIII, 250
Stachiewicz Julian, oficer Legionów, generał W. P., współpracownik J. Piłsudskiego — IV, 261; VIII, 211; IX, 94, 95, 332
Stanisław August, król — reformy — VIII, 270
Stany Zjednoczone Ameryki Północnej — V, 152
— administracja — V, 49
— armia — V, 49
— Związek Narodowy Polski — delegaci — III, 294—299
— Polonia amerykańska w czasie wojny — IV, 38
— Komitet Obrony Narodowej — V, 120
— a Polska — V, 49, 56; VI, 202
Steinmetz, wódz — VI, 173, 174
Stochód — odwrót nad... — IV, 67—80
Stolice — V, 237
Stopa procentowa w Polsce — IX, 159
Stowygoroż — bitwa — IV, 43
Strajk powszechny — II, 263
Strajk w Łodzi w 1892 r. — I, 191, 192
— kolejarzy w Pińsku w 1893 r. — I, 21
— krawców w Wilnie w 1893 r. — I, 49
— rzemieślników w Wilnie w 1894 r. — I, 116—119, 138; II, 232
— w Dąbrowie w 1897 r. — I, 191—194
— w Warszawie w 1899 r. — III, 145, 150, 151
— w Jarosławiu — I, 115
— w Petersburgu i Moskwie — I, 197
— kolejarzy w Ameryce — I, 70, 71
Strajki — I, 272—275; II, 44, 231—238

— w Europie — I, 70
— w Polsce — I, 71, 72, 276—279; II, 228
Strategia — VII, 10, 74, 75, 158, 164
— koncepcja strategiczna — VI, 102, 103, 106, 108, 116, 118, 119
— strategiczne linie wewnętrzne — VI, 15
— problem strategiczny — przestrzeń — VII, 163
— problem strategiczny — niespodzianka — VI, 106
— przeszkoda strategiczna — las — VI, 105
— przeszkoda strategiczna — rzeka — VI, 105
— manewr strategiczny — VII, 29, 68, 69, 165
— strategiczny obszar Państwa Polskiego — VI, 15
— położenie strategiczne Polski — VIII, 260
— zagadnienia strategiczne a społeczeństwo polskie — VI, 14, 16, 17
— wielkich wojen — III, 176
— Napoleona — III, 132
— mas — VII, 158—160, 162, 163
Straż graniczna w Rosji — *patrz* Rosja
Strzelanie — III, 289, 293—294
«Strzelec» — III, 254, 277, 282
— czasopismo P. O. W. — IV, 242
Strzeleckie Drużyny — III, 174, 176—179, 251, 252, 254, 295—297; IV, 7, 47, 48, 357; IX, 287, 291
Strzeleckie Związki — III, 156, 157, 172—174, 176—182, 186—191, 251—254, 295—297; IV, 7, 47, 48, 99, 100, 237, 244, 357; IX, 281, 287
Studia wojskowe Polaków po 1863 r. — VI, 37
Styl epoki — VIII, 106, 128
Styl żołnierski — VIII, 109
Sulkiewicz Aleksander — II, 86—105
Sumienność w drobiazgach — III, 169
Suwalska gubernia — I, 36
Suwałki — oswobodzenie — V, 102, 103
Suwerenność — V, 248
Swobody obywatelskie — I, 71
Swobody polityczne — I, 67
Swobód nadużycie — VIII, 250
Syberyjska Dywizja (30 dywizja piechoty) — V, 260, 261
Sybir — II, 288
«Sypanie» — VIII, 58
Symbole — VIII, 14, 15
Sza-he — bitwa — III, 80, 81; VI, 195
Szaulis, delegat Litwy w Warszawie w 1919 r. — V, 85
Szczypiorno — obóz internowanych legionistów — IX, 85
Szef sztabu generalnego — *patrz* Sztab Generalny
Szeptycki Stanisław, generał — V, 40, 41, 69, 77, 83, 154

Szeptycki Stanisław *(ciąg dalszy)*
— ocena sytuacji — czerwiec 1920 r. — VII, 92, 93
— kierownictwo odwrotem — lipiec 1920 r. — VII, 58, 59, 66, 67, 80—86, 91, 94, 95
Szkolnictwo — V, 159, 160
— rosyjskie na Litwie — I, 36, 42, 48—50
— w Rosji — *patrz* Rosja
— rosyjskie na ziemiach polskich — I, 21, 22—25, 231, 232; II, 12, 13; V, 112
— tajne w Polsce — II, 15
Szkoła — IX, 69, 70, 169—173, 175
— agitacyjna PPS. — *patrz* Polska Partia Socjalistyczna
— bojowa — *patrz* Polska Partia Socjalistyczna
— wojskowa polska w Cuneo — III, 91; VI, 156; VIII, 83, 84
— wojskowa polska w Genui — III, 90
— wojskowa Związku Strzeleckiego — III, 182
Szlachta polska — I, 289, 290
— na Litwie — II, 20, 26, 27, 39
Szlachta w Rosji — I, 88; II, 29, 30
Szowinizm — I, 149, 261; II, 23—25
— polski na Litwie — II, 24, 25
Szpiegostwo — I, 159, 160; VIII, 33
— w Polsce — IX, 141, 142
— w Polsce w czasie wojny światowej — IX, 273, 274
Sztab — III, 177; VIII, 256
Sztab Generalny — VIII, 256
— szef Sztabu Generalnego — VIII, 122—127, 257
— polski w 1920 r. — VIII, 216, 217
— austriacki — VIII, 257, 258, 283, 298, 299
Sztandar narodowy — VIII, 276
Sztandar wojskowy — III, 190, 191
Sztuka — VII, 10, 153
Szwajcaria
— armia — VIII, 13, 14; IX, 62
— demokracja — VIII, 13

Ś

Ścieżyński, oficer Legionów — IV, 25
Śląsk Górny — V, 274—276, 278
Śliwiński Artur, desygnowany premier — V, 255
— premier — dymisja — V, 257
Śliwiński Hipolit, działacz niepodległościowy — III, 170
Śmiech — VIII, 48, 49
Śmierć — VIII, 301, 302; IX, 72—74
Śmigły Rydz Edward
— oficer Legionów — IV, 28, 41, 45
— generał — V, 77
— generał — manewr 8 sierpnia 1920 r. — VII, 120, 121
Świadomość klasowa robotników — *patrz* Klasowa świadomość
«Światło», czasopismo — II, 161
Światy gasnące — IX, 191, 192
Świderski, podoficer Legionów — IV, 25
Świeżyński — rząd — VIII, 98—100, 107, 115
Święciany — bunt gimnazjum przed powstaniem styczniowym — VIII, 74
Święto robotnicze — *patrz* 1 Maj
Świtalski Kazimierz
— rząd — IX, 189
— premier — IX, 262
— premier — próba porozumienia z Sejmem — lato 1929 — IX, 186, 187
— propozycja konferencji z przedstawicielami klubów poselskich — 4 wrzesień 1929 r. — IX, 187—190

T

Tajne drukarnie — II, 123—147
Taktyczne ćwiczenia — III, 286, 287
Tannenberg — bitwa w 1914 r. — VII, 111, 112
Tarnowski Adam, kandydat na premiera — IV, 197, 198
Taryba — V, 82, 84, 86
Teatr wojny — VIII, 32, 33
Technika — III, 288, 289
— a morale rewolucyjne — III, 95, 96, 112, 113
— pracy rządowej — IX, 244
— pracy państwowej w Polsce — IX, 36, 155, 164, 244
— pracy sejmowej — IX, 244, 246
— wojskowa — VIII, 143
Teren — III, 37
— przystosowanie się doń — III, 286, 287
Terror — III, 24, 145
Terytorialna armia — III, 16
Terytorialny system — III, 37, 38
Tłum — III, 15, 16, 22, 196, 197; IV, 184
Tołstoizm — niesprzeciwianie się złu — VIII, 305
Towarzystwa sportowo-militarne — IV, 99, 100
Towarzystwo Czerwonego Krzyża — I, 284, 285; IV, 130; V, 160
Towarzystwo Pomocy Więźniom Politycznym — II, 292
Towarzystwo Zachęty Nauk Społecznych — I, 187
Tradycja orężna Polski — IV, 83—85, 91, 93, 106
Tradycje polskie — V, 142
Tradycje wojskowe — IV, 143
Trąmpczyński Wojciech — prośba o pozwolenie zastrzelenia go — IX, 212, 213
Trenerzy sportowi — IX, 166
Trybunał Stanu — IX, 145—147, 153, 154, 178, 222
— ustawa — IX, 177—180, 183
Tuchaczewski Michał
— autor pracy «Pochód za Wisłę» — VII, 10—17, 49, 50, 96—98, 105, 153, 154
— wódz — VII, 13, 22—24, 34, 43—46, 50, 64, 79, 96—98, 106, 107, 112, 145, 148, 149, 151—155, 157, 158, 162, 163
Tunguz-Zawiślak, oficer Legionów — IV, 29
Turcy — III, 256, 257, 260—282
Twórca — VIII, 194
Tyły na wojnie — VIII, 275

Tymczasowa Rada Stanu — IV, 106, 107, 114, 118, 119, 130, 137—140, 143, 145—147, 153—158, 161—173, 180—186, 190—194, 196—204, 209, 226—233, 235, 240, 241, 245, 246; VI, 206, 207; IX, 305
— Komisja Wojskowa — IV, 116—121, 128, 130—132, 140, 141, 143, 173, 174, 180, 186, 204, 231, 243, 245
Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej w Lublinie — V, 15, 136, 137; VIII, 100—103, 106, 108, 114; IX, 311, 312
Tyralierka — III, 52, 53, 288—294

U

Ucisk rosyjski na Litwie — *patrz* Litwa
Uczniowie szkół średnich — V, 26
Ugoda — V, 178
— polska — VIII, 42, 43
Ugodowcy w Polsce — I, 27, 40, 60, 73, 94, 95, 102, 105, 143, 144, 149, 150, 177—179, 193, 194, 203—218, 226, 229—234, 239, 241—255, 259—261, 280—282; II, 15, 58, 62, 241, 242, 248, 254
Ugodowcy na Litwie — I, 40, 56—58, 74, 75; II, 26, 27
Ugodowy kurs na Litwie — *patrz* Litwa
Ukraińcy — II, 243, 244, 249, 251
— armia ukraińska — V, 177
— żołnierz ukraiński — IX, 60
— sprawa ukraińska — V, 67, 130, 155—159, 169, 170
— wojna z Polską — V, 23, 24, 96
— a Rosja Sowiecka — V, 59
Ulas, rotmistrz honwedów — IV, 317, 318
Ulina Mała — odwrót — IV, 15—17, 262—305; VIII, 21, 169; IX, 50, 51
Ulrych, płk., dyrektor Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego — IX, 163, 164
Ułani a koń — VI, 71, 72
Ułani Beliny — IV, 358; VI, 71, 72
Umowa — VIII, 47, 48
Umysłowe prądy końca XIX wieku — III, 143
Uniwersytet
— Jagielloński — V, 199
— Stefana Batorego — V, 111—113
— Warszawski — V, 209, 210
Uniwersytety — V, 208, 209
Urbanowicz Michał, legionista — IV, 29
Urzędnicy — I, 168—172
Ustawa o naczelnych władzach wojskowych — *patrz* Naczelne władze wojskowe
Ustawodawstwo — IX, 260—263
— w Rosji — *patrz* Rosja
Ustępstwa dla Żydów na Litwie — *patrz* Litwa
Ustrojowe uzusy — V, 249
Ustroju reforma — IX, 105, 108, 109, 257—262, 265, 269
Utgoff, naczelnik żandarmerii na powiaty warszawski, nowomiński i radzymiński — I, 96, 97, 159, 160, 173—175
Uzbrojenie — III, 14, 16, 17, 21

V

Verdun — IX, 176
Virtuti Militari — V, 99, 125, 126, 130, 131, 139, 140, 141, 171—173, 179, 187, 190, 191, 211—214, 233, 282; VI, 18, 22, 23; IX, 51, 52

W

Waldemaras — rząd — IX, 65, 99, 100, 102
«Walka», czasopismo PPSowe— II, 218, 219
Walka czynna — I, 195, 222; II, 263—272, 293—295, 299; III, 5, 6, 23, 24, 50, 146; VI, 198
Walka fizyczna — obliczalność — III, 14, 15
Walka klas — *patrz* Klasowa walka
Walka o byt — VI, 80
Walka o Niepodległość Polski — idea wojskowego przygotowania — III, 251
Walka polityczna — V, 285, 286
Walka zbrojna — III, 251
Walki polskie o wolność — II, 8, 15
Walki społeczne — V, 60
Waluty — IV, 152
«Warschauer Zeitung» — IV, 210, 237, 241—243, 246, 247
Warstwy pracujące polskie w 1920 r. — V, 294
Warszawa
— stolica kłamstwa — VI, 80
— PPSowa organizacja młodzieży — I, 188
— organizacja PPS. — II, 227—231
— strajk w 1899 r. — II, 234, 237
— manifestacje w 1899 r. — I, 275—279
— aresztowania — grudzień 1899 r. — II, 167
— w listopadzie 1918 r. — IX, 308, 309
— w 1920 r. — V, 214; VII, 97, 109, 115, 116, 129, 130
Warszawski Komitet Robotniczy — *patrz* Polska Partia Socjalistyczna

«Warszawskij Dniewnik», czasopismo — I, 284
Wasilewski Leon — nominacja na posła w Belgradzie — V, 86
Wawel — VIII, 198
Wazowie, dynastia — VIII, 267, 268
Werbunek w Kielcach w 1914 r. — *patrz* Kielce
— w Lublinie w 1915 r. — *patrz* Lublin
— do Wojska Polskiego — *patrz* Wojsko Polskie
«Wesele» Wyspiańskiego — IV, 113
Weterani 1863 r. — V, 52
Węgrzy w armii austriackiej — IV, 319
Węgrzy a Polska — VIII, 84, 85
«Wiek Nowy», dziennik lwowski — III, 254
Więźniowie polityczni — I, 175—177; II, 288
Wiejski element w wojsku — IX, 326, 327
Wielkie Księstwo Litewskie — VI, 123
Wielkopolska — *patrz* Poznańskie
Wielopolski Aleksander, mąż stanu — IX, 41
— szef Rządu cywilnego Królestwa Polskiego w r. 1862/63— VI, 154, 155, 158, 160
Wieniawa Długoszowski Bolesław, adiutant Naczelnego Wodza w 1920 r. — VIII, 138, 139
Wieprz — bitwa nad... 1920 r.— *patrz* Wojna polsko-rosyjska 1919/20 r.
Wieś — IX, 324—327
Większość narodu — V, 35, 37
Więzienia niemieckie — VIII, 185, 186
Więzienia rosyjskie — VIII, 184, 185
— w Polsce — VIII, 184, 185
Więzienie — VIII, 176
— w dziejach Polski — VIII, 174, 175, 186, 187
Więźnia psychologia — VIII, 174—187
«Wilenskij Wiestnik» — I, 24
Wilno — V, 237—239; IX, 127
— ucisk rosyjski — I, 33—36
— samorząd miejski — I, 33—36, 39—41, 57
— ruch robotniczy — I, 186
— strajk krawców — I, 49
— strajki rzemieślnicze — I, 57—59
— a pomnik Murawiewa — I, 238
— próby organizowania rządu w roku 1918 — VIII, 102
— wyprawa w 1919 r. — IX, 128
— zdobycie w 1919 r. — V, 77, 78, 81—83, 87, 88, 212, 213, 233, 234; VI, 11, 12, 103—116, 119, 121, 122; VII, 164
— sprawa w 1919 r. — V, 80, 83
— sprawa w 1920 r. — V, 173
— w 1920 r. — V, 147
— obrona w 1920 r. — VIII, 213, 214
— bitwa, lipiec 1920 r. — VII, 86—89, 91, 92, 95, 96, 156

— sprawa ziemi wileńskiej — V, 236, 239; VI, 12, 121—139
— sprawa ziemi wileńskiej w 1921 r. — V, 227—229
Wilson Woodrow — V, 22
— 14 punktów — VIII, 30
— a Polska — V, 49
Wiosna — IX, 123, 124
Wisła
— bitwa nad — V, 165—167, 262; VI, 10, 11; *patrz także* Wojna polsko-rosyjska 1919/20 r.
— umiędzynarodowienie — V, 59
Wiśniowski Stanisław, podoficer Legionów — IV, 29
Witos Wincenty, polityk — VIII, 333—336
— rząd w 1920/21 r. — V, 215, 216, 250, 293, 294
— rząd w 1923 r. — VIII, 296, 334, 335; IX, 14
— rząd w 1926 r. — VIII, 333, 334, 336; IX, 14, 15
— były poseł — aresztowanie 10 września 1930 r. — IX, 233
Władze naczelne w państwie — rozdział IX, 259, 262—269
Włochy a Polska — VIII, 81—84
Włościańska sprawa w Polsce — I, 210—214
«Woche» — VIII, 99
Wojciechowski Stanisław, Prezydent R. P. — IX, 14—17, 32
Wojenne przesilenie 1912 r. — III, 158—160
Wojna — III, 148; V, 94, 135, 193, 196, 200, 263—266; VI, 101—103, 108, 117, 181, 183, 190; VII, 153, 161, 162; VIII, 75, 87, 124, 144, 145, 163, 164, 192, 193, 265, 275, 289, 301—324; IX, 103, 122
— historia — VI, 169, 170, 176, 177; VII, 12, 14, 38, 112
— zasady — VII, 46
— prawa — III, 211; VIII, 143
— plan — III, 6, 7, 10, 97
— przygotowanie psychiczne — III, 258, 259
— improwizacja organizacyjna — III, 260—268
— uzyskanie materiału ludzkiego — III, 258
— ryzyko — IV, 305, 344
— bezwzględność — III, 124, 131, 132
— teatr wojny — VIII, 32, 33
— operacje wojenne — VI, 102
— wpływ myśli ludzkiej — III, 108
— w czasach pierwotnych — I, 154
— domowa — V, 144; IX, 10, 12
— ludowa — III, 17
— narodowa — IV, 39
— okopowa — VII, 26, 29, 67—69, 74—76, 160, 161, 163
— pozycyjna — VII, 67
— partyzancka — III, 120, 121, 259
— rewolucyjna — III, 176; VI, 187
— rewolucyjna — ogłoszenie — III, 12, 13
— a ludność — VIII, 140, 141

Wojna *(ciąg dalszy)*
— a społeczeństwo — VIII, 260, 261, 302, 314—318
— 1812 r. — VIII, 131; IX, 43
— 1812 r. — pożar Moskwy — VIII, 131
— krymska — VIII, 54
— francusko-niemiecka 1870 r. — III, 29; VIII, 320
— angielsko-burska — III, 78, 133
— rosyjsko-japońska — II, 245, 246, 256; III, 18, 56, 57, 61, 62, 79—81, 290, 291; VIII, 319, 320; IX, 201, 203, 204
— rosyjsko-japońska — mobilizacja — IX, 204, 205
— bałkańska — III, 256—282, 290
— bałkańska — Bułgarzy — *patrz* Bułgarzy
— bałkańska — Turcy — *patrz* Turcy
— światowa — V, 231; VIII, 29—31, 323; IX, 43, 83—85, 87
— światowa — przyczyny — VIII, 292
— światowa — wybuch — IX, 79, 271, 272
— polsko-ukraińska — V, 23, 24, 96
Wojna polsko-rosyjska 1919/20 r. — V, 143, 145, 146, 161, 162, 165—167, 175, 212, 213; VII, 9, 13—165; VIII, 137—139, 216, 217, 261, 309, 313
— historiografia polska — IX, 95, 96
— historiografia rosyjska — IX, 95
— źródła historyczne — VII, 14
— cel — VII, 147
— ugrupowanie strategiczne — VII, 24—30, 40, 45, 46
— liczebność wojsk — VII, 15—20
— uzupełnienia stanów — VII, 18, 20, 21, 149
— dyscyplina — VII, 17—19
— sugestia wojny okopowej — VII, 66—77, 80
— współdziałanie ludności z wojskiem polskim — VII, 127, 128, 149, 150
— zdobycie Mińska — V, 212, 213
— zdobycie Kalenkowicz — V, 212, 213
— ofensywa na Ukrainę — VII, 164; VIII, 216
— zdobycie Kijowa — V, 212, 213
— rosyjska ofensywa majowa — VII, 30—40, 45
— akcja Budiennego — VII, 41, 42, 46—48, 101—104
— organizacja armii polskiej przeciw Budiennemu — VII, 48, 102
— rozkaz Piłsudskiego do generała Śmigłego do odwrotu z Kijowa — VIII, 215
— odwrót na froncie południowym, lipiec — VII, 102
— przygotowania do rosyjskiej ofensywy lipcowej — VII, 42—45, 50, 51
— bitwa 4—6 lipca — VII, 49, 51—67, 76, 77, 95, 96, 155

— odwrót na froncie północnym, lipiec — VII, 77—104, 155, 156
— bitwa pod Grodnem — VII, 98, 99
— pomoc Prus dla armii Tuchaczewskiego — VII, 112
— sugestia klęsk polskich — VII, 129, 130, 137—140
— demoralizacja kraju, lato — VII, 97, 98, 100, 101
— front wewnętrzny — VII, 146—151
— armia ochotnicza — VII, 98
— bitwa pod Beresteczkiem — VII, 102, 103, 116, 117
— upadek Brześcia — VII, 103, 104, 116
— sytuacja — początek sierpnia — VII, 104—109
— rozkaz 6 sierpnia — VII, 109, 110
— rozkaz Tuchaczewskiego 8 sierpnia — VII, 107, 108, 119, 157
— koncentracja do bitwy nad Wisłą — VII, 118—121
— przed rozpoczęciem kontrataku polskiego — VII, 123—125
— rokowania pokojowe w Mińsku — VII, 113, 152, 153
— bitwa pod Radzyminem — V, 212, 213
— atak od Wieprza, 16 sierpnia — V, 212, 213; VII, 126—128; *patrz także* Bitwa nad Wisłą
— rozkaz Tuchaczewskiego 17 względnie 18 sierpnia — VII, 131—135
— odwrót rosyjski, sierpień — VII, 133—145; IX, 95, 96
— przegrupowanie wojsk polskich po bitwie warszawskiej — VII, 145
— rozkaz Naczelnego Wodza 18 sierpnia — VII, 130, 131, 135, 136, 138; VIII, 214
— bitwa nad Niemnem, wrzesień — V, 212, 213; VII, 164, 165
Wojsko — III, 195, 196; V, 113, 194, 195, 291, 292; VI, 33, 61; VIII, 8—11, 15, 141—143, 275, 285, 286, 292, 293, 333; IX, 37, 38, 74, 75
— najemne — IV, 106
— ochotnicze — IV, 217, 218, 220, 228
— narodowe — IV, 110, 111, 113
— demokratyczne — V, 99
— rewolucyjne — III, 14—16
— terytorialne — III, 16
— tradycje wojskowe — IV, 143
— prawa — V, 41
— technika wojskowa — VIII, 143
— regulaminy — III, 54, 55
— dyscyplina — III, 16; VIII, 141
— ukłon wojskowy — V, 34
— organizacja — III, 270—273, 277—282
— organizacja — pruskie metody organizacji — V, 99
— organizacja powojenna — IX, 56

Wojsko *(ciąg dalszy)*
— władze naczelne — VI, 146
— władze naczelne — projekt ustawy — *patrz* Naczelne władze wojskowe
— administracja — IX, 58—60, 62, 63
— zaopatrzenie — IX, 54—57, 63; VIII, 152, 153
— dostawy — IX, 62
— rekwizycje — IV, 171
— kształcenie wojskowe — III, 50
— wykształcenie wojskowe — VIII, 143
— rola wychowawcza — IX, 171
— analfabetyzm — IX, 60
— przysposobienie wojskowe — IX, 61, 62
— rola człowieka — VIII, 141—143, 147, 150
— służba wojskowa — czas trwania — IX, 59—61, 63
— służba wojskowa — dwuletnia — VIII, 120
— odmłodzenie składu — III, 58, 59
— emeryci — IX, 58, 59
— element miejski w wojsku — IX, 326, 327
— element wiejski w wojsku — IX, 326, 327
— oddziały pomocnicze — III, 16
— reprezentacja — IX, 140, 141
— rozproszenie po kraju — III, 49
— współdziałanie rodzajów broni — III, 59, 60
— literatura wojskowa — VIII, 142, 143, 150
— wydawnictwa wojskowe — III, 50, 52
— a naród — IV, 106, 110—113; V, 31—33
— a społeczeństwo — VIII, 265, 271, 273, 275, 285, 286
— a ludność — II, 267—270
— a państwo — VIII, 247, 307
— a rząd — IV, 111—114, 158, 218; V, 114
— polityczne funkcje wojska — IV, 96, 97
— a polityka — III, 189; V, 29, 33, 44; VI, 146
— a partie polityczne — VIII, 247
— a demokracja — III, 16; VIII, 8—16
— Rewolucji Wielkiej — VIII, 10, 11
— bolszewickie — V, 108, 109, 158
— bolszewickie w roku 1919 — VI, 104
Wojsko polskie — V, 20, 198
— jednolitość — V, 95, 96, 113, 193, 194
— moralne interesy — VIII, 247, 235
— odznaki — V, 92
— dzieje — VIII, 265—276
— werbunek w Kielcach — *patrz* Kielce
— werbunek w Lublinie — *patrz* Lublin
— werbunek w latach 1915—1917 — IV, 97—99, 103, 118—122, 127—130, 145, 156, 157, 159, 194, 224, 229—231
— na obczyźnie — V, 119

— we Francji — V, 21, 65
— w Ameryce — V, 22
— w 1916/17 r. — IV, 90—102, 103, 118, 119, 123—125, 127, 128, 130, 132, 137, 142—144, 169—171, 194, 228, 229, 231, 232, 234
— na wschodzie — V, 195—197
— ochotnicy, listopad 1918 r. — V, 26; VI, 90, 91
— organizacja w 1918/19 r. — V, 28, 37, 43, 44, 47, 48
— w 1918/20 r. — V, 69—72, 128, 130, 145, 146
— a społeczeństwo — IV, 91—93, 98, 101—104, 111, 112; IX, 71
— a Sejm — V, 61
Wojskowe zagadnienia a społeczeństwo polskie — VI, 100
Wojskowy
— budżet — *patrz* Budżet wojskowy
— honor — IX, 133, 134
— stan — IX, 71
Wola — V, 222
Wolna wola — VIII, 147
Wolność — V, 107, 138, 194
Wolność prasy — I, 71; V, 50
Wołyń — V, 133
Woźnicki, poseł — IX, 151—153
Wódz — III, 177, 198, 283, 284; V, 260—266; VI, 76, 81, 102, 103, 108, 110, 116—119, 169—196; VII, 11, 12, 23, 38, 44—46, 75, 76, 112, 114, 115, 145, 154, 162; VIII, 8—11, 138, 139, 161—163, 169; IX, 269
— a rząd — VIII, 193, 194
— naczelny — III, 101, 104; VI, 34, 35; VIII, 172, 191—193, 216, 228, 250, 254—257, 260, 300—324; IX, 38
— naczelny polski przyszły — VIII, 164, 260, 310, 323
Wpływ rosyjski w Polsce — VIII, 80, 83
— w okresie powstania styczniowego — VIII, 74, 75
Wpływ wschodu w Polsce — *patrz* Wpływ rosyjski w Polsce
Wpływ Zachodu w Polsce — VIII, 81—83
Wschodu duch — VI, 6, 7
«Wspomnienia legionowe», książka — VIII, 127
Wspólna ulica — akcja bojowa w 1907 r. — III, 36
Współpraca polityczna w Polsce — IV, 83, 102; V, 284, 285, 295
Wszechżydowski Związek Robotniczy w Rosji i Polsce — I, 202
Wyborcza ordynacja — IX, 225, 226
Wybory
— do Sejmu Ustawodawczego — VIII, 105; IX, 307
— 1922 r. — V, 242; VI, 52
— w 1930 r. — IX, 225, 232, 240, 249—251, 256, 257
Wychodztwo w Ameryce — V, 120, 153
Wychowanie fizyczne — IX, 325—329
— postulaty — IX, 166—175

Wychowanie fizyczne *(ciąg dalszy)*
— w Polsce — IX, 66—70, 163—175
Wychowawcze instytucje — V, 159, 160
Wydawnictwa nielegalne P. P. S. — I, 247; *patrz także* Bibuła *i* Druki tajne
Wydawnictwa w języku litewskim — *patrz* Litwa
Wydział Organizacji Bojowej P. P. S. — *patrz* Polska Partia Socjalistyczna
Wydział Wojskowy Komisji Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych — III, 178, 179, 254
Wygnanie — III, 287—292
Wykształcenie wojskowe — VIII, 143
Wynaradawianie — I, 155
Wyrwa-Furgalski, major Legionów — IV, 43, 55, 374, 375, 389—391
Wyścig pracy — *patrz* Polska w wyścigu pracy
— kultury — *patrz* Polska w wyścigu kultury
Wywiadowcze biuro I Brygady — IV, 358
Wyzysk — I, 154—158
— klasy robotniczej w Polsce — I, 116—119
— podatkowy na Litwie — *patrz* Litwa
— podatkowy rosyjski w Polsce — II, 11, 12

Z

«Za wierną służbę», odznaka — IV, 81, 82; VI, 79
Zaborcze Państwa a Polska w czasie wojny światowej — *patrz* Okupanci
Zabór pruski — *patrz* Poznańskie
Zachodu wpływ w Polsce — VIII, 81—83
Zagłębie Dąbrowskie — ruch robotniczy socjalistyczny — *patrz* Ruch robotniczy socjalistyczny w Zagłębiu Dąbrowskim
Zagórski Włodzimierz, szef sztabu Komendy Legionów Polskich — VIII, 241, 242; IX, 295
Zagraniczna polityka — VIII, 333
— w czasie wojny — VIII, 320, 321
— Polski w 1926 r. — IX, 21
Zamach stanu
— pogłoski w 1922 r. — VI, 54
— pogłoski w 1923 r. — VI, 213, 216
Zamorski Kordian, oficer Legionów — IX, 301
Zaopatrzenie w broń — III, 14, 16, 17, 21
Zaopatrzenie zdemobilizowanych żołnierzy — VI, 81, 82
Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich — V, 75, 76, 79; VI, 123; VIII, 217
Zaskoczenie — III, 19, 35
Zawiercie — ruch robotniczy — I, 183, 188, 184
Zdolności ludzkie — IX, 174
Zdrowotność w Polsce — IX, 164, 165
Zelwerowicz Aleksander, artysta dramatyczny — IX, 322
Zgrabność fizyczna — IX, 326
Ziemscy naczelnicy w Rosji — *patrz* Rosja
Zjazdy P. P. S. — *patrz* Polska Partia Socjalistyczna
Zjazdy Legionistów 6 sierpnia— IX, 78, 121, 122
«Zjednoczenie» — organizacja robotnicza — I, 130
Zjednoczenie narodu — V, 114, 115, 138; VI, 30
«Zorza» — *patrz* «Przedświt»
Zorze — IX, 41, 42
Związek Narodowy Polski w Ameryce — delegaci — III, 294—299
Związek Socjalistycznych Republik Rad *patrz* Rosja Sowiecka

Związek Walki Czynnej — III, 158, 159, 188, 189, 251; VIII, 84; IX, 281, 282
— plan mobilizacyjny 1912 r. — III, 175—179
— plany w razie wybuchu wojny europejskiej — III, 172—174
«Związek Robotników Polskich» I, 173, 174
«Związek Zagraniczny Socjalistów Polskich» — I, 179, 180, 201
Związki Strzeleckie — III, 156, 157, 172—174, 179—182, 186—191, 251—254, 295—297; IV, 7, 47, 48, 99, 100, 237, 244, 357; IX, 281, 287
«Związki Wojskowych Polaków» — V, 220, 221
Zwycięstwo — III, 77; V, 94, 95, 207; VIII, 153, 319
Zwyciężeni — VIII, 88, 89
Zwyczaje polityczne polskie — *patrz* Polityczne zwyczaje polskie

Ż

Żabka, bajka — IX, 49
Żandarmeria — I, 160
— rosyjska — *patrz* Rosja
— rosyjska w Polsce — *patrz* Rosja a Polska
Żarski Radoński Zygmunt, oficer Legionów — IV, 28, 29
Żeligowski Lucjan, generał — V, 236; IX, 93
— Minister Spraw Wojskowych — VIII, 279, 280; IX, 59
— dywizja — V, 48, 92, 93
— zajęcie Wilna w 1920 r. — VI, 124, 126, 127
Żołnierska Rada Niemiecka w Warszawie — V, 13, 14, 18; IX, 309, 310
Żołnierz — IV, 28; V, 13, 14, 16, 31, 94, 99, 140, 141, 162, 194—196; VI, 33, 34, 60, 75, 76, 78, 81; VIII, 11, 12, 275, 276, 302; IX, 10, 11; *patrz także* Wojsko
— cnoty żołnierskie — III, 270, 275, 280
— honor żołnierski — IV, 14; V, 46, 47
— krew żołnierska — IX, 10
— styl żołnierski — VIII, 109
— wychowanie żołnierskie — V, 32
— a państwo — V, 196, 197
— a rząd — IV, 88, 89
— a wódz — IV, 87
— a polityka — IV, 85, 96, 99, 146
— a społeczeństwo — IV, 93; V, 190, 193; VI, 70
— bolszewicki — V, 143—145, 158
— legionowy — *patrz* Legiony Polskie
— niemiecki — VI, 77
— ochotniczy — IV, 13, 14, 355, 356
— polski — IV, 13, 22, 24, 39, 40, 42, 43, 46, 50, 51, 80, 81, 111, 112, 114, 355, 356; V, 99, 100, 124, 145, 195—198; VI, 77, 78; IX, 11, 59, 60
— polski a powstanie styczniowe — V, 50
— polski a armia francuska — V, 39, 40
— rosyjski — IV, 310; VI, 57
— żydowski — IV, 311
— w pokoju — V, 180, 181
Żołnierze niemieccy w Warszawie — listopad 1918 r. — V, 13, 14, 17, 18
Żołnierze napoleońscy — VI, 76
Żuliński Tadeusz, oficer Legionów — IV, 46

Żuliński Tadeusz *(ciąg dalszy)*
— komendant P. O. W. — IX, 302, 303
Żydowska Poczta Socjalistyczna — I, 201
Żydzi — II, 252, 256; IV, 358; V, 89
— asymilacja — I, 28—33
— eksklusywność — II, 226
— separatyzm — I, 62
— konserwatyzm — I, 64
— inteligencja — I, 28—33
— proletariat — I, 28—33
— żołnierze — IV, 311
— ruch robotniczy żydowski — I, 186
— ruch robotniczy żydowski — w Polsce — I, 145, 146
— żydowskie partie socjalistyczne w Polsce — I, 28—33
— żydowska publicystyka socjalistyczna — I, 63, 66, 67
— żydowskie tajne druki — II, 65, 67
— a Polska Partia Socjalistyczna — I, 66—68
— sprawa żydowska — I, 28—33; II, 25
— sprawa żydowska a socjalizm — I, 61—68
— sprawa żydowska w Polsce — I, 65, 66
— sprawa żydowska na Litwie — *patrz* Litwa
— udział w powstaniu styczniowym — VI, 165
— jako rusyfikatorzy na ziemiach polskich — I, 30
— a Niepodległość Polski — I, 67
— w Wilnie w 1919 r. — V, 81, 82
— w roku 1920 — V, 167
Żywioły — VIII, 47

SKOROWIDZ OSÓB

A

Abdul Hamid — III, 164
Abdullah-pasza — III, 257
d'Abernon — VII, 1
Abramowska-Motz Stanisława— I, 182
Abramowski Edward — II, 212
Achmatow — I, 109
Adam Ernest — VI, 109
Adamkowicz — V, 83
Adamski — VIII, 97
Akselrod P. — I, 133
Aksamitowski — V, 37
Albin Stanisław — IV, 30
Albrecht arcyks. — VI, 181
Aleksander I — III, 93; V, 66
Aleksander II — I, 11, 38, 78, 81, 89, 98, 104, 205, 206, 227, 228; II, 16, 29; III, 83, 87; VI, 154; VIII, 54, 55, 66, 67, 69, 83, 84
Aleksander III — I, 2, 11, 33, 37, 39, 59, 73, 74, 78, 81, 89, 98, 161; II, 31, 52
Aleksander Wielki — VIII, 116, 312
Aleksiejew — VI, 192, 193, 195
Aleksiejewa — I, 111, 112
Allemane J. — I, 133
d'Altishofen Hans — VIII 13
Ananjina — I, 11
Anastasjew — I, 21
Andrassy Juliusz — IV, 189
Andrejuszkin P. — I, 11
Anet Claude — V, 65
Anusz Antoni — I, XII; III, 191; V, 181; VI, 24, 32; IX, 104, 105
Anusz Franciszek — V, 50
Apuchtin — I, 208, 216, 217, 226, 229
Archinard — V, 104, 105
Arciszewski Tomasz — III, 36
Argetoiano — IX, 129
Argyriades P. — I, 133
Artemonow — III, 239, 240
Aszkenaze Tobiasz — III, 184, 185
Augustyn św. — I, 223
Autrand — V, 187, 189
Aveling E. — I, 133
Awałow-Bermondt — V, 108, 146
Awejde Oskar — III, 84, 88; VIII, 57, 58, 79
Azef Eugeniusz — III, 188

B

Bacewicz — II, 155—157
Baczyński Rajmund — IV, 6, 10, 11, 155, 373; IX, 295, 296
Baćmaga Józef — IX, 230, 233

Bagge Picton — VI, 122
Bagiński Henryk — III, 254; IV, 47
Bagiński Kazimierz — IX, 230
Baj zob. Jędrzejowski B. A.
Bajan Jerzy — IX, 7, 331
Bakunin — II, 31; III, 219
Baldwin-Ramułt Ludwik — II, 277
Balfour Arthur James — V, 86
Balicki Zygmunt — III, 182—188
Ballod — V, 141, 142
Bałachowicz — VII, 200
Bałandin — I, 110
Bandurski Władysław — IX, 7, 77, 323, 324
Bardowski Piotr — I, 120, 135, 161
Barlicki Norbert — VIII, 287, 288; IX, 230
Bartel Kazimierz — IX, 6, 10, 17, 37, 53, 105, 110, 114, 119, 132, 133, 143, 146, 147, 150, 151, 155, 159—161, 208, 209, 214, 216
Barth — V, 17
Barthelemy — V, 54
Bartieniew — I, 131
Bartłukajtis — II, 75
Bartoszewicz Stefan — II, 275
Barysz Leon — III, 161; VIII, 196
Batorskij — VII, 173
Batory Stefan zob. Stefan Batory
Bazaine Franciszek — III, 269; VI, 173, 175, 176
Bebel August — I, 80, 92; II, 119
Beck Józef, ojciec — IX, 176
Beck Józef, syn — IX, 6, 142, 192, 193, 196, 217
Bekrych Wawrzyniec — I, 127, 128, 132
Belina Stanisław zob. Jaworski Wiktor
Belina-Prażmowski zob. Prażmowski-Belina
Bem Józef — IV, 318; VIII, 85
Benedeck Ludwik — IX, 285
Berbecki Leon — IV, 28, 31, 43, 55—59, 68, 70, 71, 74, 80, 226; VIII, 22, 25
Berg Mikołaj — III, 84; VI, 164; VIII, 57
Bernadotte Karol — VI, 170, 172
Bernhardi — VI, 205
Bernhardt Bronisław — IV, 29
Bernstein E. — I, 133
Bertrand L. — I, 133
Beseler Hans — IV, 90, 115, 143, 144, 150, 151, 154, 155, 157—159, 162, 170, 185, 198, 203, 204, 210, 229, 233—235; V, 271, 272; VI, 202, 206, 207, 216; IX, 303—305, 308
Besermeny — IV, 317, 318, 336
Bestużew-Rjumin — II, 243
Bethmann-Hollweg Theobald — IV, 168, 181, 199; VI, 181; VIII, 193
Beuth Józef — II, 53
Bibikow — I, 240
Bielakow — I, 75
Bielawski Józef — IX, 176
Bielohlawek Artur — IV, 30
Bielińskij Wissarion — I, 63
Biernacki — IV, 66; VI, 113
Biernacki — VIII, 73
Bilińscy — VIII, 130

Biliński Leon — IV, 188; VI, 205; IX, 277, 278, 315—321
Billewiczówna Hanna — VI, 38
Bilski — I, 174
Biluchowski — IX, 250
Bismarck Otton — I, 139; VIII, 194
Bissingen Ferdynand — IV, 18
Bloch Jan — III, 288, 289
van Blockland Beerlaerts — IX, 101, 102
Blomberg von — VII, 8
Blücher — VI, 170
Błażejewicz Maciej — II, 191
Błoński — VI, 212—217
Bniński Adolf — IX, 33
Bobiatyński Stanisław — VI, 114
Bobrikow — I, 267
Bobrowski Stefan — III, 114, 120, 195, 196, 222, 224; VI, 160
Bobrowski Zygmunt — IV, 23
Bobrowski — III, 28
Boerner Ignacy — II, 5, 6, 274—278; III, 12; V, 13, 14; IX, 301, 310
Bogdański Zygmunt — VI, 140
Bogolepow — I, 216
Bogucki Antoni — IX, 176
Bogusławski — III, 218
Bogusławski Antoni — VII, 6, 167
Bohuszewiczówna Maria — I, 120
Bojarski-Kuba Kazimierz — IV, 265, 274—276, 278, 281, 317, 318, 334, 341
Bojko Jakub — IX, 109
Bolek zob. Jędrzejowski B. A.
Bolesław Chrobry — VIII, 266
Bolesław ks. kaliski — I, 65
Bolesław Śmiały — VIII, 266
Bonaparte Hieronim — V, 171; VIII, 54
Bonnefon Charles — V, 145
Bończa Błaszczyński — III, 194, 234—236, 238, 248
Borkiewicz Adam — VIII, 219
Borodiejewski — I, 176
Borodin — III, 231
Boroewic — IV, 306
Bortkiewicz — I, 54—56
Bortnowski — IV, 25
Boruszczak Aleksander — VII, 88; VIII, 214, XXXI
Boruszczak — IV, 32
Botha Ludwik — III, 78, 79
Brandner — IV, 257
Brandt — I, 233, 234, 250
Bremsen — III, 200
Bretschneider — IV, 377
Briand Arystydes — V, 183; VI, 118; IX, 102, 103
Broch — IX, 293
Browning — III, 153
Brownsford Kazimierz — V, 285
Brudziński Józef — IV, 88, 89, 115
Brunner — III, 112, 113, 119
Brusiłow — IV, 54, 316; VI, 205
Brzezina-Brzoza Ottokar — III, 285; IV, 56, 258, 259, 328, 331, 332, 349, 350
Brzoza zob. Brzezina Ottokar
Brzozowski-Haluch Jan — V, 78; VI, 112
Brzozowski Zygmunt — IV, 29
Brzóska Stanisław — III, 209, 228; VI, 165
Bukh — IX, 171

Budienny — V, 212; VII, 5, 6, 31, 41, 42, 46—48, 92, 93, 97, 101—106, 111, 116—119, 122, 126, VIII, 219, 233—235
Budzyński Franciszek — VIII, 96
Buelow von. — IV, 230; VII, 113
Bujno Adam — IV, 244
Bujwid Odo — II, 276
Bukowiecki Stanisław — IV, 116—118, 121, 125, 128, 158, 161, 164, 172, 184, 195, 204
Buller Redwers — III, 78
Burhardt-Bukacki Stanisław — IV, 7, 25; VII, 88, 99
Burzyński Karol — III, 50—55
Buzdygan — IX, 129
Bychowiec Zdzisław — I, 74

C

Callier — III, 134
Car Stanisław — V, 203, 283, 285; VI, 133; IX, 249
Carnot Lazare Nikolas — VIII, 11
Catillina — IX, 273
Cato — IX, 273
Cavour Camillo — VIII, 84
Cejtlik — III, 67, 68, 72
Celewicz Włodzimierz — IX, 230
Cezar — III, 220
Chaciński — VIII, 332, 335; IX, 30
Chamberlain — IX, 102
Chardigny — V, 127
Chądzyński — VIII, 335; IX, 30
Chełmicki Zygmunt — IV, 144
Chełmicki — VI, 206
Chmieliński Zygmunt — III, 135, 136, 139
Chmielow — IV, 313
Chodkiewicz Jan — VIII, 269
Chodorowski — I, 47, 48
Chrzanowski Wojciech — VI, 206
Chrzanowski — II, 247
Chrzanowski — VI, 206
Chwesin — VII, 184
Chwoszczyński — III, 231
Cicero — IX, 273
Ciechanowski — IX, 162, 164, 166, 171—174, 325, 327
Cieński Tadeusz — IX, 278
Cincinat — VI, 189
Ciołkosz Adam — IX, 230
Ciołkowie — I, 127
Clausewitz Karol — VII, 33; VIII, 156, 168
Clemenceau Jerzy — V, 10, 64, 65, 105
Codreanu Zubku — I, 182
Conrad von — IV, 153
Coolidge — V, 51
Cooper — II, 74
Le Corbeiller — V, 187, 189
Cromwell — VI, 181; IX, 106
Curzon — V, 235; VII, 194; VIII, 278
Cybulski Napoleon — IV, 107
Cymerman Krzysztof — I, 127, 128, 130, 132, 133
Czachowski Dionizy — III, 116, 135, 136; VI, 157, 163, 164
Czacki Tadeusz — V, 160
Czajkowski — I, 79

Czarkowski Bolesław — II, 240, 241
Czarniecki Stefan — VIII, 269
Czartoryski Witold — VIII, 102
Czechowicz Gabriel — IX, 132, 143, 144, 146—148, 150—153, 157—162, 176—178, 180, 181, 183
Czengiery — III, 123
Czerkaskij — I, 205, 210, 215
Czernin Ottokar — IV, 168, 181, 199
Czernyszewski Mikołaj — I, 63; II, 49
Czertkow — II, 246, 248
Czerwiński Sławomir — IX, 165, 172, 175
Czetwertyński Seweryn — IX, 7, 54, 56—58, 196, 206, 207
Czetwertyński Włodzimierz — IV, 144
Czetwertyński — II, 248
Czubek — III, 108

Ć

Ćwierciakiewicz J. — III, 89

D

Dalbor — V, 235
Damokles — I, 93, 133
Daniec — VI, 212—214
Danilczuk — I, 191, 192, 194
Daniłow — III, 68, 72, 73
Daniłowska Jadwiga — IX, 92, 93
Daniłowski Gustaw — II, 298; IV, 22; IX, 92, 93
Daniłowski Władysław — III, 108, 114, 120, 222, 224
Dankl — IV, 248, 258, 376
Dante — IV, 375
Danton — VIII, 11
Dańko Jerzy — IV, 29
Darowski Ludwik — V, 216
Daszyńska-Golińska Zofia — IV, 85
Daszyński Ignacy — I, 163; II, 2, 3, 54, 278, 298; III, 155, 161, 185; IV, 85; V, 15, 18—20, 24, 25, 293; VI, 199, 200; VII, 148; VIII, 325; IX, 8, 30, 133, 185—187, 189, 190, 192—199, 206, 207, 226—228, 277—315, 321
Davout Ludwik — III, 272, 273; IV, 344; VI, 170, 172
Dawidowicz — III 243
Dąbal Tomasz — VIII, 95
Dąbkowski Mieczysław — II, 283; IV, 323
Dąbrowski Henryk — IV, 106; IX, 81
Dąbrowski Jarosław — III, 88, 90, 99—101, 120, 224; VI, 160; VIII, 58, 78, 79
Dąbrowski Marian — II, 283
Dąbrowski Stefan — VIII, 122
Dąbski Jan — IX, 30
Degajew Sergiusz — I, 96, 160
Deljanow — I, 170
Dembiński Henryk — IV, 318; VIII, 85
Dembo Izaak — I, 12, 13
Dembowska Maria — III, 77, 148
Demus — IV, 254
Denikin Antoni — V, 48, 110, 130, 148, 156; VI, 123, 124; VII, 27, 93, 169

Deskur Bronisław — III, 107, 167, 168, 210—215, 221, 229—232, 234; VIII, 78
Dębski Aleksander — I, 120; II, 244; IV, 38; IX, 30, 230, 233
Diamand Herman — II, 275, 276; III, 159, 161, 185; VIII, 294
Dickstein Szymon — II, 51
Dietl — I, 104
Dittmann — V, 17
Długosz Stanisław — III, 135
Długoszowski-Wieniawa Bolesław IV, 282, 303, 304; V, 38, 39, 45; VIII, 138, 139, 202, 216; IX, 318
Dłuski Kazimierz — V, 39, 45, 51, 67
Dmowski Roman — II, 45; III, 183; V, 45, 66, 74, 80
Dobiecki — II, 242, 248
Dobrolubow Mikołaj — II 49
Dobrucki Gustaw — IX, 110
Domejko — I, 228
Dorobczyński — IV, 29
Douglas Jakub — IX, 280
Downarowicz Medard — V, 67, 244
Downarowicz Stanisław — IV, 53
Dragomirow — IV, 309, 311, 314, 315, 321, 353
Dreszer-Orlicz Gustaw — IV, 276, 286, 288, 291, 292, 301, 378, 379; VI, 67; VIII, 248; 249, 262, 263; IX, 156
Dubanowicz Edward — V, 252; VI, 109; IX, 33
Dubiecki Marian — VI, 162; VIII, 60—63
Dubois Stanisław — IX, 230
Dubreuilh L. — I 133
Durnowo — I, 79
Durski-Trzaska Karol — IV, 10, 155; VI, 204, 205
Duruncza — I, 59
Dwernicki Tadeusz — IX, 289, 290
Dworczanin — IX, 230
Dybicz Jan — VI, 117
Dybowska Helena — IX, 208
Dybowski Benedykt — IX, 208
Dybowski Władysław — IX, 326
Dymowski — V, 49, 50
Dzieduszycki Konstanty — IV, 262, 348
Dzierzbicki Stanisław — IV, 116—118, 131, 147, 153, 158, 161, 171, 172, 184, 193
Dziewulski Stanisław — VI, 115
Dziewulski Stefan — IV, 117, 131, 134, 139, 162, 163, 165
Dzikowski Stanisław — IV, 102
Dzwonkowski Włodzimierz — II, 7
Dżemal-bej — III, 262, 276

E

Ebert — V, 17
Edward III zob. Dąbrowski Marian
Eile Henryk — II, 274
Engels Fryderyk — I, 80, 83, 92
Erdman — IX, 30
Erlach L. Franz — III, 96, 97
Erzberger — VI, 54
d'Esperey Franchet — IX, 96, 97
Estreicher Stanisław — V, 198

Eustachiewicz Bolesław — VI, 96
Ezop — II, 211

F

Fabrycy Kazimierz — IV, 72, 73
Falkenheim — VIII, 193
Falkiewicz Stanisław — VIII, 127
Faltenberg Bolesław — I, 128, 132
Fanto — IV, 64, 67
Farmunda — II, 259, 260
Fath — IV, 74
Faure Feliks — I, 152
Feldman Wilhelm — III, 185
Fenzi bej — III, 262
Ferdynand I (bułgarski) — III, 257
Ferdynand I (rumuński) — V, 280, 281; VI, 20, 22, 23; IX, 129
Ferdynand arcyks. — III, 3, 155
Ferdynand zob. Stefański Ksawery
Figeti — III, 107, 241
Fijałkowski-Młot — IV, 398
Fijałkowski Piotr — IX, 296
Filipowicz Tytus — II, 3, 5; V, 20
Fiszer — IV, 66
Fleszar Albin — IV, 55, 56, 59—61, 66, 68, 70—72, 74, 76—79, 261
Flughardt — IV, 65, 74, 77
Foch Ferdynand — V, 21, 22, 39, 48, 54, 68, 80, 105, 187; VI, 17, 18
Forsher — V, 51
Fraget — I, 145
Franciszek I — III, 93; VI, 171
Franciszek Józef I — IV, 204, 216, 219, 238; VIII, 32, 34, 37; IX, 285, 286
French Jan Denton — VI, 177—182
Frołow — VII, 20
Frossard Charles — VI, 173, 175, 176
Fryderyk Karol — VI, 173, 174, 192
Fryderyk Wielki — VI, 189, VIII, 269; IX, 91
Fryderyk Wilhelm III — III, 93
Fullman — V, 35, 134
Fułłon — II, 247
Furgalski - Wyrwa Tadeusz — IV, 43, 55, 59, 60, 71, 72, 371, 372, 374, 375, 379, 389—391, 395, 396, 398
Furmańczyk — IX, 250

G

Gagatek Jan — III, 97
Gaj — VII, 185
Galileusz — VIII, 134
Gałecki — VIII, 93, 94, 102
Gałkina — I, 111
Garbiec — VI, 165
Garibaldi Giuseppe — III, 203; VIII, 53, 54, 82, 83, 88
Garin — I 41
Gaszyński — IX, 30, 143
Gąsiorowski Janusz — III, 85
Gembarzewski Bronisław — VI, 31; VIII, 215, XXXII
Gerlach — I, 174

German Ludomił — IV, 189
Gesket Sergiusz — III, 84, 108, 111, 112
Gibalski Edward — IV, 391
Giełgud — VIII, 85
Gienierałow W. — I, 11
Giller Agaton — III, 92; VI, 160; VIII, 73, 74
Giza Stanisław — I, XIII
Gliwic Hipolit — IX, 142
Głąbiński Stanisław — IV, 187, 188; V, 252; VI, 109, 215
Głowińska Maria — IX, 8
Głuchowski Janusz — IV, 76
Gnatowski Antoni — I, 12—14
Gnatowski Jan — IV, 144
Gnoiński — II, 66, 129, 134, 135
Godlewski — III, 89
Goethe — VIII, 305
Goering Hermann — VII, 8
Goltz von, Kollmar — V, 109, 110; VI, 191; VIII, 303, 304
Gołogórski Emil — V, 24
Gołubinow — I, 40, 57
Gomulińska — II, 167
Gorczakow Michał — VIII, 73
Goremykin — I, 210, 216
Gostyński Kazimierz — V, 26
Goszczyński V, 210
Goworuchin Orest — I, 13—16
Górecki Piotr — IV, 53
Górecki Roman — VI, 146
Górski Ludwik — IV, 117, 126, 127, 135, 140, 141, 144, 180
Górski — II, 248
Grabiec Józef — III, 255
Grabowski Adam — VI, 158, 160
Grabski Stanisław — III, 24; VI, 138; VIII, 281, 287, 288, 295, 296, 335
Grabski Władysław — V, 165, 250; VI, 8, 124, 126, 145, 147, 209; VIII, 1, 2, 43—46, 122, 247, 251, 254, 258, 261, 281, 287, 332—335; IX, 320
Gralińska Stanisława — I, 132
Graliński Antoni — I, 126—129, 132
Grendyszyński Ludomir — IV, 146, 152, 162, 164, 172, 184
Gresser Piotr — I, 174
Grinius — IX, 63, 65
Grippenberg — VII, 23
Grobicki Aleksander — IV, 144
Grodnicki — V, 215
Grossek Michał — IX, 246
Groszkowski Ksawery zob. Bartoszewicz Stefan
Grubecki Bolesław — I, 127—132
Grubecki Mieczysław — I, 132
Grudziński-Pększyc Franciszek — IV, 30; IX, 297
Grzesicki Wiktor — IV, 37; VIII, 189
Guesde J. — I, 80, 133
Gumplowicz Cecylia — II, 276
Gumplowicz Władysław — II, 276
Gutenberg — II, 123, 134, 135
Gülpen Paweł — VIII, 110, 171

H

Haase — V, 17
Habicht — IX, 317—319
Haldane A. L. — III, 291
Haller Józef — V, 10, 21, 70—72, 74, 80, 95, 100—102, 104, 105, 113, 114, 119, 125, 152;

VI, 13, 96, 110, 115; VIII, 214, 240—242
Haller Stanisław — V, 68, 142; VI, 19, 212; VII, 26, 31; VIII, 212—217, 263, 283, 300, XXXI
Hamilton Jan — III, 289; IV, 348; VI, 194
Handelsman Marceli — III, 138
Hannibal — VIII, 222—226, 230, 231, 234, 235, 237, 238, 240
Harasymowicz — III 28
Harting — I, 191, 194
Hauer — IV, 66, 74; VIII, 21
Hauke-Bosak — III, 139
Hauptman — II, 124
Hausen von — VII, 113
Hausztajn — I, 9
Hayashi — IX, 279
Heflich — II, 167
Heine Henryk — VI, 76
Henrys — V, 80, 104—106, 171; VI, 111; VII, 152; VIII, 232—235, 237, 238
Hercen — II, 31; III 219
Herodot VIII, 285
Hertz Wilhelm — II, 275
Herwin zob. Piątek Kazimierz
Herzbruch — IV, 141, 142
Herzel Teodor — II, 215
Herzen Aleksander — VIII, 68, 69, 74
Herzmański — IV, 31, 34
Hindenburg — VI, 66, 181; VII, 112, 160, 205; VIII, 38, 159—161, 193
Hłasko Józef — III, 170—174
Hochfeld — I, 127
Hoesick F. — V, 173
Hoffmann Max — V, 146
Hohenlohe — I, 24
Hołówko Tadeusz — IV, 182; IX, 323
Hołówkowa — IX, 7, 323
Homer — VIII, 285
Horkun Piotr — I, 11, 39
Horynowicz — I, 49
Howard Esme — V, 73, 74
von Hötzendorf Conrad — VI, 181; IX, 295, 315, 317
Hranilowic — IV, 220, 221, 225; IX, 317, 318
Hryniewiecki Ignacy — I, 98; II, 16
Hudec Józef — III, 161
Hughes — VI, 115
Hupka Jan — IV, 22
Hurko Józef — I, 100, 208, 216, 217, 226, 229, 244, 281; III, 39, 40
Hutten-Czapski Bogdan — IV, 117, 163, 198, 235
Hyc-Olesiak III, 156
Hymans V, 226

I

Ignatiew — I, 3, 55, 56; III, 67, 68
Iłowajski — II, 280; VII, 148, 149, 151
Imeretyński Aleksander — I, 6, 169, 171, 172, 175, 191, 192, 194, 203, 204, 207, 209—222, 225, 226, 230, 231, 240, 242, 244—252, 254, 279—281; II, 11, 57, 62, 65; III, 40
Iskra zob. Molenda Zygmunt
Iszkowski — IV, 117, 152, 163
Iwanienko — II, 10
Iwaniukow Iwan — II, 49

Iwanow — I, 109, 110
Iwaszkiewicz Wacław — V, 125, 234; VI, 93

J

Jabłrzykowski — IX, 76
Jagiellonowie — VIII, 266, 267; IX, 127
Jagiełło — V, 237
Jagodziński Piotr — IX, 250
Jagoszewski Marian — IV, 29
Jahołkowska — II, 167
Jakubowski — IV, 73
Jan zob. Sachs Feliks
Jan III Sobieski — VIII, 268, XXIX
Jan arcyks. — VI, 171
Janicki Stanisław — IV, 116, 118, 131, 159, 161, 171, 172, 184
Janik Michał — III, 155, 160, 170, 174, 179, 253
Jankowski Jan — V, 215
Jankowski Paweł — IV, 131, 144, 159, 182
Janowicz Ludwik — I, 120; VIII, 181
Janowski Józef Kajetan — III, 85, 255; VI, 155
Januszajtis Marian — V, 114
Jaroszewicz Władysław — IX, 234
Jaroszyński Karol — V, 35
Jasiński Teodor — III, 211, 212, 214, 230, 232, 242, 243
Jaskłowski Karol — III, 84
Jastrzembski — I, 59
Jastrzębowski Wojciech — IV, 81
Jaurès Jan — I, 133; IX, 118
Jawgiel — I, 59
Jaworski Leopold Władysław — IV, 21, 22, 48, 49, 53, 82, 83, 220, 221, 226; IX, 289, 293, 318
Jaworski Wiktor — III, 92
Jaworski — VII, 200
Jedynak — IX, 30
Jelizarowa — I, 11
Jermołow — I, 216
Jerzmanowski — III, 168, 229, 230
Jerzy zob. Bujno Adam
Jewsiejew — I, 110
Jeziorański Antoni — III, 90, 105, 114, 116, 119, 126, 135
Jeziorowski Kazimierz — I, 173
Jèze Ch. — VII, 8
Jeż T. T. zob. Miłkowski Zygmunt
Jędrzejewicz Janusz — VIII, 16, 127
Jędrzejewski Stanisław — II, 274, 283
Jędrzejewski Władysław — VII, 51, 58—61, 66, 74—76
Jędrzejowski Bolesław A. — I, 120; II, 286; III, 75
Jodko-Narkiewicz Witold — I, 17, 120; II, 5, 282—287, 297, 298; III, 24, 161; IX, 285
Joffre — V, 190, 191; VI, 178, 179; VII, 110; VIII, 321
Joubert — III, 78
Józef zob. Sosnkowski Kazimierz
Józef II — IX, 58
Józef Ferdynand arcyks. — VIII, 26
Judenicz — V, 110

Juliusz zob. Perl Feliks
Jundził Zygmunt — V, 81
Junicki — I, 22, 42
Junosza Klemens zob. Szaniawski Klemens

K

Kachanow — I, 18, 25, 26, 30, 35, 50, 238
Kaczkowski J. P. — VII, 8
Kaczorowski Antoni — VI, 162, 163, 171, 194
Kaczura Tomasz — II, 243
Kadenacowa Zofia — VIII, 72
Kadzidłowski — I, 129
Kakowski Aleksander — V, 15
Kalita — II, 262
Kaliszek — VII, 94
Kaługinow — I, 116
Kanczer Michał — I, 11—15, 39
Kannabich — III, 231
Kantakuzen — I, 54—56
Kapica — V, 276
Karabasz Antoni — III, 294—297
Karczmarek Jan — I, 127—131, 133
Karczmarek Marcin — I, 127—129, 133
Kariszniew — I, 110
Karłowicz Jan — VI, 164
Karnakowski — II, 247
Karol I — IV, 195, 206; VI, 85, 86; VIII, 92, 243; IX, 311
Karol II (rumuński) — IX, 129
Karol arcyks. — VI, 181
Karol Stefan arcyks. — VIII, 243
Karol zob. Rożnowski Kazimierz
Karolek zob. Rożnowski Kazimierz
Kasprzycki Tadeusz — IV, 7, 13, 26, 120, 186, 255, 274, 280, 282, 284, 286; V, 270; VI, 107, 113, 203; IX, 304
Katajama — VIII, 306
Katarzyna II — I, 82; II 26; III, 219; VIII, 269; IX, 58, 91
Katkow M. — I, 19; II, 31
Kato — I, 72
Kawakami — II, 3; VI, 118
Kazimierz Jagiellończyk — V, 238
Kazimierz Wielki — VIII, 266
Keller Teodor — IV, 321, 352, 353; VIII, 37
Kellog Vernon — V, 49
Kempner — IV, 85
Kessler Harry — V, 66; VIII, 171
Kędzior Andrzej — IV, 189
Kiedrow — I, 225
Kiejstut — V, 237
Kiereński Aleksander — V, 84; VI, 23; VIII, 320
Kiernik Władysław — VIII, 295, 296; IX, 230
Kiliński Władysław — IX, 70, 163, 325, 327
Kimens — V, 51
Kipling — VI, 137
Kirchbach — IV, 254
Kiriczenko — I, 157
Kitchener Herbert — VI, 177—182
Kizińska Maria — I, 130
Kiziński Kwiryn — I, 132
Klapsatel Julian — I, 127—129, 131, 132
Kleigels Mikołaj — I, 174

Kleiner Juliusz — IX, 246
Klemensiewicz Zygmunt — III, 65
Klingenberg — I, 52—54
Kluck von — VII, 113, 159, 160; VIII, 156—159, 161
Kniażyc J. zob. Hłasko Józef
Knoll — IX, 100
Koc Adam — IV, 237; V, 125, 212
Kochanowski — V, 208
Kohut Osyp — IX, 230
Kolankowski Ludwik — V, 76, 111
Kołakowski — VI, 24
Kołczak — V, 110, 146, 148; VII, 169
Kołodziejski Henryk — V, 12; IX, 8
Kołodziejski — IV, 29
Kołyszko Bolesław — V, 239
Konarzewska Maria — VIII, 163; IX, 332
Konarzewski Daniel — VIII, 263; IX, 142, 332
Konaszewicz — I, 96
Konisski — II, 66
Kononowicz — III, 116
Konopczyński Władysław — VIII, 215; XXXII
Konopka Jan — IV, 117, 118, 134 143, 147, 152, 163, 195, 204, 207
Konstanty Mikołajewicz — III, 110, 111, 120, 224; VIII, 59, 67, 71
Konstanty Pawłowicz — III, 166, 167; VIII, 86, 120
Kopa — V, 125
Kopczyński — IX, 166, 175
Kopernik — VIII, 135
Korda — IV, 391, 392, 394, 396—398; VI, 65
Korfanty Wojciech — V, 258, 259; VIII, 97
Kork — VII, 173
Korsak — III, 76
Korytowski Witold — IX, 318, 319
Kossak — VI, 68
Kossuth — VIII, 85
Kostanda — I, 116
Kostrzewski — IX, 250
Kostuch — V, 223
Kościałkowski Marian — IX, 30, 53, 54, 59, 62, 133
Kościuszko Tadeusz — II, 27; IV, 381; VI, 29, 117; VIII, 175, 206, 207, 240; IX, 42, 43, 51, 125, 127
Kot Stanisław — IV, 53
Kotlarewski — I, 27
Kowaczew — III, 259
Kowalewski — III, 238
Kozakiewicz Jan — I, 163
Kozlaninow — III, 202, 203, 205, 231, 235, 239
Kozłowski — IV, 131, 173
Koźmian Stanisław — VIII, 57; IX, 318, 319
Kraft Nadieżda — I, 111, 112
Krajewski — III, 213
Krajna Kazimierz — VIII, 96
Krapotkin Piotr — II, 257
Krasin — V, 162
Krasiński Zygmunt — I, 254; II, 46
Krasiński — I, 104
Krasuski — I, 128

Kraszewski Józef Ignacy — I, 1; VIII, 73
Krauz Kazimierz — II, 99
Kretinin — I, 109
Kruk-Heydenreich — III, 136
Kruszewski — II, 167
Kryczenko — II, 11
Krynicki Stanisław — III, 254; IV, 379, 380
Krysiński — III, 208, 209
Krywoszein — I, 47
Krzemieński Jakub — V, 203; VI, 146
Krzesińska — I, 126
Krzywicki Ludwik — II, 167
Krzywoszewski Stefan — IV, 144
Krzyżankiewicz Stanisław — VIII, 96
Krzyżanowski — IX, 30
Ksenia Aleksandrowna — I, 126
Kucharski Władysław — VI, 140
Kucharski Władysław — IX, 145, 146
Kucharski-Korab Henryk — V, 58, 148
Kucharzewski Jan — IV, 208
Kuczyński Alojzy — V, 26
Kuhl von — VIII, 157—159
Kuk — IV, 143, 144, 150, 152, 170, 226, 227, 229; VI, 206
Kuk — VII, 173
Kukiel Marian — III, 3, 155—157, 192, 256; IV, 22, 55—58; V, 194; VIII, 214—244, XXXII; IX, 96
Kula-Lis Leopold — IV, 61, 62
Kulczycki Ludwik — II, 280
Kuliński Mieczysław — V, 125; VIII, 297—300
Kulwiński — I, 239
Kummer — IV, 358; IX, 294
Kun Bela — V, 89
Kunicki Ryszard — III, 5; IX, 300
Kunicki Stanisław — I, 120, 135, 161, 162
Kunitzer Juliusz — I, 126, 127, 131, 132
Kunowski Włodzimierz — IV, 116, 118, 126, 128, 145, 146, 182, 184, 193
Kuntz Karol — VIII, 207
Kuroki Tamemoto — III, 80, 81, 269; VI, 193, 194
Kuropatkin Aleksy — III, 57, 60, 79, 80, 257, 269; VI, 102, 118, 119, 191—195; VII, 23; VIII, 319
Kurowski Apolinary — III, 90, 105, 114, 115, 118, 126, 194, 241
Kusznarew — I, 112
Kutrzeba Stanisław — V, 198, 199, 203
Kutrzeba Tadeusz — V, 279; VI, 168, 169, 185, 186, 189—191, 195; VIII, 236, 238
Kühn Alfons — IX, 110
Künstler St. — VII, 240
Küttner Ferdynand — IV, 64, 68, 69, 77, 79
Kwiatek Józef — IX, 202, 204—206
Kwiatkowski Eugeniusz — IX, 177
Kwiatkowski — IX, 233

L
Labriola A. — I, 133, 147
Lachor Jan — IV, 30
Lammasch Henryk — VIII, 94
Landau Maksymilian — IV, 6, 18
Landsberg — V, 17
Landy Stanisław — II, 53
Langiewicz Marian — III, 20, 85, 90, 94, 101, 102, 105, 107, 114—118, 124, 125, 127, 128, 177, 194, 240—242, 248, 258; IV, 249, 362; VI, 157, 158, 160; VIII, 54
Laroche — IX, 96, 99
Laskownicki — IV, 85
Lasocki Józef — VI, 111
Latinik Franciszek — V, 125
Laudański Stanisław — V, 268, 272; VI, 197
Lauzanne — V, 183
Laveley Emil — II, 49
Ledóchowski — VII, 66
Lednicki Aleksander — IX, 176
Legay — IV, 397, 398
Lekert Hirsz — II, 39
Leliwa zob. Tyszkiewicz Antoni
Leman Jerzy — VIII, 167
Lemcke — III, 235
Lempke — VI, 150
Lenin (Ulianow Włodzimierz)— I, 16; V, 90, 91, 143, 151
Leo zob. Meysmans L.
Leo Juliusz — IV, 189; VI, 199; VIII, 317; IX, 288—291, 293, 295, 296, 298, 315
Leon zob. Czarkowski Bolesław
Leon zob. Wasilewski Leon
Lepecki Mieczysław Bohdan — I, 9, 10, 16
Lerchenfeld — IV, 117, 131, 139, 152, 158, 159, 163, 165, 169, 195, 198; VIII, 110
Lermontow Michał — VIII, 131
Lessner F. — I, 133
Leszczyński S. — II, 167
Leśniewski Józef — V, 68, 128, 163; VI, 31
Lewakowski — IV, 153
Lewandowscy — III, 1
Lewandowski Walenty — III, 90, 114, 115, 124, 126—128, 193, 194, 196, 207—210, 228, 229, 232, 240, 248; VIII, 78
Lewicka — IX, 167, 328
Libicki Stanisław — IV, 144
Lichaczow — I, 254, 259, 270; II, 247
Lichtenstein — IX, 286
Lieberman Herman — IX, 54, 57, 58, 144, 151, 153, 176, 196, 220, 230, 283, 284
Liebknecht Wilhelm — I, 80, 92, 93, 133; II, 51; VII, 151
Ligin — I, 169
Limanowski Bolesław — II, 65; III, 85; IV, 85; V, 44, 286; VI, 24; VIII, 57
Liniewicz Mikołaj — III, 57
Linsingen Aleksander — IV, 74, 77; V, 66; VI, 205
Lipcsei-Steiner M. — VII. 8
Lipecki Jan zob. Pannenkowa Irena
Lipiński Wacław — I, XIII; II, 287; III, 4, 158, 188; IV, 6, 11, 14, 38; VI, 197; VII, 8; IX, 8
Lipmanówna Stefania — I, 12—14
Lipnicki — I, 10

Lisiewicz — IV, 48
Lisowski — VII, 184
Listowski — VIII, XXXI
Litwinowicz Aleksander — VI, 146; VIII, 25
Liwiusz — VIII, 285
Ljubiczić — IV, 26
Lloyd George — V, 168, 214, 244; VI, 41, 117, 182; IX, 242
Loewenstein Natan — III, 185
London Geo — V, 192
Lubomirski Zdzisław — IV, 208—215; V, 15; VI, 206; IX, 16
Ludendorff — V, 110, 146; VI, 181; VII, 160; VIII, 160, 161, 193
Ludwik XIV — V, 161
Luksemburg Róża — I, 179
Lumby — V, 142
Luśnia Michał zob. Krauz Kazimierz
Luter Marcin — IX, 151
Luttwitz — VI, 54
Lüders — VIII, 85
Lwow Georgij — IV, 155; V, 220

Ł

Łapiński Stanisław — VI, 87
Łaszkiewicz — IX, 30
Ławrow Piotr — I, 133; II, 50
Łazarewicz — VII, 184, 202
Łempicki Michał — IV, 49, 116, 117, 126, 132, 140, 146, 184—186, 193—195
Łubieński Tomasz — VI, 117
Łuczyński-Narbutt Aleksander — IV, 74, 78
Łukasiewicz Juliusz — V, 12; VIII, 7
Łukaszewicz Józef — I, 11; VIII, 181—183
Łuniewski — IV, 140, 171, 184

M

Machmud-Muchtar-pasza — III, 260—263, 267, 275, 276, 280
Maciejewicz Stanisław — VI, 133
Mackiewicz Antoni — V, 239
Mackiewicz Mieczysław — V, 125; VI, 113
Mackiewicz Stanisław — VI, 99; IX, 16
Madeyski — VI, 206
Maj Andrzej — IV, 131, 144
Majerczak Wiktor — IX, 201
Majewski Karol — III, 84; VIII, 57
Majewski S. — VIII, 251, 258
Maksymilian ks. Badeński — VIII, 99
Malczewski — VIII, 336; IX, 18
Malicki Julian — IX, 27
Malinowski Aleksander — I, 6, 7, 68, 179; II, 279—282, 284, 287; VI, 142—145
Malinowski-Pobóg Władysław — I, IX, XII, 11; II, 4, 7, 239, 249, 282, 297, 298; III, 148; IV, 116; IX, 8
Maliszewski Edward — III, 86, 91
Mamajew — III, 113, 218, 221, 226—228; VIII, 70, 71
Mann T. — I, 133
Mańkowski Mieczysław — I, 119

Marburg — II, 167
Marconi — III, 64
Marczewski Witold — III, 108, 114, 222
Marek Zygmunt — VIII, 335; IX, 30
Maria, królowa rumuńska — V, 281; VI, 22
Maria Teresa — VIII, 269; IX, 91
Markgrafskij — I, 165, 218, 242; II, 247
Marks Karol — I, 80, 92; II, 51, 52, 99, 101, 172; VII, 151
Masłowski Ludwik — I, 254, 255
Masson Jan — VI, 164
Mastek Mieczysław — IX, 230
Matuszewski Ignacy — VI, 146; IX, 187, 238, 247, 248
Mayne Reid — II, 74
La Mazière — V, 168
Mazowiecki Mieczysław zob. Kulczycki Ludwik
Mazumaga — III, 81
Mazur zob. Grabski Stanisław
Mazzini — VIII, 52, 82, 88
Mączyński Czesław — VI, 96
Mechmed Ai-bej — III, 262
Meier — IV, 158
Meisner — IV, 19, 20, 317, 318, 328, 331, 335, 336, 340, 341, 349, 350
Mendelson Stanisław — I, 4, 17, 120
Mengden — III, 235—237
Merwin Bertold — III, 94
Mętman — VI, 175
Meysmans L. — I, 133, 146, 147
Meysztowicz Aleksander — IX, 16
Michajłowski Mikołaj — II, 50
Michalski Jan — V, 216
Michalski Jerzy — VI, 39, 40, 128; IX, 30, 54, 55, 60
Michalski — II, 167
Michał ks. rumuński — IX, 29
Michałek zob. Michałowski Leon
Michałowicz — VI, 24, 27; IX, 329
Michałowski Leon — II, 164—167
Michałowski — III, 212, 230, 231
Michejda Franciszek — IV, 22
Michels — II, 286
Mickiewicz Adam — I, 1, 229, 230, 232—237, 240—255, 260, 268, 286, 290; II, 27, 28, 47, 65, 197; V, 112, 230, 238; VI, 115; VIII, 30, 42, 62, 119, 174, 175, 186; IX, 51, 329
Miedziński Bogusław — VIII, 330; IX, 30, 217—263, 264
Mielęcki — III, 116
Mienkin — II, 246
Mierosławski Ludwik — III, 102, 114, 116, 125, 128; VI, 157, 158, 160; VIII, 186
Mieszczerski — I, 19
Mietzl — IV, 30, 31, 34, 35
Miklaszewski Bolesław — VIII, 46, 281
Mikołaj ks. rumuński — IX, 129
Mikołaj I — I, 152, 172, 260; II, 29, 134; III, 87; VI, 154; VIII, 54, 55, 66, 68, 69, 73, 80, 81
Mikołaj II — I, 73, 74, 78, 104, 116, 126, 150—153, 165, 168, 170, 177, 178, 193, 203, 204, 215, 216, 218, 219, 225, 230, 232, 257, 266, 267; IV, 185; IX, 286

Mikołaj Mikołajewicz — V 266; VI, 183; VIII, 32, 131
Miles zob. Kutrzeba Tadeusz
Milewski Ignacy — I, 275
Milko Władysław — IV, 6, 20, 23, 341
Miller — I, 72, 191; II, 235
Millerand Aleksander — I, 133; V, 172, 173, 184, 185, 191, 280
Milowicz Włodzimierz — III, 89; VIII, 69
Milutin Dymitr — I, 205, 210, 215; VIII, 65, 66, 271
Miłkowski Zygmunt — VI, 162; VIII, 60
Mink Paulina — I, 133
Minkiewicz Antoni — V, 159
Minkiewicz Henryk — III, 192; IX, 156, 157
Mirecki-Montwiłł Józef — III, 27, 28, 32, 154
Miron — IX, 129
Mirski — II, 33, 39, 214, 215
Miszczenko — IV, 357; VIII, 133
Mleczko — III, 217, 218
Młodzianowski Kazimierz — IV, 285, 296; V, 194; IX, 53
Młot Jan zob. Dickstein Szymon
Młynarski Feliks — IV, 243
Mochnacki — V, 210
Modelski Izydor — V, 70
Mokrzecki — V, 87, 236
Molenda Zygmunt — III, 285
Molière — IV, 277
Moltke Hellmuth — III, 10; VI, 173, 174, 176, 192; VIII, 160, 193, 256, 257, 315
Montwiłł — I, 239
Moraczewski Jędrzej — V, 19, 24, 25, 33, 50, 53, 61, 114, 132, 182, 205; VI, 24, 138, 200; VIII, 105, 202, 251, 279, 280; IX, 30, 145, 146, 283, 298, 301, 313, 314
Moreau Jan Wiktor — VI, 171
Mortkowicz — II, 167
Moskalewski — V, 134
Mostowscy — I, 54
Moszczeńska Iza — IV, 22
Moszczeński Józef — VII, 7, 8; VIII, 219; IX, 95
Mościcka Michalina — IX, 35, 36
Mościcki Ignacy — II, 276; IX, 34—37, 53, 76, 77, 104, 107—112, 114, 119, 129, 150, 151, 155, 159, 192—195, 206, 208—210, 213, 214, 216, 217, 224, 228, 237, 257, 263
Motteler J. — I, 133
Możejko — I, 59
Mroczek — III, 218; VIII, 80
Muchanow Paweł — VIII, 73, 75
Muratow — I, 285
Muratu — IX, 279
Murawiew — I, 18, 28—30, 205, 227, 228, 230, 234, 235, 237—239, 247; II, 26, 34, 47, 58, 214; VIII, 65, 68
Musiałek Józef — IV, 11
Mussolini Benito — IX, 27
Muszyński Kazimierz — IV, 33
Muśnicki-Dowbor Józef — V, 113, 114
Mystkowski Ignacy — III, 135
Myszkowski — IV, 55, 57, 58, 79

N

Nabielak — III, 159; V, 210
Nadieżdin L. zob. Zieliński Eugeniusz

Nagy — IV, 307, 311, 317
Nałęcz — IV, 41
Namysłowski — II, 214, 215
Napoleon I — II, 46; III, 10, 43, 78, 132, 148, 264, 272; IV, 104, 111, 254, 341; V, 43, 99, 144, 171, 207, 208; VI, 76, 106, 111, 116, 118, 170—172, 177, 190, 194; VII, 21, 46, 65, 69, 94, 114, 115, 156, 158; VIII, 10, 11, 14, 52, 131, 153, 256, 289, 317, 319; IX, 43, 45, 82, 125, 127, 169, 258
Napoleon III — VI, 77, 175; VIII, 52, 54, 81
Napoleon Eugène Louis — VI, 175
Narbutt zob. Łuczyński Aleksander
Narutowicz Gabriel — V, 1, 12, 279, 296, 297; VI, 1, 5, 7—9, 24, 33, 34, 36—59, 131, 134, 135, 214, 217; IX, 15, 24, 32, 34, 113
Narutowiczowie — VI, 8
Natanson — IV, 161—165, 184
Natanson — VIII, 74
Natson Siemion — VIII, 119
Nawrocki — III, 215—217, 221
Nazim pasza — III, 281, 282
Nedoka J. — VI, 20
Nencki — III, 107, 210, 217, 228
Neugebauer - Norwid Mieczysław — IV, 68, 378, 379, 387; VI, 204; VIII, 190
Neumann Józef — IV, 6, 25
Niedziałkowski Mieczysław — IX, 30
Niekludow — I, 35
Niekoszoć — III, 166
Niemcewicz Julian — I, 1; II, 58
Niemojewski Andrzej — II, 167
Niemojowska — IV, 144
Niemojowski Wacław — IV, 115, 116, 120, 121, 131, 147, 148, 159, 166, 171, 182, 193, 195, 196
Nieniewski-Nałęcz Adam — IV, 66
Niepokojczycki — I, 49
Niewiadomski Eligiusz — VI, 5, 6
Niewiarowski — I, 223, 224
Nivelle Robert Jerzy — VI, 110, 117, 118, 182, 185
Nodzu — IV, 271
Nothe — IV, 210, 233, 234
Noulens — V, 64
Nowak Antoni — VI, 44
Nowak Jan — IX, 294
Nowak Józef — I, 128, 129, 132
Nowak Julian — V, 259, 286, 296
Nowak Stanisław — VI, 142
Nowak ppłk. — VI, 200
Nowak — IV, 85
Nowicki Józef — II, 55
Nowikow — IV, 10, 358; IX, 40
Noworusskij — I, 11

O

Oboleński I. M. — II, 243
Oborski Ludwik — III, 136
Obst Jan — VI, 131, 132, 134, 135
Okasaki — III, 79, 81, 272, 289; IV, 348
Okoń Eugeniusz — VIII, 95
Okrzeja Stefan — III, 26
Okulicz — I, 49
Oku Jasukate — III, 290, 291
Oleśnicki Jarosław — IX, 176

Olędzki Władysław — III, 242
Olgierd, w. ks. lit. — V, 237
Olszański — VI, 150
Olszewska — IX, 325
Olszyna-Wilczyński Józef zob. Wilczyński-Olszyna
Onoprienko — I, 191
Oraczewski Czesław — V, 38, 39
Orłow — II, 134
Orłowicz Mieczysław — IX, 70
Orzeszkowa Eliza — II, 197
Orżewski — I, 18, 19, 24, 25, 27, 36, 45, 46, 48, 52, 54—57, 238
Osiecki — VIII, 295, 296
Osipanow W. — I, 11
Osmolski — IX, 166, 325
Osmołowski Jerzy — V, 10, 75, 76
Ossowski Michał — I, 120, 135, 161
Ostoja zob. Zagórski
Ostrowski Józef — V, 15
Ovidius Naso — VI, 134
Oxiński Józef — III, 90, 100, 105, 114, 230; VI, 156; VIII, 76—78
Oyama Iwao — VI, 118; VII, 23

P

Pacewicz — II, 157
Paderewski Ignacy — V, 53, 61, 72, 74, 80, 85—87, 182; VI, 29, 110, 121—123; VIII, 217; IX, 320
Paderewski Zbigniew — IX, 313, 314
Padlewski Zygmunt — III, 88, 90, 101, 104, 108, 114—116, 120, 124, 127—129, 138, 193—198, 200—202, 207, 224, 234, 240, 248; VI, 156, 160; VIII, 58, 59, 64, 65, 79, 89
Paić — IV, 141; IX, 304
Palijiw Dmytro — IX, 230
de Panafieu — VI, 17
Pankow — I, 109
Pannenkowa Irena — IV, 90, 208; VI, 135
Parczewski Alfons — VI, 211
Paschalski Franciszek — VI, 212, 214—216; IX, 176
Paskiewicz Iwan — VI, 154; VII, 112, 151; VIII, 73
Pastrulin — I, 173—175
Paszkowski Tytus — I, 11, 14—16
Patek Stanisław — V, 67, 86, 129, 142
Paweł zob. Dąbkowski Mieczysław
Pawlenko — VII, 108, 204
Pawliszczew Mikołaj — III, 84; VIII, 57, 73
Pączek Antoni — IX, 145
Perkowicz Edward — VII, 7; VIII, 219
Perl Feliks — I, 120; II, 5, 141, 240, 298—300; VIII, 306, 335; IX, 202—204
Petain — V, 105, 190; VII, 160; VIII, 192
Petlura Semen — V, 155—158, 177; VII, 108; VIII, 37
Pękosławski — V, 223
Piątek Kazimierz — III, 285
Piechocki — VIII, 295, 325
Pieczonka — VI, 212, 213
Pieracki Jan — IX, 176
Pierełajew — I, 62
Pierściński Julian — II, 274

Piestrzyński — IV, 384, 387
Pietkiewicz Kazimierz — I, 5, 6, 69; II, 17
Pietrow — I, 116
Pietrusiewicz — VII, 7
Pietrusiński Jan — I, 120, 135, 161
Piętak Jan — IX, 262
Piltz Erazm — I, 226; II, 242, 248
Piłat — VIII, 232
Piłsudska z Szczerbińskich Aleksandra — III, 192; VII, 4; VIII, 27, 140, 165; IX, 13
Piłsudska Jadwiga — VIII, 208; IX, 13, 174, 325, 328
Piłsudska Maria — II, 46, 58
Piłsudska z Koplewskich Maria — II, 1, 120, 129, 131—133, 139, 276, 287; III, 148
Piłsudska Wanda — VIII, 208; IX, 13, 152, 170, 174, 325, 328
Piłsudski Bronisław — I, 1, 3, 11—13, 15—17, 37—39, 68; II, 52; III, 76, 147; V, 189
Piłsudski Jan — VI, 135; IX, 259
Piłsudski Józef (ojciec) — I, 9, 10; II, 46; IX, 234, 235
Piotr III — I, 82
Piotr Wielki — V, 237; VI, 189
Piotrowski W. zob. Wójtowicz Władysław
Pisarew Dymitr — I, 63; II, 49
Piskor Tadeusz — IV, 70; V, 77; VI, 113, 152; VII, 111; VIII, 172, 216, 233, 238
Pius XI zob. Ratti Achilles
Plater — I, 27, 239
Plechanow — I, 66, 85—87
Plechawicius — IX, 63
Plehwe — VIII, 73
Płoski Edmund — I, 120
Poincaré — V, 21
Pol Wincenty — IX, 48
Polakiewicz Karol — IX, 30, 54, 57, 58, 107
Pomarański Stefan — III, 82, 83, 138; IV, 90
Pomorski-Mikułowski Józef — IV, 116, 118, 132, 133, 135, 140, 141, 154, 161, 172, 184
Pomorski — IX, 194
Pompejusz — III, 220
Poniatowski Józef — IV, 254; VI, 34; IX, 43
Poniatowski Juliusz — VIII, 108; IX, 30
Ponikowski Antoni — V, 228, 235, 241—245; VI, 8—10, 39, 44, 121
Popiel Karol — IX, 230
Popiel — I, 249
Popławski Feliks — VI, 140, 141
Popow — I, 141
Poszwiński — VIII, 97
Potjebnia — III, 195; VIII, 76
Potocki Andrzej — II, 298
Potocki Stanisław — V, 209
Potocki — III, 168
Poznański Karol — V, 12
Poznański — I, 104
Pożerski — IX, 222
Późniak — III, 237, 238
Pragier Adam — IX, 230
Prażmowski-Belina Władysław — IV, 62, 68, 72, 73, 75—78, 134, 264, 266—268, 275, 281—283, 288, 324, 325, 330—332, 339, 341, 342, 353, 358, 369, 374, 375, 379, 382,

384, 391; V, 77, 88, 135; VI, 71, 111—115, 119; IX, 288
Prądzyński Ignacy — III, 214, 230; VI, 102, 116, 117, 177
Prittwitz — VIII, 159, 160
Protasewicz-Suszkowski — VIII, 19
Prystor Aleksander — VIII, 137, 138, 216; IX, 208
Przanowski Stefan — V, 254, 255
Przeździecki — IV, 121, 126—128, 135, 141, 146, 161, 171, 184
Przyborowski Walery — III, 84, 85, 108, 110, 112; VIII, 57—60, 78, 80
Przybyszewski Eugeniusz — III, 88
Puchalski — IV, 155; IX, 316—319
Pugaczew — I, 82; III, 219
Pusz Karol — I, 128, 132
Puszkin Aleksander — I, 259—261
Putek Józef — IX, 230
Putna Witold — VII, 18, 132, 142, 143; IX, 95, 96
Puzyriewskij — III, 84
Pyrkosz — III, 213, 230—232

Q

Quelch H. — I, 133

R

Raczkiewicz Wł. — VIII, 251
Raczyński Aleksander — IX, 176
Radlińska Helena — IV, 53
Raduszkiewicz — I, 239
Radziszewski — V, 133
Radziwiłł Albrecht — IX, 47
Radziwiłł Ferdynand — V, 57
Radziwiłł Franciszek — IV, 117, 126, 144, 184, 199
Radziwiłł Maciej — II, 248
Radziwiłł Stanisław — VI, 115; VIII, 216; IX, 47, 48
Radziwiłł — I, 240, 250—252, 280
Rajchman Henryk — VIII, 7
Rajewski — I, 35
Rak-Michajłowski — V, 81
Rakoczy Adolf — I, 294—297
Ramsay — III, 110—112
Ranf — I, 129
Rapp — VI, 54
Rataj Maciej — V, 286; VI, 7; VIII, 122, 330
Rathenau — VI, 54
Ratti Achilles — V, 126; VI, 83; IX, 76, 77
Rawicz Władysław — VI, 165, 166
Rawlinson Henry — VI, 179
Rechniewski Tadeusz — I, 120
Redl — III, 182—188
Redlich — III, 184
Reich — I, 145
Rejowski — IX, 250
Remiszewski — V, 174
Rennenkampf — VII, 111, 205; VIII, 160
Repnin — IX, 91
Ribot Aleksander — VI, 118
Ridiger — III, 242
Riedieczkin — III, 200
Riedl Karol — VII, 8
Robespierre — VIII, 11

Rodziewiczówna Maria — II, 197
Rogaliński — III, 107, 203, 235, 240
Rogiński Roman — III, 90, 113, 118, 126, 196, 197, 209, 218—221, 226, 227; VI, 156; VIII, 70, 71, 78, 80
Rogoziński — IX, 54
Roja Bolesław — IV, 43, 44, 87; V 22—24, 27, 125, 262; VI, 86, 89, 90, 204; VIII, 109, 225; IX, 308, 311
Roland zob. Jędrzejewski Stanisław
Romanowski — I, 114
Romanówny — VI, 25
Romer Jan — V, 72, 125; VII, 114; VIII, 233
Romer Michał — V, 81
Romocki — IX, 30, 110
Le Rond — V, 105
Roop — I, 21
Roos — IV, 11
Rosner Ignacy — VI, 5
Rosner prof. — V, 200
Rosner — IV, 117, 163
Rostopczyn Fiodor — VIII, 131
Rostworowski Wojciech — IV, 116—118, 132, 158, 187
Rothay Reynolds — V, 157
Rouba — III, 28
Rouppert Stanisław — IV, 262, 402; VIII, 24; IX, 164, 329
Roy Marcel — V, 53
Rozwadowski Tadeusz — V, 213; VI, 11, 86, 92, 93; VII, 110, 111, 118, 134; VIII, 109, 214, 217, 220, 222, 229, 230, 236, 238, 240, 244, XXXI
Rozwadowski — III, 218, 228
Rożdiestwienskij — I, 62; III, 56
Rożen Władysław — IX, 202, 203
Rożnowski Kazimierz — I, 69; II, 130—132, 134—136, 138—140, 143
Różycki Tadeusz — VIII, 219
Rudnicki Adam — V, 102
Rudziejewski Edward — I, 75
Rudziejewski Ignacy — I, 75
Rudzki Bronisław — III, 122
Rudzki — I, 166
Rumbold Horace — IX, 243
Rumiński — VI, 212, 216
Ruszczyc Ferdynand — VIII, 102
Rutkowski Aleksander — V, 219
Rutkowski Stanisław — VI, 87
Rutowski Tadeusz — III, 161
Ruzski — IV, 316
Rybak — VI, 19
Rydz-Śmigły Edward — III, 192, 256; IV, 13, 27, 28, 34, 35, 41, 44, 45, 64, 68, 71—73, 75—77, 79, 86, 87, 226, 260, 263, 270, 271, 275, 283—285, 288—290, 293, 295, 296, 301, 309, 310, 317; V, 15, 77, 125, 141, 213; VI, 86, 111—114; VII, 47, 101, 103, 120, 121, 129, 131, 135, 137, 142; VIII, 18, 26, 109, 215, XXXI; IX, 308, 311, 312
Rymar — V, 275; IX, 53
Ryszard zob. Jędrzejewski Stanisław
Ryszard, Ryś zob. Trojanowski Mieczysław

Ryszard III — III, 232
Rządkowski — VII, 58, 72
Rzepecki Karol — III, 82, 192; VIII, 96
Rżewski — V, 174

S

Sacharow — VI, 192
Sachnowski Zygmunt — V, 49, 165
Sachs Feliks — II, 240
Sadowski Jan — IV, 56
Samojło — I, 18
Samsonow — VII, 111, 206; VIII, 160, 161
Sandecki — V, 59
Sapieha Eustachy — IV, 144; V, 183, 215; VIII, 216, 282; IX, 321
Sauerwein — IX, 11, 12, 20, 103
Sawicki Adolf — IX, 230
Sawicki-Stella Jan — VIII, 66, 67, 76, 84
Sawow — III, 257
Scheidemann — V, 17
Schlieffen — VII, 158; VIII, 222—225, 231, 234, 235
Sempołowska Stefania — II, 167
Sergiejew — VII, 14, 15, 33—37, 39, 42, 43, 49—53, 55—57, 60, 62—65, 77, 85—91, 95, 96, 98, 99, 104—108, 110, 112, 113, 121, 131, 133, 134, 136, 137, 139—144, 150—152, 156, 157, 169, 173, 184
Seyda Marian — VI, 215
Seyda Władysław — V, 117, 121; VIII, 96; IX, 307
Seyfried — III, 197, 200
Sia-effendi — III, 262
Siczyński Mirosław — II, 298
Sidorek — I, 174
Sidorowicz — I, 111
Sieheń Stanisław — I, 75
Siemiginiewski Antoni — IV, 30
Sienkiewicz Henryk — I, 240, 250, 251; II, 197
Sierakowski-Dołęga Zygmunt— V, 239; VIII, 65, 66, 75, 88, 89, 271, 272
Siergiejewski — I, 27, 49, 50
Sieroszewski Wacław — III, 75; IV, 7
Sikorski Walerian — IX, 173, 175, 325, 326
Sikorski Władysław — III, 155; IV, 22, 53, 146, 356; V, 213; VI, 2, 19, 125, 209, 210; VII, 103; VIII, 43, 46, 122, 207—210, 213, 228, 229, 234, 240—243, 247, 254, 257, 258, 261, 262, 280, 281, 283, 288, 296, 297, 326, 332, 334, IX; IX, 301, 303, 305
Simonienko — I, 18
Skarbek Aleksander — VI, 11, 31, 109
Skarżyński — I, 281; II, 248
Skąpski Franciszek — V, 35
Skierski Leonard — VII, 83; VIII, 215, 250, XXXII, XXXV
Skinder — I, 58
Skirmunt Konstanty — V, 216; VI, 40, 42
Składkowski Felicjan — IX, 107, 154, 177, 193, 196, 249, 332

Skobielew — VI, 191
Skoropadski — VIII, 37
Skotnicki-Grzmot — IV, 75, 326, 338, 342, 347
Skrzynecki Jan Zygmunt — IV, 161; VI, 102, 116, 117, 177
Skrzyński Aleksander — VI, 125; VIII, 1, 2, 251, 253, 254, 257—259, 279, 280, 282, 287, 295, 299, 325, 326, 329, 330, 332, 333; IX, 321
Skrzyński Władysław — V, 87
Skrzyński — V, 125
Skulski Leopold — IV, 189; V, 121, 127, 249, 257; VI, 10, 38; VII, 150; VIII, 216
Skwarczyński Adam — IV, 242; VI, 14; VIII, 7
Sławek Walery — I, VII; III, 160, 170, 174; IV, 54, 110; VIII, 129, 130; IX, 104, 185, 186, 216, 217, 240, 263, 285, 286, 300, 322
Sławin — III, 200
Słowacki Juliusz — I, 290; II, 46, 47, 66; III, 260, 263; V, 140, 263, 265; VI, 69, 115, 167; VIII, 137; IX, 72—76, 123, 246, 331
Smetana — IX, 63
Smogorzewski Kazimierz — V, 45
Smolicz — V, 81, 85
Snitko — II, 214
Sokolnicki Gabriel — II, 275, 276
Sokolnicki Michał — I, IX; II, 275; IV, 54, 236; V, 45, 67; IX, 285, 286, 300
Sołłohub — VII, 173
Sosnkowski Kazimierz — III, 1, 2, 157—158, 161, 170, 190; IV, 9, 10, 24, 34, 44, 48, 66, 87, 226, 245, 248, 255, 260, 262, 269, 274, 280—282, 284, 289, 291, 292, 307, 322, 325, 326, 328, 330, 333, 334, 336, 362—364, 366, 369, 370, 379, 384, 400, 402; V, 142, 183, 191, 213, 262, 269, 271; VI, 11, 58, 65, 85, 107, 145, 147, 209; VII, 38, 110, 115, 122, 142, 150; VIII, 17, 20, 45, 99, 110, 166, 167, 170, 171, 209; IX, 58, 60, 281, 306
Spartakus — VI, 108
Spasowicz Włodzimierz — I, 233, 250
Spencer Herbert — II, 52
Spławski — VIII, 77
Srokowski Konstanty — IV, 21, 36, 37, 189
Stachiewicz Julian — I, IX; III, 82, 83, 148, 175; IV, 90, 255, 260, 261; VI, 107; VII, 4, 6; VIII, 211, 214, 216; IX, 8, 94, 95, 282, 332
Stachiewiczowa Maria — IX, 332
Stackelberg — VI, 195
Staden — III, 123, 126
Stamirowski Kazimierz — VI, 138, 146
Staniewicz Witold — VI, 211
Stanisław August Poniatowski — V, 126; VI, 6; VIII, 270; IX, 91
Staniszewski Stanisław — IV, 144
Stark — II, 245

Starodworcew — I, 96
Stec Stefan — VI, 87, 89
Stecki Jan — VIII, 108; IX, 30
Stefan Batory — VIII, 268; IX, 127
Stefański Ksawery — III, 285
Stefczyk Franciszek — V, 29
Steinmetz Karl Friedrich — VI, 173, 174, 176, 192
Stetkiewicz — IV, 316
Stępniewski Wiktor — III, 191
Stojałowski Józef — I, 164
Stolarski Błażej — IV, 131, 158, 171
Stołypin Piotr — IX, 25
Stpiczyński Wojciech — IX, 110
Strelnikow — I, 129, 132
Streseman — IX, 102
Strohuber — IV, 35
Stroński Stanisław — IX, 278
Strug Andrzej — V, 164
Strumiłło — IX, 173
Struś zob. Sawicki-Stella Jan
Studnicki Władysław — IV, 117, 118, 121, 122, 125—128, 132, 133, 147, 161, 167, 168, 171, 180, 184—186, 200
Styler — I, 128, 129
Suchecki — I, 239
Suchodolski — III, 218, 220, 221; VIII, 78
Sudiejkin Jerzy — I, 96
Sujkowski Antoni — V, 45, 67; IX, 53
Suligowski Adolf — IX, 176
Sulkiewicz Aleksander — I, 4; II, 86, 104; IV, 300
Sułkowski August — IX, 91
Supiński Leon — IX, 157, 176
Suszyński — V, 279
Suttner Berta — IV, 112
Suworow Arkadiusz — I, 228, 260; VIII, 68
Swieczyn — IV, 371
Szajbler — I, 104
Szaniawski Klemens — VI, 155, 163, 164
Szaulis — V, 85
Szczedryn — II, 78, 178
Szczerbińska Aleksandra — III, 192; *zob. także* Piłsudska Aleksandra
Szcześniewski Walerian — I, 128, 129
Szczurowski — II, 169
Szełgunow Michał — I, 63
Szeperowicz Michał — I, 41
Szeptycki Stanisław — IV, 145, 155, 198; V, 40, 41, 68, 69, 77, 83, 153, 154, 213, 234; VI, 107, 111, 146, 212, 214—216; VII, 18, 20, 27, 31—33, 38, 40, 42, 47, 51, 58, 65, 67, 72, 73, 79—86, 89—95, 99, 100, 107, 114; VIII, 208, 213, 214, 217, 235, 247, 257, 283, 288, 296, 300, 334, VI, XXXI
Szewyriow P. — I, 11
Szkirpa — V, 83
Szlenkier — I, 224; II, 234
Szlikiewicz — I, 174
Szlubowski Bronisław — IV, 144
Szpotańska Antonina — III, 142
Szpotański Tadeusz — III, 142
Sztobryn — IV, 159, 182
Szumański Wacław — IX, 176
Szuszpanow — I, 112

Szuwajew — VII, 184
Szuwałow — I, 100
Szwarce Bronisław — III, 88, 89; VI, 158, 162; VIII, 59, 60, 63, 89
Szymański Adam — VI, 31
Szymański Julian — IX, 8, 214
Szyszman — I, 59

Ś

Ścieżyński — IV, 25
Śledziński — III, 28
Ślezewicius — IX, 63, 65
Śliwiński Artur — II, 5, 263; IV, 121, 126, 132, 133, 135, 138, 143, 147, 159, 160, 171, 172, 182, 184, 196; V, 17, 255—257, 272; VI, 8, 44, 207; IX, 313
Śliwiński Hipolit — II, 275; III, 155—158, 160, 161, 170, 174, 179—182, 253, 295; IX, 285
Śmigły-Rydz zob. Rydz-Śmigły
Świderski — IV, 25
Świeżyński Józef — VI, 85; VIII, 98—100, 107, 115
Święcicki Tadeusz — IX, 263—270
Świtalski Kazimierz — I, IX, XIII, 299; IV, 90, 110, 248; V, 12, 55, 60, 76, 100, 173, 178, 198, 201, 220, 227, 236, 242, 243, 261, 283, 285, 287; VI, 4, 36, 215; VIII, 6, 47, 50, 90, 129, 166, 300; IX, 8, 39, 78, 105, 107, 110, 144, 155, 156, 185—187, 189, 190, 192, 195, 196, 208, 262

T

Tabouis — VI, 122
Taczak — V, 213
Taczanowski — III, 135
Tański Janusz — I, 275
Taraszkiewicz Bronisław — VI, 135
Targowski — IX, 105
Tarnowski Adam — IV, 197, 198
Tartalia — IV, 32
Teslar J. A. — VII, 8
Tetmajer Włodzimierz — IV,
Tettau — III, 57
Teufel — IV, 32
Thornecraft — III, 79
Thugutt Stanisław — V, 67; VI, 145; VIII, 122, 287, 288; IX, 176, 186
Thumenowie — VIII, 296
Thun — I, 83
Tichomirow — III, 188
Tkaczew — I, 112
Tłuchowski — VIII, 333
Togo — III, 56
Tokarski — VIII, 62
Tokarz Wacław — III, 97; VIII, 215, 219, XXXII
Tokarzewski Michał — V, 26, 29; VI, 90, 98, 107
Tokarzewski — IX, 16
Tołstoj Lew — II, 124
Tołstoj — I, 22
Tomaszewski Tadeusz — IX, 176
Tomicki — II, 277
Tommasini — V, 173; VI, 124
Trasow — IV, 371

Traugutt Romuald — III, 137—139; IV, 237; VI, 161, 162; VIII, 61
Trąmpczyński Józef — III, 135, 136
Trąmpczyński Wojciech — V, 62, 127, 215, 226, 242, 243, 245—248, 251—259; IX, 212, 213
Trepow Dymitr — VIII, 59
Triandafiłow — VII, 7
Trocki Leon — V, 143, 151; VII, 206
Troicki — I, 284, 285
Trojanowski Mieczysław — III, 155—157; IV, 261
Trubikow — I, 78
Trzciński Józef — V, 26
Trześniowski Mieczysław — IV, 290
Tschiczericz — VI, 198
Tuchaczewski Michał — VII, 2—6, 8—52, 54—56, 59, 61, 62, 64, 65, 77—79, 82, 85—87, 90, 91, 95—100, 105—114, 117, 119—121, 125, 130—136, 139—141, 143—160, 162, 163, 167, 169—217; VIII, 221, 222; IX, 94
Turau — I, 132
Turczynowicz — V, 134
Turzyma zob. Wiśniewska Maria
Tymkowicz zob. Krynicki Stanisław
Tyszkiewicz Antoni (Leliwa) — II, 62
Tyszkiewicz — I, 35, 40
Tyszkiewicz — II, 26

U

Ulas — IV, 317
Uljanow Aleksander — I, 11, 16
Uljanow Włodzimierz zob. Lenin
Ulrych Juliusz — IV, 53; IX, 69, 163, 164, 325, 329
Umiński — III, 243
Urbanowicz Michał — IV, 29
Urbański - Ostrymiecz Ritter von — III, 185
Uspienskij Gleb Iwanowicz — VI, 77
Uszakow — III, 241
Utgoff — I, 96, 159, 160, 173, 175, 223; II, 127
Uzdowski-Bończa Władysław — IV, 43

W

Wagner — I, 111
Wagner — III, 257, 259
von Wahl — II, 39
Waldemaras — IX, 63, 65, 97—99, 101, 102
Waleron — IX, 30
Wartensleben Herman — III, 173
Waryński Ludwik — I, 120, 262
Washington Jerzy — VIII, 273
Wasilewski Leon — I, IX, XIII, 7, 17; II, 6, 244, 249, 287, 292; III, 5, 37; IV, 8, 23, 53; V, 67, 72—74, 80, 85—87
Wasilko Mikołaj — IX, 321
Waszkiewicz — I, 46
Weisberg Edmund — II, 298

Weiser Józef — II, 275, 277, 278
Wejtko — VI, 101
Wellington Wellesley Arthur — VI, 170
Wereszycki Henryk — I, XIII
Wessl Stanisław — IV, 144
Weszycki — I, 145
Weygand — VI, 11; VII, 110, 111, 152, 153
Węsławski — I, 55
Wieczorkiewicz-Scevola — IV, 27, 310, 329, 331, 333—335, 343
Wielopolscy — IX, 40, 41
Wielopolski Aleksander — I, 65; III, 110, 111, 250; IV, 192, 193; VI, 154, 158, 160, 167; VIII, 64, 75, 79; IX, 204
Wielopolski Zygmunt — II, 248
Wilczyński — I, 129
Wilczyński-Olszyna Józef — IV, 310; V, 32
Wilhelm II — I, 151; V, 118; VIII, 32, 34, 243
Wilson Woodrow — IV, 155, 190; V, 21, 22, 94; VI, 122; VIII, 30
Winogradow — I, 40
Wisnowska — I, 131
Wiśniewska Maria — II, 286; III, 159
Wiśniewski Antoni — II, 127
Wiśniewski — I, 174
Wiśniowski Stanisław — IV, 29
Witkiewicz Stanisław — III, 4, 74—77, 147, 148
Witkiewiczówna Maria — III, 74, 147
Witkowski — III, 241
Witold ks. — II, 220, 221; V, 237
Witos Wincenty — V, 11, 214, 215, 250, 293; VI, 2, 8, 19, 145, 146, 212, 214; VII, 148; VIII, 1, 296, 332—336; IX, 9, 10, 14, 18, 230, 233, 321
Witte — I, 20, 21; II, 200
Witte — II, 89, 90, 92, 94—101, 104
Witte — I, 89, 90, 104
Władek zob. Malinowski Aleksander
Władysław Łokietek — VIII, 266
Władysław IV — VIII, 268
Wojciechowski Stanisław — I, 5—7; II, 128, 280; VI, 17, 19, 22, 53, 54, 110, 114, 145; VIII, 43—45, 217, 247, 252, 253, 257, 276, 277, 280, 282, 283, 294, 295, 297, 299, 300, 325, 326, 329, 332, 333, 335, 336; IX, 10, 15—17, 32
Wojstomski St. W. — V, 260
Wojtaszek Jan Władysław — VI, 140
Wolanin — III, 218, 228
Wołochow — I, 11
Woyczyński Marcin — IX, 271
Woźnicki — V, 252; IX, 30, 144, 151—153
Wójczak — I, 128
Wójtowicz Władysław —III, 24
Wrangel Piotr — V, 170; VII, 27, 169, 194, 205
Wroński Al. zob. Jodko-Narkiewicz Witold
Wrotnowski — I, 246, 280

Wróblewski Władysław — V, 79
Wybicki Józef — IX, 81
Wyrobek — IX, 325
Wyrzykowski Henryk — IX, 107, 176
Wysłockyj Aleksander — IX, 230
Wysocki Piotr — III, 167; VIII, 87, 93
Wyspiański Stanisław — II, 58, 287; IV, 113; VI, 103; IX, 115
Wyszesławcew — I, 74
Wyszomirski — I, 41

V

Vaillant E. — I, 133
Vaucher Robert — V, 87, 128—131, 149

X

X. zob. Sulkiewicz Aleksander

Y

Young — III, 136

Z

Z. zob. Witte
Zabłocki — II, 262
Zagórski-Ostoja Juliusz — IV, 64, 67, 68, 71
Zagórski Włodzimierz — IV, 11; VI, 204, 205; VIII, 240—242; IX, 295, 296, 301
Zając Józef — VIII, 218, 219, 239
Zajkowski — I, 49
Zakrzewski Stanisław — VIII, 215, XXXII, XXXVI
Zaleski August — IX, 11, 12, 101, 103
Zaleski Stanisław — IX, 157, 158
Zalewski — III, 218; VIII, 78
Zaliwski Józef — VIII, 87, 93
Zameczek-Cichorski — III, 107, 116, 233
Zamojscy — I, 194
Zamorski Kordian — IX, 301
Zamorski Jan — VI, 132; VIII, 34
Zamoyski Andrzej — VI, 154, 155
Zamoyski Maurycy — VI, 52, 53
Zamoyski — III, 212
Zander — I, 54, 56
Zarzycki — III, 207
Zawadzki Józef — V, 160
Zawistowski Leon — VI, 114
Zawiślak-Tunguz — IV, 29
Zdanowicz — III, 118
Zdziechowski — VIII, 295, 296, 325
Zegrzda — III, 237
Zejdowski Bronisław — I, 174
Zelwerowicz Aleksander — IX, 7, 322
Zieliński Eugeniusz — II, 7
Zieliński Hugo — IV, 30, 56
Zieliński Tadeusz — VIII, 237
Zieliński Zygmunt — VII, 103
Ziemiałkowski — III, 254
Ziemięcki Bronisław — IX, 30
Zieniec — I, 285; II, 10
Zinowiew — V, 143

Zola Emil — III, 271
Zoli — III, 257
Z. S. L. zob. Przyborowski Walery
Zubatow — III, 188
Zubowicz Piotr — IX, 176
Zwierowicz — I, 239
Zwierzyński-Sław Stanisław — IV, 43, 58, 275
Zych Maurycy zob. Żeromski Stefan
Zygadłowicz — VII, 67, 71, 76, 114
Zygmunt August — V, 238
Zygmuntowicz Zygmunt — V, 29

Ż

Żarski - Radomski Zygmunt — IV, 28
Żelaszkiewicz Kornel — I, 163
Żeligowski Lucjan — V, 10, 48, 92, 173, 197, 213, 226, 228, 232, 235, 236; VI, 12, 124, 126—128; VII, 51, 52, 57—63, 65, 79, 81, 88, 95, 99; VIII, 251, 258, 263, 268, 279—281, 294, 295, 297—300, 310, 325, 326, XXV; IX, 58, 59, 93, 99, 176
Żeromski Stefan — II, 58, 298; III, 75; IV, 50, 400; IX, 82
Żmigrodzki — VI, 31
Żółkiewski Stanisław — VIII, 269
Żuliński Tadeusz — IV, 2, 45, 46, 237—239; VI, 203; VIII, 245; IX, 302—304
Żurawski — V, 120
Żychliński — IV, 117, 163
Żymierski Michał — IV, 13

SKOROWIDZ MIEJSCOWOŚCI

A

Abazja — III, 1, 75
Adamkowo — I, 74
Adrianopol — III, 268, 282; IV, 279
Afeim-Karahisar — III, 261
Akwizgran — VII, 159; VIII, 156, 157
Aleksandrowsk — III, 191
Alessandria — VI, 171
Altona — VIII, 67
Andrychów — IX, 316
Angora — III, 262
Antolka — IV, 249
Antwerpia — VI, 178, 179; VIII, 157
Archangielsk — II, 290
St. Arold — VI, 175
Astrachań — II, 49
Auerstädt — IV, 344; VI, 170, 172
Augustów — VII, 130, 141
Austerlitz — III, 166, 264, 272; VII, 159

B

Babino — VII, 199
Baranowicze — V, 77, 78, 87, 234; VI, 114; VII, 18, 192
Basiówka — III, 3, 174
Bastuny — VI, 114, 115
Belgrad — I, 86
Beniaminów — IV, 209; VIII, 190; IX, 85
Berdyczów — VII, 27
Beresteczko — VII, 102, 103; VIII, 235
Berezyna — VII, 170
Bereźnica — IV, 75, 77
Berlin — III, 87; IV, 88, 131, 160, 162, 254, 359; V, 57, 88; VI, 107; VIII, 95, 110, 113, 116, 158, 170, 171, 186, 204, 249, 291; IX, 204, 308, 310
Bern — IV, 36
Bezdany — II, 282, 297, 299; III, 1, 34, 36; IX, 281
Będzin — II, 202; IV, 129
Biała (Podlaska) — III, 113, 123, 196, 207, 209, 217—219, 221, 226—228, 233; IV, 238; VI, 156; VII, 127, 199; VIII, 70, 78
Białka — III, 229
Białystok — I, 116, 117, 120, 138, 139, 141, 145, 180, 186; II, 40, 108, 109, 127, 232; V, 42, 83, 85, 123, 167; VII, 130, 135, 136, 142, 143, 150, 151, 196, 215; IX, 96, 276
Bidziny — VIII, 130, 131; IX, 317

Bielsk — IX, 316
Bielsk Podlaski — VII, 136, 142, 215
Bieniakonie — V, 232; VI, 115, 119
Birże — VIII, 65
Błonie — V, 10, 46; VII, 208
Bobrujsk — VII, 45, 65, 90, 94, 124, 170
Bochnia — IV, 306, 345
Boćki — VII, 199
Bodzentyn — III, 107, 241, 243
Bogdanów — VII, 89
Bogołoje — III, 40
Bogusławiszki — V, 83
Bolesław — IV, 376—378, 382, 384, 385
Borusowa — IV, 378, 387, 388
Borysław — II, 274; V, 27, 132
Borysów — VII, 170, 181
Brańsk — III, 42
Brienne — V, 104
Brimont — VI, 185
Brodnica — VII, 125, 139, 144
Brody — VII, 103—106; VIII, 235
Brok — VII, 130, 199, 208
Bruksela — I, 146; II, 49, 283; VIII, 282
Brzechów — IV, 13, 14 248
Brzegi — IV, 10, 391
Brześć n. Bugiem — I, 59; II, 145, 180; III, 40—42, 87, 106, 196, 207, 209, 210, 228; IV, 238; V, 123, 167, 260; VI, 104, 114, 124; VII, 6, 15, 34, 92, 101—103, 105, 106, 110, 116, 120, 122, 124, 125, 127, 130, 142, 199, 202, 204, 207, 208, 214, 215; VIII, 80, 225, 234—237; IX, 231
Brzuchowice — IV, 48
Budapeszt — V, 89; VII, 8
Budsław — VII, 173
Budzicze — VII, 187, 190
Buk — IV, 267, 272, 273, 275, 278, 281, 304
Bukareszt — V, 251, 279; IX, 123
Busk — II, 105; IV, 366, 381, 382, 384
Bytom — IX, 206
Bzin — I, 151

C

Canny — VII, 159; VIII, 222, 224—226, 230, 231, 235, 237, 240, 243, 244
Celiny — IV, 294, 296
Chabarowsk — III, 64
Chabówka — IV, 307, 353
Charbin — V, 119; VI, 192
Charków — I, 1, 2, 9, 10, 188; II, 50, 51, 192, 243; VI, 142, 144
Chełm — III, 40; VII, 103—106, 109, 121, 122, 124; VIII, 234, 236
Chełmiec — IV, 18
Cherburg — IX, 72
Chęciny — IV, 371, 397; VI, 65; IX, 40
Chicago — II, 3, 75; III, 294; IV, 38, 51; V, 120; VI, 132
Chlewiska — I, 141
Chmielnik — IV, 2, 362, 364—366, 368, 377

Chocim — VIII, 268
Chodorów — V, 93
Chodynka — I, 150
Chołchło — VII, 189
Chomranice — IV, 20
Chorzele — VII, 141, 144
Chrobrze — IV, 249
Chwastów — VII, 31
Chyżówki — IV, 309—314, 321
Ciechanów — III, 42; VII, 120, 136, 137, 140, 144, 206, 210, 214
Cieszyn — I, 164; IV, 203; VI, 181; IX, 300, 316, 317
Ciołków — III, 107, 202, 231, 235, 239, 240
Cuneo — III, 91, 102; VI, 156; VIII, 84
Cuszima — III, 56
Czaple Małe — IV, 15—17, 267, 271, 272, 275, 276, 281, 283—286, 290, 291, 301—303
Czaple Wielkie — IV, 16, 17
Czarkowa — IV, 379, 381, 393
Czataldża — III, 257, 261, 262, 265, 268
Czeladź — I, 145
Czeremcha — VII, 131
Czeremoszno — IV, 54, 60, 62; VIII, 16, 18, 22, 23, 26
Czernihów — I, 21
Czersk — IV, 74—76, 78
Czetwertnia — VIII, 21
Częstochowa — I, 145, 164, 165, 180, 183, 191; II, 103, 105, 109—111, 190, 191, 193, 273; III, 13, 24, 26, 30, 153; IV, 11; VIII, 98; IX, 250
Czysto-Łuża — II, 1

D

Dajrem — V, 119
Darmstadt — II, 274, 275, 278
Dawidów — III, 3
Dąbrowa — IV, 18, 19, 323, 324, 326
Dąbrowa Górnicza — I, 145, 180, 184, 185, 191—195, 222, 275; II, 110, 126, 127, 173, 193; III, 284, 285
Dereczyn — VII, 192, 199
Dębe Wielkie — VI, 117; VII, 128
Dęblin — I, 151; III, 40, 41, 48, 105, 205; IV, 2, 3, 14, 17, 238, 248, 252, 256, 304, 308, 316, 358; V, 272; VI, 67; VII, 108, 116, 119, 125, 126, 128, 132, 207, 208, 210; IX, 275, 276, 299
Dobra — IV, 3, 306—309, 311, 312, 314
Dokszyce — VII, 54, 55, 58, 64, 78, 90, 186, 188
Domaradzice — IV, 34
Dorpat — I, 2, 10; IX, 204
Douaumont — VI, 118
Drezno — III, 187
Drobin — VII, 211
Drohiczyn — VII, 133, 134, 142, 199, 214
Druskieniki — VIII, 26, 191, 194, 195, 215, 219, 239; IX, 183, 185, 187
Dubinki — VII, 88
Dubno — VII, 48
Dubniaki — IV, 80, 81
Dukszty — VII, 87

Duniłowicze — VII, 58, 60—62, 81, 99
Dyneburg — V, 89, 108, 141, 212; VII, 93; IX, 126
Dzwonie — VII, 187

E

Eleusis — VI, 106
Erikler — III, 264, 266, 267
Essen — VII, 8

F

Firlej — VII, 123
Forbuck — VI, 175
Frankfurt — VIII, 53
Friedland — III, 264, 272
Fryburg — IX, 35
Frysztat — IX, 299, 300
Funchall — IX, 277

G

Gałuzja — IV, 68, 70
Garbki — V, 93
Garbowice — IV, 34
Garwolin — III, 87; VII, 118, 126, 127, 208
Gdańsk — IV, 5; V, 59; VII, 108, 120, 195, 198, 206; VIII, 62, 166, 270; IX, 72
Gdynia — IX, 72, 329
Geczenkla — III, 274
Genewa — I, 17; II, 7, 51; V, 274; VIII, 13; IX, 101—104
Genua — III, 90; VI, 8, 40, 41
St. Germain — VI, 23
Ginietyny — VIII, 65
Głębokie — VII, 31, 32, 50—52, 55, 58, 59, 61—63, 77, 79, 85, 159, 184—186, 188
Głusk — VII, 45, 185, 188
Gniezno — V, 51
Gołonóg — I, 145; III, 284
Gorlice — IV, 27; V, 269; VIII, 189
Gorodok — IV, 69, 70, 72, 75
Gorzków — IV, 34
Goźlice — IV, 32
Góra — IV, 248, 249
Góra Kalwaria — VII, 126
Górne — IV, 14
Grabie Wielkie — IV, 366, 367, 369
Grabina — IV, 31, 32, 34
Grabka — IV, 368
Grajewo — III, 40; V, 123; VII, 144
Granne — VII, 130
Gravelotte — VI, 173
Gręboszów — IV, 377, 381, 389, 393, 400
Grochowiska — III, 20, 85, 128; IV, 249
Grochów — VI, 68, 117
Grodno — I, 18, 49; II, 26, 43, 109; III, 47; IV, 315; V, 11, 42, 83—86, 88, 165, 221, 222; VI, 106, 107, 109, 114; VII, 98, 99, 114, 137, 141, 144, 191, 192, 196, 197, 214, 216; VIII, 32, 102
Grodzisk — IV, 238
Grotniki — IV, 384, 385, 387
Grudzyny — IX, 301, 302
Grybów — IV, 330

H

Hajnówka — VII, 199
Harenbrouck — VI, 179
Hei-kau-tai — III, 273; VII, 23
Herculanum — VI, 158, 159
Hermanowicze — V, 37, 50, 52, 55, 58, 61, 99, 176, 188
Hermanstadt — VIII, 85
Hoduciszki — VII, 81, 188
Hohenlinden — VI, 171
Horochów — VII, 121
Horodło — VIII, 61
Horostyta — III, 167, 168, 211—214, 223, 229, 230
Horoszowa — VI, 20
Hradyska — IV, 71, 73—77
Hrubieszów — V, 212; VII, 104, 105, 122, 212
Huszcza — III, 215, 217, 219, 221, 228
Hulewicze — IV, 41; VIII, 26
Huta Bankowa — I, 185, 191, 192, 194, 220, 221, 222, 275; II, 126, 235

I

Ignacewo — III, 135
Ihumeń — VII, 32, 33, 43, 170, 173, 184, 185, 187, 188
Ilia — VII, 190
Indura — VII, 196, 199
Irkuck — I, 3; II, 290; III, 65, 66, 73, 74, 191; V, 146
Iwangród zob. Dęblin
Iwanowice — IV, 16, 17, 276, 277, 282, 285, 286, 291, 294, 302, 303

J

Jabłonka — IV, 44, 45
Jabłonków — IV, 22
Jakuck — II, 290; VIII, 181
Jalu — III, 61
Janów — III, 122, 218, 227; VII, 120, 214; VIII, 70
Jarosław — I, 115, 163, 192; VI, 89
Jasło — II, 111; IV, 330
Jastków — IV, 3, 39, 63; VIII, 201
Jastrzębie — III, 242
Jedlnia — III, 107, 119, 241
Jekaterynosław — II, 41
Jena — III, 264; VI, 170, 191; VII, 159
Jędrzejów — IV, 11, 13, 360; VI, 64, 65; IX, 40
Jordanów — IV, 307, 308
Józefów — III, 27
Juchniańce — V, 83
Jurborg — II, 72
Jurków — IV, 306, 308—311, 314, 317, 321

K

Kalenkowicze — V, 212; VII, 31
Kalisz — II, 85; III, 87, 105, 119, 205; VIII, 38; IX, 8, 78
Kalwaria — I, 41; II, 91
Kałuszyn — V, 167; VII, 127
Kamienica — IV, 352, 353
Kamieniec — IV, 28, 29, 31
Kamieniec Podolski — V, 157
Kamieniucha — IV, 44, 45; VI, 203

Kanina — IV, 18—20, 322, 325, 327, 334, 343
Kaniów — V, 101
Kara — I, 262
Karasin — IV, 4, 47, 48, 71; IX, 317
Karczew — VII, 126
Karlsruhe — II, 275
Kartagina — I, 72
Kaszówka — VIII, 16
Katowice — V, 275; IX, 206
Kazań — I, 81; III, 218; VIII, 80
Kęty — IV, 3, 26; IX, 316
Kielce — I, 145, 221; II, 10, 202, 273; III, 87, 105, 123, 241; IV, 2, 9—14, 48, 98, 215, 216, 248, 251, 263, 357—362, 366, 367, 369, 371—373, 377, 391, 399; V, 11, 223—225; VI, 64—66, 200; VIII, 38, 121; IX, 6, 8, 39—44, 46, 292, 294, 296, 299, 300
Kijów — I, 27, 188; II, 1, 125, 128, 246, 273; III, 1, 42, 64; IV, 182, 363; V, 157, 159; VI, 122; VII, 34, 47, 93, 177; VIII, 21, 37, 62, 215, XXXI, XXXII; IX, 25, 202
Kireńsk — I, 3, 17; II, 289; III, 66, 74; V, 202
Kirk-Kilisse — III, 257, 261, 266, 268, 282
Kiszyniew — II, 215
Klekotów — VII, 104
Kleszczek — VII, 207
Klęczany — IV, 18, 19, 324
Kłajpeda — VI, 49; IX, 100
Kobcze — IV, 4
Kobylanka — III, 135
Kock — III, 210; VII, 123, 124, 126
Kodeń — III, 106, 107, 210, 217, 228, 232
Kojdanów — VII, 189
Kolano — VII, 75, 76
Kolno — VII, 144
Kolonia — VIII, 156
Koluszki — I, 151
Kołbiel — VII, 125, 128, 142
Kołki — IV, 42, 44, 46; VIII, 21
Kołodia — IV, 54, 79
Komaj — VII, 188
Konary — IV, 3, 27, 30, 31, 34, 38, 39; VIII, 130; IX, 317
Konstantynopol — II, 32; III, 257, 261, 267, 268
Końskie — I, 151; IV, 363
Kopiec — IV, 34
Koprüli — III, 258
Korosteń — VII, 27, 31, 47
Kosów — VII, 199
Kostiuchnówka — IV, 4, 44, 52—59, 79; VI, 205; VII, 41; VIII, 169; IX, 77, 123
Koszana — III, 258
Koszedary — V, 83
Koszyszcze — IV, 4, 42; V, 66
Kowel — III, 40—42; IV, 3, 41; V, 59, 83, 123, 212, 270, 271; VII, 6, 102—104; VIII, 16—22, 24, 26, 234, 237—239, 244; IX, 303
Kowno — I, 54, 61; II, 26, 40, 43, 75, 109, 114, 161, 215, 221; III, 47, 62; V, 81, 82, 84, 86, 236, 239; VIII, 160; IX, 63—65
Koziany — VII, 80, 81

Koziatyn — VII, 27, 42, 47
Kozinek — IV, 27, 30—32, 34, 35
Kozłów — I, 113; IV, 377, 381, 382, 387, 388, 393; IX, 300
Königsgrätz — VIII, 53
Kraków — I, 17, 146, 153, 163, 179, 232, 233, 287; II, 1—5, 17, 28, 45, 51, 54, 57, 94, 95, 102, 103, 111, 232, 244, 263, 271, 274, 276—279, 286, 297; III, 1, 2, 5, 23, 37, 38, 47, 65, 75, 76, 82, 84—86, 108, 145, 147, 155, 160, 161, 170, 175, 176, 184, 187, 253, 285, 295; IV, 1, 2, 4, 7, 8, 10—12, 14, 16, 17, 21, 36, 48, 51, 80, 83, 85, 86, 88, 187, 189, 199, 204, 216, 222, 227, 245, 248, 249, 253—255, 259, 261, 262, 264, 267, 269, 271, 275, 278, 279, 281, 291, 292, 294, 296—303, 306—308, 316, 357—359, 368, 373, 383, 386, 397, 400—402; V, 12, 23, 24, 31, 32, 44, 45, 97, 113, 115, 116, 200, 238, 261, 263, 265, 266; VI, 63, 65, 68, 86, 89, 137, 142, 158, 199, 200, 207; VII, 110; VIII, 39, 57, 90, 92, 95, 101, 102, 108, 109, 198, 215, 231, 297, 316; IX, 40, 41, 43, 44, 50, 51, 71, 72, 78, 127, 162, 163, 166, 204, 216, 233, 278, 285, 288, 291—296, 299, 300, 304, 306—308, 311, 314, 316, 317
Krasnojarsk — II, 290
Krasnystaw — III, 234
Kromołów — I, 184
Kronsztad — VIII, 67
Krościenko — IV, 352
Kroże — I, 51—54, 56, 58, 97, 118
Królewiec — II, 114, 115; VII, 205; VIII, 160
Krupki — VII, 170
Krzemienice — I, 75
Krzemieniec — V, 159, 160
Krzeszowice — IV, 255, 278
Krzywopłoty — IV, 249, 255, 258, 259, 301, 306, 323; IX, 300
Ksany — IV, 391, 393, 395, 396, 398
Książ Wielki — VI, 167; IX, 40, 41
Kubań — V, 48
Kufstein — VIII, 87
Kukle — IV, 44, 45
Kunskoje — IV, 66—70
Kurów — IV, 18, 19
Kuryłowicze — VII, 51, 57
Kuźnice — VII, 196, 197

L

Ladysmith — III, 78
Landwarowo — VII, 191
Laojan — III, 57, 79—81, 257, 269; VI, 191—195
Laski — IV, 2, 13, 14, 23, 248, 252, 256, 257, 340; VIII, 35
Legionowo — IV, 65—69
Leningrad zob. Petersburg
Leodium — III, 89; VIII, 268
Lepel — V, 234; VII, 170
Leszniewka — IV, 4
Leszno — V, 74
Leśna — VI, 114
Lgota Wolbromska — IV, 255, 258, 259, 264

Liao-jang-czou zob. Laojan
Libawa — II, 104; V, 83, 88
Lida — V, 77, 78, 83, 86—88, 228; VI, 104, 106—108, 110—115; VII, 27, 31, 91, 191, 192, 196, 197, 206; VIII, 268
Ligny — III, 272
Lille — VI, 179
Limanowa — IV, 3, 18, 20, 223, 248, 305, 306, 311, 312, 314, 321—323, 330, 335—337, 343, 345, 350—354; VIII, 37, 135
Lipnica Murowana — IV, 3, 24—26; IX, 316
Lipniszki — I, 68
Lipno — III, 240
Lipsk — II, 62; III, 97
Lisów — IV, 363—365
Listopady — VII, 190, 192
Liverpool — II, 3
Locarno — VIII, 291; IX, 57
Londyn — I, 4—6, 17, 79, 133, 147, 149, 153, 162, 182, 203; II, 1—3, 7, 17, 61, 63, 96, 127, 128, 130, 176, 212, 279, 280, 292; III, 89, 93; V, 145, 149; VI, 144, 180, 181; VIII, 68, 243, 258; IX, 35, 278
Lovrana — III, 75
Lozanna — IV, 187; V, 45
Lubartów — III, 28, 48, 106, 234; IV, 39, 40; VII, 121, 124
Lublin — I, 36, 145, 185, 186; III, 40, 42, 87, 105, 122, 205; IV, 3, 4, 42, 52, 98, 152, 226, 230, 376; V, 15, 26, 133—139, 238; VI, 86, 204, 206, 215; VII, 131, 132, 205—210, 213; VIII, 17, 27, 31, 43, 98, 108, 127, 132, 135, 201; IX, 302, 308, 311
Lugdun — I, 139
Lülie-Burgas — III, 257, 261, 262, 264, 268, 280
Lwów — I, 17, 163, 254, 287; II, 1, 2, 111, 244, 274—277, 284, 298; III, 1—3, 77, 85, 89, 94, 100, 155, 159, 161, 174, 176, 179, 181, 186, 190, 191, 253, 254, 285, 287, 295, 296; IV, 25, 48, 85, 237, 358, 376; V, 22—24, 26—30, 35, 43, 54, 78, 94, 122, 177—179, 211, 213, 219, 225; VI, 3, 11, 13, 60, 74, 79, 83—98, 103, 104, 109, 132, 138, 155, 200; VII, 109, 115, 118, 126, 205, 212, 213; VIII, 5, 7, 35, 60, 69, 95, 121, 215, 231, 238, 296; IX, 36, 124, 278, 282, 292, 317

Ł

Łapanów — IV, 3
Łapy — III, 40, 233
Łaskarzew — III, 210
Łącko — IV, 353
Łączki — IV, 39
Łęczyca — III, 44
Łomazy — III, 107, 210, 216, 228, 232
Łomża — III, 41, 234; V, 167; VII, 103, 104, 130, 135—137, 140—145, 157, 199, 202, 215; VIII, 32, 160, 190; IX, 276
Łosice — III, 209, 217, 218
Łowczówek — IV, 3, 24, 26, 223
Łowicz — II, 273; III, 44; IV, 249; VII, 208

Łódź — I, 6, 7, 68, 76, 117, 126, 127, 129, 145, 153, 164, 165, 180, 182, 184, 191, 192, 219, 222, 287; II, 55, 104, 127—131, 139, 140, 143, 146, 147, 173, 174, 185, 197, 198, 204, 247, 258, 263, 279, 284; III, 12, 19, 33, 34, 45, 48; IV, 156, 249; V, 174; VI, 15, 144; VII, 195; VIII, 179; IX, 202, 276, 316
Łuck — V, 132; VI, 205; VIII, 26
Łuków — III, 40, 209, 228, 232, 233; V, 167; VII, 125, 127, 142, 213
Łuniniec — VII, 189
Łunna — VI, 114
Łunna Wola — VII, 99
Łużki — VII, 57, 58, 60—62, 79, 186, 187
Łysków — I, 74

M

Maciejowice — IV, 161; VI, 117; VII, 124; VIII, 175
Magdeburg — IV, 5, 208, 215, 236, 247, 248, 305; V, 1, 66, 101, 181, 182, 225, 231; VI, 25, 27, 28, 57, 84, 85, 208, 216; VII, 162; VIII, 40, 99, 103, 151, 152, 166—168, 170, 171, 175, 186, 204, 206, 248, 249, 262; IX, 5, 22, 23, 31, 84, 86, 87, 127, 306, 308, 309, 312
Maków — III, 235, 240; IV, 307; VII, 144, 203, 208, 214, 215
Malin — IX, 47
Małkinia — III, 40; VII, 44
Manchester — IX, 316
Mandżu Jama — III, 272
Manie — I, 224
Maniewicze — IV, 58, 68—73; V, 59
Maraton — VII, 1
Marasesti — VI, 23
Marcinkowice — IV, 3, 6, 18, 19, 23, 248, 305, 306, 322—325, 328, 331—336, 339, 341, 343, 344, 346, 348, 353, 354; VIII, 169
Marengo — VI, 171
Marsylia — I, 139
Mazniewo — VII, 75, 76
Mazowieck — V, 167; VII, 130, 135, 143, 157
Mediolan — VI, 83
Merecz — VI, 107
Meszna Szlachecka — IV, 24
Metz — III, 269; VI, 173, 175
Mężenin — III, 233
Michaliszki — VII, 58, 88, 89, 190
Michałowice — III, 107; IV, 17, 298—300, 302
Miechów — III, 118, 126; 15—17, 249, 261, 264, 266—270, 272, 273, 276, 284, 294, 304, 361, 391; VI, 65, 200; IX, 41, 292
Miedwieże — IV, 44
Miedzna — VII, 199, 208
Międzyrzec — I, 224; III, 209; VII, 127, 199
Milowice — I, 145
Minusińsk — II, 191
Mińsk Litewski — I, 61; III, 64; V, 81, 87, 89, 106, 107, 166, 168, 212; VI, 105, 112—114;

VII, 21, 32, 33, 38, 43, 54, 55, 75, 78, 79, 89, 90, 93—95, 113, 119, 132, 137, 153, 156, 157, 185, 188, 194; VIII, 226
Mińsk Mazowiecki — VII, 122, 128, 142
Mirów — IX, 41
Mława — VIII, 120, 130, 136, 141, 144
Modlin — III, 40, 41, 43, 48, 62, 99—101, 105, 173, 196, 197, 205, 234; IV, 309; VII, 106, 108, 111, 115, 120, 126, 130, 135, 143, 144, 204, 206, 208, 211; VIII, 59, 79, 240, 241
Mohylów — VII, 31
Mołodeczno — I, 50; VII, 24, 32, 33, 37, 38, 51, 54, 58, 61, 63, 65, 72, 79, 84, 90, 95, 156, 159, 173, 177, 184, 188
Mons — VIII, 158
Morawice — IV, 362, 363, 368
Mosarz — VII, 60—62
Moskwa — I, 3, 11, 115, 150, 187, 189, 197, 233, 254; II, 7, 38, 60, 265, 270; III, 35, 42, 64, 152, 153, 193; V, 169, 237; VI, 133; VII, 2, 6, 7, 10, 21, 167, 169; VIII, 63, 131, 137, 181, 243, 291; IX, 43, 280
Mosty — IV, 10; VI, 105; VII, 192, 196, 197
Moszczenica — IX, 331, 332
Mozyrz — V, 212; VII, 45, 47, 170, 172, 184, 185
Mroczki — III, 210
Mszana Dolna — IV, 306—309, 352
Muelenberg — VI, 36
Mukden — III, 18, 57, 79, 257, 290; VI, 118, 119, 192, 193
Myszków — I, 184

N

Nachod — VI, 173, 174
Nałęczów — IV, 96
Nasielsk — VII, 130, 208; VIII, 241
Nawsie — IV, 6, 22
Neapol — VIII, 82
Nervi — III, 2, 74, 75; VIII, 82
Niebyszyn — VII, 80
Niemce — I, 145, 164; III, 284
Niemirów — III, 218
Nieśwież — IX, 47, 48
Niwiska — IV, 22
Niwka — I, 145, 194
Niżny Nowogród — I, 79
Norymberga — II, 134
Nowa Rarańcza — IV, 61, 63, 65, 66; IX, 123
Nowa Ruda — IV, 69, 70, 74
Nowa Wieś — III, 102, 136
Nowe Troki — VII, 191
Nowogródek — V, 77, 78, 87, 234
Nowy Jastków — IV, 62, 63, 65—67
Nowy Jork — II, 3, 75, 244; VI, 140, 141
Nowy Korczyn — III, 254; IV, 2, 248, 354, 357, 366, 377—385, 387—389, 391, 394; VIII, 39, 169, 170; IX, 300
Nowy Sącz — II, 111; IV, 3, 18—20, 21, 248, 306, 322—331, 335, 336, 344—348, 353, 354; VI, 89; VIII, 135; IX, 183

Nowy Targ — IV, 254, 307—309, 321, 323, 352, 354

O

Odesa — I, 21, 129; II, 245, 246; III, 42; V, 48, 92
Ojców — III, 118
Ojrzeń — VII, 208
Olita — III, 47; V, 83; VI, 105
Olkusz — IV, 11, 255, 259; IX, 299
Ołyka — VIII, 17, 20
Opatowiec — IV, 2, 248, 354, 357, 377—380, 384, 386, 387, 389—400; VIII, 169, 170
Opatów — III, 28, 48, 139; VIII, 39, 130
Optowa — IV, 4
Orany — V, 83; VII, 191, 192
Orenburg — VIII, 66
Orsza — VII, 24, 170, 171
Orzechowna — VII, 22—24, 31, 35—37, 39, 52, 87, 170
Osinogródek — VII, 51, 57
Osipowicze — VII, 27
Ossowiec — III, 40, 41; V, 42; VII, 135, 143, 199
Ostenda — VI, 179
Ostrołęka — III, 40, 41; VI, 117; VII, 136, 137, 143, 144, 157, 199, 202, 215; VIII, 160, 241; IX, 13, 16
Ostrowiec — II, 203, 274, 276, 278, 287; III, 11, 12, 28, 146; VIII, 133
Ostrów Mazowiecka — VI, 109; VII, 130, 135, 137, 143, 199, 215
Ostrów — III, 210, 213; VIII, 234
Oświęcim — IX, 316
Oszmiana — VII, 190, 192
Otwock — VI, 203; IX, 302
Ożarów — IV, 3, 39, 40; VIII, 130—137

P

Pabianice — I, 120, 145, 182; II, 174, 175
Pacanów — IV, 366, 369, 370
Palplin — VII, 133
Parafianowo — VII, 59, 64, 65, 72, 185, 187, 188
Parczew — VII, 203, 211
Paryż — I, 3, 76, 108, 120, 153, 184; II, 49, 50; III, 89, 91—93, 114, 125, 250; V, 39, 45, 51, 64, 66, 70, 74, 80, 83—87, 149, 183, 187—189, 191; VI, 110, 115, 118, 121, 138, 176, 180, 182, 185; VII, 8, 97, 110, 112, 113, 158; VIII, 53, 85, 102, 103, 158, 162, 243, 282; IX, 72
Pasieki — VII, 199
Pawłów — VI, 119
Perekrestie — IV, 66—71, 73, 79
Perm — VIII, 68
Petersburg — I, 1, 2, 11, 12, 16, 27, 37, 38, 40, 41, 49, 54, 62, 96, 111, 112, 114, 131, 132, 152, 174, 187, 189, 197, 205, 210, 215—217, 223, 226, 228, 242, 245, 251, 260, 267, 275, 283; II, 1, 7, 9, 29, 38, 41, 45, 48, 50, 52, 55, 60, 89, 104, 116, 122, 205, 206, 214, 240, 241, 242, 244, 246, 248, 263; III, 59—61, 64, 84, 186, 233; V,

220, 237; VI, 137, 155, 160, 192, 193; VIII, 59, 65, 66, 69, 75, 76, 131, 175, 182, 243, 271; IX, 25, 95, 203, 204, 306
Petra — III, 257, 261, 264, 267
Pęcławice — IV, 30
Piątek — VII, 208
Pierszaje — VII, 189
Pikieliszki — IX, 330
Pilica — IV, 306
Pińczów — IV, 3, 249, 361; IX, 294
Pińsk — I, 21; III, 126; VII, 192
Piotrków — I, 127, 128, 191; II, 109—111; IV, 7, 36, 37, 53, 207, 358; VIII, 189, 240, 243
Pisarzowa — IV, 18, 323, 341, 343, 350
Piter zob. Petersburg
Płaczkowice — IV, 31, 34
Płock — II, 273; III, 87, 105, 107, 114, 119, 120, 195, 200, 202, 205, 234, 235, 238—241, 244, 249; VII, 106, 108, 120, 125, 129, 139, 208, 211; VIII, 32, 79
Płońsk — III, 239
Podbrodzie — VII, 88, 89
Podgórze — IV, 367
Podświlie — VII, 72
Pohost — VII, 54, 56, 57, 60
Pokrzywianka — IV, 31, 34
Połock — VII, 24, 33, 38, 54, 63, 170, 173, 176, 177, 181, 184
Pompei — VI, 158, 159
Poniewież — I, 49
Poręba Wielka — IV, 15
Poronin — III, 156
Porozów — I, 74
Porpliszcze — VII, 59
Port Artura — II, 245; III, 56; VI, 192; VIII, 320
Portsmouth — III, 25
Postawy — VII, 38, 58, 60, 65, 77, 81, 87, 173
Powursk — IV, 70; VIII, 16
Poznań — I, 146; III, 82, 113, 135, 192; IV, 5; V, 51, 63, 117, 118, 121, 123, 211, 213, 229, 265; VI, 135; VII, 137; VIII, 57, 95—97, 173, 262; IX, 21, 311
Praga Czeska — III, 185; IV, 253, 254, 257, 259; VIII, 53, 291
Pruszków — VIII, 74
Prużana — III, 126
Przasnysz — III, 42, 240; VII, 130, 136, 144, 203, 214, 215
Przedbórz — V, 37
Przemyśl — IV, 249; V, 22—24; 26, 28, 45; VI, 15, 89, 90, 92; VIII, 121; IX, 282, 283, 296
Przepiórów — IV, 28, 29, 31
Puławy — IV, 173; VI, 11; VII, 123, 208
Pułtusk — III, 41, 234; VIII, 240; IX, 13, 16

R

Rachów — VIII, 135
Raciąż — VII, 211
Racławice — IV, 161
Radawczyk — IV, 3
Radom — I, 141, 145, 285; II, 11, 127, 161; III, 26, 87, 105, 119, 205, 241, 244; IV, 238, 316, 358, 362

Raduń — VI, 105
Radzymin — V, 212; VII, 124, 126, 129, 132, 133; IX, 95
Radzyń — IV, 106, 107, 167, 168, 210, 212—215, 228, 229, 231, 234; VIII, 78
Raków — VII, 189
Rapallo — VI, 8
Rapperswill — III, 3
Rarańcza — V, 101
Rawa — III, 126
Rdziostów — IV, 6, 18, 19, 324, 326—328, 330—335, 339, 343, 344, 348
Reims — VI, 185
Rembertów — VI, 20, 109, 215, 216; VIII, 145, 146, 148, 153
Rewel — II, 1
Rogi — IV, 56
Rogów — III, 27, 32, 34, 154
Rosienie — II, 75
Rossbach — VI, 191
Rostow n. Donem — I, 112; VII, 41
Roś — VII, 196, 199
Rozbity Kamień — VII, 134
Równe — I, 36; III, 64; V, 131, 132; VII, 47, 48
Różana — III, 41
Różanka — VI, 105, 107
Rudniki — I, 184; VI, 105
Rydzyna — IX, 91
Ryga — I, 36, 48, 188; II, 1, 41, 114, 240, 270; III, 64; V, 108, 166, 168, 169, 175; VI, 124; VIII, 306; IX, 202, 203
Rykowskoje — I, 3, 17
Rzeczany — V, 83
Rzeczyca — VII, 31, 172
Rzeszów — II, 232; III, 156
Rzuców — I, 141
Rzym — I, 72; V, 237; VI, 188, 189, 196; VIII, 52, 224, 225, 307, 308; IX, 27

S

Saarbrücken — VI, 173, 174
Sadowa — IX, 286
Saloniki — III, 164
Samara — I, 81; II, 60
Sambor — III, 156
San Francisko — II, 3
San Stefano — III, 23
Sandepu — III, 56, 57; VI, 102; VII, 23
Sandomierz — IV, 2, 14, 252; VI, 164
Sankej-seki-sau — III, 272
Saratow — II, 49
Sarny — VII, 47
Sasów — II, 275, 277, 278
Schweinschädel — VI, 173
Secymin — III, 200, 201
Sedan — VI, 77, 176; VII, 51, 52, 56, 59, 61, 63, 64, 79, 86, 99, 155, 159
Semenicha — IV, 69—72, 75
Serokomla — III, 210
Sèvres — VI, 21
Sewastopol — VIII, 54
Siedlce — III, 32, 40, 115, 168, 207—209, 218, 228, 229, 232, 233; V, 167, 282; VI, 165; VII, 127, 131, 132, 134, 137, 145, 150; VIII, 214, 234, 235, 237—239, 244; IX, 201
Sielce — I, 71, 72, 145, 185

Siemiatycze — III, 126
Sienno — IV, 11
Sierpc — VII, 136
Sinaia — V, 279, 280; VI, 20; VIII, 282
Sipinghaj — III, 257
Skalitz — VI, 173
Skała — IV, 15, 17, 275, 277—279, 281, 294, 296, 302, 303
Skidel — VII, 192, 196, 197
Skierniewice — I, 151; III, 42
Skniłów — III, 174
Skrzybowce — VI, 111, 113, 114
Sławków — III, 285
Słomniczki — IV, 278, 279, 292, 299
Słomniki — IV, 11, 16, 17, 277, 294, 296, 302, 303
Słonim — V, 234; VI, 104, 108, 112, 114; VII, 196
Słopnice Królewskie — IV, 313, 321, 352
Słuck — VII, 45, 65, 90, 189
Smolary — IV, 69, 70, 73, 75—80; VIII, 22, 26
Smoleńsk — III, 64; VII, 21, 22, 64, 79, 87
Smołodowice — IV, 70
Smołodówka — IV, 69—71
Smorgonie — VII, 191
Sobotniki — VII, 192
Sochaczew — VII, 208
Sofia — IV, 197
Sokal — VII, 104, 121, 122
Sokołów — III, 207, 209, 210; VII, 133, 134
Sokołówka — VII, 199
Solec — IV, 382, 384
Soleczniki — VI, 119
Solferino — VIII, 52, 56, 82
Sosnowiec — I, 145, 192; II, 15, 173, 247; III, 11, 12; IV, 129; VIII, 98
Spaa — V, 165; VI, 124, 126; VIII, 278
Spała — I, 59; V, 194; VIII, 44
Spicheren — VI, 172—176; VII, 78
Spionskopp — III, 78
Stacyn — IV, 69
Stanisławów — II, 111; III, 285; V, 92
Stary Pohost — VII, 56
Staszów — IV, 359, 363, 365, 366, 368; VIII, 136
Stawczany — III, 3, 174
Steyr — VI, 171
Stoczek — VI, 68
Stok Lacki — III, 228
Stokliszki — V, 83
Stopnica — IV, 2, 367—370
Stowygoroż — IV, 4, 43
Strabla — VII, 199
Strąkowa Góra — VII, 199, 202
Stróża — III, 3, 182
Stryj — II, 111
Strzegowa — IV, 15, 263, 264, 302
Strzemieszyce — I, 145, 185; III, 284
Stukana — VII, 64
Sucha — IV, 306, 309
Suchedniów — III, 241
Sudninów — VII, 133, 134
Sulejówek — VI, 20, 36, 141, 145, 152, 197, 209, 211, 213, 215; VIII, 7, 46, 120, 121, 129, 130, 137—139, 145, 171—173,

190, 210, 211, 246, 248, 249, 253, 262, 263; IX, 7, 11, 12, 19
Suraż — III, 106, 107, 233; VII, 143
Suwałki — I, 36; II, 221; V, 98, 102
Sülioln — III, 275
Swojków — IV, 29
Szaciłki — VII, 170
Sza-ho — III, 80, 272, 289, 290; VI, 195
Szarkowszczyzna — VII, 52, 56, 60, 62, 64, 80, 81, 99, 186, 190
Szawle — V, 83
Szczucin — IV, 366, 369, 370, 372—374, 377, 378, 385, 386, 392, 399; VI, 66
Szczypiorno — IV, 209; VIII, 190; IX, 78, 84, 85
Szczytniki — IV, 377, 391, 393
Szi-li-ho — III, 291, 293
Sziszkiejew — I, 109
Szlüsselburg — I, 262, 286; III, 88; IV, 211; VIII, 181, 182
Szpandawa — IV, 5; VIII, 166, 170, 186
Sztokholm — IV, 182, 187
Szydłowiec — III, 107, 115, 241, 242, 248
Szyrwinty — V, 83

Ś

Ściborzyce — IV, 16
Śniadowo — VII, 140
Świątniki — VI, 131
Święciany — I, 46; VII, 32, 33, 38, 58, 80, 81, 87, 186, 188, VIII, 74
Świr — VII, 58, 87—89, 190
Świsłocz — I, 75

T

Tannenberg — VIII, 160
Targowica — I, 194
Tarłów — IV, 3, 11, 39
Tarnobrzeg — VIII, 95, 133
Tarnów — IV, 24, 256, 306, 330, 376; V, 269; IX, 322
Taurogi — II, 72
Tczyca — IV, 15
Telsze — VI, 36, 134
Temeszwar — VIII, 85
Timurhauli — III, 266
Tiumeń — I, 3
Tłuszcz — III, 40; IV, 238
Tobolsk — II, 290
Tokio — II, 3, 249; IX, 182, 279
Tołoczyn — VII, 24, 170, 171
Tomaszów — II, 1, 143
Tomsk — I, 3; II, 290
Toruń — V, 216; VII, 108, 139, 208, 211
Tours — VII, 1
Trianon — VI, 23
Trojanówka — IV, 69—79; VIII, 21
Truskawiec — IX, 323
Trzetrzewina — IV, 322
Tuczna — III, 217
Tuilleries — VIII, 54
Tunka — I, 3, 16; II, 289; V, 202
Twer — I, 78
Twerecz — VII, 81, 188
Tylża — II, 215; VI, 172
Tymbark — IV, 321

U

Ufa — I, 81
Ugły — IV, 68
Ulina Mała — IV, 2, 6, 14—17, 248, 272—274, 276, 280, 281, 284, 286, 289, 296, 298, 302—305, 307, 325, 344; V, 266; VIII, 21, 169; IX, 50, 299
Ulina Wielka — IV, 273, 304
Ułanowice — IV, 34, 35
Urzędów — IV, 3, 39
Uście Jezuickie — IV, 377, 389 392, 393, 396

W

Wadowice — IX, 285
Wagram — III, 264
Warszawa — I, 4, 17, 18, 36, 41, 59, 60, 62, 68, 74, 77, 120, 128, 129, 139—142, 144—146, 151, 174, 177—181, 184, 188—190, 193, 199, 205, 208, 213, 217, 224, 225, 229, 231, 232, 236, 237, 240, 241, 243, 244, 246, 249, 251—257, 261, 262, 264, 270—272, 274—279, 287; II, 10, 15, 43, 48, 50, 53, 60, 63, 64, 66, 69, 80, 85, 89, 90, 93, 94, 98—101, 108—112, 118, 126, 131, 139, 140, 151, 159, 160, 162, 165, 167, 170, 173, 178, 182, 185, 191, 195, 197, 199, 203, 204, 206, 209, 227—232, 234, 240—242, 244, 246, 247, 258—263, 273—276, 278, 279, 285, 287, 299; III, 19, 24, 26, 27, 30, 32, 36, 40—45, 48, 61—64, 74, 84—88, 91, 95, 97, 99, 101—106, 108, 113—115, 119—121, 123, 130, 134, 137, 138, 160, 162, 167, 183, 184, 193, 194, 197, 198, 200, 202, 205, 207—209, 216, 218, 222—224, 233—235, 240, 245, 249, 258; IV, 1—3, 5, 6, 8, 10, 13, 14, 18, 38, 42, 46, 47, 54, 56, 85, 89, 90, 106, 107, 110, 119, 138, 139, 153, 156, 164, 182, 185, 210, 213, 222, 223, 226, 227, 233, 234, 237, 238, 240, 241, 243, 245, 261, 309, 357, 358, 374; V, 13—15, 17—22, 24—27, 29, 34, 39—41, 44, 45, 47, 49—51, 53, 58, 65, 69, 72, 73, 78, 81, 83—85, 87, 93, 98, 102, 109, 121, 123, 124, 126, 128, 131, 136, 145, 148, 149, 151, 152, 154, 157, 160, 166, 173, 181, 183, 188, 193, 195, 208, 210, 212, 214—216, 220—222, 231, 238, 239, 254—259, 262, 269—271, 279; VI, 5, 6, 10—12, 17, 20, 28, 34, 36, 37, 38, 54, 57, 60, 80, 81, 85, 86, 88, 89, 133, 135, 138, 141, 148, 154, 157, 160—162, 164, 169, 203, 205—207, 212, 213, 216, 217; VII, 5—8, 15, 16, 18, 20, 24, 31, 32, 36, 43—45, 51, 53, 63, 65, 82, 91—98, 100, 101, 104—141, 144, 145, 147, 149—151, 155, 157, 159, 164, 195, 197, 203, 204, 206, 208, 210, 213; VIII, 7, 13, 16, 17, 20, 21, 27, 32, 40, 46, 47, 57, 60, 67, 71, 73, 74, 76, 80—82, 85, 95, 99, 101, 103, 106, 109, 110, 115, 116, 121, 132, 140, 145,

163, 165, 171, 173, 179, 181, 194—196, 204, 214, 219, 222, 225, 226, 230, 232, 243, 245, 246, 249, 258, 262—264, 291, 300, 311, 313, VI, IX, XXV; IX, 9, 11, 13, 16, 36, 37, 71, 72, 93, 102, 103, 126, 127, 130, 158, 162, 166, 199—201, 204—208, 215, 234, 240, 271, 291, 302—304, 306—308, 310—314, 321, 322, 324, 330, 332

Warta — III, 100; VIII, 76
Waszyngton — IV, 197
Waterloo — VI, 116, 170
Wąchock — III, 115
Weimar — VI, 170
Wesel — VIII, 166, 170
Węgrów — III, 28, 48, 119, 207, 209, 210; VII, 133, 142
Wiatka — II, 290; VIII, 62
Więzowna — VII, 126
Widoma — IV, 17, 294, 301—304
Widze — VII, 87
Wiedeń — I, 151, 153; II, 2, 298; III, 2, 3, 33, 155, 159, 160, 181, 184, 187, 253, 272; IV, 2—4, 21, 22, 24, 25, 48, 160, 162, 204, 253, 254, 359; VI, 73, 181, 205; VII, 1; VIII, 53, 85, 93, 94, 113, 116, 268, XXXIII; IX, 288, 292, 297, 306, 317—319
Wielka Czernica — VII, 176
Wielki Obzyr — IV, 69
Wiktorka — IV, 16, 17, 275, 285, 286, 288, 289, 291, 292, 294, 303
Wierzbołowo — II, 114, 115
Wilanów — IX, 10
Wilejka — V, 83; VII, 55
Wilno — I, 1—4, 9—15, 18, 22, 25, 33—36, 39, 40, 42, 45, 49—51, 55—58, 61, 68, 74, 145, 186, 189, 227, 228, 230, 234, 237—239, 247; II, 17, 26, 33, 39—41, 43, 45, 47—49, 51, 53, 75, 108, 109, 112, 114, 139, 164, 165, 191, 210, 214—216, 221, 223, 224, 242, 262; III, 46, 61, 170; IV, 301, 316; V, 11, 42, 73—83, 85—91, 103, 111, 133, 147, 167, 173, 194, 212, 221, 222, 226—228, 232—234, 236—239, 265, 273; VI, 3, 11—13, 21, 55, 98—101, 103—107, 109—116, 119—139, 211; VII, 5, 18, 58, 65, 81, 82, 86—88, 90—96, 100, 101, 148, 157, 164, 182, 191, 206; VIII, 32, 47, 50, 51, 57, 65, 68, 102, 117, 119, 182, 213, 214, 278, 302, XXXI, XXXII; IX, 5, 76, 77, 97, 99, 100, 114, 119, 123, 127, 128, 131, 166, 222, 234, 281, 322
Wilujsk — II, 49
Wiłkomierz — V, 83
Winiary — IV, 377—379, 381, 387—389, 391—396, 398—400
Winnica — III, 64; V, 158
Wiski — III, 217
Wiślica — IV, 379, 382
Witebsk — I, 36; V, 143; VII, 24, 170, 171
Władysław — IV, 16, 17, 275, 281, 283—286, 288, 290—295
Władywostok — III, 64
Włocławek — IV, 312; VII, 120, 125, 129, 139, 144, 211, 213

Włodawa — V, 167; VII, 106, 124, 127, 132, 141, 142, 199, 208
Włodzimierz Wołyński — V, 212; VI, 31
Wohyń — III, 215
Wola Konarska — IV, 29
Wolbrom — IV, 2, 15, 16, 248—251, 255, 259, 264, 266—268, 272, 275, 276, 278, 281, 286, 304; VI, 68
Wolica — IV, 34
Wołczeck — IV, 44, 53, 55, 62, 63, 65, 66; VII, 41
Wołkowysk — V, 42; VI, 104; VII, 130, 142, 197, 216; IX, 95
Wołma — VII, 190, 192
Wołogda — II, 290
Wornie — I, 52
Woronowo — VII, 192
Woskrzenice — III, 126
Wrocław — I, 151; IV, 253, 254, 257; VIII, 74
Wysocice — IV, 16, 17
Wysoczki Małe — IV, 34
Wysokie Litewskie — III, 285
Wysokie Mazowieckie — III, 233
Wyszków — VII, 130, 135, 143, 203
Wyszmontów — VIII, 133
Wyszogród — VII, 208
Wyżwa — VIII, 16

V

Verdun — V, 186, 189—192; VI, 117, 118; VII, 160; VIII, 32; IX, 176
Villafranca — VIII, 52
Vionville — VI, 173; VII, 78
Viza — III, 257, 261, 267

Y

Yokohama — II, 3

Z

Zagórz — I, 145
Zagórzany — V, 93
Zagórzyce — IV, 34
Zakopane — II, 1, 274, 282, 286; III, 2, 3, 145, 155—157, 182; IV, 4; IX, 278
Zakrzów — IV, 32, 34
Zalesie — III, 218
Zambrów — VII, 143, 199, 202
Zamosze — VII, 87
Zamość — II, 1; III, 101, 105, 196, 205; VII, 102, 105, 212, 216
Zaprudie — VIII, 16
Zawiercie — I, 71, 72, 145, 180, 183; II, 193; III, 48
Zawoja — IV, 307
Ząbkowice — III, 284, 285
Zdzięcioł — VI, 114
Zeebrugge — VI, 179
Zegrze — III, 41, 43, 202; VII, 129, 134
Zgierz — I, 120
Ziabki — VII, 181
Zieleniewicze — I, 75
Zielonka — IV, 241
Ziembin — VII, 173
Złoczów — II, 275, 278

Zułów — I, 1; IX, 234
Zurych — I, 6, 7; VI, 36

ż

Żarna — I, 75
Żarnowiec — IV, 15, 261, 263, 265, 266, 271
Żelechów — VII, 125, 127, 141
Żerniki — III, 285
Żłobin — VII, 31
Żośle — V, 83
Żyrardów — I, 76, 153; II, 172
Żyrmuny — VI, 114; VII, 192, 196
Żytomierz — V, 155, 158; VII, 31, 36, 40, 47; VIII, 215, XXXI
Żywiec — VIII, 243; IX, 331
Żyżmory — V, 83
Żyżyn — IV, 136

UZUPEŁNIENIA

DO LEGIONISTÓW INTERNOWANYCH W SZCZYPIORNIE

(21 lipca 1917 r.)

Na kilka godzin przed swoim aresztowaniem 22 lipca 1917 r. rozmawiał Piłsudski z kpt. Orliczem z 1 p. p. Legionów Polskich. Kpt. Orlicz, który wkrótce potem znalazł się w obozie internowanych w Szczypiornie, zdał sprawę z tej rozmowy kpt. Stanisławowi Tessaro, komendantowi obozu. Wskutek tego słowa Piłsudskiego znalazły się w rozkazie Komendy Obozu z 2. VIII. 1917 r., ogłoszonym przez Leona Koca w «Polsce Zbrojnej» z 10 listopada 1937 r. Słowa Piłsudskiego stoją w związku z rozbiciem Legionów Polskich na skutek kryzysu przysięgowego (patrz tom IV, str. 209).

Dumny jestem, że w czasie ostatniego kryzysu żołnierz polski potrafił samorzutnie i z własnej inicjatywy zająć stanowisko, jakie poczuciu godności narodowej i honorowi munduru jedynie odpowiadać może.

Cieszy mnie, że pomimo licznych wysiłków, zmierzających w kierunku deprawacji młodego żołnierza, w chwili stanowczej okazał on dość wyrobienia i sił, by kategorycznie oświadczyć, że tylko i wyłącznie sprawie ojczystej siły swoje i życie poświęcić jest gotów.

Otucha i wiara w dobrą przyszłość wstępuje we mnie, gdy słucham relacji o tym, z jaką godnością i powagą żołnierz nasz w ciężkich chwilach ostatniego przesilenia się zachowywał. Mam nadzieję, że godność tę, powagę i wytrwałość i nadal nawet w najcięższych warunkach zachować potrafi.

Pozdrówcie ode mnie serdecznie wszystkich żołnierzy. Powiedzcie, że w imieniu najwyższej służby składam im dzięki za dotychczasowe trudy, bohaterskie wysiłki i znoje.

Przypomnijcie jednak, że zadania, jakie dobrowolnie na swoje młode barki trzy lata temu dźwignęli — ukończone nie są; że dla wyników i ofiar kres jeszcze nie nadszedł.

Mam wiarę i ufność na przeszłości ich ugruntowaną, że żaden z nich ani na chwilę bojownikiem Sprawy Polskiej być nie przestanie, pomimo, że moce nam wrogie postarały się o stworzenie warunków, które na czas jakiś z mundurem żołnierskim rozstać się będą im kazały.

Spodziewam się, że każdy z polskich żołnierzy po wyjściu ze związku wojskowego z niecierpliwością oczekiwać będzie chwili, w której poczucie honoru i godności pozwoli mu i nakaże znowu mundur żołnierza narodowego przyoblec.

Życzę sobie, by przy pierwszej godziwej sposobności żołnierz mój z całym zasobem mocy duchowej, hartu, wyrobienia i z całym, żołnierzowi polskiemu właściwym zapałem do tworzenia polskiej siły zbrojnej przystąpił, nie oglądając się na to, czy mnie osobiście współpraca z nim dozwoloną będzie.

WYWIAD KORESPONDENTA DZIENNIKA «IL SECOLO»

(1 luty 1919 r.)

Dnia 1 lutego 1919 r. udzielił Piłsudski w obecności Władysława Baranowskiego korespondentowi mediolańskiego dziennika «Il Secolo» Lucjanowi Magrini'emu wywiadu, który został ogłoszony w «Il Secolo» z dnia 18 lutego 1919 r.

Wywiad podajemy w przekładzie z oryginału.

Objąłem władzę w momencie niezwykle trudnym dla naszego narodu. Nie było żadnej władzy politycznej, która cieszyłaby się zaufaniem kraju. Regencja pozbawiona autorytetu swoją polityką uparcie aktywistyczną, była otoczona ze wszystkich stron wrogimi sobie nastrojami, gotowymi usunąć ją siłą, krajowi zaś groził chaos. Nie było wojska; mieliśmy 4.000 zdezorganizowanych żołnierzy, z czego skorzystali Ukraińcy, by zająć Lwów. Bolszewicy zaś wysyłają agentów do Warszawy, by wywołać rewolucję komunistyczną.

Należało złączyć wszystkie dzielnice Polski i bronić ich. Bronią i amunicją odebraną Niemcom zdołałem utworzyć wojsko, które dziś liczy już prawie sto tysięcy żołnierzy i mógłbym ich mieć więcej, gdyby Entente'a nadesłała nam środki wojskowe, by uzbroić i ubrać nasze wojska. Wszystkie moje usiłowania zmierzały do zwołania konstytuanty na zasadzie powszechnego, równego, tajnego i proporcjonalnego głosowania bez różnicy płci. Jestem tylko sługą narodu i złożę mą władzę konstytuancie jakikolwiekby był jej skład. Gdyby Sejm konstytucyjny chciał ustalić ustrój konserwatywny, jako żołnierz spełnię mój obowiązek i oddam mu się do rozporządzenia, by służyć memu krajowi. Uważam ten Sejm jako wyraz woli Na-

rodu i w każdym wypadku oddam Ojczyźnie całą moją pracę żołnierską.

Jaka sytuacja panuje we wszystkich dzielnicach Polski i jakie są dążenia i aspiracje Polaków?

Do tej pory nie mamy do zanotowania żadnych poważnych wypadków. Bolszewizm nie przedstawia wewnętrznie niebezpieczeństwa i nie ma wpływu wśród ludności. Można powiedzieć, że panuje zupełny spokój pomimo wielkich trudności ekonomicznych dla szerokich mas robotniczych, pomimo ogromnego bezrobocia, znacznego wzrostu drożyzny i trudności aprowizacyjnych. Patriotyzm pozwala znosić z milczącą rezygnacją te ciężkie chwile życia. I aczkolwiek bardzo potrzebujemy pokoju właśnie w zaraniu naszego odrodzenia po stuletniej niewoli, i kiedy wszystkie nasze siły powinny być skierowane dla odbudowy Ojczyzny, ze wszystkich stron widzimy się zagrożeni i napadnięci. Wojna, która skończoną jest dla Europy, dla nas rozpoczyna się i rozpala się na naszych granicach. Ukraińcy zagrażają Lwowowi, bolszewicy zajęli Wilno i znajdują się u bram Brześcia i Grodna, a posuwając się naprzód zapewniają, że ich celem jest Warszawa i cała Polska. Czesi napadli na prowincje cieszyńskie, czysto polskie, a także na okręgi polskie Spisza i Orawy. Niemcy walczą przeciw nam w Poznańskim.

Ze wszystkich stron otoczeni jesteśmy przez nieprzyjaciół i odosobnieni od świata. Sytuacja w Poznańskim jest wyjątkowo trudna i bolesna, gdyż w chwili gdy ziemie dawnego zaboru rosyjskiego i austriackiego są już wolne, część dzielnicy poznańskiej znajduje się w jarzmie i wolność jej zależna jest nie od nas, lecz od kongresu pokojowego. Na skutek tego znaczne trudności powstały i rosną w Poznańskim; stosunki między soldateską niemiecką a Polakami są bardzo napięte. Polacy nie wiedzą, jakie stanowisko zająć i wahają się między naturalnym pragnieniem stworzenia faktu dokonanego, a poglądem Ententy, która wzywa Polaków, by czekali wyników konferencji pokojowej bez rozlewu krwi. W tej sytuacji najmniejsze nieporozumienia na tle spraw codziennych mogą wywołać starcia, gdyż w takich razach «karabiny strzelają same».

Już byłem gotów wysłać wojsko polskie do Poznańskiego, gdy przedstawiciele Ententy, znajdujący się w Warszawie, oświadczyli mi, że nie powinniśmy nic robić, gdyż sprawa ta będzie rozwiązana przez konferencję pokojową i że musimy liczyć się z warunkami Ententy, jeśli chcemy jej pomocy na tej konferencji dla uzyskania naszego zjednoczenia. Stano-

wisko Ententy nie pozwoliło nam na przedłużanie walki. A zaznaczyć należy, że nie całe terytorium polskie jest wolne; nie mogliśmy zdobyć więcej ze względu na Ententę. Wyznać muszę, że Polacy wierzą najbardziej w fakty dokonane i poddają się z bólem serca życzeniom Ententy.

W Galicji Wschodniej Ukraińcy napadli na Lwów, żarliwe centrum narodowego życia polskiego. Odbić Lwów i obronić to miasto przeciwko usiłowanym przez Ukraińców faktom dokonanym było dla nas absolutną koniecznością. Odpowiedzialność za tę walkę spada w znacznej mierze na eks-cesarza Karola, który wobec nieuniknionego wskrzeszenia państwa polskiego, pragnął, by możliwie jak najmniejsza część Galicji wschodniej przyznana została Polakom i dlatego też pobudzał Rusinów do walki narodowościowej. Tym tłumaczy się też obecność oficerów austriackich i niemieckich pośród Rusinów.

Nie mogę przewidzieć, jakie będzie przyszłe ustalenie granic między nami a Ukraińcami. Istnieje jednak silny kierunek w społeczeństwie, domagający się przyłączenia całej Galicji wschodniej do Polski i wspólnej granicy z Rumunią, by mieć połączenie z Morzem Czarnym, pożądane bardzo z punktu widzenia ekonomicznego. Sądzę, że w przyszłości dojdzie do zgody między nami a Ukraińcami; wierzę w ich ruch narodowy i jest wiele punktów, co do których możemy się porozumieć.

Z Czechami mamy dwie kwestie: sprawę wschodniego Śląska w szczególności zaś Księstwa Cieszyńskiego oraz okręgu Spisza i Orawy. W tych prowincjach ludność pozostała całkowicie polska i ma głębokie poczucie narodowe. Polegając na oświadczeniach Massaryka i na wyraźnych zobowiązaniach rządu praskiego [1]), który niejednokrotnie uznawał nasze prawa do tych terytoriów obecnie zakwestionowanych, pozostawiłem drobne tylko oddziały wojskowe w tej okolicy. Uważam ten nieoczekiwany napad za nie dającą się skwalifikować zdradę ze strony czeskiej. Czesi napadem swym wywołali ferment rewolucyjny wśród ludności okręgu węglowego i ferment ten, który w tej chwili ma tylko charakter narodowy, może przybrać kierunek bardzo niebezpieczny nie tylko dla Czechów, ale dla ogólnej sytuacji. Przemysłowcy i personel techniczny w kopalniach to po większej części Czesi; dlatego nienawiść robotników do sfer kierujących wzmogła się jeszcze z motywów narodowych i to do tego stopnia, że nienawiść do Czechów jest silniejszą niż do Niemców.

[1]) Patrz t. V, str. 54.

Co się tyczy naszego dostępu do morza, powiem, że Gdańsk jest bramą Wisły, jest naszym portem historycznym i geograficznym na Bałtyku, absolutnie niezbędnym dla naszego handlu, jak i naszego życia narodowego. Dlatego żądamy, by było uznane jasno i bez zastrzeżeń jego posiadanie przez Polskę.

PRZEMÓWIENIE W GRODNIE

(1 czerwca 1919 r.)

Dnia 1 czerwca 1919 r. Piłsudski przybył do Grodna. Po przyjęciu defilady wojsk i uroczystości w kościele Piłsudski udał się do Zamku grodzieńskiego, gdzie na powitalne mowy odpowiedział niżej przytoczonym przemówieniem, które podajemy według tygodnika «Polak Kresowy» z dnia 22 czerwca 1919 r.

Ktoś z mówców nazwał mnie słusznie synem tej ziemi, jako taki znam ja doskonale całe piekło niedoli, jakie musieliście tutaj przeżywać, to też marzeniem moim, kiedym wkraczał na tę ziemię, było dać wam to, brak czego najsilniej odczuwaliście — wolność, wolność decydowania o swym losie.

Miło mi przeżywać z wami radosne chwile, kiedy lud polski może witać Naczelnika swego Państwa, lecz wierzcie mi, wolałbym być jednym spośród was, a nie przedmiotem odbywających się dziś owacyj. Spór o przyszłość tego kraju jest waszą sprawą wewnętrzną — rolą zaś naszą jest wam zapewnić swobodę wypowiedzenia swej woli.

PRZEMÓWIENIE NA OBIEDZIE W POZNANIU

(26 października 1919 r.)

W tomie V na str. 117 i 118 przytoczyliśmy przemówienie na obiedzie w Poznaniu według «Kuriera Porannego» z 28 października 1919 r. W «Kurierze Poznańskim» z dnia 28 października 1919 r. przemówienie to zostało podane w o wiele obszerniejszym i poprawniejszym tekście, który poniżej podajemy.

Wielce szanowni panowie!

Z chwilą, gdy stanąłem na ziemi wielkopolskiej, opanowały mną uczucia i wspomnienia tak dziwne, że dotąd owładnąć nimi nie mogę.

I nic dziwnego!

Wielkopolska i Wielkopolanie są pod niektórymi względami wybrańcami w Polsce.

Polskie dziecko, gdy sylabizować dzieje ojczyzny swej się uczy, swoje oczęta tak łatwo wzruszające się i tak pamiętliwe zatrzymuje nie gdzie indziej, jak na tych ziemiach, które wy zamieszkujecie. A miłe dziecinne usta, gdy zaczynają wymawiać z czcią imię Polski, wymawiają równie z miłością wasze ziemie.

Każde dziecko polskie, gdzie tylko ono rośnie, gdzie tylko żyć i czuć zaczyna, do was pierwszą miłość kieruje.

A potem? Potem idą lata klęski, lata niewoli.

Stanęliście wobec wroga tak przemocnego, tak silnie zorganizowanego, w taką potęgę materialnej kultury i organizacji zbrojnego, że zdawało się, iż w tej walce wytrzymać nie podobna. Ile razy w przeszłości serca polskie chwiały się w zwątpieniu, gdy myślano o niemożliwości wytrzymania w piekle walki, którą wam narzucono, ile razy marzenia ludzi biegły w budowę przyszłości, cofały się one przed tą żelazną falą mocy i siły, która nad wami ciążyła. A wtedy serca polskie i umysły polskie biegły do was, do was jako do tych, którzy zda się na straconym posterunku stoją, do tych, którzy imię polskie reprezentują w najcięższej walce o kulturę, w walce o organizację, w walce o dumę i istnienie w europejskiej cywilizacji.

Moi panowie! Gdy mówię o niewoli, to nieraz mnie, tak pewnie jak wam wszystkim urodzonym w niewoli na myśl przychodzą nasze dzieci, które już teraz szczęśliwe wolnym płucem oddychają, i może kiedyś sędziami naszymi będą. I jako przyszła historia naszych czasów słowa potępienia i słowa krytyki rzucać będą. Boję się, że wiele z tego, cośmy w niewoli przeżyli, dla nich zrozumiałym nie będzie.

Niewola! Ileż to skrzydeł rozpiętych do lotu złamanych przedwcześnie. Niewola! Ileż to serc nadpękniętych przedwcześnie, chorych, a zatem trwożliwych. Niewola! Ileż to charakterów zwichniętych w kolebce albo w chwili, gdy umysł kształtować się zaczyna. Tego być może dzieci nasze, dzieci w innych warunkach się rozwijające zrozumieć nie będą w stanie. Ten smutny dorobek niewoli, z którym tak ciężko walczyć nam teraz przychodzi, ma jednakże i strony jaśniejsze.

W nieszczęściu, w walce kształcą się charaktery. W nieszczęściu i walce człowiek się uczy. Jest to dorobek wielki.

Wy, Wielkopolanie, rzuceni zostaliście do walki, którą wam wróg nieubłagany wypowiedział w tej dziedzinie, w której

Polska zawsze w wielkim stopniu najsłabszą była. Niemoc w tej dziedzinie przyczyniła się dużo do poprzedniego upadku. Walka została wam rzucona w dziedzinie organizacji, w dziedzinie umiejętności wytwarzania codziennego, szarego, pełnego obowiązku i pełnego trudu życia.

Rzucone to wam wyzwanie przyjęliście i w tej dziedzinie macie za sobą dorobek niewoli tak wspaniały, że Polska cała przed wami się korzy. Z dorobkiem tym wchodzicie do wolnej niepodległej Polski. Wchodzicie do niej po ciężkiej, długotrwałej wojnie.

Wojna ta wyszarpała nerwy. Wojna ta ludzi zmęczyła, a po zmęczeniu budzi się tak w Polsce, jak i na całym świecie, tęsknota do odpoczynku. Idą czasy, których znamieniem będzie wyścig pracy, jak przedtem był wyścig żelaza, jak przedtem był wyścig krwi. Kto do tych zawodów bardziej przygotowany będzie, kto w tym wyścigu większe dowody wytrzymałości złoży, ten w najbliższych czasach będzie zwycięzcą, ten potrafi utrzymać to, co zyskał, albo odrobić to, co stracił.

Moi panowie! Przychodzicie do Polski z wielkim dorobkiem, ciężką walką zdobytym, z uczciwą, w drobiazgach sumienną, obowiązkową pracą. To jest wielki dorobek! Gdy myślę o zadaniach stojących przed Polską, chciałbym wnieść od was do Polski całej waszą namiętność pracy, któraby Polskę przeniknęła, dała umiejętność zorganizowania pracy sumiennej, umiejętność pracy uczciwej.

W tym głębokim przekonaniu, że Wielkopolanie wniosą do całej Polski tę swoją cnotę, wznoszę toast: Poznań i dzielnica, która tak ciężką walkę wytrzymała, a jednakże z niej wyszła moralnie zwycięską — niech żyje!

DRUGIE PRZEMÓWIENIE W ŁUCKU

(10 stycznia 1920 r.)

W tym samym dniu, w którym Piłsudski wypowiedział w Łucku przemówienie do delegacji ludności wołyńskiej (por. t. V, str. 132) Komisarz Generalny Ziem Wschodnich Jerzy Osmołowski wydał obiad na cześć Naczelnika Państwa. Na tym obiedzie w odpowiedzi na liczne toasty wygłosił Piłsudski niżej przytoczone przemówienie, które podajemy według tygodnika «Polak Kresowy» z dnia 25 stycznia 1920 r.

Dziękuję panom za serdeczne i ciepłe przyjęcie, które mnie spotyka. Jestem tym bardziej wzruszony, że sam w da-

lekiej i równie męczeńskiej ziemi zrodzony, przyjmuję hołd od siostrzycy ziemi wileńskiej — ziemi wołyńskiej. W pięknej stolicy waszego kraju odbywały się wielkie zjazdy, wielkie postanowienia. W zamku, który zwiedziłem, gdy był jeszcze żywy, ongi wielcy władcy robili swój sejm, za basztami, za bronią ówczesną zebrani radzili i postanawiali o losie ziemi waszej i narodu. Było to w wieku XV, pierwsze sejmiki, pierwsze zbliżenie narodów. W tym refektarzu bernardyńskim zbierały się sejmiki szlachty, którym ziemia niech będzie lekka. Dla nas, potomków, na zawsze zostaną oni głębokim wspomnieniem. Myśmy ich dzieci, myśmy dzieci Polski, której panowanie sięgało od morza do morza.

Życzę wam, abyście za lasem bagnetów polskich na Wołyniu mogli zebrać nowe sejmiki XX wieku, w których wszystkie ludy, zamieszkujące te ziemie, mogłyby się zebrać dla wspólnej zgody i wspólnego szczęścia.

Ziemia wołyńska i miasto Łuck niech żyje!...

PRZEMÓWIENIE W CHEŁMIE

(11 stycznia 1920 r.).

Piłsudski w przejeździe z Wołynia do Lublina zatrzymał się dnia 11 stycznia 1920 r. w Chełmie. W gmachu starostwa zebrali się przedstawiciele wszystkich narodowości, organizacyj społecznych i gmin.

Na mowę powitalną wypowiedzianą w imieniu wszystkich delegacyj Piłsudski odpowiedział niżej przytoczonym przemówieniem, które podajemy według tygodnika «Polak Kresowy» z dnia 18 stycznia 1920 r.

Moi panowie!

Zaszczytną kartę w dziejach niewoli polskiej posiada Ziemia Chełmska, zaszczytny udział wzięła w dziejach polskiego męczeństwa. Wszędzie na ziemi naszej srożył się ucisk, waszą ziemię dotknął on najbardziej, tu wysilał się wróg szczególnie, by was unicestwić, by wasze imię zetrzeć z karty życia, wasza ziemia wystawiona była na najwyższe cierpienia i najcięższą próbę, lecz zwycięsko przetrwała wszystkie ciosy, zniosła z wiarą i w chwale męczeństwa długi okres naszej niedoli, budząc tym podziw i wdzięczność w całym narodzie. Zdołaliście oprzeć się wszelkim skutkom niewoli, jakie przemoc chciała na was sprowadzić, daliście wzór hartu i wytrwałości pol-

skiej. Dzieje wasze znane są mi od dawna. Choć z dala, cierpienia wasze odczuwałem, zresztą jak każdy Polak. Widziałem też zbliska wasze klęski w czasie wojny, gdym w r. 1915 przez Ziemię Chełmską przechodził [1]), widziałem sioła wyludnione, chaty w zgliszcza zamienione. Dziś z radością patrzę na kraj dźwigający się z ruiny, z radością widzę jak się ze zgliszcz odbudowuje i swobodnie oddychać może. Dziś Polska idzie w purpurze chwały i zwycięstwa, a otoczyć się musi purpurą światłości i doskonalenia się wewnętrznego. Tak jak Polskę całą wzywam i was do podjęcia pogodnej pracy rozwojowej, gdyż musimy wznieść się na jak najwyższy poziom kultury, aby z dorobku naszego mogły korzystać i dalsze tereny, by mogły czerpać od nas pełną garścią światło i wszelką pomoc.

PODZIĘKOWANIE

(2 sierpnia 1920 r.)

Podczas swego pobytu w Chełmie dnia 2 sierpnia 1920 r. Piłsudski zatrzymał się na kwaterze w lokalu bursy gimnazjum męskiego. Wyjeżdżając napisał niżej przytoczone podziękowanie za gościnność. Tekst podziękowania przytaczamy według Księgi Pamiątkowej Państwowego Gimnazjum im. St. Czarnieckiego w Chełmie: «W dwudziestą rocznicę 1915—1935», gdzie znajduje się facsimile rękopisu.

Podczas ciężkich terminów, które przyszły na Rzeczpospolitą, wdzięczny za gościnność i chwile spoczynku w tym domu zaznanych.

Chełm 2. VIII. 1920 r. J. Piłsudski

PRZEMÓWIENIE Z OKAZJI UDEKOROWANIA SZTANDARU 15 PUŁKU UŁANÓW ORDEREM «VIRTUTI MILITARI»

(22 kwietnia 1921 r.)

Dnia 22 kwietnia 1921 r. przyjechał Piłsudski do Poznania celem dokonania dekoracji orderem «Virtuti Militari» sztandaru 15 pułku ułanów.

---

[1]) Mowa o przemarszu I Brygady Legionów z Wysokiego Litewskiego do Kowla w dniach 23. VIII.—6. IX. 1915 r.

Po uroczystościach wojskowych odbył się w «Bazarze Poznańskim» bankiet, podczas którego Piłsudski wypowiedział niżej przytoczone przemówienie o zadaniach kawalerii w Polsce i o zasługach 15 pułku ułanów.

Przemówienie podajemy według «Dziennika Poznańskiego» z dnia 24 kwietnia 1921 r.

Moi kochani! Kiedy mówię do przedstawicieli jazdy, miesza się we mnie wiele sprzecznych uczuć. Ci, co mieli sposobność znać mnie dłużej, przez czas 7-letniej wojny, wiedzą, że bój kawaleryjski uważam za trudniejszy od boju piechoty. I nie dziwię się, że każdy, kto ma szczęście lub nieszczęście dowodzić w armii, marzy i pragnie: byle nie w piechocie. Tymczasem rozwój środków technicznych wprowadza w dzieje jazdy stały kryzys. To wojsko wymaga tylu ofiar, tylu nakładów i takich strat, że rozwijające się wciąż środki techniczne wyprzeć je muszą ze stanowiska królowej bojów. Ten ciężki problemat, który zawisł nad kierownictwem wojennym całego świata, zawisł także nad wami. W każdej wojnie ostatniego stulecia i po wojnach, gdy liczono nabyte doświadczenia, myślał każdy powołany do rozważania, czy nie warto tego, co kosztuje jazda, obrócić na co innego. Otóż zechciejcie sami zdać sobie sprawę z tego problematu, jak ten, który zbiera dane, czy istotnie wolno wydawać środki państwowe i narodowe na instrument bojowy małej wartości. Nie mówię tego, abym wam, w dniu waszego święta, chciał sprawić przykrość. Mówię, bo takim jest mój obowiązek, bo taką jest prawda, jasna, prosta, szczera. Oto walczy we mnie jeszcze rzecz inna: ci, co mieli szczęście lub nieszczęście być pod moim dowództwem, wiedzą, że jestem z tych, którzy szukają rozwiązania zagadnień wojennych nie gdzie indziej, jeno właśnie w szybkości. Poruszenia lotne, które nie dają odetchnąć wrogowi, oto problemat, nad którym moja głowa i moja dusza pracowała sto razy czasu wojny. Któż, jeśli nie jazda, powołana jest do rozwiązania tego zagadnienia? Nie piechota, która w porównaniu do was tylko żółwim posuwać się może krokiem, nie artyleria, ciągniona przez nieszczęsne konie; nie tanki ciężkie i mogące pracować tylko krótki czas, — jeno jazda szybka, pewna, lotna, decydywna, gdy trzeba osiągnąć rezultaty, ta może rozstrzygać o przełamaniu nieprzyjaciela. My, żołnierze zachodu i wschodu, — my jednako wszędzie zagrożeni, mający do osłony setki kilometrów, my musimy rozstrzygnąć zagadnienie, na które wojna światowa nie dała odpowiedzi. A ja, — kiedy szukam myślą słowa zbawczego, — to na was zwracam utęsknione oczy. A nuż — nikomu, jeno wam, danym będzie właśnie rozwią-

zanie problemu? Jazda polska ma dawną, świetną tradycję: ona broniła dalekich, wielokilometrowych przestrzeni, ona sięgała poza rubieże Rzeczypospolitej. Więc kiedy jestem wśród was, niech mi wolno będzie powiedzieć, że mimo wszystko w optymistyczne rozstrzygnięcie problemu nie wierzę. Jazda polska egzaminu czasu wojny nie zdała; nie zdała go pod względem technicznym. Ale zdała pod względem moralnym. Pod tym względem przewyższyła wszystkie rodzaje broni. Załamań ducha, załamań serca, wahań odwagi wśród niej nie było. Zawsze i wszędzie stała, walczyła jako wojsko, na które wódz liczyć mógł bez ochyby. To byli ci, co nigdy nie zawiedli. Gdyby mi przyszło sądzić poszczególne jednostki armii, wyznaję, z jazdy miałem radość dużą. I powiedziałem sobie, że odznaczenie najwyższe otrzymają te jednostki, które ani razu nie przestały być żołnierzem, dochowały cnoty wojskowej, pewne, niezachwiane, niezawodne. Odznaczyłem 3 dywizje piechoty [1]); wśród jazdy — byłbym musiał odznaczyć trzy czwarte pułków, idąc za głosem serca, co znów nie harmonizowałoby z tym, co to będzie odpowiedzią na wyrażony tu żal waszego pułkownika, że pułk ongi w Zelwie odznaczenia nie dostał [2]). Po długiej walce miarę znalazłem. Te jednostki wśród jazdy, które toczyły bój przez całe dwa lata, które dały największy wysiłek i osiągnęły największy efekt, te, które dały nadzieję, że na nich, na ich doświadczeniach jazda w przyszłości oprzeć się będzie mogła, te pułki zdecydowałem się udekorować orderem Virtuti Militari.

W ciągu całej wojny pułk 15 pracował razem z 14 dywizją piechoty, nie miał zatem okazji do tego, aby zdobyć dla jazdy doświadczenie, jako dla zupełnie samodzielnej broni. W tych próbach ogniowych, gdzie jazda została odrzucona przez wroga, nie występowaliście nigdy. Nie chcę zatem sądzić, jakie byłoby wasze zachowanie się, gdybyście na południowym froncie byli narażeni, choć skłonny jestem myśleć, że i tam bylibyście zadaniu sprostali. Tam, gdzie byliście, byliście doskonali — i historia lwią część zwycięstw wam przypi-

[1]) Mowa tu o odznaczeniu pułków 1 Dyw. Legionowej, 14 Dyw. i 19 Dyw. piechoty.

[2]) Dnia 6 grudnia 1920 r. Naczelny Wódz dekorował sztandary pułków 14 dywizji piechoty w Zelwie. Dowódca 15 pułku ułanów płk. Anders, przemawiając pierwszy na bankiecie w «Bazarze Poznańskim», powiedział: «Gdyś Panie Marszałku przybył swego czasu do Zelwy, by dokonać dekoracji tylu a tylu sztandarów 14 dywizji zabolało serce, że między nimi naszego nie było».

sać musi. W tej dziedzinie jesteście najlepszym pułkiem, jaki znam, mówię wam to szczerze i otwarcie.

Toteż gdy mi przyszło sądzić o jednostkach, na których przyszłość polskiej jazdy oprzeć się może, zatrzymałem się na 15 pułku ułanów bez wahania. Pozwólcie, że zanim jako najstarszy kawaler orderu Virtuti Militari wypiję zdrowie nowego kolegi, rzucę okiem w przyszłość. Granice Polski są otwarte, jesteśmy skazani na wypadek wojny, wszystko jedno z którym sąsiadem, na wojnę manewrową. W tej wojnie jazda może być albo niepotrzebną, kosztowną kulą u nogi, albo świetnym instrumentem do zwycięstwa. To zależy od samej jazdy, od jej wartości i tych zalet, które w sobie rozwinąć potrafi. Kto miał szczęście lub nieszczęście pode mną służyć, wie, że jestem wściekłym ryzykantem. Cały mój wpływ w państwie kładę na to, aby państwo ryzykowało utrzymanie wielkiej ilości kawalerii. Ona zaś niech próbuje, aby rozwinęła w sobie te wartości bojowe, jakich otwarte a rozległe granice Polski potrzebują. Niech je rozwinie pułk 15! Niech żyje!

AFORYZM O ŻOŁNIERZU

Aforyzm ten ogłoszony został przez «Polskę Zbrojną» z 5 sierpnia 1921 r. z następującym wyjaśnieniem: «Aforyzm powyższy Naczelny Wódz raczył zaofiarować w swoim czasie dla zaprojektowanego przez redaktora «Polski Zbrojnej» wydawnictwa p. t. «Żołnierzowi Polskiemu».

Jedną z największych cnót żołnierza jest opanowanie siebie i płynący stąd spokój. Żołnierz, a tym bardziej oficer z «nerwami» niewiele wart. Jak na koniu z zerwanymi nogami w galopie czy wyścigu, tak na żołnierzu z «nerwami» w chwili niebezpieczeństwa i kryzysu polegać nie sposób.

Więc przede wszystkim «spokojnie».

J. Piłsudski

PRZEMÓWIENIE W WILNIE

(13 sierpnia 1922 r.)

W dniu 13 sierpnia 1922 r. przybył Piłsudski do Wilna na uroczystość wręczenia sztandaru 23 pułkowi ułanów grodzieńskich. Po defiladzie na placu Łukiskim odbyło się w kasynie oficerskim śniadanie, na którym Piłsudski wygłosił następujące przemówienie, które podajemy według «Polski Zbrojnej» z dnia 15 sierpnia 1922 r.

Moi panowie! Po wielu komplementach pod adresem jazdy byłbym niesprawiedliwy, gdybym nie powiedział, że czynienie z jazdy jakiegoś wyjątku zawiera wiele przesady. Jazda musi włożyć wiele pracy, aby dorównać innym broniom, 23-ci pułk należy do nowych formacyj, jednak wyróżnia się pośród nich. Złożyły się na niego, tradycja oddziałów obrony Wilna i jazdy grodzieńskiej, która razem z dywizją litewsko-białoruską odbyła całą dwuletnią kampanię. Mam w pamięci jeden świetlany obrazek. W czasie, gdy w roku 1920 posuwałem się w swym aucie wśród licznych naszych taborów po rozpoczęciu ofensywy w Białymstoku, spotkałem transport żołnierzy. Jak to zwykle było pośród ułanów, każdy był ubrany inaczej, salutował inaczej i inne nosił lampasy. Zapytałem: «kto wy, chłopcy?» — odpowiedzieli: «My z Grodna». Nie mogłem zrobić im tej przyjemności, aby ich w Grodnie zostawić, czekały wielkie zadania zakończone zdobyciem Wilna. Ich odpowiedź była szczera żołnierska: widziałem przed sobą dobrego żołnierza, był to żołnierz ochotnik.

Ten żołnierz przypomniał mi chwilę, gdym przed ośmiu laty z jednej części Polski przybył do drugiej. Uczułem wdzięczność dla tej dziwacznej gromady. Z tych dwóch tradycyj obrony Wilna i obrony Grodna powstał nowy pułk grodzieński. W ciągu ostatnich miesięcy przeszliśmy poważną pracę. Mogłem ocenić to w czasie dzisiejszej defilady. Wierzę, że pułk 23-ci stanie niedługo pośród starych swych kolegów jako jeden z najlepszych. Piję zdrowie pułku, za jego rozwój i pomyślność.

PRZEMÓWIENIE NA ZJEŹDZIE B. PODCHORĄŻYCH

(29 listopada 1922 r.)

W dniu 29 listopada 1922 r., jako w dniu święta szkoły podchorążych w Warszawie, odbył się zjazd b. wychowanków szkoły, na którym Piłsudski wygłosił niżej przytoczone przemówienie. Podajemy je według «Polski Zbrojnej» z dnia 2 grudnia 1922 r.

Moi drodzy koledzy! Przemówię do was bardzo a bardzo krótko. Patrząc na was, cieszę się bardzo, widząc młodzież polską w armii polskiej. My, starzy, którzyśmy nie mieli szczęścia żyć w swojej młodości w Polsce, przynieśliśmy z sobą do Polski mnóstwo wad, z którymi ja, jako Naczelny Wódz, miałem nieraz dużo kłopotów. Wobec tego, że człowiek jest optymistą, chcę wierzyć, że nabywać będziecie w Polsce samych cnót. Życzę wam ich jak najwięcej, a jak najmniej wad, bo zdaję sobie sprawę, że i od nich nie jesteście wolni.

Cieszę się, że was jest dużo, a chciałbym, żeby was było jeszcze więcej. Cieszę się, bo przypominacie mi, że cztery lata temu przybyłem do tego gmachu [1]), który był kiedyś domem niewoli. Gmach ten świadczy o naszym tryumfie, ale i o naszej niewoli. Ten tryumf życia polskiego jest mi tym przyjemniejszy, że obok mnie znajduje się szkoła podchorążych. Cieszę się, że w nocy 29 listopada wartę na Belwederze zaciągają podchorążowie, którzy mi przypominają dni tryumfu. Tryumf jest bardziej zdolny do wytworzenia cnót, niż klęska. Wytwarza łatwiej cnoty, niż wady.

Życzę wam wszystkim takiej kariery, któraby była tryumfem, któraby w was wzbudziła szacunek dla samych siebie.

PRZEMÓWIENIE W GRODNIE

(11 lutego 1923 r.)

11 lutego 1923 r. odbyła się w Grodnie uroczystość wręczenia 76 pułkowi piechoty sztandaru. W imieniu Prezydenta R. P. aktu tego dokonał Piłsudski. W czasie obiadu wydanego na jego cześć w kasynie oficerskim 76 p. p. Piłsudski wygłosił przemówienie, które ukazało się w «Polsce Zbrojnej» z 17 lutego 1923 r. w następującym obszernym streszczeniu:

[1]) Mowa o przeniesieniu się Piłsudskiego do Belwederu w dniu 29 listopada 1918 r.

W imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej, w zastępstwie którego wręczyłem wam dziś sztandar pułkowy, dziękuję wam za te serdeczne uczucia dla mnie, jakimi były przepełnione przemówienia panów.

W imieniu Ministra Spraw Wojskowych gen. Sosnkowskiego życzę 76 p. p. pomyślności i jak najlepszego powodzenia w dalszej, żmudnej, lecz zbożnej pracy dla dobra i na chwałę Ojczyzny.

W dniu dzisiejszym, w którym pułk wasz otrzymał swój sztandar, a którego znaczenie i wartość tak pięknie przedstawił ks. dziekan [1]), mnie pozostaje niewiele do powiedzenia.

Sztandar jest to rzecz dziwna, zwykła szmata złotem tkana, a jednak w życiu żołnierza przedstawia ona wartość widomego symbolu życiowej udręki żołnierskiej, jego dążeń i celów. Przypomina mu ona dni jego chwały i sławy, jak również jego bólów i niepowodzeń.

Zaszczytnym jest dzieło żołnierza, a najwięcej zaszczytnym jest jego życie, poświęcone w całości innym, nie sobie, życie, które ma w sobie najmniej egoizmu.

Żołnierz nawet podczas pokoju żyje dla czego innego, nie dla siebie. Każdy dzień, a w czasie wojny nawet każda godzina w całości poświęcona jest czemuś, co nie jest nim. Na zewnątrz to coś — symbolizuje nam nasz sztandar.

Ojczyzna jest to pojęcie, które nie istnieje dla nas samych. Pojęcie to uzewnętrznia nam niejako nasz sztandar. Honor jest drugim hasłem żołnierskim, a poczucie honoru jest właśnie tym, co żołnierzowi pozostaje wyłącznie dla niego.

Na sztandarze wojskowym jest z jednej strony orzeł, symbolizujący Ojczyznę, a z drugiej znak Virtuti Militari, który symbolizuje nam poczucie honoru.

Sztandar jest tym widocznym znakiem uzewnętrzniającym nam nasze obowiązki względem tego, czemu służymy niezależnie od tego, czy to będzie idea miłości czegoś, czy abstrakcyjna myśl.

Nie znam w życiu ludzkim czegoś tak wzniosłego, tak pięknego, a tak bardzo nieuchwytnego jak życie żołnierza. Żołnierz żyje nie dla siebie, żyje on dla tych haseł, jakie ma wypisane na swym sztandarze: Ojczyzna i honor.

Pierwsze jest pojęciem ogólnym, abstrakcyjnym, a czemże jest pojęcie honoru?

Otóż jest to poczucie zmuszające człowieka do opanowania samego siebie. Mundur jest czymś, co zmusza do spe-

[1]) Mowa o ks. Żylkiewiczu, który wygłosił okolicznościowe kazanie.

cjalnego szacunku dla siebie. Wartość człowieka polega na umiejętnym panowaniu nad sobą, które jest tym większe, im większym jest poczucie honoru.

Żołnierz nie jest stanem uprzywilejowanym. Wszystkie prawa, wszystkie przywileje są własnością tych naszych współobywateli, którzy nie noszą munduru. Dla nich są prawa, dla nich swoboda, jakiej my zaznać nie możemy, jakiej nam zaznać nie wolno.

Nie mogę przytoczyć silniejszego przykładu jak ten, który miał miejsce w naszej Ojczyźnie, a jednak wszystko to, co jest u nas w mundurze wojskowym, daje siłę i potęgę Państwa. Daje niezmożoną siłę, stanowiącą o naszym istnieniu, o naszej potędze, o naszej wolności.

My stanowimy siłę Państwa, co jest poza nami — stanowi w mniejszym lub większym stopniu jego słabość. To, co u nas zbudowało wojsko, jest naszą chwałą, którą się słusznie chlubić możemy.

Życzę wszystkim naszym ziomkom, by umieli tak budować, jak budujemy my, ludzie w mundurach.

Sztandar nasz wyobraża nam wszystko to, co składa się na pojęcie Ojczyzny, a druga jego strona przypomina nam o naszym specjalnym honorze wojskowym. Niech sztandar ten nauczy was umiejętności opanowywania samych siebie, a przez to wzbudzicie powszechny szacunek dla tych, którzy umieją umierać dla wzniosłych, a nie własnych i poziomych celów.

PRZEMÓWIENIE W BELWEDERZE

(17 lutego 1923 r.)

W dniu 17 lutego 1923 r. wydał Prezydent R. P. St. Wojciechowski obiad dla wyższych wojskowych w Belwederze. Podczas obiadu wygłosił Prezydent toast, w którym zaznaczył, że pragnął widzieć zaproszonych, aby poznać ich osobiście, «a zarazem wyrazić serdeczne podziękowanie za tę pracę», jaką prowadzą «dla ugruntowania moralnej i materialnej wartości polskiego wojska». Kończąc swe przemówienie, Prezydent zwrócił się do Piłsudskiego w słowach: «Wiem dobrze, Panie Marszałku, jak od dawna pracujesz, ażeby wojsko polskie było silne, miało prawdziwie polską dumę, ognistą i męską, prostą i szlachetną». Na mowę Prezydenta odpowiedział Piłsudski, wówczas szef Sztabu Generalnego, przemówieniem, które podajemy według «Polski Zbrojnej» z dnia 18 lutego 1923 r.

Panie Prezydencie! W imieniu wojska dziękuję Panu Prezydentowi za to, że przy tym stole zebrałeś nas koło siebie; dziękuję również za słowa uznania, które z ust Twych padły. Wspomniałeś w swoim przemówieniu do nas o tych ciężkich czasach, gdy żołnierz, próbując na różnych frontach wytworzyć wojsko polskie, był jeszcze bez Ojczyzny i tęsknił gwałtownie do tego, aby siły swoje, swoje zbrojne ramię przy użyciu przemocy uprawnić wolą zorganizowanej Ojczyzny.

Taką wolą dla żołnierza mogą być tylko praworządne instytucje kraju i narodu, któremu żołnierz służy. Obecnie, zebrani koło Ciebie, witamy Cię, jako przedstawiciela tych właśnie praworządnych państwowych instytucyj naszego kraju. Zechciałeś Pan, Panie Prezydencie, zwracając się do mnie, wyrazić dla mnie, jako dla Naczelnego Wodza podczas ubiegłej wojny, i dla wojska słowa uznania i pochwały dla zwycięstw przez nas odniesionych. Panie Prezydencie, poza tą pracą na polach bitew, która dała nam zwycięstwo, rozszerzenie granic państwa i moc utrwalania ich, daj Boże, na zawsze, istnieje praca bardziej ukryta dla oka. Praca, którą i teraz wojsko i dowódcy wojsk mają na swych barkach. Jest to praca organizacyjna. Pod tym względem praca nasza podczas wojny była wyjątkową w historii wojen, bo zaczęliśmy od zera, od braku armii, od braku jakichkolwiek ich elementów i w dwa lata, prowadząc ustawiczną wojnę, doprowadziliśmy siłę zbrojną do miliona ludzi pod bronią, jako tako zorganizowanych. Musieliśmy więc improwizować armię z niczego podczas wojny samej. Nie znam w historii wojennej przykładu, z wyjątkiem, i to tylko do pewnego stopnia, wojen wielkiej rewolucji francuskiej, przykładu zwycięstw armii, zaimprowizowanej w taki sposób.

Jest to olbrzymi wysiłek, który zawdzięczamy usilnej pracy każdego w swoim zakresie, wszystkich dowódców wojskowych. Ta sama praca organizacyjna wyjątkowa w swej treści od 2 lat prowadzona jest i teraz przez nas. Wszystkie bowiem armie po wojnie wracały do swego domu wojskowego, już urządzonego pod względem ustaw, praw i prawidełek. My wróciliśmy do niczego. Stanu pokojowego nie znaliśmy przedtem. Praca nad tą bazą pokojową armii, jej wartości i jej treści nie zależy od samego wojska, a zależy od otaczającego armię społeczeństwa i uregulowania współpracy wszystkich instytucyj państwowych z instytucjami wojskowymi.

Mamy pod tym względem jeszcze wiele do zrobienia, a po ciepłych słowach, którymi Pan, Panie Prezydencie nas spotkał, śmiem liczyć, że jako najwyższy zwierzchnik wojskowy zechce Pan przyłożyć rękę do przyśpieszenia i utrwalenia w na-

szej Ojczyźnie naszego domu wojskowego. Od tego bowiem zależeć wiele będzie, czy wojsko w chwili potrzeby odpowie swemu zadaniu obrony całości i bytu państwa. W imieniu wojska wznoszę toast: Pan Prezydent i Najwyższy Zwierzchnik Wojskowy niech żyje!

O KORPUSIE SANITARNYM

(22 kwietnia 1923 r.)

Dnia 22 kwietnia 1923 r. odbyła się uroczystość otwarcia Wojskowego Instytutu Przyrodoleczniczego im. Marszałka Piłsudskiego. Piłsudski przybył na tę uroczystość mimo choroby i nie miał zamiaru przemawiać. W czasie śniadania rozbawiony przemówieniem ppłk. Kuleszy, który wspomniał o czterech żywiołach, Marszałek zabrał głos, wypowiadając mowę, która w następującym streszczeniu podana została przez «Polskę Zbrojną» z 23 kwietnia 1923 r.:

Nawiązując do dowcipnego przemówienia przedmówcy, Marszałek w pełnych pogody i humoru wyrazach scharakteryzował swój stosunek do elementu ognia, powietrza, wody i ziemi, po czym poświęcił kilka słów swojemu poglądowi na stosunek sanitariatu wojskowego do armii.

Wojsko w czasie walki idzie cierpieć, idzie broczyć krwią, lecz idzie jednocześnie na zwycięstwo. Oficer i od siebie i od swoich podkomendnych wymaga śmierci i ran. Tu są wasze oficerskie patki. Wy musicie być poza fałszywym humanitaryzmem, poza fałszywą łezką. Dając te patki, zawsze twierdziłem, że ci, co idą razem w szeregu, koło których kule świszczą, są to też koledzy, którzy razem pracują na zwycięstwo. Odpadki, które zostają po boju, zostawiamy wam, lecz o zwycięstwo walczymy i pracujemy razem. Gdyby tego nie było, bylibyście tylko impedimentami [1]). Jesteście jednak wśród nas, musicie mieć także tęsknotę do zwycięstwa i do ofiar, składanych na jego szali.

Lecz cierpienie ludzkie jest poza wszystkim. Trzeba umieć opanować je tak, by podczas boju nie czuli cierpienia tych, co już cierpią. Tu wielka wasza rola, wielki wasz wpływ, wielkie wasze znaczenie. Depresja cierpienia nie może opanowywać i zarażać innych. Wtedy jesteście kolegami wodzów walczących o zwycięstwo. Żadna inna pomocnicza broń nie ma tego

[1]) zawadą.

wielkiego zadania do spełnienia. Stąd wasze patki, gdyż musicie być żołnierzami wraz z innymi, by pracować nad zwycięstwem.

W końcu swego przemówienia, scharakteryzowawszy stosunek korpusu sanitarnego do innych rodzajów broni i służb, Marszałek podziękował za ochrzczenie instytucji jego imieniem, podkreślając, iż kwiat ten, który przysporzył wojsku i społeczeństwu sanitariat wojskowy, jest różą, wykwitłą na ugorach, co tym więcej rozumie, iż sam niejednokrotnie się szarpał w imię tego, co należało hodować na piaskach ogólnego bezładu i niezrozumienia.

Dlatego też — *kończy z humorem przemówienie swoje Marszałek* — dziękuję wam za tę przerośniętą komórkę waszej pracy, bo gdy takich komórek będzie więcej, to zanim ten czwarty element, ziemia, nas pochłonie, nasze siewy wydadzą wielkie plony i obfite żniwo.

AFORYZM O UNIWERSYTECIE WILEŃSKIM

(23 kwietnia 1923 r.)

W dniu 23 kwietnia 1923 r. Piłsudski ofiarował prof. Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie Kazimierzowi Sławińskiemu fotografię, na której napisał poniżej zacytowane myśli. Podajemy je według «Polski Zbrojnej» z dnia 15 stycznia 1938 r.

W chwilach najcięższych, gdy już nie bardzo chcę nawet pracować — a żyć i pracować to jedno — zawsze nabieram chęci do pracy i życia, gdy pomyślę o Uniwersytecie Wileńskim, jako o wiecznie żywym dla mnie dowodzie, jak idealne pierwiastki natury ludzkiej są trwałe i jak są zdolne przekształcać się w dowody materialne swej mocy.

AFORYZM O WILNIE

(14 sierpnia 1923 r.)

Aforyzm, który podajemy poniżej, napisał Józef Piłsudski na prośbę redakcji «Expressu Wileńskiego». Podajemy go według «Expressu Porannego» z dnia 17 sierpnia 1923 r., w którym znajduje się facsimile tego rękopisu.

Na prośbę «Expressu» mam dać, jak mi mówią, jakiś aforyzm dla Wilna. Aforyzm i Wilno, czy to się da skonstruować, myślę od godziny. Chyba nie. Aforyzm jest grą rozigranej myśli swobodnej od afektu. Dla mnie zaś Wilno bez afektu i to silnego nie istnieje. Jest mi przyjemnie być w Wilnie i basta, ale to mi przecie nie aforyzm.

Wilno 14. VIII. 1923. J. Piłsudski

DEDYKACJA NA PORTRECIE

(30 lipca 1925 r.)

W roku 1925 drużyna krakowskiego oddziału Związku Strzeleckiego «Orlęta» zdobyła w marszu «Szlakiem Kadrówki» na trasie Kraków—Kielce pierwsze miejsce. Prócz nagród przewidzianych regulaminem marszu drużyna ta otrzymała na rynku w Kielcach dnia 8 sierpnia 1925 r. z rąk płk. Wieniawy-Długoszowskiego portret Piłsudskiego zaopatrzony w niżej przytoczoną dedykację, której tekst podajemy według jednodniówki «Strzelcy maszerują» z dnia 6 sierpnia 1936 r. str. 5. W jednodniówce tej znajduje się facsimile rękopisu Piłsudskiego.

Zwycięskiej drużynie strzeleckiej w marszu z Krakowa do Kielc. Staraliśmy się ongiś złączyć punkt startu z punktem, gdzie wasza meta stanie, węzłem splecionym z naszych pragnień i uczuć, z naszej krwi i ciała. Gdy teraz idziecie naszymi śladami wśród łanów kwitnących i spokoju siół, wspomnijcie o nas, cośmy szli wichrem w burzę dziejową, życząc wam spokoju i szczęścia.

Druskieniki 30. VII. 1925 r. J. Piłsudski

AFORYZM W WYDAWNICTWIE «LES ALLIÉS»

(1924—1925 r.)

W ozdobnym wydawnictwie «Societé d'Editions Nationales», którego druk został ukończony 10 marca 1926 r., zostało umieszczonych kilkaset facsimili aforyzmów, pisanych przez najwybitniejszych mężów stanu, uczonych, generałów, artystów itd. państw sprzymierzonych. W dziale zatytułowanym «Pologne» na str. 298 jest facsimile niżej przytoczonego aforyzmu, napisanego ręką Piłsudskiego.

Data napisania tego aforyzmu nie została oznaczoną. Z układu działu zatytułowanego «Pologne» można wywnioskować, że aforyzmy były zbierane od wybitnych osobistości polskich w okresie sprawowania urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej przez Wojciechowskiego. Cyryl Ratajski podpisał się pod swoją sentencją jako minister spraw wewnętrznych, którym był od 17 listopada 1924 r. do 14 czerwca 1925 r. Gen. Sikorski zaopatrzył swój aforyzm datą 25 listopada 1924 r., a Stanisław Thugutt datą 17 lipca 1925 r. Z faktów tych możnaby wywnioskować, że zwrócono się do Piłsudskiego z prośbą o napisanie aforyzmu również w tym samym mniej więcej czasie, t. zn. w końcu 1924 r. lub z początkiem 1925 r.

La force sans la liberté et la justice n'est, que violence et tyrannie.

La justice et la liberté sans la force ne sont, que verbiage et enfantillage [1]).

J. Piłsudski

---

[1]) Siła bez wolności i sprawiedliwości jest tylko przemocą i tyranią. Sprawiedliwość i wolność bez siły jest gadulstwem i dzieciństwem.

ERRATA

TOM I

Str.	Wiersz	Wydrukowano	Ma być
VII	2 od góry	konstytucję	konstytucją
VII	7 od góry	każdym	każdemu
4	11, 12 od góry	został zetknięty	zetknął się
10	2 od dołu	grudnia	sierpnia
20	11 od góry	burżuację	burżuazję
63	2 od dołu	1841	1840
63	20 od dołu	do	od
79	8 od dołu	94	64
79	9 od dołu	mieści	mieści się
88	8, 9 od góry	ograniczena	ograniczenia
102	15 od dołu	urządzenia	urządzeniach
107	14 od dołu	co dalszego	co do dalszego
110	6 od dołu	Czy można krzyczeć, że tu jest władza	Czyż można krzyczeć, tu jest władza?
117	2 od dołu	na rewoltę	w rewoltę
125	4 od dołu	damozjadów	darmozjadów
135	6 od dołu	w okresie do	w okresie od
138	1, 2 od dołu	Białym stoku	Białymstoku
174	4 od dołu	Petersburga i w l.	Petersburga w l.
178	9 od góry	lecz złoży «ukochanemu monarsze»	lecz złoży on tę ofiarę «ukochanemu narodowi, jak otoczenie złoży «ukochanemu monarsze»
179	15 od góry	1899	1893
181	3 od góry	brakach	barkach
181	4 od dołu	pozostałym	pozostałymi
184	16, 17 od dołu	pozyswać	pozyskać
195	11 od góry	umundurowania	umundurowanego
214	7 od góry	Imeretyńskiego	Imeretyńskiego)
275	3 od dołu	miastem	miasto
281	14 od góry	Imeretyńskiego	Imeretyńskiemu

TOM II

Str.	Wiersz	Wydrukowano	Ma być
25	19 od dołu	ludzi	ludzie
38	1 od dołu	nieprawomyślny	nieprawomyślnym
49	15 od góry	Laveley	Laveleye
49	24 od dołu	[5]) Mikołaj Czernyszewskij (1829—1889), ekonomista i publicysta,	[3]) Mikołaj Dobrolubow (1836—1861), krytyk i publicysta,
49	18 od dołu	1841	1840
49	13 od dołu	1829	1828
51	22 od dołu	zncznie	znacznie
52	15 od góry	rozmyśleć	rozmyślać
126	1 od góry	również	równie
126	11 od dołu	było	był
131	18 od góry	Róznowskiego	Rożnowskiego
150	14 od dołu	do	od
154	6 od dołu	zwrócił	zwrócił się
192	11, 12 od dołu	wypożyczalna	wypożyczalnia
197	7 od dołu	tandentnych	tandetnych
220	8 od dołu	tak	taka
238	11 od góry	hazardowości	hazardowności
242	12, 13 od góry	naszymu	naszemu
243	5 od dołu	sprawcą	sprawca
248	8 od góry	Czertków	Czertkow
256	4 od dołu	państwo	państwa
264	17 od góry	niezwykla	nie zwykła
268	15 od góry	obchodzenia	obchodzenie
269	21 od dołu	Rozwalkowanie	Rozkawałkowanie
283	3 od góry	Standart of life	Standard of life
294	7 od dołu	nie można nazwać nazwać	nie można nazwać

TOM III

Str.	Wiersz	Wydrukowano	Ma być
7	16 od góry	przygotowania	przygotowaniach
28	18 od dołu	zrażenia	zrażania
29	20 od dołu	postawiono	postanowiono
82	7, 8 od dołu	wahając się się	wahając się
89	3 od dołu	441[5]449	441—449
89	4 od dołu	waruuków	warunków
95	22 od dołu	w t. IV	o t. IV
113	1 od dołu	Warszawa	Kraków
120	9 od góry	potrzymania	podtrzymania
120	17 od góry	zawalczania	zwalczania
120	2 od dołu	za sobą	ze sobą
137	nagłówek	dziesiąty — 17 maja	dziewiąty — 15 maja
137	3 od góry	naczelnik Rządu Narodowego	dyktator
137	12 od dołu	która	który
164	8 od dołu	czynnik	czynniki
175	8 od góry	polskiem	wojskiem
175	19, 20 od góry	nastrój na ziemiach polskich był nastrój na ziemiach polskich był następujący	nastrój na ziemiach polskich był następujący
175	16 od dołu	we wszystkich	wszystkich
201	19 od góry	rozlewy	rozlewa
202	12 od dołu	gości	gościć
204	2 od góry	nawet nawet	nawet
208	12 od dołu	o rozkazie	i rozkazie
210	1 od góry	słabę	słabą
210	11, 12 od dołu	podstawą	podstawę
236	11 od góry	brojnej	zbrojnej
239	2 od dołu	kolumną	kolumnę
264	9 od góry	zwcięstwo	zwycięstwo
266	5, 6 od góry	intendanturę	intendenturę
267	17 od dołu	intendantury	intendentury
281	18, 19 od dołu	intendantura	intendantura
283	11 od góry	swym	swych
285	13 od dołu	[2])	[3])
286	14, 15 od dołu	najlepza	najlepsza
289	2 od dołu	w tego	z tego
290	11 od dołu	czysto	często
297	16 od dołu	intendantury	intendentury

TOM IV

Str.	Wiersz	Wydrukowano	Ma być
13	15 od dołu	IX	XI
14	11 od dołu	w archiwum Wojskowego Biura Historycznego	w Archiwum Wojskowym
15	10 od góry	nad	na
18	7, 8 od góry	w archiwum Wojsk. Biura Historycznego	w Archiwum Wojskowym
41	6 od góry	płk.	ppłk.
56	18 od dołu	akt Wojsk. Biura Historycznego	akt Archiwum Wojskowego
62	5 od góry	2 pł ułanów	2. p. ułanów
69	9 od góry	Perekretiu	Perekrestiu
70	20 od góry	drodze	drogę
70	6 od dołu	lini	linii
80	3 od góry	przedświadczeniem	przeświadczeniem
90	13 od góry	polskie	polski
90	13 od dołu	przypisywaniu	przepisywaniu
96	1 od góry	żyjącgo	żyjącego
116	8 od góiy	opublikowanych	opublikowane
135	10, 11 od góry	dziewiątym	dziesiątym
150	9 od góry	tworzenie	tworzenia
152	8 od góry	zniesieniem	zniesienia
154	15 od dołu	wobez	wobec
157	20 od dołu	stan	stanu
182	17 od góry	choasem	chaosem
191	18 od dołu	określi	określić
192	7, 8 od góry	inaczyjby	inaczejby
209	2 od dołu	Szczypiórno	Szczypiorno
227	18 od góry	stronictwami	stronnictwami
227	8 od dołu	centranych	centralnych
228	11 od góry	uczucie	uczucia
228	7 od dołu	ten przyczyni	ten nie przyczyni
248	19 od dołu	VI	VIII
266	4 od góry	podooficera	podoficera
287	8 od dołu	wewnętrzne	wewnętrzna
294	18, 19 od góry	doświadczenie	doświadczenia

Str.	Wiersz	Wydrukowano	Ma być
303	3 od dołu	przebyliśmy	przebylibyśmy
316	2 od góry	z jakim	z jakimś
320	10 od dołu	po sznur	pod sznur
323	7, 8 od dołu	wykorzystania	wykorzystanie
326	21 od góry	przez mnie	przeze mnie
327	3 od góry	kasztakę	kasztankę
333	15, 16 od góry	ku Marcikowicom	ku Marcinkowicom
336	14 od dołu	któych	których
353	9 od góry	na gwałtu	gwałtu
370	21 od dołu	Nieba i nie były	Nieba nie były
374	13 od góry	nie dłoń	nie na dłoń

TOM V

Str.	Wiersz	Wydrukowano	Ma być
2	12 od góry	Piłsudskiego, w tym okresie czasu Piłsudski tworzył wtedy czyny.	Piłsudskiego w tym okresie czasu. Piłsudski tworzył wtedy czyny.
3	9 od dołu	przeświadczenie	przeświadczeniem
4	1 od góry	jako podstawie	jako o podstawie
4	8 od góry	ambicje	ambicję
4	14 od dołu	celu zmienić	celu chciał zmienić
7	7 od góry	Wodza, Szefem	Wodza szefem
7	18 od dołu	odezwę	odezwy
7	17 od dołu	opatrzoną	opatrzonej
16	11 od dołu	ciężaru	ciężarów
17	3 od dołu	Scheideman	Scheidemann
21	15 od góry	gen. Foch'a	marszałka Focha
22	3 od dołu	10 listopada	12 listopada
26	1 od dołu	ukraińskim	ukraińskimi
28	20 od dołu	chciałby	chciałbym
29	15 od dołu	miasto	miasta
45	12 od dołu	Smogorzowskiego	Smogorzewskiego
51	14 od dołu	obecności	obecność
59	1 od dołu	nas	nas projektach
71	2 od góry	państwo	państwa
72	5, 6 od dołu	w przeważającej z narodowych	w przeważającej części z narodowych
73	8 od góry	w tekście ogłoszonym	według tekstu ogłoszonego
74	8 od góry	chciaż	chociaż
75	11 od góry	cyywilnego	cywilnego
81	14 od dołu	Wilna [2])	Wilna [3])
81	17 od dołu	telegraficznie [1])	telegraficznie [2])
95	18 od góry	Ostatnimi [1])	Ostatnimi [2])
95	2 od dołu	[1]) [2])	[2]) [3])
95	11 od dołu	ręku [2])	ręku [3])
99	3 od dołu	ozdobił	zdobił
102	22 od dołu	wyrażając	wyrażające
106	18 od góry	Przemówiesie	Przemówienie
107	1 od dołu	Por. przypis str. 78	Por. przypis 2 str. 79.
109	13 od góry	penedracji	penetracji
110	2 od dołu	Eententy	Ententy
111	11 od dołu	padziernika	października
113	7 od dołu	padziernika	października

Str.	Wiersz	Wydrukowano	Ma być
117	8 od dołu	padziernika	października
117	14 od góry	padziernika	października
118	11 od góry	stała	stawała
131	20 od góry	rozruchu	rozruchy
137	2 od dołu	a «Kurierze Porannym»	a w «Kurierze Porannym»
146	6 od dołu	rozprężeniu	rozprzężenia
146	9, 10 od dołu	Hoffmanowi	Hoffmannowi
150	15 od dołu	którym	z którym
152	13 od góry	gdy	gdyż
156	17 od góry	dnia	dniach
157	4 od dołu	objaśnialiśmy	objaśnialibyśmy
158	8 od góry	obronę	obroną
171	11 od góry	padziernika	października
184	2 od dołu	11	9
189	4 od dołu	orderu	orderem
205	16 od góry	swym	swymi
205	18 od dołu	«krymininalisty»	«kryminalisty»
210	11—13 od góry	wypowiedział według streszczenia podanego w «Kurierze Porannym» z dnia 3 maja 1921 r. następujące przemówienie:	wypowiedział następujące przemówienie, którego streszczenie podano w «Kurierze Porannym» z dnia 3 maja 1921 r.,
221	12 od dołu	padziernika	października
229	1 od dołu	121	75
238	14 od dołu	narodu	narody
245	7 od góry	posiedzenie	posiedzeniu
260	1 od dołu	125	119

TOM VI

Str.	Wiersz	Wydrukowano	Ma być
1	2 od dołu	rozprężenia	rozprzężenia
6	4 od dołu	według swoich własnych	jak wynika z jego własnych
13	11 od dołu	miasta	obrony miasta
14	11 od góry	Na podstawie	Na tej podstawie
17	5 od dołu	prezesem	prezesa
20	5 od dołu	280	279
21	8 od góry	wstrząsień	wstrząśnień
37	8 od dołu	tak dziwnie	tak się dziwnie
41	10 od dołu	na naszą	za naszą
44	12 od góry	zetkną	zetknął
64	13 od dołu	bylibyśmy	byliśmy
67	1 od góry	właśnie	właśnie czasie
74	5 od góry	influenzę	influencę
79	2 od dołu	nad	na
83	14 od dołu	Świątobliwości	Świątobliwością
109	7 od dołu	Ostrowia Mazowieckiego	Ostrowi Mazowieckiej
119	11 od góry	zaczerpniętych	zaczerpniętym
120	12 od dołu	dzienikarski	dziennikarski
123	6 od góry	Wpadło	Wpadła
123	7 od góry	istniejąca	istniejącą
131	11 od dołu	qui bono?	cui bono?
146	8 od dołu	organu kierującego	organ kierujący
148	4 od góry	«Coloseum»	«Colosseum»
156	12 od dołu	Rogoziński	Rogiński
158	8 od góry	zostawia się	zostawia
160	23, 24 od góry	orzerzenia	orzeczenia
165	22 od dołu	która	którą
173	9 od dołu	ku Metz	ku Metzowi
174	4 od dołu	pogórku	pagórku
176	9 od dołu	nie brać pod uwagę	nie brać ich pod uwagę
189	15 od dołu	strój	ustrój
191	6 od dołu	pisarz	pisarzy
194	16 od dołu	d'une chef	d'un chef
197	7, 8 od góry	w archiwum Wojskowego Biura Historycznego	w Archiwum Wojskowym
198	2 od góry	ewentulanością	ewentualnością
199	20 od góry	przez mnie	przeze mnie
212	9 od dołu	prokuratorę	prokuraturę
213	4 od dołu	gdyż w pewnych	gdyż pewnych

TOM VII

Str.	Wiersz	Wydrukowano	Ma być
3	14 od góry	dowódcy z jeden ze stron	dowódcy jednej ze stron
15	7 od góry	(2-ga	(2-ga)
16	8 od dołu	300	195
63	1 od góry	musiała	musiały
63	3 od góry	miałaby	miałyby
63	5 od góry	sutuacje	sytuację
83	21 od dołu	lini	linii
96	22 od dołu	że i naszej	że i po naszej
113	12 od dołu	kompletem	komplotem
124	21 od góry	przygotowały	przygotowywały
134	19 od góry	za pożyczony	zapożyczony
144	20 od dołu	czterch	czterech
146	6 od góry	nieustronnie	nieuchronnie
151	19 od góry	bliskim	bliskimi
151	9 od dołu	werde	werden
152	9, 10 od góry	komplet	komplot
155	18 od góry	w Berezynie	na Berezynie
156	22 od dołu	rozstrzygały	rozstrzygnęły
158	2 od dołu	próby urzeczywistnie	próby urzeczywistnienia
159	4 od dołu	cieśninę	ciaśninę
180	14 od góry	umudurowania	umundurowania
192	26 od dołu	w skrzydle	w skrzydło
209	12 od dołu	13-ej	15-ej

TOM VIII

Str.	Wiersz	Wydrukowano	Ma być
1	11 od dołu	je	ich
2	3 od dołu	dla wielu dzisiejszych czytelników	wielu dzisiejszym czytelnikom
9	18 od góry	Splątać	Splatać
17	21 od góry	poddaniem	podaniem
48	16 od góry	bez mnie	beze mnie
51	1 od dołu	I	II
59	1 od dołu	[5]) W. Przyborowski «Dzieje 1863 roku».	Z. L. S. (W. Przyborowski) «Historia dwóch lat».
65	10, 11 od dołu	Sierakowski Zygmunt (1827—1863), członek Komitetu Centralnego Rządu Narodowego. Jeden z założycieli «Ziemli i Woli».	Sierakowski Zygmunt (1827—1863). Jeden z założycieli «Ziemli i Woli».
78	3 od dołu	Radzyn	Radzyń
74	2 od dołu	1863 r.	1861 r.
75	1 od dołu	str. 65	str. 156 przyp. 4.
85	14 od dołu	1930	1830
115	13 od góry	Z gliszczów	Z zgliszczów
119	6, 7 od góry	Rzeczypoposlitej	Rzeczypospolitej
119	5 od dołu	śledzinników	śledzienników
122	18 od góry	który	w którym
144	7 od góry	pojęcie	pojęcia
154	8 od góry	bo	by
167	5 od góry	powien	pewien
169	3 od dołu	249	248
172	5 od dołu	137	138
188	18 od dołu	pamiędzy	pomiędzy
188	13, 14 od dołu	znamiennym	zamiennym
192	17, od góry	tendencją	tendencję
225	7 od góry	pod wrażeniem	wrażeniem
237	11 od góry	który	którzy
263	21 od góry	jeden	jednego
277	9 od dołu	gdy	gry
286	1 od góry	grać	gra
311	11 od dołu	powinne	powinny
318	4 od dołu	dotyczyła	dotoczyła
318	10 od góry	dla każdej	każdej
319	18 od dołu	państwo	państwa
326	16 od dołu	314	325
XIV	7 od dołu	przykazywanie	przekazywanie
XXXVI	12 od góry	z nieczności	z konieczności

TOM IX

Str.	Wiersz	Wydrukowano	Ma być
13	1 od dołu	19	16 przyp. 2.
36	11 od góry	bardzo wielu ściśle	bardzo ściśle
38	10 od dołu	jak	jaki
44	21 od góry	nż	niż
46	20 od dołu	gdadały	gdakały
91	2 od dołu	Edukacyjnej	Edukacji
101	24 od dołu	w Wileńszczyźnie	na Wileńszczyźnie
108-109	facsimile	28 marca	27 marca
117	12 od góry	nieprzywoite	nieprzyzwoite
133	13 od góry	się tym	się z tym
176	5 od dołu	odsłonięcia	odsłonięciem
178	18 od dołu	dać się mogą	dać nie mogą
203	21 od dołu	to wielkim	to pod wielkim
221	11 od góry	«chapeux bas»	«chapeaux bas»
238	16 od dołu	75 tys. zł.	75 milionów zł.
241	15 do dołu	były	byłych
263	3 od dołu	Świcickiemu	Święcickiemu
285	8 od dołu	tak	taki
298	16 od góry	przez mnie	przeze mnie
329	2 od góry	[1])	[4])
329	19, 20 od dołu	sierjnia	sierpnia

SPIS RZECZY TOMU X

Str.

Wstęp 1
Spis tytułów 7
Skorowidz rzeczowy 27
Skorowidz osób 119
Skorowidz miejscowości 151

UZUPEŁNIENIA

Do legionistów internowanych w Szczypiornie 175
Wywiad korespondenta dziennika «Il Secolo» 176
Przemówienie w Grodnie 179
Przemówienie na obiedzie w Poznaniu 179
Drugie przemówienie w Łucku 181
Przemówienie w Chełmie 182
Podziękowanie 183
Przemówienie z okazji udekorowania sztandaru 15 pułku ułanów orderem «Virtuti Militari» 183
Aforyzm o żołnierzu 186
Przemówienie w Wilnie 187
Przemówienie na zjeździe b. podchorążych 188
Przemówienie w Grodnie 188
Przemówienie w Belwederze 190
O korpusie sanitarnym 192
Aforyzm o Uniwersytecie Wileńskim 193
Aforyzm o Wilnie 193
Dedykacja na portrecie 194
Aforyzm w wydawnictwie «Les Aliées» 194

Errata 197

BIBLIOTEKA NARODOWA

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
35219/2 t.10
12-035219-010-0